

Eläkeopas

Eläkeopas sisältää etuudenhakijalle ja etuudensaajalle tarpeellista tietoa yleisellä tasolla.

Eläkeoppaaseen on koottu työeläkejärjestelmää koskevat keskeiset periaatteet. Lainsäädännön lisäksi on otettu huomioon erityisesti Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelun ohjeet ja muut käytännön menettelyä koskevat toimintaperiaatteet.

Eläkeoppaan kirjoitusasu on MYEL-keskeinen. Muut eläkelait on mainittu vain silloin, kun se on kokonaisuuden hahmottamisen kannalta tarpeen.

5.12.2023

5.12.2023

Versionhallinta

- 13.12.2016 Hyväksytty Melan hallituksen asettaman ratkaisutoiminnan valvojen kokouksessa – huomioitu vuoden 2017 alusta voimaantullut työeläkeuudistus.
- 19.1.2018 Päivitetty luvut vuoden 2018 tasoon
- 12.6.2019 Päivitetty luvut vuoden 2019 tasoon
- 24.1.2020 Päivitetty luvut vuoden 2020 tasoon
- 5.12.2024 Melan hallituksen nimeämät ratkaisutoiminnan valvojat hyväksyivät päivitettyt luvut 1 - 3, 5 - 10 sekä 12 (huomioitu lainmuutokset 1031/2022 mukaan lukien).
- 21.2.2024 Päivitetty 1.1.2024 voimaan tulleet ryhmähenkivakuutusehtojen tekniset muutokset ja korvaussummat vuosille 2024–2025
- 30.4.2024 Päivitetty luvut vuoden 2024 tasoon

Sisällysluettelo

Eläkeopas	0
1 Eläkkeen karttuminen	6
1.1 Eläkkeen karttuminen MYEL-toiminnasta	6
1.1.1 Karttuminen ennen 1.1.2005	6
1.1.2 Karttuminen 1.1.2005 alkaen	7
1.1.3 Karttuminen eläkkeen rinnalla tehdystä työstä	9
1.1.4 MYEL-eläkkeen määräytyminen 1.1.2005 lukien	12
1.2 Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta	14
1.2.1 Palkattomat ajat	14
1.2.2 Eläkkeeseen lisättävä valtion kustantama etuus	16
1.3 Eläkkeen karttuminen MYEL-eläkkeestä	17
1.4 Eläkkeen karttuminen tulevalta ajalta	19
1.4.1 Oikeus tulevan ajan eläkkeeseen	19
1.4.2 Tuleva aika	20
1.4.3 Tulevan ajan ansiot	20
2 MYEL-kuntoutus	23
2.1 Oikeus työeläkekuntoutukseen	23
2.1.1 Edellytykset	23
2.1.2 Ikä	24
2.1.3 Työkyvyttömyyden uhka	24
2.1.4 Ansioedellytyksen täyttyminen	25
2.1.5 Vastuu työeläkejärjestelmällä	26
2.1.6 Tarkoituksenmukaisuus	27
2.2 Kuntoutussuunnitelma	28
2.3 MYEL-kuntoutuksen toimenpiteet	30
2.3.1 Työkokeilu ja työhön valmennus	30
2.3.2 Koulutus uuteen ammattiin	31
2.3.3 Elinkeinotuki	32
2.4 Toimeentulo MYEL-kuntoutuksen aikana	33
2.4.1 Kuntoutusraha	33
2.4.2 Kuntoutuskorotus	34
2.4.3 Kuntoutusavustus	35
2.4.4 Kuntoutusetuuksien maksaminen	36
2.4.5 Kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen	37
2.5 Ratkaiseva eläkelaitos	38
3 Työkyvyttömyyseläke	39
3.1 Työkyvyttömyyseläkeoikeus	39
3.1.1 Määritelmä	39
3.1.2 Työkyvyn alentuma vähintään 2/5	39
3.1.3 Täysi vai osaeläke	42
3.1.4 Työkyvyttömyyden kesto vähintään yksi vuosi	44
3.1.5 Kuntoutustuki vai eläke	45
3.1.6 Jakamaton työkyvyttömyys	47
3.1.7 Oikeus vanhuuseläkkeeseen työkyvyttömyyseläkkeen sijaan	47
3.1.8 MYEL-eläkkeen estävä etuus	48
3.2 Työkyvyttömyyden alkaminen	48
3.3 Työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen	49
3.3.1 Ensisijaisuusajan kuluttua	50

5.12.2023

3.3.2	Työkyvyttömäksi tulosta	50
3.3.3	Hakemuksesta kuusi kuukautta taaksepäin	51
3.3.4	Osaeläkkeen ennakkopäätöksen voimassaoloaikana	51
3.3.5	Erityistilanteita	51
3.4	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä eläkkeen alkaessa	52
3.4.1	Ei ennestään eläkkeellä	52
3.4.2	Saanut aikaisemmin omaa eläkettä	54
3.4.3	Muut työkyvyttömyyseläkkeen määrään vaikuttavat seikat	56
3.4.4	Osaeläkkeen määrä	57
3.5	Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttuminen	57
3.5.1	Osaeläkkeen muutos täydeksi ja täyden osaeläkkeeksi	57
3.5.2	Muut muutokset eläkkeen määrässä	59
3.6	Työkyvyttömyyseläkkeen keskeyttäminen ja lakkauttaminen	60
3.6.1	Keskeytys, lakkautus tai täyden eläkkeen muuttaminen osaeläkkeeksi ansioiden perusteella	61
3.6.2	Keskeytys selvityksen puuttuessa	63
3.6.3	Kieltäytyminen kuntoutuksesta tai koulutuksesta	64
3.6.4	Työkyvyn palautuminen	64
3.7	Työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi	65
3.7.1	Eri säännöin myönnetyt eläkkeet muuttuvat eri aikoina	65
3.7.2	Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen lisääminen	66
4	Työuraeläke	67
4.1	Oikeus työuraeläkkeeseen	67
4.1.1	Määritelmä	67
4.1.2	Ikä	67
4.1.3	Pitkä työhistoria	68
4.1.4	Rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttava työ	70
4.1.5	Alentunut työkyky	73
4.1.6	Heikentyneet mahdollisuudet jatkaa työssä	74
4.1.7	Siirtyminen työelämästä	75
4.1.8	Estävät etuudet	75
4.2	Ennakkopäätös oikeudesta työuraeläkkeeseen	76
4.3	Työuraeläkkeen alkaminen	76
4.4	Työuraeläkkeen määrä	77
4.5	Työuraeläkkeen keskeyttäminen	77
4.6	Työuraeläke vanhuuseläkkeeksi	79
5	Osa-aikaeläke	80
6	Osittainen vanhuuseläke	81
6.1	Oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen	81
6.1.1	Ikä	81
6.1.2	Estävät etuudet	82
6.2	Osittaisen vanhuuseläkkeen alkaminen ja peruuttaminen	82
6.3	Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä	83
6.3.1	Osittaisen vanhuuseläkkeen osuudet	84
6.3.2	Varhennusvähennys ja/tai lykkäyskorotus	85
6.3.3	Elinaikakerroin	86
6.3.4	Ensisijaisen etuuden vähentäminen	87
6.4	Osittainen vanhuuseläke muuksi eläkkeeksi	87
6.5	Osittainen vanhuuseläke ja muu sosiaaliturva	89
7	Vanhuuseläke	90

5.12.2023

7.1	Vanhuuseläkeoikeus.....	90
7.1.1	Alin vanhuuseläkeikä.....	90
7.1.2	Ennen alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä	92
7.1.3	Alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen	92
7.1.4	Milloin vanhuuseläkkeelle?.....	93
7.2	Vanhuuseläkkeen hakeminen	93
7.3	Vanhuuseläkkeen alkaminen	95
7.4	Vanhuuseläkkeen määrä sen alkaessa	97
7.4.1	Eläke ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeistä	97
7.4.2	Lykkäyskorotus.....	98
7.4.3	Muut vanhuuseläkkeen määrään vaikuttavat tekijät	100
7.5	Henkilö saa jo ennestään omaa MYEL-eläkettä	102
7.5.1	Työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi.....	103
7.5.2	Työuraeläke vanhuuseläkkeeksi.....	104
7.5.3	Osittainen vanhuuseläke vanhuuseläkkeeksi.....	104
7.5.4	Luopumistuki vanhuuseläkkeeksi.....	106
7.6	Vanhuuseläkkeen määrän muuttuminen.....	106
7.7	Vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen lisääminen	107
7.8	Vanhuuseläkkeen lakkaaminen.....	108
8	Perhe-eläke	109
8.1	Edunjättäjä	109
8.2	Edunsaaja	110
8.2.1	Lapsi edunsaajana	110
8.2.2	Leski edunsaajana	112
8.2.3	Entinen puoliso edunsaajana	116
8.3	Perhe-eläkkeen alkaminen.....	117
8.4	Perhe-eläkkeen määrä eläkkeen alkaessa	118
8.4.1	Edunjättäjän eläke perhe-eläkkeen perusteena	118
8.4.2	Lasten, lesken ja entisen puolison osuudet perhe-eläkkeen perusteesta	121
8.4.3	Ensisijaisen etuuden vähentäminen	124
8.5	Perhe-eläkkeen määrän muuttuminen.....	124
8.5.1	Muutos edunsaajien määrässä	124
8.5.2	Uusi ensisijaisen etuuden vähennys	125
8.5.3	Kertakorotus.....	125
8.6	Leskeneläkkeen vähentäminen (aikaisemmin eläkesovitus)	126
8.6.1	Ensimmäisen vähennyksen ajankohta	126
8.6.2	Vähennyksen laskeminen.....	128
8.6.3	Vähennyksen muuttuminen.....	132
8.7	Perhe-eläkkeen lakkaaminen	134
8.7.1	Lapsi.....	134
8.7.2	Leski ja entinen puoliso	135
8.7.3	Perhe-eläkkeen lakkauttaminen	136
9	Ryhmähenkivakuutus	137
9.1	Edunjättäjä	137
9.2	Edunsaajat	139
9.2.1	Puoliso (RHV-ehdot 7 §:n 2 mom.).....	139
9.2.2	Lapsi.....	140
9.3	Korvauksen hakeminen	141
9.4	Korvauksen määrä.....	142
9.5	Korvauksen maksaminen	143

5.12.2023

9.6	Rinnakkaiset toiminnot	145
10	Eläkkeen maksaminen	147
10.1	Eläkkeen viivästyminen	147
10.2	Eläkkeen kertasuoritus	148
10.2.1	Pienen eläkkeen kertasuoritus	148
10.2.2	Leskeneläkkeen kertasuoritus	150
10.3	Eläkkeen maksaminen muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen	150
10.3.1	Etusijajärjestys	151
10.3.2	Sairausvakuutusrahastolle	152
10.3.3	Työnantajalle ja sairauskassalle	154
10.3.4	Työttömyysetuuksien maksajille	155
10.3.5	Kelalle kansaneläkkeen, takueläkkeen, eläketuen, eläkkeensaajien asumistuen tai ylimääräisen rintamalisän korvaamiseksi	155
10.3.6	Kelalle tai hyvinvointialueelle toimeentulotuen ennakon korvaamiseksi	156
10.3.7	Hyvinvointialueelle laitoshoidon, -huollon ja perhehoidon korvaamiseksi	156
10.3.8	Kelalle opintotuen korvaamiseksi	157
10.3.9	Hyvinvointialueelle harkinnanvaraisin perustein	157
10.4	Maksamatta jääneiden vakuutusmaksujen ja laiminlyöntimaksun periminen eläkkeestä	157
10.5	Eläkkeen ulosmittaus	158
10.6	Eläkkeen keskeyttäminen ja lakkauttaminen, kun etuudensaaja on todennäköisesti kuollut	160
10.7	Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä	161
11	Indeksiturva	163
11.1	TEL-indeksi vuosina 1962 - 1995	163
11.2	Työ- ja eläkeikäisten indeksi vuosina 1996 - 2005	165
11.3	Palkkakerroin ja työeläkeindeksi vuodesta 2005 alkaen	166
11.4	Indeksi (palkkakerroin) ja työtulot	168
11.5	Indeksi ja eläkkeet	169
12	Ratkaiseva eläkelaitos	170
12.1	Viimeisen eläkelaitoksen periaate (VILMA)	170
12.2	Eläkehakemuksen ratkaisevan eläkelaitoksen päättely	170
12.2.1	Pääsääntö	170
12.2.2	Poikkeuksia	171
12.3	VILMA-menettelyä ei sovelleta	171
12.3.1	Työansioita on vakuutettu eniten VILMA-menettelyn ulkopuolisessa eläkejärjestelmässä	171
12.3.2	Ennen vuotta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnetty eläkkeet	171
12.4	Eläkelaitokset voivat sopia	172

5.12.2023

1 Eläkkeen karttuminen

Työeläkejärjestelmän keskeisiä periaatteita on, että kaikki työ kartuttaa eläkettä. Työ- tai virkasuhteessa työskentelevillä eläkkeen karttumisen peruste on palkka tai muu työstä maksettava vastike, maatalousyrittäjillä ja apurahansaajilla heille vahvistettava MYEL-työtulo sekä muilla yrittäjillä YEL-työtulo. Kohdassa 1.1 tarkastellaan eläkkeen karttumista MYEL-toiminnan perusteella.

Työuraan voi kuulua jaksoja, jolloin eläkkeen karttuminen ansiotyön perusteella ei ole lainkaan mahdollista tai se on rajoitettua esim. sairaudesta, lapsen hoidosta, opiskelusta tms. vastaavasta syystä johtuen. Eläkettä karttuu myös tiettyjen edellä mainituista syistä ns. palkattomilta ajoilta maksettavien etuuksien perusteella, mitä tarkastellaan kohdassa 1.2.

Myös eläkejaksosta, johon sisältyy ns. tulevan ajan oikeus, karttuu eläkettä siinä tapauksessa, että eläkkeensaajalle myönnetään eläkkeen päätyttyä myöhemmin uusi eläke uusin perustein. Eläkkeestä karttuvaa eläkettä tarkastellaan lähemmin kohdassa 1.3.

Jos eläke myönnetään työkyvyttömyyseläkkeenä, lasketaan yleensä myös eläketahtuman ja alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen välinen aika eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi. Tästä ns. tulevan ajan eläkkeen määrästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 1.4.

Eläkkeen karttumista käsitellään tässä luvussa pääpiirteittäin. Eläkkeen karttumista kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen/ Eläke työstä/Eläke palkattomilta ajoilta/Eläke tulevalta ajalta/Eläke päätyneen eläkkeen ajalta).

Työeläkkeen kertymistä voi seurata Työeläkeotteelta. Työeläkeotteen saavat sähköisesti tai kirjeitse kaikki 18–67-vuotiaat, joilla on työeläkelakien mukaan vakuutettua työskentelyä Suomessa. Työeläkeotteella näkyvät seuraavat tiedot:

- eläkkeeseen oikeuttavat työeläkelakien mukaan vakuutetut työansiot työnantajittain
- eläkkeeseen oikeuttavat MYEL- ja YEL-jaksot sekä näiden työtulot
- eläkkeeseen oikeuttavien palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevat ansiot ja kestot etuuslajeittain
- alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja tutkintoon johtaneen opiskelun ajalta karttuvan etuuden peruste ja aika
- eläkkeellä oloajalta (eläkesuhteesta) karttunut eläke

1.1 Eläkkeen karttuminen MYEL-toiminnasta

1.1.1 Karttuminen ennen 1.1.2005

Ennen 1.1.2005 eläkettä karttui 1,5 % vuodessa (1/8 % kuukaudessa) eläkkeen perusteena olevasta työtulosta. Sen vuoden alusta lukien, jonka aikana vakuutettu täytti 60 vuotta, eläkettä karttui 2,5 % vuodessa (5/24 % kuukaudessa) eläkkeen perusteena olevasta työtulosta.

5.12.2023

Eläkkeen karttuminen alkoi siitä päivästä lukien, jolloin henkilö täytti 23 vuotta. Näin siinäkin tapauksessa, että henkilöllä oli ollut MYEL-vakuutus voimassa jo sitä aikaisemmin. Eläkkeen karttuminen päättyi 65 vuoden iän täyttämispäivään.

Uuden eläkkeen kartuttaminen työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla oli mahdollista ainostaan siinä tapauksessa, että eläke oli myönnetty ns. vapaakirjaeläkkeenä eli sellaisena eläkkeenä, johon ei liittynyt oikeutta tulevaan aikaan.

Eläkkeeseen oikeuttava vakuutusajaka laskettiin täysinä kuukausina. Jos korotettua karttumaa edeltävästä vakuutusajasta jäi täysien kuukausien ylittäviä jäännöspäiviä, liitettiin ne korotetun karttuman tai tulevan ajan vakuutusajakaan.

Vapaakirjaus 31.12.2004

Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen tullessa voimaan aikaisemmin karttuneesta eläkkeestä muodostettiin vapaakirja vanhoihin säännöihin laskettuna. Vapaakirjaus koski koko työeläkesektoria.

Vapaakirjaus 31.12.2004 koski vain niitä vakuutuksia, jotka olivat voimassa ja jatkuivat keskeytyksettä uusien säännösten voimaantullessa 1.1.2005. Tähän vapaakirjaan ei yhdistetty muita MYEL-vapaakirjoja, jotka vakuutetulla mahdollisesti oli jonkin aikaisemmin päättyneen MYEL-jakson perusteella.

Vapaakirjan laskeminen

Vapaakirja laskettiin noudattaen ennen vuotta 2005 voimassa olleita karttumia ja laskentasääntöjä ikään kuin MYEL-toiminta olisi päättynyt 31.12.2004.

Aikaisemmin voimassa olleita laskentasääntöjä ei tässä yhteydessä käydä yksityiskohtaisesti läpi. Keskeisimmän vapaakirjan laskentaan vaikuttivat mm. seuraavat tekijät:

- työtuloja ennen 23 vuoden iän täyttämistä ei otettu lainkaan huomioon vapaakirjan määrää laskettaessa
- aikaa ja työtuloja 1.1.1983 edeltävältä ajalta ei otettu laskennassa huomioon, jos MYEL-vakuutus oli ollut voimassa yhdenjaksoisesti 1.1.1983 - 31.12.1991 välisen ajan ja eläke näin laskettuna muodostui suuremmaksi kuin koko vakuutusajan kaikki työtulot huomioon ottaen
- eläke laskettiin painotettuna keskiarvona voimassa olleista työtulojaksoista.

1.1.2 Karttuminen 1.1.2005 alkaen

Vuoden 2005 alusta voimaantulleen työeläkeuudistuksen yhtenä keskeisenä periaatteena oli, että kaikki työ kartuttaa eläkettä. Sen lisäksi, että eläkettä karttuu aktiivinaikana tehdystä työstä, karttuu uutta eläkettä sanotusta ajankohdasta lukien myös siitä työstä, jota eläkkeensaaja mahdollisesti tekee eläkkeensä rinnalla (ks. tarkemmin kohta 1.1.3.)

Työeläkelainsäädännön muuttuessa 1.1.2017 edellä mainitut periaatteet säilyivät ennallaan, mutta karttumista koskevat säännökset muuttuivat monilta osin. Tämän vuoksi seuraavassa tarkastellaan erikseen eläkkeen karttumista koskevia säännöksiä 1.1.2005 alkaen ja 1.1.2017 alkaen. Eläkettä määrättäessä (ks. tarkemmin kohta 1.1.4) eläke lasketaan vuosittain niitä karttumisprosentteja ja karttumissäännöksiä noudattaen, mitkä kunakin ajankohtana ovat olleet voimassa.

5.12.2023

MYEL-eläkettä karttuu vain siltä ajalta, kun MYEL-vakuutus on voimassa. MYEL-eläkkeen karttumisen kannalta ei ole mitään merkitystä, onko MYEL-vakuutus pakollinen vai vapaaehtoinen.

Karttumisaika

Eläkettä karttuu lähtökohtaisesti koko siltä ajalta, jonka MYEL-vakuutus on voimassa eli aikaisintaan 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan asti (MYEL 68 §:n 1 mom.).

Jos MYEL-yrittäjä jää työkyvyttömyyseläkkeelle, jatkuu MYEL-vakuutuksen voimassa-olo eläketapahtumaa edeltävään päivään, mutta työstä karttuneen eläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon vain eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun saakka voimassa olleet työtulot (MYEL 68 §:n 2 mom.).

Työkyvyttömyyseläkkeessä eläketapahtumavuosi otetaan huomioon vain ns. tulevana aikana ja eläkettä karttuu tulevaa aikaa koskevien säännösten mukaisesti; ks. tarkemmin kohta 1.4.2 Tulevan ajan jakso.

1.1.2.1 Karttuminen 1.1.2005 - 31.12.2016**Ikärajat**

Eläkkeen karttuminen alkoi aikaisintaan 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien ja päättyi viimeistään 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun.

Eläkkeen karttumista koskevat ikärajat (ikävuodet 18 - 67) olivat yhdenmukaiset koko työeläkejärjestelmässä.

Karttumisprosentit

Eläkkeen karttumisprosentti nousi iän myötä porrastetusti niin, että eläkettä karttui

- 1,5 % vuodessa 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien sen kuukauden loppuun saakka, jonka aikana vakuutettu täytti 53 vuotta (ikävuodet 18 - 52),
- 1,9 % vuodessa 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien sen kuukauden loppuun saakka, jonka aikana vakuutettu täytti 63 vuotta (ikävuodet 53 - 62), ja
- 4,5 % vuodessa 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien sen kuukauden loppuun saakka, jonka aikana vakuutettu täytti 68 vuotta (ikävuodet 63 - 67)

siitä työtulosta, joka kyseisen vuoden aikana oli ollut voimassa.

1.1.2.2 Karttuminen 1.1.2017 alkaen**Alaikäraja**

Työeläkejärjestelmässä vakuuttamisen yleinen alaikäraja on 17 vuotta. MYEL- ja YEL-järjestelmissä alaikäraja on kuitenkin 18 vuotta.

Muutoksen jälkeenkin MYEL-vakuutus voi alkaa ja MYEL-eläkettä voi alkaa karttua vasta aikaisintaan 18 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien (MYEL 68 §:n 1 mom.). Tämä ei kuitenkaan estä eläkkeen karttumista TyEL:n

5.12.2023

piiriin kuuluvassa työsuhhteessa tehdyn työn perusteella jo 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien.

Pääteikä

Vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja nousee porrastetusti niin, että MYEL-vakuutus voi olla voimassa ja MYEL-eläkettä voi karttua (MYEL 7 §:n 1 kohta)

- 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun saakka, jos vakuutettu on syntynyt vuonna 1957 tai aikaisemmin,
- 69 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun saakka, jos vakuutettu on syntynyt vuosina 1958 - 1961, ja
- 70 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun saakka, jos vakuutettu on syntynyt vuonna 1962 tai sen jälkeen.

MYEL-vakuutus ja eläkkeen karttuminen päättyvät edellä mainittuun ajankohtaan, vaikka MYEL-toiminta jatkuisi edelleen ja vakuutettu jäisi eläkkeelle vasta myöhemmin.

Karttumisprosentti

Karttumisprosentti on 1,5 % (MYEL 68 §:n 1 mom.). Se on samansuuruinen vakuutetun iästä riippumatta koko siltä ajalta, jolta eläkettä karttuu.

Yhtenä työeläkejärjestelmän tavoitteena on edelleenkin työurien pidentäminen. Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen jälkeen työelämän houkuttavuutta pyrittiin lisäämään korottamalla eläkkeen karttumia iän myötä. Tästä kannustinkarttumasta luovuttiin vuoden 2017 lainuudistuksen yhteydessä, mutta sen tilalle tuli lykkäyskorotus, joka maksetaan niille, jotka jäävät eläkkeelle oman ikäluokkansa mukaista alinta vanhuuseläkeikää myöhemmin (ks. tarkemmin kohta 7.4.2 ”Lykkäyskorotus”).

Siirtymäsäännöksen mukainen karttuma

Pääsääntö on, että eläkettä karttuu 1.1.2017 alkaen aina 1,5 % vuotuisesta työtulostasta. Uusien säännösten voimaantulosta alkaen 31.12.2025 asti eläkettä karttuu kuitenkin 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta alkaen 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkuun asti 1,5 %:n sijasta 1,7 %.

Sanotun ikävälän (53 v - 63 v) lisäksi korkeamman karttuman saaminen edellyttää, ettei vakuutettu saa luopumistukea tai muuta omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä kuin osa-aikaeläkettä tai osittaista vanhuuseläkettä. (MYEL:n muuttamisesta annetun lain VpL 4 §:n 1 mom.).

Esimerkki 1.1

MYEL-vakuutettu on syntynyt 16.3.1960. Hän on täyttänyt 53 vuotta 16.3.2013, jonka jälkeen (1.4.2013 alkaen) hänelle on alkanut karttua eläkettä 1,9 % silloin voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Uusien säännösten voimaantulosta sen kuukauden loppuun asti, jonka kuluessa hän täyttää 63 vuotta (ajalta 1.1.2017 - 31.3.2023) karttuma on siirtymäsäännöksen perusteella 1,7 %, jonka jälkeen eläkettä karttuu pääsäännön mukaisesti 1,5 %.

1.1.3 Karttuminen eläkkeen rinnalla tehdystä työstä

Eläkettä karttuu työstä eläkkeen rinnalla aikaisintaan vuodesta 2005 alkaen.

5.12.2023

Karttumisprosentti

Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä 1,5 % vuodessa vakuutetun iästä riippumatta. Karttumisprosentti pysyi samana vuoden 2017 uudistuksen yhteydessä.

Karttumisprosentti on 1,5 myös siinä tapauksessa, että eläke, jonka rinnalla MYEL-toimintaa harjoitetaan, perustuu johonkin muuhun lakiin kuin MYEL:iin.

Siirtymäsäännöksen mukainen karttuma (ks. tarkemmin edellä kohta 1.1.2.2) ei koske työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläkkeen taikka luopumistuen rinnalla tehtyä työtä. Sen sijaan osa-aikaeläke ja osittainen vanhuuseläke eivät estä siirtymäajan korotettua karttumaa, ei myöskään ulkomailta maksettava eläke.

Karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla

Eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä samojen periaatteiden mukaisesti myös silloin, kun työkyvyttömyyseläke on myönnetty kuntoutustukena, osaeläkkeenä tai osaeläkkeen suuruisena kuntoutustukena.

Myöskään sillä ei ole merkitystä, onko työkyvyttömyyseläke (tai kuntoutustuki) myönnetty ennen vuotta 2005 voimassa olleiden vai uusien säännösten mukaisesti. Siinä tapauksessa, että kyseessä on aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaan myönnetty ns. tulevan ajan eläke, on uuden eläkkeen kartuttaminen eläkkeen rinnalla tehdystä työstä mahdollista aikaisintaan 1.1.2005 lukien.

Eläkkeen rinnalla vakuutettu työ alkaa kartuttaa uutta eläkettä pääsääntöisesti eläketapahtumaa seuraavan vuoden alusta lukien (MYEL 68 §:n 2 mom.). MYEL-vakuuttamisvelvollisuus, jos pakollisen vakuuttamisen edellytykset eläkkeen rinnalla täyttyvät, alkaa sen sijaan jo eläketapahtumapäivästä lukien. Jos pakollisen vakuuttamisen edellytykset eivät täyty, voi vakuutuksen ottaa alkamaan myöhemminkin, esimerkiksi eläketapahtumaa seuraavan vuoden alusta lukien.

Poikkeuksena edellä sanottuun ovat ne työkyvyttömyyseläkkeet (ja kuntoutustuet), jotka eivät sisällä ns. tulevan ajan osuutta. Tällöin MYEL-vakuutus kartuttaa uutta eläkettä heti eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alusta lukien (eikä vasta sitä seuraavan vuoden alusta lukien).

Esimerkki 1.2

Maatalousyrittäjälle myönnetään kuntoutustuki 13.6.2017 alkaneen työkyvyttömyyden perusteella 30.6.2020 saakka. Maatalousyrittäjätoiminta jatkuu supistettuna, minkä vuoksi eläkkeen rinnalle vahvistetaan MYEL-vakuutus pakollisena 13.6.2017 lukien. Kuntoutustuki jatkuu 1.7.2020 lukien työkyvyttömyyseläkkeenä. Myöhemmin, kun työkyvyttömyyseläke aikanaan muuttuu vanhuuseläkkeeksi, lisätään siihen hakemuksesta eläkkeen rinnalla karttunut uusi eläke, joka otetaan huomioon eläketapahtumaa seuraavan vuoden alusta eli 1.1.2018 lukien.

Uuden eläkkeen karttuminen työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä päättyy viimeistään silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Uuden eläkkeen kartuttaminen on mahdollista sen jälkeenkin vapaaehtoisella MYEL-vakuutuksella, jos MYEL-toiminta jatkuu vielä sen jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi.

Karttuminen vanhuuseläkkeen rinnalla

5.12.2023

MYEL-vakuuttaminen vanhuuseläkkeen rinnalla on aina vapaaehtoista. Kun kyseessä on vanhuuseläke, alkaa uuden eläkkeen karttuminen heti vakuutuksen voimaantuloista lukien ja uutta eläkettä karttuu niin pitkään kuin vakuutus on voimassa, pisimmillään siis sen kuukauden loppuun saakka, jonka aikana eläkkeensaaja täyttää oman ikäluokkansa mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan (68, 69 tai 70 vuotta).

Esimerkki 1.3

JuEL:n piiriin kuuluva opettaja harjoittaa maataloutta ja on tästä toiminnastaan vakuutettu MYEL:ssä. Työtulo ylittää pakollisen vakuuttamisen alarajan. Pitkästä työurasta ja KuEL:n muutosten voimaantulosäännöksistä johtuen opettajalla on mahdollisuus jäädä vanhuuseläkkeelle alennetusta eläkeiästä (61 v 8 kk). Maatalousyri-toiminta jatkuu ennallaan, mutta vanhuuseläkkeen rinnalla MYEL-vakuutus voi jatkua vain vapaaehtoisena. Vapaaehtoinen MYEL-vakuutus voidaan tehdä vasta hakemusajankohdasta eteenpäin, jos sitä haetaan vanhuuseläkkeen jo alettua.

Karttuminen osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla

Osittainen vanhuuseläke (OVE) ei vaikuta millään tavalla vakuuttamisvelvollisuuteen tai eläkkeen karttumiseen. OVE:n aikana tehdystä työstä voi karttua siirtymäaikaa koskevien säännösten mukaisesti eläkettä 1,7 % 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun asti.

Karttuminen osa-aikaeläkkeen rinnalla

Osa-aikaeläkkeen aikana tehdystä työstä karttuu eläkettä samoin periaattein kuin sellaisilla vakuutetuilla, jotka eivät ole vielä eläkkeellä (mm. iän mukaiset karttumat 31.12.2016 asti ja mahdollisuus siirtymäkauden korotettuun karttumaan 1.1.2017 alkaen).

Ansionalenema

Sen lisäksi, että osa-aikaeläkeaikana tehdystä työstä karttuu eläkettä, karttuu eläkettä myös ns. ansionalenemasta, jos osa-aikaeläkkeensaaja on syntynyt vuonna 1952 tai sitä aikaisemmin. Ansionalenema on eläkkeen perusteena olleiden vakiintuneiden ansioiden ja osa-aikaeläkkeen aikaisten ansioiden välinen erotus. Karttuma ansionalenemasta on 1,5 % vuodessa, jos osa-aikaeläkkeen jälkeen tulee myönnettäväksi työkyvyttömyyseläke ja 0,75 %, jos myönnettävä eläke on vanhuuseläke. Vuonna 1953 ja myöhemmin syntyneillä ei ole oikeutta eläkkeeseen tässä selostetun ansionaleneman osalta.

Karttuminen luopumistuen rinnalla

MYEL- tai muuta työeläkettä voi karttua uinumis-, lepäämis- ja odotusaikana normaalisti (1,5 % tai siirtymäaikana 1,7 %) niin pitkään, kunnes luopumistuen (LUTU) maksaminen alkaa.

MYEL-vakuuttaminen LUTUn uinumis-, lepäämis- ja odotusaikana on mahdollista ainoastaan perheenjäsenenä, ks. tarkemmin Vakuutusopas kohta 2.3.5 Luopumistuki

Siltä ajalta, jolta LUTUa maksetaan, ei sen saaja voi kartuttaa uutta eläkettä MYEL-toiminnan perusteella. Luopumistuen rinnalla tapahtuva, muiden eläkelakien mukainen toiminta kartuttaa eläkettä 1,5 % vuodessa. Jos luopumistuen maksaminen

5.12.2023

keskeytetään myöhemmin ansiorajan ylittymisen tai muun syyn vuoksi, karttuu keskeytyksen ajaltakin eläkettä vain 1,5 % vuodessa.

Kertasuoritettu eläke Eläkelaitos voi maksaa määrältään pienen eläkkeen kertasuorituksena (ks. kohta 10.2.1 Pienen eläkkeen kertasuoritus). Jos pieni eläke on maksettu kertasuorituksena, kertyy sen jälkeen tehdystä työstä eläkettä normaalien iän mukaisten karttumisprosenttien mukaisesti. Kertasuoritettua eläkettä ei siis pidetä eläkkeenä enää sen jälkeen, kun se on maksettu.

1.1.4 MYEL-eläkkeen määräytyminen 1.1.2005 lukien

Vuositekniikka Vuoden 2005 alusta lukien MYEL-eläkkeen määrä lasketaan jokaiselta kalenterivuodelta erikseen. Myös muiden työeläkelakien mukaisten eläkkeiden määrät lasketaan vuoden 2005 alusta lukien vuositekniikkaa soveltaen. (MYEL 68 §:n 1 mom.).

Vuoden 2017 lainmuutos ei muuttanut eläkkeen laskemisen periaatteita millään tavalla.

Kokonaistyötulo Samanaikaisesti otettiin käyttöön uusi käsite, kokonaistyötulo (MYEL 73 §:n 1 mom.), jolla tarkoitetaan eläkkeen perusteena olevaa työtuloa yksittäisen kalenterivuoden osalta. Lähtökohtaisesti kokonaistyötulo on samansuuruinen kuin vakuutetun työtulo kyseisenä vuonna palkkakertoimella tarkistettuna.

Jos vakuutetun työtuloa on tarkistettu kalenterivuoden aikana, on kokonaistyötulo kyseisenä vuonna voimassa olleiden työtulojen vakuutusaikojen mukaan painotettu keskiarvo.

Esimerkki 1.4 Maatalousyrittäjän MYEL-työtulo on ollut vuoden alussa 34 387,58 euroa ja sitä on tarkistettu 17.8. lukien 50 000,00 euroon. Kyseisen vuoden kokonaistyötulo on $(226 \times 34\,387,58 + 134 \times 50\,000,00) / 360 = 40\,198,87$ euroa.

Vajaa kalenterivuosi Jos vakuutus ei ole ollut voimassa koko kalenterivuotta, esim. MYEL-toiminnan alkamis- tai päättymisvuonna, saadaan kyseisen vuoden kokonaistyötulo suhteuttamalla vakuutuksen voimassaoloaika kyseisenä vuonna koko vuoteen.

Esimerkki 1.5 Maatalousyrittäjän MYEL-toiminta alkoi 11.4.2016 lukien 45 000,00 euron työtulolla. Kyseisen vuoden kokonaistyötulo on $260 \times 45\,000,00 / 360 = 32\,500,00$ euroa.

Esimerkki 1.6 Edellisen esimerkin maatalousyrittäjä on korottanut työtuloaan kyseisenä vuonna 1.10. lukien 62 000,00 euroon. Kokonaistyötulo MYEL-toiminnan alkamisvuodelta on tällöin $(170 \times 45\,000,00 + 90 \times 62\,000,00) / 360 = 36\,750,00$ euroa.

Maksamattomien MYEL-vakuutusmaksujen vaikutus

Jos MYEL-vakuutusmaksuja on vanhentunut maksamattomina, pienentävät ne kokonaistyötuloa (MYEL 73 §:n 2 mom.).

MYEL-vakuutusmaksut vanhenevat, jos niitä ei ole saatu perittyä maksuunpanovuotta seuraavan viidennen kalenterivuoden loppuun mennessä. Vain vanhentuneet vakuutusmaksut pienentävät eläkkeen määrää. Eläkkeen alkaessa vanhentumaton vakuutusmaksu voidaan periä eläkkeestä, eikä se pienennä eläkkeen määrää.

5.12.2023

Vanhentuneet vakuutusmaksut ovat vaikuttaneet eläkkeen määrää pienentävästi vuodesta 1993 lukien. Vuotta 2005 edeltävältä ajalta maksamatta jääneiden ja vanhentuneiden vakuutusmaksujen vaikutus on otettu huomioon vapaakirjassa 31.12.2004 ja vuodesta 2005 lukien kunkin vuoden kokonaistyötulossa.

Jos jonkin vuoden MYEL-vakuutusmaksu on vanhentunut joko kokonaan tai osittain maksamattomana, saadaan kyseisen vuoden kokonaistyötulo ottamalla huomioon edellä selostetulla tavalla lasketusta työtulosta sama suhteellinen osuus, joka vastaa maksettuja MYEL-vakuutusmaksuja kyseisen vuoden MYEL-vakuutusmaksujen kokonaisuutena verrattuna.

Esimerkki 1.7

MYEL-vakuutetulle on vahvistettu vuodelta 2014 MYEL-vakuutusmaksuja yhteensä 3 634,00 euroa, mutta hän on maksanut vakuutusmaksuista vain 1 224,00 euroa. Vuoden 2015 ja 2016 vakuutusmaksut ovat jääneet kokonaan maksamatta. Vakuutettu tulee työkyvyttömäksi vuonna 2020.

Maksamattomat vakuutusmaksut vaikuttavat vuoden 2014 kokonaistyötuloon. Kokonaistyötulo muunnetaan suhteuttamalla maksettuihin vakuutusmaksuihin (kerroin $1\,224,00 / 3\,634,00$). Vuosien 2015 ja 2016 kokonaistyötulot lasketaan "normaalisti". Maksamattomilla MYEL-vakuutusmaksuilla ei ole vaikutusta sanottujen vuosien kokonaistyötuloihin, koska ne eivät ole vanhentuneet vielä vuonna 2020.

MYEL-eläkkeen määrä

Kalenterivuodelta karttuneen MYEL-eläkkeen määrä saadaan kertomalla kyseisen vuoden kokonaistyötulo sovellettavalla karttumisprosentilla (iänmukaiset karttumisprosentit vuosina 2005 - 2016 ja pääsäännön mukainen tai siirtymäkauden korotettu karttumisprosentti vuodesta 2017 alkaen). Vastaavasti MYEL-eläkkeen kokonaisuus määrä saadaan laskemalla vuoden 2004 vapaakirjatun MYEL-eläkkeen määrä ja sen jälkeen eri vuosina karttuneen eläkkeen määrät yhteen.

Esimerkki 1.8

Alle 53-vuotiaan MYEL-vakuutetun kokonaistyötuloksi vuodelta 2014 on määräytynyt 28 345,50 euroa. Vuodelta 2014 hänelle karttuneen MYEL-eläkkeen määrä on $1,5\% \times 28\,345,50 = 425,18 \text{ e/v} = 35,43 \text{ e/kk}$.

Karttumisprosentti muuttuu kalenterivuoden aikana

Karttumisprosentti voi muuttua kesken sitä kalenterivuotta, jonka aikana vakuutettu täyttää 53 tai 63 vuotta. Vuosina 2005 - 2016 tämä perustui iänmukaisen karttumisprosentin porrastukseen ja vuodesta 2017 alkaen siirtymäkauden korotettuun karttumisprosenttiin.

Kalenterivuosina, joiden aikana MYEL-vakuutettu täyttää 53 tai 63 vuotta, kokonaistyötulo ositetaan ansiokuukausien suhteessa ja eläke lasketaan erikseen alempaan ja korkeampaan karttumaan oikeuttavasta osuudesta. Jokainen kuukausi, jonka aikana MYEL-vakuutus on ollut voimassa vähintään yhden päivän, lasketaan ansiokuukaudeksi. (MYEL:n muuttamisesta annetun lain VpL 4 §:n 1 mom.).

Esimerkki 1.9

Tilanne on muutoin sama kuin edellisessä esimerkissä, mutta vakuutettu on täyttänyt 53 vuotta 5.8.2014. Tällöin $1,5\%$ karttumaan oikeuttavan työtulon määräksi saadaan $8/12 \times 28\,345,50 = 18\,897,00$ euroa ja $1,9\%$ karttumaan oikeuttavaksi työtulon

5.12.2023

määräksi $4/12 \times 28\,345,50 = 9\,448,50$ euroa. Eläkkeen määrä vuodelta 2014 on $1,5\% \times 18\,897,00 + 1,9\% \times 9\,448,50 = 462,98$ e/v = $38,58$ e/kk.

1.2 Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta

Eläkkeen karttumista palkattomilta ajoilta käsitellään tässä kohdassa pääpiirteittäin. Tarkempaa tietoa karttumisesta on Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen>Eläke palkattomilta ajoilta).

Työeläkettä voi karttua myös ajanjaksoilta, joiden aikana henkilöllä ei ole työansioita. Palkattomilta ajanjaksoilta karttuu yleensä eläkettä, jos henkilölle maksetaan jotakin sosiaalietuutta.

1.2.1 Palkattomat ajat

Palkattomalla ajalla tarkoitetaan voimassa olevassa työeläkelainsäädännössä aikaa, jolta henkilölle on maksettu

- sairausvakuutuslain mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa
- sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa
- tartuntatautilain mukaista tartuntatautipäivärahaa (1.3.2017 alkaen)
- vuorotteluvapaalain mukaista vuorottelukorvausta
- työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa
- aikuiskoulutusetuuksista annetun lain mukaista aikuiskoulutustukea
- työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa
- liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain mukaista ansionmenetykskorvausta taikka
- työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa,
- sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka
- liikennevakuutuslain mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta (MYEL 2 § 1 mom. 8 k. ja TyEL 2 § 1 mom. 4 k.).

Eläkettä voi voimassa olevan säännöksen perusteella karttua edellä tarkoitettujen etuuksien perusteella (MYEL 74 §:n 1 mom. ja TyEL 74 §:n 3 mom.).

1.2.1.1 Karttuminen ennen 1.1.2005

Sosiaalietuudet eivät kartuttaneet eläkettä ennen 1.1.2005, mutta joidenkin sosiaalietuuksien perusteella eläkkeeseen laskettiin ns. työeläkelisiä.

Vapaakirjaus 31.12.2004

Eläkkeen määräytymistä koskevat säännökset muuttuivat 1.1.2005 lukien myös sosiaaliturvaetuuksien osalta. Muutoksesta johtuen aikaisempien säännösten mukaan määräytynyt työeläkelisiä otettiin huomioon vapaakirjauksessa 31.12.2004.

1.2.1.2 Karttuminen 1.1.2005 lukien

5.12.2023

Eläkettä kartuttavien sosiaalietuuksien määrä laajeni aikaisempaan verrattuna. Uudistuksen jälkeen sosiaalietuudet vaikuttavat työeläkkeeseen samalla tavalla siitä riippumatta, perustuuko eläketurva työsuhteeseen vai rittäjätöimintaan.

Palkattomista ajoista karttuvaa eläkettä koskevat säännökset on laadittu pitäen lähtökohtana työ- tai virkasuhteessa olevia henkilöitä. Työntekijä voi joutua tilanteeseen, jossa hän ei voi kartuttaa työeläketurvaa (ainakaan täysimääräisesti) esim. opiskelun, sairauden, työttömyyden tms. "yhteiskunnallisesti hyväksyttävän syyn" vuoksi, jolloin eläkettä karttuu palkan sijaan maksettavan etuuden perusteella. Näin ajateltuna MYEL (ja YEL) ovat hieman eri asemassa, mutta toimeenpanon yksinkertaisuuden vuoksi on lähdetty siitä, ettei MYEL- (tai YEL-) vakuutuksen voimassaolo ole esteenä eläkkeen karttumiselle palkattomien aikojen perusteella.

Karttumisen edellytys

Palkattomien aikojen perusteella eläkettä voi karttua vain, jos työeläkelakien mukaan vakuutettuja ansioita on ollut eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun mennessä vähintään 20 571,69 euroa ilmaistuna vuoden 2024 tasossa (MYEL 74 §). Jos työansioden yhteismäärä jää sanottua määrää pienemmäksi, palkattomat ajat jäävät pois eläkkeestä siitä riippumatta, kuinka suuri niistä karttuneen eläkkeen määrä olisi.

Ansioedellytyksen täyttymistä tutkittaessa otetaan huomioon kaikkien työeläkelakien mukaiset ansiot yhteenlaskettuina. Myös sellaiset ansiot otetaan huomioon, jotka eivät kartuta eläkettä.

Esimerkki 1.10

Maatalousyrittäjän MYEL-vakuutus on alkanut 1.7.2017, ja työtuloksi on vahvistettu 8 000 euroa/v. Hän tulee työkyvyttömäksi 30.4.2020, jolloin ansioedellytyksen täyttymistä arvioitaessa otetaan huomioon vuoden 2019 loppuun mennessä kertyneet ansiot. Ansioedellytys täyttyy jo pelkästään MYEL:n perusteella (4000 + 8000 + 8000 = 20 000), vaikka eläkkeen hakijalla ei olisi koskaan ollut muuta ansiotoimintaa. (Tässä esimerkissä on oletettu, että kaikki työtulot on ilmaistu saman vuoden indeksitasossa).

Karttumisaika

Eläkettä on voinut karttua palkattomien aikojen perusteella vasta 1.1.2005 voimaantulleesta eläkeuudistuksesta alkaen. Silloin palkattomat ajat alkoivat kartuttaa eläkettä aikaisintaan 18 vuoden iän täyttämistä seuraavaan kuukauden alusta alkaen. Vuoden 2017 alusta lukien palkattomilta ajoilta maksettavat etuudet kartuttavat eläkettä jo 17 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien, (kuitenkin aikaisintaan 1.1.2017 alkaen).

Palkattomien aikojen etuusansiot otetaan vanhuuseläkettä laskettaessa huomioon eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun saakka, kuitenkin enintään vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttämiskuukauden loppuun. Lisäksi on huomattava, ettei ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan perusteella kartu eläkettä sen jälkeen, kun päivärahan saaja on täyttänyt oman ikäluokkansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän.

Työkyvyttömyyseläkkeissä palkattomien aikojen etuusansiot otetaan huomioon vain eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun saakka, jos tuleva aika on työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luettu eläkkeeseen oikeuttavaksi (MYEL 68 § 2 mom.). Eläketapahtumavuoteen kohdistuvia palkattomien aikojen etuuksia ei oteta huomioon myöskään siinä tapauksessa, ettei eläkkeeseen liity ns. tulevaa aikaa.

5.12.2023

Perhe-eläkkeissä eläketapahtumavuoden etuusansiot otetaan huomioon samalla tavoin kuin ne otetaan huomioon edunjättäjän eläkkeessä.

Ei eläkkeen rinnalla

Palkattomilta ajoilta maksettavat etuudet eivät kartuta eläkettä siltä ajalta, jolta henkilö on saanut työeläkelakien mukaista eläkettä, osittaista vanhuuseläkettä, osaaikaeläkettä ja perhe-eläkettä lukuun ottamatta. (MYEL 74 §:n 1 mom. ja TyEL 74 §:n 5 mom.).

Palkattomien aikojen etuuksien perusteella ei kartu eläkettä myöskään luopumistuen rinnalla maksettuina. Sen sijaan ne kartuttavat eläkettä, jos luopumistuen maksaminen ei ole vielä alkanut.

Karttumisprosentti

Eläkettä karttuu palkattomilta ajoilta maksettujen etuuksien perusteella 1,5 % vuodessa (MYEL 68 §:n 3 mom.).

Eläkkeen karttumisen perusteena oleva etuusansio

Ansiosidonnaisten palkattomien aikojen etuuksien ajoilta karttuu eläkettä sen tulon pohjalta, jonka perusteella, kyseisen palkattoman ajan etuuden määrä on laskettu (MYEL 74 §:n 1 mom. ja TyEL 74 §:n 3 mom.).

Eriyistilanteita etuusansion osalta

Raskausrahan, erityisraskausrahan ja vanhempainpäivärahan osalta etuusansio lasketaan vähimmäispäivärahan sijasta 857,15 euron kuukausiansioista (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna), silloin kun vähimmäispäiväraha on maksettu ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi. Vähimmäispäiväraha otetaan huomioon sellaisenaan silloin kun sitä maksetaan työhön palaamisen perusteella. (MYEL 74 §:n 1 mom. ja TyEL 74 §:n 4 mom.).

Maatalousyrittäjälle ja muulle yrittäjälle maksetun aikuiskoulutustuen osalta etuusansio lasketaan 857,15 euron kuukausiansioista (vuoden 2024 tasossa) (MYEL 74 §:n 1 mom., YEL 68 § 3 mom. 5 kohta).

Eläkkeen määräytyminen

Siitä, miten etuuden perusteena olevat tulot otetaan huomioon eläkkeen suuruutta laskettaessa, on tarkempaa tietoa Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen/Eläke palkattomilta ajoilta).

1.2.2 Eläkkeeseen lisättävä valtion kustantama etuus

Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta ja joidenkin opintojen ajalta voi karttua etuutta, joka maksetaan, kun henkilölle myönnetään eläke mm. MYEL:n, TyEL:n, YEL:n ja JuEL:n mukaan. Etuus ei ole varsinaista työeläkettä, vaikka se myönnetään ja maksetaan työeläkkeeseen liittyvänä.

Eläkkeen myöntämisen yhteydessä maksettavan etuuden karttuminen näissä tilanteissa perustuu lakiin nimeltään "Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta" (VEKL, 644/2003).

Etuuden karttumisen edellytykset

5.12.2023

Etuuden saamisen edellytys on, että saajalla on eri eläkelakien piiriin kuuluvia työansioita yhteensä vähintään 20 571,69 euroa (vuoden 2024 tasossa) eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Eläkkeeseen lisättävän etuuden perusteena olevana tulona (etuusansio) käytetään 857,15 euroa/kk vuoden 2024 tasossa ilmaistuna. Etuutta karttuu 1,5 % vuodessa. Opiskelun ja lastenhoidon ajalta karttuu eläkettä 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien.

Alle kolmivuotiaan lapsen hoitaminen

Etuuden karttumisen alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta edellyttää kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisen tuen tai vastaavan Ahvenanmaan maakuntalainsäädännön mukaisen kotihoidontuen maksamista (VEKL 2 §). Lisäksi edellytetään, että vanhempi on estynyt tekemästä lapsen hoidon vuoksi ansiotyötä.

Opiskelu

Etuuden karttumisen opintojen ajalta edellyttää tutkinnon suorittamista; kesken jääneiden opintojen perusteella eläkettä ei kartu. Etuutta kartuttavia tutkintoja ovat ammatillinen perustutkinto, ammattikorkeakoulututkinto taikka alempi tai ylempi korkeakoulututkinto.

Yleissivistävät opinnot, kuten ylioppilastutkinnon suorittaminen, eivät kartuta eläkettä. Myöskään erilaiset jatkotutkinnot, kuten lisensiaatin tai tohtorintutkinnot eivät oikeuta eläkkeeseen.

Etuutta karttuu tutkinnon mukaan seuraavasti (VEKL 3 §):

- ammatillinen perustutkinto: 3 vuotta
- ammattikorkeakoulututkinto: 4 vuotta
- alempi korkeakoulututkinto: 3 vuotta
- ylempi korkeakoulututkinto: 5 vuotta

Opiskelun perusteella eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa voi olla yhteensä enintään viisi vuotta.

Eläkkeen kartumisesta lapsenhoito- ja opiskeluajalta kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa ([telp.fi/Ohjeet/Etuudet/Etuuden määräytyminen/Eläke palkattomilta ajoilta](http://telp.fi/Ohjeet/Etuudet/Etuuden_määräytyminen/Eläke_palkattomilta_ajoilta)).

1.3 Eläkkeen karttuminen MYEL-eläkkeestä

Työkyvyttömyyseläkejaksosta karttuu uutta eläkettä, jos eläke päättyy ennen vanhuuseläkeikää ja sen jälkeen myönnetään uusi eläke ns. uusin perustein.

Jos työkyvyttömyyseläke jatkuu vanhuuseläkeikään saakka tai jos uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään ns. entisin perustein, ei eläkettä lasketa uudelleen. Entisin perustein myönnetty uusi eläke on samansuuruinen kuin aikaisempi työkyvyttömyyseläke.

5.12.2023

Työkyvyttömyyseläkejaksosta karttuvan uuden eläkkeen osalta ei ole merkitystä sillä, onko eläke myönnetty täytenä vai osaeläkkeenä. Karttuma kummastakin eläkkeestä on yhtä suuri, vaikka osaeläkkeen määrä on puolet täydestä.

Eläke myönnetty 2004 säännöin

Eläkejakso kartuttaa uutta eläkettä vain siinä tapauksessa, että eläke on myönnetty täysitehoisena eli ns. tulevan ajan eläkkeenä. Eläkejakso kartuttaa uutta eläkettä eläketapahtumapäivästä lukien eläkkeen päättymiseen saakka. Uuden eläkkeen karttumisen perusteena on se työtulo, jonka perusteella tulevan ajan eläkkeen suuruus on laskettu.

Aikaisemmin noudatettiin periaatetta, jonka mukaan eläkejaksosta karttui eläkettä aina niiden karttumasäännösten mukaisesti, jotka olivat voimassa eläketapahtuman sattuessa, vaikka karttumasäännökset muutoin olisivat sittemmin muuttuneet. Säännöksiä muutettiin vuoden 2010 alusta lukien niin, että 1.1.2010 alkaen karttuma eläkejakson osalta on aina 1,5 % vuodessa.

Vuoden 2010 alusta voimaantullutta muutosta ei sovelleta sen voimaantuloa edeltävään aikaan, jos kyseessä on työkyvyttömyyseläke, joka on myönnetty ennen vuotta 2005 voimassa olleiden säännösten mukaisesti (ns. 2004 säännösten mukainen eläke). Tällaisesta eläkejaksosta karttuu eläkettä 31.12.2009 asti seuraavasti:

- eläketapahtuma ennen vuotta 1996 ja vuoden 1996 alusta voimaantulleen lainmuutoksen yhteydessä suojatut:
 - karttuma 1,5 % vuodessa (1/8 % kuukaudessa) iästä riippumatta
- eläketapahtuma 1.1.1996 tai sen jälkeen:
 - karttuma 1,5 % vuodessa (1/8 % kuukaudessa) 50 vuoden iän täyttämispäivään saakka
 - karttuma 1,2 % vuodessa (1/10 % kuukaudessa) 50 vuoden täyttämisen jälkeiseltä ajalta 60 vuoden iän täyttämispäivään saakka
 - karttuma 0,8 % vuodessa (1/15 % kuukaudessa) 60 vuoden iän täyttämistä seuraavasta päivästä 65 vuoden iän täyttämispäivään saakka.

Ennen 1.1.2005 voimassa olleita karttuvia noudatetaan myös silloin, kun työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ollut vuonna 2005. Näin sen vuoksi, että työkyvyttömyyseläkkeissä 1.1.2005 voimaantulleita säännöksiä sovelletaan vasta niihin eläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen.

Esimerkki 1.11

Maatalousyrittäjä on ollut osatyökyvyttömyyseläkkeellä 1.6.2002 alkaen. Eläke on lakkautettu 1.8.2012 lukien ansiorajan ylittymisen vuoksi. Maatalousyrittäjä oli eläketapahtuman sattuessa 49-vuotias. Myöhemmin, kun hän jää vanhuuseläkkeelle tai ns. uusin perustein myönnetyllä työkyvyttömyyseläkkeelle, otetaan uudessa eläkkeessä huomioon myös tämä eläkejakso. Eläkejaksolta karttuneena eläkkeenä otetaan huomioon sen alkamisesta 50 vuoden iän täyttämispäivään saakka 1,5 % vuodessa, sen jälkeen 1,2 % vuodessa 31.12.2009 asti ja 1.1.2010 alkaen 1,5 % vuodessa.

Eläke myönnetty 2005 säännöin

5.12.2023

Myös 1.1.2005 voimaantulleiden säännösten mukaan eläkejakso kartuttaa uutta eläkettä vain siinä tapauksessa, että eläke on myönnetty täysitehoisena eli ns. tulevan ajan eläkkeenä. Eläkejakso kartuttaa uutta eläkettä eläketapahtumavuoden alusta lukien eläkkeen päättymiseen saakka. Uuden eläkkeen karttumisen perusteena on se MYEL-työtulo sekä ne muut ansiot ja palkattomat etuudet, joiden perusteella tulevan ajan eläkkeen suuruus on laskettu. (MYEL 71 §).

Vuoden 2010 alusta voimaantulleet muutokset koskivat myös niitä työkyvyttömyyseläkkeitä, jotka oli myönnetty vuonna 2005 voimaantulleiden säännösten mukaisesti. Myöhemmin säännösten soveltamisalaa on laajennettu takautuvasti niin, että nykyisin eläkejaksolta karttuvan eläkkeen määrä on aina 1,5 % vuodessa, kun kyseessä on vuoden 2005 alusta voimaantulleiden säännösten mukainen eläke (myös 1.1.2010 edeltävältä ajalta).

1.4 Eläkkeen karttuminen tulevalta ajalta

Jos työkyvyttömyyseläke laskettaisiin vain eläketapahtuma-ajankohtaan mennessä ansaittua, jäisi eläkkeen suuruus sitä pienemmäksi mitä nuorempi henkilö on eläketapahtuman sattuessa. Jotta henkilö, joka joutuu jäämään työkyvyttömyyseläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää, pääsisi samaan asemaan sellaisen henkilön kanssa, joka voi jatkaa työskentelyä vanhuuseläkeikään saakka, otetaan eläkkeessä laskennallisesti huomioon myös aika sen kalenterivuoden alusta, jona henkilö on tullut työkyvyttömästi, eläkeikään saakka. Ajanjaksoista käytetään nimitystä tuleva aika.

Tuleva aika voi olla mukana myös perhe-eläkkeessä, jos perhe-eläke perustuu edunjättäjän saamaan tai laskennalliseen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Tulevaa aikaa koskevat säännökset muuttuivat olennaisesti 1.1.2005 lukien. Tässä tulevaa aikaa koskevia säännöksiä on tarkasteltu ainoastaan 1.1.2005 voimaantulleiden säännösten mukaisesti. Tulevan ajan eläkettä koskevat periaatteet säilyivät vuoden 2017 lainmuutoksen yhteydessä ennallaan lukuun ottamatta pääteikää koskevia säännöksiä. Tulevan ajan pääteikä muuttui vanhuuseläkeikää koskevien muutosten mukaisesti (ks. kohta 1.4.2 Tulevan ajan jakso).

1.4.1 Oikeus tulevan ajan eläkkeeseen

Oikeus tulevaan aikaan edellyttää, että eläkkeen hakijalla on työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltävien kymmenen kalenterivuoden aikana yhteensä vähintään 20 571,69 euroa ilmaistuna vuoden 2024 tasossa (MYEL 70 §:n 1 mom.). Ansiot voivat sijoittautua mille tahansa ajalle sanottuna ajanjaksona.

Esimerkki 1.12

Maatalousyrittäjän MYEL-vakuutus on alkanut 1.7.2022 ja työtuloksi on vahvistettu 4 000,00 e/v. Maatalousyrittäjä tulee työkyvyttömäksi 1.8.2024. MYEL-vakuutuksen lisäksi hänellä ei ole ollut muuta työhistoriaa. Maatalousyrittäjällä ei ole oikeutta tulevan ajan eläkkeeseen, koska vakuutuksen aikaisten vuotuisten MYEL-työtulojen yhteismäärä ($2\,000,00 + 4\,000,00 + 2\,666,67 = 8\,666,67$) on pienempi kuin 20 571,69 euroa. Tässä esimerkissä on oletettu, että kaikki työtulot on ilmaistu vuoden 2024 indeksitasossa.

5.12.2023

Työansioedellytyksen täyttymistä harkittaessa otetaan huomioon ainoastaan työansiot, ei siis sosiaalietuuksien perusteena olevia ansioita. Työansioina otetaan huomioon myös muissa EU-maissa ansaitut ansiot.

1.4.2 Tuleva aika

Jos edellä kohdassa 1.4.1 tarkoitettu edellytys täyttyy, lisätään eläkkeeseen eläke myös tulevalta ajalta.

Tulevan ajan jakso

Tuleva aika otetaan huomioon työkyvyttömyyseläketapahtumavuoden alusta lukien sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jonka kuluessa henkilö täyttää oman ikäluokkansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän. Jos eläkkeen saaja on niin nuori, ettei vanhuuseläkeikää ole vielä vahvistettu, otetaan tuleva aika huomioon sen kalenterikuukauden loppuun, jona hän täyttää omaa ikäluokkaansa lähimmälle ikäluokalle säädetyn alimman vanhuuseläkeiän (MYEL 70 §:n 1 mom.).

Erityisesti on huomattava, että eläke määräytyy eläketapahtumavuodelta aina tulevan ajan eläkkeenä. Näin myös siinä tapauksessa, että eläketapahtuma sattuu kalenterivuoden lopussa, vaikkapa vuoden viimeisenä päivänä (31.12.). Tällaiseen menettelyyn on päädytty sen vuoksi, että tulevan ajan eläkkeen laskennassa tarvittavat tiedot olisivat saatavilla helposti, ettei eläkeasian käsittely viivästy tarpeettomasti.

Karttuma tulevalta ajalta

Karttuma tulevalta ajalta on nykyisin (1.1.2010 alkaen) 1,5 % vuodessa (MYEL 70 §:n 2 mom.).

1.4.3 Tulevan ajan ansiot

Tulevan ajan ansio määräytyy ns. tarkasteluajan ansioiden perusteella (MYEL 76 §:n 2 mom. sekä TyEL 77 ja 78 §).

1.4.3.1 Tarkastelu aika

Pääsääntö

Tulevan ajan eläkkeen suuruus määräytyy eläketapahtumavuotta edeltävien viiden kalenterivuoden ansioiden perusteella (tarkastelu aika).

Poikkeuksellinen tarkastelu aika

Lähtökohtaisesti tulevan ajan eläkkeen suuruus määräytyy eläketapahtumaa edeltävien viiden kalenterivuoden perusteella. Seuraavissa tilanteissa tarkastelu aika määräytyy pääsäännöstä poiketen (MYEL 76 §:n 2 mom. sekä TyEL 77 ja 78 §):

- jos työansioita on vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna, tulevan ajan ansioissa otetaan huomioon myös työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot. Tarkastelu aika on eläketapahtumavuotta edeltäneet viisi kalenterivuotta sekä eläketapahtumavuosi eläketapahtumakuukauden loppuun. Eläketapahtumavuoden ansiot otetaan huomioon vain tulevan ajan ansiossa. Niistä ei kartu ansaittua eläkettä.
- jos henkilö tulee työkyvyttömäksi sen vuoden aikana, jonka kuluessa hän täyttää 23 vuotta, tai nuorempana, on 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta työkyvyttömyyden alkamiskuukauden loppuun. Tulevan ajan jakso alkaa myös tässä tilanteessa eläketapahtumavuoden alusta ja ansaittu eläke lasketaan eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti.

5.12.2023

- jos työansiot ovat viiden vuoden tarkasteluaikana pienentyneet vakiintuneeseen ansiotasoon verrattuna alle kolmivuotiaan lapsen hoidon takia ja sillä on vähintään 20 prosentin vaikutus henkilön työeläkelakien mukaisen eläkkeen määrään, määritellään tulevan ajan perusteena olevat työansiot niiden vuosien perusteella, joihin lapsenhoitoaika ei ole vaikuttanut. Tarkasteluaika on enintään eläketapahtumavuotta edeltävät kymmenen kalenterivuotta. Lapsenhoitoajan poikkeussääntöä voidaan soveltaa eläkkeenhakijan hakemuksesta.

1.4.3.2 Tulevan ajan ansion määrä

Tulevan ajan ansioissa otetaan huomioon seuraavat tarkasteluaikaan sisältyvät tulot ja etuusajat:

- työansiot sekä maatalousyrittäjälle, apurahansaajalle ja yrittäjälle MYEL- tai YEL-vakuutuksessa vahvistettu työtulo
- etuusansiot (ks. kohta 1.2.1)
- opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aika 1.1.2010 alkaen (ks. kohta 1.2.2.)
- päättyneen, tulevan ajan sisältäneen työkyvyttömyyseläkkeen aika. Tällöin kyse on aina tilanteesta, jossa uusi eläke myönnetään uusin perustein. Tulevan ajan ansioina otetaan tällaisissa tilanteissa huomioon ne ansiot, joiden perusteella tuleva aika on laskettu aikaisemmassa eläkkeessä.

Edellä mainittujen tulojen ja etuusaikojen lisäksi tulevan ajan ansiossa otetaan huomioon myös seuraavat etuudet, joista ei kartu ansaittua eläkettä:

- työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha tai työmarkkinatuki (myös eläketuki)
- työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan tai työmarkkinatuen jälkeen myönnetty samansuuruinen sairauspäiväraha tai kuntoutusraha

Edellä mainittujen etuuksien osalta otetaan tulona huomioon 1 714,30 e/kk ilmaistuna vuoden 2024 tasossa.

Tarkempaa tietoa siitä, millä tavoin tulevan ajan ansion määrä lasketaan edellä mainittujen tulojen ja etuusaikojen perusteella, on Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen/Eläke tulevalta ajalta).

Etuudet/ansiot

Pelkästään maksettujen etuuksien tai eläkejakson perusteella tulevan ajan ansioita ei voida laskea. Vaikka viiden vuoden tarkasteluaikaan kohdistuvien työansioiden määrällä ei ole vähimmäisrajaa, on niitä kuitenkin oltava, jotta eläkkeeseen voitaisiin ylipäätään liittää tulevan ajan osuus.

Jakaja 60

Tulevan ajan ansio lasketaan keskimääräisenä ansiona, joka saadaan jakamalla tarkasteluaikana saadut ja palkkakertoimella tarkistettut ansiot kyseiseen aikaan sisältyvien kuukausien (60) lukumäärällä (MYEL 76 §:n 1 mom. ja TyEL 76 §).

Jakajana on lähtökohtaisesti 60, vaikka kaikkina vuosina tai kuukausina ei ansioita olisikaan. Jakajana käytetään lukua 60 myös silloin, jos tarkasteluaika on

5.12.2023

poikkeuksellisesti pidempi kuin viisi kalenterivuotta (työansioita vain eläketapahtumavuonna ja/tai sitä edeltävänä vuonna).

Siinä tapauksessa, että työkyvyttömyyseläke myönnetään henkilölle, joka ei ole vielä työkyvyttömyyden alkaessa ehtinyt täyttää 23 vuotta, tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla tarkasteluaikana saadut ansiot tähän aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä, kuitenkin enintään kuudellakymmenellä.

5.12.2023

2 MYEL-kuntoutus

Työeläkekuntoutus on aina ammatillista kuntoutusta

Kuntoutusta järjestävät useat eri tahot. Lisäksi kuntoutustoimenpiteiden laatu ja laajuus vaihtelevat osittain sen mukaan, minkä tahon järjestämästä kuntoutuksesta on kyse.

Työeläkejärjestelmän kuntoutustoimenpiteet ovat aina ammatillisia. Työeläkekuntoutuksen keinoja ovat työkokeilu, työhön valmennus, työhön tai ammattiin johtava koulutus ja tuki elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen.

Ensisijaisesti kuntoutus

MYEL:ssä samoin kuin muussa työeläkejärjestelmässä pyritään toiminnan painopistettä siirtämään tietoisesti yhä enemmän kuntoutukseen. Kuntoutuksen tarkoituksena on estää työkyvyttömyyden uhkan ja siihen kiinteästi liittyvän työkyvyttömyyseläkkeen toteutuminen tai ainakin lykätä niiden alkamista.

Kuntoutuksen ensisijaisuutta työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden on korostettu säättämällä nimenomaisesti, että ennen kuin työkyvyttömyyseläkeasiassa annetaan päätös, on selvittävä hakijan oikeus MYEL-kuntoutukseen ja varmistettava, että hakijan mahdollisuudet muun lain mukaiseen kuntoutukseen on selvitetty. Jos maatalousyrittäjällä tai apurahansaajalla on oikeus MYEL:n mukaiseen kuntoutukseen, antaa Mela siitä ennakkopäätöksen (MYEL 50 §:n 1 mom.; ks. myös kohdassa 3.1.2 Kuntoutus aina ensisijainen).

Myös, jos työuraeläkehakemus hylätään, on selvittävä henkilön oikeus työeläkelain mukaiseen ammatilliseen kuntoutukseen ja varmistettava, että hänen mahdollisuutensa muun lainsäädännön mukaiseen kuntoutukseen on selvitetty (MYEL 59 j §).

Lisäksi on etuuksien osalta haluttu korostaa kuntoutuksen ensisijaisuutta säättämällä, että työkyvyttömyyseläke alkaa yleensä vasta sitten, kun hakijan oikeus työeläkelakien tai jonkin muun lain mukaiseen kuntoutuksen perusteella maksettuihin kuntoutusrahan on päättynyt (MYEL 45 §:n 1 mom. 5 kohta ja TyEL 32 §:n 3 mom.; ks. myös kohta 3.3.5 Työkyvyttömyyseläke kuntoutusrahan jälkeen).

Myös työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea saavalla henkilöllä on oikeus MYEL-kuntoutukseen, jos voidaan arvioida, että työkyky on kuntoutuksen avulla palautettavissa ainakin osittain.

2.1 Oikeus työeläkekuntoutukseen

2.1.1 Edellytykset

Maatalousyrittäjän ja apurahansaajan työeläkekuntoutuksen edellytyksistä säädetään MYEL:n 42 §:ssä ja 1 a §:n 1 momentissa.

Henkilöllä, joka ei ole täyttänyt alinta vanhuuseläkeikänsä (ks. tark. kohta 2.1.2), on oikeus saada ammatillista kuntoutusta, jos

1. hänellä on uhka tulla työkyvyttömäksi sairauden, vian tai vamman vuoksi lähivuosina (ks. tark. kohta 2.1.3),

5.12.2023

2. hänellä on työskentelyyn perustuvia työeläkevakuutettuja ansioita kuntoutuksen alkamista edeltävien viiden kalenterivuoden aikana yhteensä vähintään 41 143,38 e (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna; ks. tark. kohta 2.1.4),
3. hänellä on ollut työeläkevakuutettuja ansioita 36 kalenterikuukauden aikana välittömästi ennen kuntoutushakemuksen vireilletulokuukautta tai työkyvyttömäksi tuloa tai hän on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan (ks. tark. kohta 2.1.4),
4. kuntoutuksen järjestäminen kuuluu työeläkejärjestelmän vastuulle (ks. tark. kohta 2.1.5), ja
5. kuntoutus kokonaisuutena arvioiden on tarkoituksenmukaista (ks. tark. kohta 2.1.6).

Kohdassa 3 mainitulle 36 kalenterikuukauden työansioille ei ole säädetty euromääräistä alarajaa.

Edellä kohdissa 1 - 5 mainittuja periaatteita noudatetaan soveltuvin osin myös silloin, kun harkitaan kuntoutuksen järjestämistä työkyvyttömyyseläkettä (ml. kuntoutustuki) saavalle henkilölle (MYEL 42 §:n 5 mom.).

2.1.2 Ikä

Henkilöllä on oikeus työeläkekuntoutukseen enintään ikäluokkansa alimman vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden loppuun asti.

Hakijan ikä otetaan yhtenä tekijänä huomioon kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa (ks. tark. kohta 2.1.6 Tarkoituksenmukaisuus). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vanhuuseläkeikää lähestyvien henkilöiden osalta kuntoutus tulee kyseeseen vain silloin, jos työkyvyttömyyden uhkaa voidaan torjua tai siirtää pienin toimenpitein. Uudelleenkoulutus ei yleensä tule kyseeseen enää lähellä vanhuuseläkeikää.

2.1.3 Työkyvyttömyyden uhka

Kuntoutuksen saaminen edellyttää, että asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma todennäköisesti ilman ammatillista kuntoutusta johtaisi lähivuosina täyden tai osatyökyvyttömyyseläkkeen myöntämiseen, vaikka hoidon ja lääketieteellisen kuntoutuksen mahdollisuudet otetaan huomioon (MYEL 42 §:n 1 mom. 1 kohta ja 3 mom.).

Työkyvyttömyyden uhkaa arvioidaan käytettävissä olevien selvitysten perusteella samoin periaattein kuin työkyvyttömyyseläkkeessä (ks. tark. kohta 3.1.2 Työkyvyn alentuma vähintään 2/5). Arvioinnissa otetaan huomioon sekä lääketieteelliset että sosiaalis-taloudelliset seikat ja niissä odotettavissa olevat muutokset. Lisäksi otetaan huomioon se, mikä vaikutus hoidolla ja lääketieteellisellä kuntoutuksella on työkyvyttömyyden uhkan toteutumiseen.

Työkyvyttömyyden uhkaa arvioitaessa kiinnitetään huomiota - niin kuin yleensäkin - myös hakijan ikään. Nuoren henkilön osalta painotetaan koulutusta ja työkokemusta muista tehtävistä, kun taas ikääntyneemmillä omaan vakiintuneeseen työhön tai ammattiin liittyvä työkyvyn menettämisen uhka on painavampi kuin nuoremmilla henkilöillä.

5.12.2023

Arviointi suoritetaan noin viiden vuoden ajanjaksoa tarkastellen. Hakijalla on oikeus kuntoutukseen, jos voidaan arvioida, että hänen terveydentilansa heikkenee tänä aikana niin, että hän todennäköisesti tulee oikeutetuksi ainakin osaeläkkeeseen.

Vastaavasti osaeläkkeen saajalla arvioidaan työkyvyn heikentymistä suhteessa täyteen eläkkeeseen. Jos hakija saa jo täyttä eläkettä, kiinnitetään huomiota siihen, onko työkyvyn palautuminen kuntoutuksen avulla mahdollista niin, että eläkkeen maksaminen voisi päättyä kokonaan tai ainakin muuttua osaeläkkeen suuruiseksi.

Toisaalta työkyvyttömyyden uhka yksinään ei tuo oikeutta työeläkekuntoutukseen, vaan kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta (ks. tark. kohta 2.1.6) harkittaessa otetaan huomioon myös se, onko työkyvyttömyyden uhkan poistaminen tai siirtäminen kuntoutuksen avulla mahdollista.

Esimerkki 2.1

Hakijalla on sairaus, jonka tiedetään johtavan työ- ja toimintakyvyn menettämiseen muutaman vuoden kuluessa. Sairauden etenemiseen voidaan vaikuttaa lääkinnällisin keinoin, mutta keinoa sen pysäyttämiseen ei tiedetä. Hakijalla ei ole oikeutta MYEL-kuntoutukseen, koska työkyvyttömyyden uhkaa ei voida poistaa tai torjua sen avulla.

Esimerkki 2.2

Hakijalla on sairaus, joka tulee merkittävästi vaikuttamaan hänen liikuntakykyynsä muutaman vuoden kuluessa ja johtaisi todennäköisesti työkyvyttömyyseläkkeen myöntämiseen. Uudelleen kouluttautumista uuteen ammattiin voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, varsinkin jos kyseessä on nuori henkilö, koska uudelleen koulutuksen avulla voidaan vaikuttaa siihen, ettei henkilön välttämättä tarvitse jäädä työkyvyttömyyseläkkeelle.

2.1.4 Ansioedellytyksen täytyminen

Työeläkekuntoutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat kiinteästi mukana työelämässä. Työuransa alussa olevien henkilöiden osalta kuntoutusvastuu kuuluu yleensä jollekin toiselle järjestelmälle, kuten myös niiden, joiden asema työelämässä on jostakin syystä jäänyt vakiintumatta. (ks. tark. kohta 2.1.5).

Työansiot viimeisiltä viideltä vuodelta

Työeläkekuntoutuksen saaminen edellyttää, että hakijalla on kuntoutuksen hakemista edeltävien viiden kalenterivuoden aikana työskentelyyn perustuvia Suomessa työeläkevakuutettuja työansioita yhteensä vähintään 41 143,38 e (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna; MYEL 42 §:n 1 mom. 2 kohta). Ansiorajaa tarkasteltaessa otetaan huomioon vain työskentelyyn perustuvat ansiot - ei sen sijaan palkattomia etuuksia. MYEL:n osalta kunkin vuoden osalta otetaan huomioon sen vuoden MYEL-työtulo.

Esimerkki 2.3

Hakijan MYEL-työtulo on ollut vuodesta 1997 lukien 9 000 e/v ilmaistuna vuoden 2024 tasossa. Ansiota koskeva edellytys täyttyy pelkästään MYEL:n perusteella, koska viideltä edeltävältä kalenterivuodelta yhteenlasketut MYEL-työtulot (5 x 9 000 e) ylittävät ansioille asetetun vähimmäisedellytyksen 41 143,38 e.

Toisaalta kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta harkittaessa (ks. tark. kohta 2.1.6) ei tarkastella pelkästään ansioedellytysten täyttymistä, vaan henkilön työhistoriaa kokonaisuudessaan.

5.12.2023

36 kk:n ansioedellytys

Lisäksi edellytetään, että työeläkevakuutettuja työansioita on täytynyt olla 36 kalenterikuukauden aikana välittömästi ennen kuntoutushakemuksen vireilletulokautta tai työkyvyttömäksi tuloa, tai että henkilö on tämän ajan tai osan siitä hoitanut lastaan. Edellä mainittujen 36 kalenterikuukauden työansioiden määrällä ei ole euromääräistä alarajaa.

Lastenhoitoedellytyksen täyttyminen tutkitaan vain, jos rekisteritiedoista ei löydy työansioita hakemusta tai työkyvyttömyyttä edeltäneeltä 36 kalenterikuukauden ajalta. Edellytys täyttyy, jos lastenhoidon ajalta on maksettu vanhempainpäivärahaa tai kotihoidontukea. Jos em. etuuksia ei ole maksettu, hakijan on esitettävä riittävä selvitys siitä, että hän on estynyt ansiotyöstä lapsen hoidon takia. Yleensä riittää, että hakija vastaa huolellisesti hakemuslomakkeen kysymyksiin ja esimerkiksi ilmoittaa hoitaneensa alle 3-vuotiasta lastaan. Tarvittaessa häneltä pyydetään lisäselvityksiä ennen hakemuksen ratkaisemista.

36 kalenterikuukauden ansioissa ei oteta huomioon omaishoitajan palkkiota, julkiseen luottamustoimeen liittyvää palkkiota eikä julkisen työnantajan kanssa konsultti- tai toimeksiantosopimuksella tehdystä työstä saatuja ansioita.

Hakija saa jo eläkettä

Jos kyseessä on henkilö, joka on kuntoutustuella tai työkyvyttömyyseläkkeellä, kuntoutuksen saamisen edellytyksenä on, että hänen eläkkeessään on otettu huomioon tuleva aika ja että tulevan ajan eläkkeen perusteena on ollut vähintään 41 143,38 euron suuruiset ansiot vuoden 2024 tasossa ilmaistuna.

2.1.5 Vastuu työeläkejärjestelmällä

Sosiaalivakuutusjärjestelmässä pyritään varmistamaan, että kuntoutusmahdollisuudet tulee selvitettyä erilaisissa elämäntilanteissa. Tämän vuoksi kunkin etuusjärjestelmän rooli ja kuntoutuksen painopistealueet poikkeavat toisistaan.

MYEL 42 §:n 1 mom. 3 kohdan mukaan henkilöllä on oikeus MYEL-kuntoutukseen, jos hänellä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Muut tahot

Myös muiden kuin tapaturma- ja liikennevakuutuslaitosten kanssa pyritään toimimaan yhteisten sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti, vaikka niitä ei ole nimenomaisesti mainittu MYEL:ssä. Seuraavassa kuvataan lyhyesti eri toimijoiden roolia kuntoutuksen toimeenpanijoina samoin kuin kuhunkin järjestelmään sisältyvien kuntoutustoimenpiteiden sisältöä:

- Terveystuetoimintajärjestelmä: Kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen, työ- ja toimintakyvyn arviointi, erilaisten toimintakykyä parantavien ja ylläpitävien terapiamuotoisten toimenpiteiden järjestäminen,
- Työterveyshuolto: Kuntoutustarpeiden kartoittaminen ja ohjaus siihen järjestelmään, jonka piiriin kuntoutuksen järjestäminen kuuluu, Kansaneläkelaitos sairauspäivärahaajärjestelmän toimeenpanijana: Kuntoutustarpeen selvitys ja tarvittaessa ohjaus siihen järjestelmään, jonka piiriin kuntoutuksen järjestäminen kuuluu,
- Kansaneläkelaitos: Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen niille, jotka eivät ole vielä tulleet työelämään (työeläkekuntoutuksen ansiorajavaatimus ei

5.12.2023

täyty) ja vajaakuntoisille; lisäksi Kelan vastuulle kuuluu kokonaisvastuu vaikeavammaisten kuntoutuksesta,

- Työ- ja elinkeinohallinto: Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen työttömille, työttömyysuhan alaisille henkilöille ja työvoiman ulkopuolella oleville henkilöille (esim. nuoret); tarkoituksena edistää vajaakuntoisen ammatillista suunnittelua ja kehittymistä, työllistymistä ja työssä pysymistä,
- Tapaturma- ja liikennevakuutusyhtiöt: Sekä lääkinnällinen että ammatillinen kuntoutus silloin, kun kuntoutuksen tarve perustuu työvahinkoon (tapaturma tai ammattitauti) tai liikennevahinkoon

Yhteistyössä

Periaatteessa kullakin toimijalla on oma roolinsa, mutta käytännössä ei ole aina yksiselitteistä, mille taholle vastuu kuntoutuksen järjestämisestä kuuluu. Yhteistyön merkitys eri toimijoiden välillä korostuu, ja rajatilanteissa eri tahot sopivat siitä, kuka vastaa asian selvittämisestä ja kuntoutuksen järjestämisestä.

Jos kuntoutusasian hoitaminen kuuluu selkeästi jonkin toisen järjestelmän vastuulle, tulee hakijalle antaa riittävästi ohjausta, miten hänen tulisi asiassaan menetellä (MYEL 50 §:n 2 mom. ja TyEL 53 §). Kun MYEL-kuntoutus hylätään, päätöksellä ohjataan hakijaa selvittämään kuntoutusmahdollisuuksiaan Kelasta tai työ- ja elinkeinohallinnosta.

2.1.6 Tarkoituksenmukaisuus

Arvioinnin lähtökohdat

Aikaisemmin kuntoutuksen yhtenä edellytyksenä oli vakiintuneisuus työelämään, mutta, koska se oli vaikeasti määriteltävissä, vuoden 2023 alusta säädettiin kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuudesta, josta tuli yksi samantasoinen kuntoutuksen edellytys kuin työkyvyttömyyden uhka tai ansioedellytys. Kuntoutuksen on oltava tarkoituksenmukaista maatalousyrittäjän tai apurahansaajan työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi (MYEL 42 §:n 1 mom. 5 k. ja 1 a §:n 1 mom.)

Tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan osana kuntoutusoikeuden kokonaisarviointia, joka koskee sekä kuntoutusoikeutta että kuntoutuksen sisältöä.

Tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon maatalousyrittäjän tai apurahansaajan ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti hakijan terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus henkilön eläkkeelle jäämistä. (MYEL 42 §:n 1 ja 2 mom. sekä 1 a §:n 1 mom.)

Tällä pyritään korostamaan kokonaisvaltaisen arvioinnin merkitystä yksittäisiin tekijöihin verrattuna: onko kuntoutus kokonaisuutena ja kaikki tekijät huomioon ottaen tarkoituksenmukaista kyseisen hakijan kohdalla ja onko ylipäätään löydettävissä työeläkekuntoutuksen keinoja, joiden avulla hakija voisi jatkaa työelämässä ja joiden avulla syntyisi eläkemenon säästöä?

Lähtökohtana tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa on aina, että kuntoutuksen avulla

- työkyvyttömyyden uhkan tulee poistua tai ainakin siirtyä,

5.12.2023

- hakijan työkyky palautuu tai korjautuu niin, että hän voi jatkaa entisessä työssään tai muussa terveydentilälleen sopivassa työssä tai palata työelämään, ja
- hakijan eläkkeelle jääminen estyy tai ainakin lykkääntyy niin, että kuntoutuksella on todennäköisesti eläkemenoa säästävä vaikutus.

Hakijan sairaus, vika tai vamma

Hakijan sairaus, vika tai vamma vaikuttaa siihen, onko työeläkekuntoutus ylipäättään tarkoituksenmukaista. Kun oikeutta työeläkekuntoutukseen arvioidaan, kuntoutus on sairauden vian tai vamman kannalta tarkoituksenmukaista silloin, kun hakija voi sairaudestaan huolimatta jatkaa työelämässä terveydentilalle sopivassa työssä.

Työeläkekuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista, jos sairaus on etenevä sairaus, joka todennäköisesti johtaa lähivuosina työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen tai sairaus, jonka etenemisen ennustetta on vaikea arvioida.

Ikä, ammatti ja aikaisempi toiminta

Hakijan ikä vaikuttaa siihen, millaiseen työhön työkyvyttömyyden uhkan arviointi kytkeytyy. Ikä on otettava huomioon, kun arvioidaan esimerkiksi aikaisemman koulutuksen, koulutusedellytysten ja työllistymismahdollisuuksien merkitystä. Iäkkäämmällä henkilöllä omaan vakiintuneeseen työhön tai ammattiin liittyvä työkyvyn menettämisen uhka on painavampi kuntoutusta puoltava seikka kuin nuoremmalla.

Kun on kysymys nuoremmasta henkilöstä tai henkilöstä, jolla on koulutusta tai työkokemusta useammanlaisista tehtävistä, työkyvyttömyyden uhkaa arvioidaan paitsi entiseen työhön myös suhteessa muuhun sellaiseen työhön, jonka suorittamista hakijalta voidaan kohtuudella edellyttää.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa lähtökohtana on se, että mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään hakijan aikaisempaa työkokemusta ja koulutusta. Työeläkekuntoutus ei ole tarkoituksenmukaista, jos hakijalla on jo sellainen koulutus, joka mahdollistaa hänen työnsaantinsa tai työssä jatkamisen terveydentilalle sopivassa työssä.

Kuntoutuksen tukemista harkittaessa otetaan huomioon jäljellä olevan työuran pituus. Nuoren henkilön kohdalla voidaan sitoutua esimerkiksi pitempään koulutukseen kuin sellaisen henkilön kohdalla, jolla on odotettavissa enää vain muutaman vuoden työskentelyaika ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä.

Työuraeläkkeensaaja

Työuraeläkkeensaajalla ei ole oikeutta työeläkekuntoutukseen, koska hänen työeläkekuntoutustaan ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

2.2 Kuntoutussuunnitelma

Kuntoutussuunnitelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, jonka avulla kuntoutuja voi jatkaa entisessä työssään tai uudessa työssä terveydellisistä rajoitteista huolimatta. Ammatillinen kuntoutus toteutetaan aina yksilöllisesti hakijan tilanne huomioon ottaen.

5.12.2023

Ennen ammatillisen kuntoutuksen käynnistämistä hakijalla on oltava suunnitelma ammatillisesta kuntoutuksesta, jonka laatimista Mela voi tukea (MYEL 43 §:n 2 mom.)

Kun työeläkekuntoutuksen keinojen ja kuntoutussuunnitelman tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan, korostuu haetun kuntoutuksen sisältö ja soveltuvuus hakijan iän, edellytysten, toimintakyvyn ja sosiaalisen tilanteen kannalta. Lisäksi on arvioitava kuntoutussuunnitelman työllistävyys, hakijan sitoutuneisuus esitettyyn suunnitelmaan ja suunnitelman aiheuttamat kustannukset suhteessa odotettavissa olevaan eläkemenon säästöön.

Jos kuntoutussuunnitelma ja kuntoutuksen keinot ovat tarkoituksenmukaisia, ne johtavat sairaudesta huolimatta terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen. Kun kuntoutussuunnitelman ja kuntoutuksen keinojen tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan, sairaus, vika tai vamma vaikuttaa siten, että uuden työtehtävän tulee sopia hakijan jäljellä olevalle työ- ja toimintakyvylle.

Kuntoutussuunnitelman ja kuntoutuksen keinojen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon hakijan ikä, aikaisempi koulutustaso ja opiskeluvälmiudet. Lisäksi otetaan huomioon henkilön jäljellä olevan työuran pituus, koulutustausta ja aiemman työkokemuksen tuomat mahdollisuudet jatkaa terveydentilalle sopivassa työssä.

Hakijalla ei suunnitelmaa

Hakijan oikeus ammatilliseen kuntoutukseen voidaan ratkaista, vaikka hänellä ei kuntoutusta hakiessaan olisi selkeää suunnitelmaa kuntoutuksen sisällöstä. Jos hakijalla katsotaan olevan oikeus ammatilliseen kuntoutukseen, hänelle annetaan ennakkopäätös, joka on voimassa yhdeksän kuukautta sen lainvoimaiseksi tulon (= valitusajan päättymisen) jälkeen. Hakijan tulee ennakkopäätöksen voimassaoloaikana toimittaa Melalle sellainen kuntoutussuunnitelma, jota voidaan hakijan tilanteessa pitää tarkoituksenmukaisena. (MYEL 44 §).

Periaatteessa kuntoutussuunnitelman toimittaminen ennakkopäätöksen voimassaoloaikana on hakijan vastuulla, mutta käytännössä Mela on mukana varmistamassa sen toteutumista. Yleensä tämä toteutetaan niin, että Mela antaa toimeksiannon jollekin kuntoutuksen palveluntuottajalle, joka yhdessä kuntoutujan kanssa selvittää eri mahdollisuudet niin, että lopputuloksena saadaan toteuttamiskelpoinen kuntoutussuunnitelma.

Esimerkki 2.4

Noin 40 -vuotiaalla maatalousyrittäjällä on useita eri sairauksia ja tekijöitä, joiden perusteella on todennäköistä, että hän tulee työkyvyttömäksi muutaman vuoden kuluessa, jos hän jatkaa karjataloustyötä. Hakijalla on maatalousalan peruskoulutus, mutta ei muuta työkokemusta oman MYEL-toiminnan rinnalla. Hakijalle annetaan kuntoutusasiassa ennakkopäätös ja käynnistetään jatkoselvittelyt hänelle sopivan uuden ammatin löytämiseksi.

Jos Mela on mukana kuntoutussuunnitelman laatimisessa, korvataan selvittelystä aiheutuvat kulut Työeläkevakuuttajat TELA:n suosituksen mukaisesti (www.tela.fi).

Hakijalla suunnitelma valmiina

5.12.2023

Kuntoutuksen hakijalla saattaa olla selkeä käsitys siitä, mitä hän hakee kuntoutuksena. Useimmiten kyseessä on apuväline tai koulutus uuteen ammattiin.

Hakijan esittämä kuntoutussuunnitelma ei ole Melaa sitova. Kun kuntoutuksen saamisen edellytykset täyttyvät, mutta kuntoutustoimenpide ei ole Melan mielestä tarkoituksenmukainen (ks. kohta 2.1.6), pyritään hakijan kanssa yhteisymmärryksessä tekemään uusi suunnitelma, jota Mela voi lähteä tukemaan. Tällöin suunnitelman tekemisessä useimmiten käytetään apuna kuntoutuksen palveluntuottajaa, joka Melan toimeksiannosta yhdessä hakijan kanssa lähtee tekemään uutta suunnitelmaa. Jos hakija ei suostu uuden suunnitelman tekemiseen ja haluaa pysyä esittämässään suunnitelmassa, jota Mela ei tue, annetaan valituskelppoinen hylkäävä päätös kuntoutuksen sisällöstä.

Esimerkki 2.5

Maatalousyrittäjä on täyttänyt 58 vuotta ja hän hakee tuki- ja liikuntaelinvaivojen vuoksi MYEL-kuntoutuksena uudelleenkoulutusta noin 3,5 vuotta kestäviin maatalousalan opintoihin voidakseen siirtyä kevyempään työhön. Jos kuntoutuksen saamisen edellytykset täyttyvät, on tarkoituksenmukaisempaa pyrkiä hakijan ikä huomioiden löytämään jokin muu suunnitelma kuntoutuksen toteutukselle kuin useamman vuoden kestävä koulutus.

2.3 MYEL-kuntoutuksen toimenpiteet

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen (MYEL 43 §:n 1 mom.).

2.3.1 Työkokeilu ja työhön valmennus

Työkokeilu

Maatalousyrittäjien työkokeilu liittyy lähes aina työn soveltuvuuden varmistamiseen tilanteissa, kun ollaan siirtymässä uuteen työhön. Tällöin kuntoutuksen palveluntuottaja on mukana työkokeilun järjestämisessä ja seuraa sen toteutumista.

Työkokeilun avulla pyritään selvittämään hakijan soveltuvuutta uuteen ammattiin ja se, mitä osa-alueita hakijan on tarpeen vahvistaa. Työkokeilun avulla hakija saa realistisen käsityksen uuden ammatin soveltuvuudesta hänelle.

Uuden ammatin soveltuvuus selviää usein jo varsin lyhyessä ajassa, minkä vuoksi työkokeilu kestää yleensä vain 1 - 3 kuukautta. Kokeilun jatkuessa tätä pidempään tarkoituksena on yleensä jo työllistyminen kyseiseen työhön.

Työkokeilu voi olla osa kuntoutussuunnitelman laatimista, mutta se voidaan toteuttaa myös itsenäisesti, varsinkin jos hakija on itse järjestänyt työkokeilupaikan.

Työkokeilu 'omaan' työhön

Maatalousyrittäjien osalta työkokeilu omassa yrityksessä voi olla mahdollista vain, jos tuotantosuuntaa on muutettu tai jos halutaan selvittää jonkin sellaisen uuden toiminnon soveltuvuutta, mitä tilalla ei ole aikaisemmin harjoitettu. Edellytyksenä on lisäksi, että työkokeilun seuranta ja ohjaus on järjestetty työterveyshuollon tai kuntoutuksen palveluntuottajan avustuksella. Jos tilan kaikki olosuhteet jatkuvat ennallaan eikä hakijan työtehtävissä ole mahdollisuuksia pysyviin muutoksiin ja

5.12.2023

terveydentilalle sopiviksi muokattuihin työtehtäviin, työkokeilun tukeminen omaan työhön ei ole tarkoituksenmukaista.

Työhön valmennus	Työhön valmennus on työkokeiluun verrattuna pitempiaikaista ohjausta ja perehdyttämistä johonkin uuteen työtehtävään. Työhön valmennuksen kesto sovitaan yksilöllisesti, mutta yleensä se on 6 - 18 kuukautta. Työpaikalla tapahtuvan harjoittelun ja koulutuksen lisäksi siihen liittyy usein koulutusta myös työpaikan ulkopuolella. Työkokeilu voi edeltää työhön valmennusta.
Kuntoutusetuudet	Työkokeilun ja työhön valmennuksen ajalta maksetaan kuntoutusrahaa (ks. tark. kohta 2.4.1). Jos henkilölle maksetaan työkyvyttömyyden perusteella kuntoutustukea, maksetaan siihen kuntoutuskorotus kuntoutuksen ajalta.
Kulujen korvaaminen	Työkokeilusta aiheutuvat matkakustannukset korvataan Telan suositusten mukaisesti (www.tela.fi)

2.3.2 Koulutus uuteen ammattiin

Koulutus uuteen ammattiin tulee esille yleensä silloin, kun terveydentilan takia omassa työssä jatkaminen ei ole mahdollista, eikä henkilöllä ole sellaista koulutusta tai ammattitaitoa, jonka avulla hän voisi työllistyä terveydentilalleen sopivaan työhön.

Perus- tai pohjakoulutuksen taikka ensimmäisen ammatin hankintaa ei tueta työeläkekuntoutuksena. Epäonnistuneesta ammatinvalinnasta johtuvaa ammatinvaihtoa ei myöskään tueta. Puuttuvan pohjakoulutuksen täydentäminen työeläkekuntoutuksena on mahdollista vain, jos se on edellytyksenä tarkoituksenmukaisen kuntoutussuunnitelman toteutumiseksi.

Suunnitelma pyritään mahdollisuuksien mukaan rakentamaan kuntoutujan aikaisempaa koulutusta ja työkokemusta hyödyntäen. Lähtökohtaisesti tavoitteena on sellainen koulutus, joka johtaa aikaisempaan ammattiin verrattavaan, mutta hakijan terveydentilalle paremmin sopivaan uuteen ammattiin. Joissakin tapauksissa koulutustason nosto voi olla perusteltua.

Koulutuksen tulee olla ammattiin johtavaa aikuiskoulutusta, mutta myös osatutkin-
tojen ja täydentävän koulutuksen tukeminen on mahdollista. Koulutuksen voi suorittaa joko ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutuksena tai näyttötutkin-
tona. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittamista voidaan myös tukea, jos se arvioidaan tarkoituksenmukaiseksi. Jos opiskelu ei ole päätoimista, täyden kuntoutusetuuden saaminen edellyttää työharjoittelua opintojen rinnalle.

Kuntoutusetuudet	Uudelleen koulutuksen ajalta maksetaan kuntoutusrahaa (ks. tark. kohta 2.4.1). Jos hakija on työkyvyttömyyseläkkeellä, lisätään hänen eläkkeeseensä koulutuksen ajalta kuntoutuskorotus (ks. tark. kohta 2.4.2). Kuntoutusraha maksetaan pääsääntöisesti myös kesän ajalta. Jos opiskelija on ansiotyössä kesällä, ansioraja ei saa ylittyä.
------------------	--

Ansioita kuntoutuksen aikana

5.12.2023

Kuntoutusraha maksetaan täytenä, jos ansiot kuntoutuksen aikana ovat alle puolet vakiintuneesta keskiansiosta. Jos ansiot ovat yli puolet keskiansiosta, maksetaan osakuntoutusrahaa, joka on puolet täyden kuntoutusrahan määrästä. Jos ansiot ylittävät keskiansion, kuntoutusrahaa ei makseta.

Kulujen korvaaminen

Opiskelusta aiheutuvat kustannukset korvataan Työeläkevakuuttajat TELA:n antaman suosituksen (ks. tark. www.tela.fi) mukaan. Kulukorvauksia maksetaan tietyin edellytyksin mm. opiskelusta aiheutuvista kuluista, matkakuluista, toisella paikkakunnalla kuntoutuksen aikana asumisesta aiheutuvista kuluista.

Korvausten saaminen edellyttää, että hakija toimittaa selvityksen opintojen edistymisestä. Opintojen kestäessä vuoden tai yli, selvitys toimitetaan kaksi kertaa vuodessa.

2.3.3 Elinkeinotuki

Elinkeinotuki sopii erityisesti sellaisille henkilöille, jotka terveydentilaa koskevista rajoitteista ja työkyvyttömyyseläkeuhkasta huolimatta haluavat jatkaa entisessä ammatissaan. Niin ikään se on luonteva vaihtoehto kuntoutuksen toteuttamiselle, kun hakijana on lähellä vanhuuseläkeikää oleva henkilö, jolloin kouluttautuminen uuteen ammattiin ei yleensä ole tarkoituksenmukaista ja työtä helpottavan laitteen tai koneen hankinnalla voidaan työkyvyttömyyden uhkaan vielä vaikuttaa.

Avustus

MYEL-kuntoutuksena annettava elinkeinotuki on yleensä avustusta työtä helpottavien koneiden ja laitteiden hankintaan. Myös tuotantosuunnan muutosta tai uuden yritystoiminnan aloittamista voidaan elinkeinotuella tukea. Tarkoituksena on helpottaa työtä ja työmenetelmiä niin, että työssä jatkaminen on mahdollista. Elinkeinotukea ei anneta, jotta töiden suorittaminen helpottuisi yleensä, vaan uudelta tuotantosuunnalta taikka koneelta tai laitteelta edellytetään suoraa vaikutusta niihin tekijöihin, jotka uhkaavat työkykyä.

Elinkeinotukea ei lähtökohtaisesti anneta perusparannuksiin tai muutoksiin, jotka on katsottava tilan normaaliin kehittämiseen kuuluviksi.

Elinkeinotuki on henkilökohtainen tuki. Vaikka tuella hankittavaa laitetta voivat käyttää muutkin yrityksessä työskentelevät, on pääasiallinen tarkoitus, että sillä helpotetaan nimenomaan hakijan työtä, ja jolla hänen sairaudestaan johtuvaan työkyvyttömyyden uhkaan voidaan vaikuttaa.

Maatalousyrittäjien hakemat elinkeinotuet kohdistuvat pääasiassa fyysistä rasitusta vähentäviin koneisiin ja laitteisiin, koska työkyvyttömyyden uhkan aiheuttaja on useimmiten tuki- ja liikuntaelinsairaus. Yleisimpiä avustuksen kohteita ovat viime vuosina olleet traktorin ilmaistuimet, pienkuormaajat, eläinten ruokintaan liittyvät laitteet.

Omapastuuosuus

Kuntoutuksena korvattavien koneiden ja laitteiden hankintaan liittyy yleensä omavastuuosuus, mutta pienimmät hankinnat voidaan korvata ilman omavastuuta.

Avustuksen määrää harkitaan aina tapauskohtaisesti ja siihen vaikuttaa mm. mikä hankinnan merkitys on työkyvyn säilymisen kannalta, liittyykö hankintaan muitakin kuin kuntoutuksesta johtuvia tekijöitä.

5.12.2023

Esim. traktorin ilmaistuiemien osalta on sovittu, että avustusta voidaan myöntää enintään 2000 euroa. Halvemman istuimen ostaja voi saada avustusta koko verottomaan hankintahintaan ja kalliimman ostajalla tulee omavastuusuutta 2000 euron ylittävä osa.

Ilman alv-osuutta Avustus myönnetään ja maksetaan aina ilman arvonlisäveron osuutta.

Tositteet Elinkeinotuen maksaminen edellyttää aina selvitystä koneen tai laitteen hankkimisesta ja tositetta hakijan suorittamasta maksusta.

2.4 Toimeentulo MYEL-kuntoutuksen aikana

MYEL:n perusteella maksettavia etuuksia, joiden tarkoituksena on turvata hakijan toimeentulo kuntoutuksen aikana, ovat kuntoutusraha, työkyvyttömyyseläkkeeseen maksettava kuntoutuskorotus ja kuntoutusavustus.

Kuntoutusrahaa ja kuntoutuskorotusta maksetaan vain aktiivisen kuntoutuksen ajalta.

Kuntoutusavustusta voidaan maksaa kuntoutuksen odotus- ja väliaikana, jos hakijalla ei ole muuta toimeentuloa. Sitä voidaan maksaa myös kuntoutussuunnitelman laatimista varten sekä MYEL:n mukaista kuntoutusta saaneen henkilön työllistymisen tukemiseksi.

Kuntoutustuki Työkyvyttömyyseläke myönnetään määräaikaisena kuntoutustukena, jos työkyvyn voidaan arvioida palautuvan hoidon tai kuntoutuksen avulla (ks. tark. kohta 3.1.5 Kuntoutustuki vai eläke).

Nimestään huolimatta kuntoutustuki ei siis liity tässä tarkasteltavaan kuntoutukseen. Eri asia on, että myös kuntoutuksen saaja voi olla työkyvytön, jolloin hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Työkyvyttömyyseläke myönnetään tällaisessa tilanteessa yleensä kuntoutustukena juuri sen vuoksi, että hakijan työkyvyn odotetaan kuntoutuksen avulla palautuvan.

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää määräaikaisena kuntoutustukena myös sen vuoksi, että hakijalle ollaan laatimassa hoito- tai kuntoutussuunnitelmaa, mutta tässäkin tapauksessa edellytyksenä on - niin kuin työkyvyttömyyseläkkeissä muutoinkin - että työkyvyttömyys kestää yhdenjaksoisesti vähintään vuoden ajan.

2.4.1 Kuntoutusraha

Kuntoutujalla on oikeus kuntoutusrahaan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on kokonaan tai osittain estynyt tekemästä ansiotyötä ammatillisen kuntoutuksen vuoksi (MYEL 45 §:n 1 mom. 1 kohta ja TyEL 28 §:n 1 mom.). Kuntoutusraha voidaan maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta (MYEL 45 §:n 3 mom.).

Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin niiden työkyvyttömyyseläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla, joihin kuntoutujalla olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille tai sen sairausloman alkaessa, jonka aikana kuntoutushakemus tehtiin, jos kuntoutustarve oli olemassa jo sairausloman alkaessa (MYEL 45 §:n 1 mom. 1 kohta ja TyEL 28 §:n 2 ja 3 mom.).

5.12.2023

Työkyvyttömyyseläkkeen määrästä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, ks. kohta 3.4 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä eläkkeen alkaessa. Kuntoutusrahan suuruus määräytyy täysin samoja periaatteita noudattaen ja samalla tavalla, mutta lopputulos korotetaan kertoimella 1,33. Korotuksen tarkoituksena on korostaa kuntoutuksen houkuttelevuutta työkyvyttömyyseläkkeeseen verrattuna myös maksettavien etuuk-sien määrien perusteella.

Kesäloman aika

Kuntoutusrahaa maksetaan vain aktiivisen kuntoutuksen ajalta. Tarkoitus on, että kuntoutuja hakeutuisi kesäloman aikana opintoihin liittyvään työhön, tai jos mahdol-lista, suorittaisi opintoja tai opintoihin kuuluvan harjoittelujakson. Niin ikään on mahdollista, että kesän aikaista palkatonta työskentelyä voidaan pitää työkokeiluna. Kesän ajalta ansiotyöstä saatava palkka saattaa vaikuttaa kuntoutusrahan maksami-seen. Katso kohta 2.3.2 Koulutus uuteen ammattiin, Ansioita kuntoutuksen aikana.

Työskentely kuntoutusraha-aikana

Jos kuntoutuja ansaitsee ammatillisen kuntoutuksen aikana enemmän kuin puolet vakiintuneesta ansiosta, maksetaan osakuntoutusrahaa, joka on puolet täyden mää-rästä (MYEL 45 §:n 1 mom. 2 kohta ja TyEL 29 §). Vakiintuneena ansiona pidetään sitä ansiota, jonka perusteella tulevan ajan eläkkeen osa lasketaan.

Maatalousyrittäjätoiminnan osalta tarkastelussa otetaan huomioon kuntoutuksen aikainen MYEL-työtulo.

Kuntoutujalla on velvollisuus ilmoittaa, jos hän aloittaa palkkatyön tai YEL-vakuute-tun yritystoiminnan kuntoutuksen aikana.

Esimerkki 2.6

Maatalousyrittäjä kouluttautuu uuteen ammattiin, koska karjanhoidon jatkaminen olisi aiheuttanut hänelle riskin joutua työkyvyttömyyseläkkeelle. MYEL-työtuloa on tarkistettu karjasta luopumisen yhteydessä. Jos tarkistettu MYEL-työtulo yhdessä muiden mahdollisten kuntoutuksen aikaisten ansioiden kanssa on vähemmän kuin puolet niiden ansioiden määrästä, jotka on otettu huomioon kuntoutusrahan tule-van ajan osuutta laskettaessa, maksetaan kuntoutusraha täytenä.

Määrämuutokset

Samalla tavoin kuin työkyvyttömyyseläkkeen määrässä voi tapahtua muutoksia, myös kuntoutusrahan määrä voi muuttua sen maksamisen aikana (MYEL 45 § 2 mom.), ks. kohta 3.5 Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttuminen.

Työeläkelaitokset ovat keskenään sopineet, että ansioiden vaihdellessa kuukausit-tain, tarkastellaan noin kuuden kuukauden ajanjaksoa. Muutosta ei siis tarvitse - eikä ole tarpeenkaan - tehdä jokaisen lyhytaikaisen muutoksen yhteydessä, vaan vasta kun ansiotason muutos on luonteeltaan pysyvämpi.

2.4.2 Kuntoutuskorotus

Kuntoutustuen tai työkyvyttömyyseläkkeen saajalla voi olla oikeus työeläkekuntou-tukseen, jos työkyvyn arvioidaan palautuvan kuntoutuksen avulla. Käytännössä on hyvin poikkeuksellista, että henkilölle, jolle on myönnetty työkyvyttömyyseläke tois-taiseksi, myönnettäisiin ammatillista kuntoutusta.

5.12.2023

Jos kuntoutuksen saaja on kuntoutustuella, korotetaan hänelle maksettavaa eläkettä 33 %:lla eläkkeen määrästä ammatillisen kuntoutuksen ajalta (MYEL 45 §:n 1 mom. 3 kohta ja TyEL 30 §:n 1 mom.).

Kuntoutuskorotus voidaan maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta (MYEL 45 §:n 3 mom.)

Jos työkyvyttömyyseläke ei ole VILMA-eläke (yksityinen sektori ja julkisen sektorin laitokset maksavat eläkkeen erikseen), korottaa jokainen työkyvyttömyyseläkettä maksava laitos omaa eläkettään 33 %:lla kuntoutuksen keston ajaksi.

Jos hakijalle maksetaan osaeläkkeen suuruista kuntoutustukea, lasketaan 33 %:n korotus osakuntoutustuen määrälle. Ammatillisen kuntoutuksen aikana osakuntoutus-tuki voidaan maksaa täyden kuntoutustuen suuruisena myös silloin kun kuntoutus kestää vähemmän kuin yhden vuoden. Jos näin menetellään, lasketaan korotus luonnollisesti täyden eläkkeen määrästä (MYEL 45 §:n 1 mom. 3 kohta ja TyEL 30 §:n 2 mom.).

2.4.3 Kuntoutusavustus

Kuntoutusavustusta voidaan maksaa kuntoutuksen odotusajalta ja kuntoutuksen välisiltä ajoilta. Sitä voidaan maksaa myös kuntoutussuunnitelman laatimisen aikana (MYEL 45 §:n 1 mom. 4 kohta ja TyEL 31 §). Lisäksi MYEL:n (tai YEL:n taikka KuEL:n) mukaista kuntoutusrahaa saaneelle voidaan maksaa kuntoutusavustusta työllistymisen tukemiseksi (MYEL 46 §).

Kuntoutusavustus on työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen (ilman 33 % korotusta) harkinnanvarainen etuus ja sitä voidaan maksaa ainoastaan silloin kun aktiivinen kuntoutus ei ole käynnissä, jos henkilölle ei makseta palkkaa eikä hänen toimeentuloaan ole turvattu muullakaan tavoin, esimerkiksi sairaus- tai työttömyyspäivärahalla.

Yleensä MYEL-vakuutuksen voimassaolo on esteenä kuntoutusavustuksen maksamiselle, koska se on osoitus kuntoutujan työskentelystä tilalla.

Kuntoutuksen odotusaika

Ammatillinen kuntoutus ei yleensä voi alkaa välittömästi samassa yhteydessä, kun oikeus siihen todetaan. Työkokeilun, työhön valmennuksen tai ainakin ammatillisen uudelleen koulutuksen alkamiseen voi kulua useita kuukausia.

Kuntoutujalle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta kuntoutuksen odotusajalta. Näin menetellään yleensä ainakin silloin, kun MYEL-toiminta on päättynyt kokonaan.

Kuntoutusavustusta odotusajalta maksetaan yleensä enintään kolmelta kuukaudelta. Avustusta voidaan maksaa sitä pidemmältä ajalta vain, jos se on kuntoutuksen turvaamiseksi perusteltua.

Kuntoutusjaksojen välinen aika

Kuntoutusavustusta voidaan maksaa myös eri kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi onnistuneen työkokeilun päätyttyä, kun tarkoitus on jatkaa kuntoutusta samaan alaan liittyvän koulutuksen parissa. Toimeentulo näiden jaksojen välisenä aikana voidaan turvata kuntoutusavustuksella.

5.12.2023

Useamman lukuvuoden kestävä ammatillinen koulutus katsotaan samaksi kokonaisuudeksi, ei erillisiksi kuntoutusjaksoiksi.

Kuntoutusavustusta eri kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta maksetaan yleensä enintään kolmelta kuukaudelta. Avustusta voidaan maksaa sitä pidemmältä ajalta vain, jos se on kuntoutuksen turvaamiseksi perusteltua.

Kuntoutussuunnitelman laatiminen

Jos hakijalla on todettu oikeus ammatilliseen kuntoutukseen, voidaan hänelle maksaa kuntoutusavustusta kuntoutussuunnitelman laatimisen ajalta.

Myös tässä tilanteessa avustusta voidaan maksaa lähtökohtaisesti enintään kolmelta kuukaudelta.

Työllistymisen tukemiseksi

Kuntoutusrahaa saaneelle kuntoutujalle voidaan maksaa enintään kuudelta kuukaudelta kuntoutusavustusta, jos tämä on hänen työllistymisensä kannalta erityisen tarpeellista. Tällöin kuntoutusavustus määritellään kertasuorituksena ja se maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Kuntoutusavustusta ei kuitenkaan makseta ajalta, jos jolta kuntoutujalla on oikeus työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työttömyyspäivärahaan tai työmarkkinatukeen. (MYEL 46 §).

Kuntoutusavustus työllistymisen tukemiseksi on enintään samansuuruinen kuin kuukaudelta kuukaudelta maksettava kuntoutusraha ilman 33 % kuntoutuskorotusta.

2.4.4 Kuntoutusetuuksien maksaminen

Kuntoutusetuuksien maksamisesta on soveltuvin osin voimassa samat säännöt kuin työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta (MYEL 45 §:n 2 mom.).

Alkaminen ja päättyminen

Jatkuva kuntoutusraha maksetaan kuukausittain samoin kuin kuntoutuskorotus eläkkeen yhteydessä. Maksaminen alkaa kuitenkin viimeistään kuntoutuksen alkamispäivänä ja lakkaa kuntoutuksen päättyttyä. Eläkkeestä poiketen kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus voivat siten alkaa muulloinkin kuin kuukauden ensimmäisenä päivänä ja päättyä muulloinkin kuin kuukauden viimeisenä päivänä.

Kuntoutusrahassa ei noudateta sairauspäivärahan ensisijaisuusaikaa (MYEL 45 §:n 3 mom.). Takautuvasti maksettavien kuntoutusetuuksien osalta noudatetaan samoja periaatteita kuin työkyvyttömyyseläkkeessä.

Kuntoutusetuuksien maksaminen muulle taholle

MYEL-kuntoutusetuus on, kuten työkyvyttömyyseläke, tietyissä tilanteissa maksettava muulle taholle kuin etuudensaajalle itselleen (MYEL 98 §). Henkilölle voi tulla myönnettäväksi kuntoutusetuus takautuvasti samalle ajalle, jolle henkilölle on jo myönnetty toista etuutta. Toista etuutta maksaneelle taholle voi tällöin tulla regressioikeus myöhemmin myönnettyyn kuntoutusetuuteen.

5.12.2023

Regressioikeus voi olla esimerkiksi sosiaalietuuksien maksajalla (esimerkiksi sairauspäiväraha, työttömyysetuudet ja koulutusetuudet, Kelan eläkkeet) ja muilla tahoilla (esimerkiksi hyvinvointialue), jonka maksaman suorituksen ajalta maksetaan myöhemmin takautuvasti kuntoutusetuutta. Katso näitä tilanteista tarkemmin kohta 10.3.

Kuntoutusetuus maksetaan oppisopimuksella opiskelevan henkilön työnantajalle palkkaa vastaavalta osalta. Oppisopimuksen ajalle tehdään työsopimus ja työnantajalla on oikeus saada henkilölle maksavansa palkka kuntoutusrahasta. Työnantajalla on oikeus vain siihen bruttopalkkaan, jonka hän maksaa oppisopimusopiskelijalle. Jos palkka on pienempi kuin kuntoutusraha, maksetaan ylimenevä osuus kuntoutusrahasta opiskelijalle itselleen. Jos palkka on suurempi kuin kuntoutusraha, työnantajalle maksetaan kuntoutusraha kokonaan.

Kelan regressioikeus

Vuoden 2023 alusta on tullut voimaan regressisäännös työeläkejärjestelmän myöntämän kuntoutusetuuden maksamisesta sairausvakuutusrahastolle ajalta, jolta henkilölle on maksettu Kelan kuntoutusrahaa (MYEL 98 §:n 1 mom. 2 kohta ja TyEL 118 § 4 mom.).

Säännöksen mukaan takautuvasti myönnetty kuntoutusraha, kuntoutusavustus, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus voi tulla maksettavaksi Kelalle Kelan maksaman kuntoutusrahan korvaukseksi. Useimmiten regressitilanteita tulee itseoikaisun tai muutoksenhaun yhteydessä.

Regressin piiriin voi kuulua ainoastaan Kelan myöntämä kuntoutusraha, joka on myönnetty Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillinen kuntoutuksen ajalle.

Regressiä ei sovelleta, jos Kela vähentää Kelan kuntoutusrahasta eläkelaitoksen myöntämän kuntoutusetuuden.

2.4.5 Kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää tai etuus voidaan tietyissä tilanteissa lakkauttaa (MYEL 45 §:n 1 mom. 5 kohta ja TyEL 32 §).

Kuntoutusrahan ja työkyvyttömyyseläkkeen kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää määräajaksi tai toistaiseksi.

Keskeyttäminen, jos kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi pätevistä syistä

Kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen voidaan keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jos ammatillinen kuntoutus keskeytyy yli 30 kalenteripäivän ajaksi

- kuntoutusetuuden saajan sairauden vuoksi
- muun kuntoutujasta riippumattoman syyn vuoksi tai
- kuntoutusetuuden saaja keskeyttää ammatillisen kuntoutuksen muusta pätevistä syistä.

5.12.2023

Kuntoutujasta riippumattomia kuntoutusetuuden keskeyttämisen syitä ovat esimerkiksi kuntoutujan olosuhteissa tapahtunut olennainen muutos, työnantajasta johdettu syy tai muu syy, joka tilapäisesti estää kuntoutuksen jatkamisen tai muuttaa olennaisesti kuntoutuksen jatkamisen edellytyksiä.

Säännöstä sovellettaessa erottelevaa merkitystä ei ole sillä, onko kuntoutuksen keskeytymisen syynä kuntoutujan sairaus, muu kuntoutujasta riippumaton syy vai muu pätevä syy kuntoutuksen keskeyttämiseksi. Kuntoutujasta riippumattomia syitä ovat myös kuntoutujan elämäntilanteen muutokset, joiden vuoksi kuntoutuja ei voi osallistua kuntoutukseen.

Jos työkokeilussa oleva kuntoutuja lomautetaan tai työkokeilu keskeytyy lakon tai työnantajan asettaman työsulun vuoksi yli 30 kalenteripäivän ajaksi, kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksaminen keskeytetään keskeyttämisperustetta seuraavan kalenterikuukauden alusta. Kuntoutusetuuden maksaminen jatkuu, kun kuntoutuja jälleen osallistuu työkokeiluun.

Lakkauttaminen, jos etuudensaaja kieltäytyy kuntoutuksesta tai keskeyttää sen ilman pätevää syytä

Kuntoutusraha tai kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos etuuden saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää kuntoutuksen ilman pätevää syytä. Etuus lakkautetaan lakkautusperusteen ilmaantumista seuraavan kuukauden alusta.

Ennen lakkauttamista kuntoutusetuus voidaan tarvittaessa keskeyttää, jos lakkauttaminen edellyttää lisäselvityksiä. Eläkelaitos voi tarvittaessa vaatia kuntoutujalta selvitystä kuntoutuksen jatkumisesta.

Ei työkyvyttömyyseläkettä ennen kuntoutusrahan päättymistä

Maatalousyrittäjällä tai apurahansaajalla ei ole oikeutta ilman pätevää syytä työkyvyttömyyseläkkeeseen ennen kuin hänen oikeutensa työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen kuntoutusrahaan on päättynyt.

2.5 Ratkaiseva eläkelaitos

Jos hakija kuuluu eri työeläkelakien piiriin, määräytyy kuntoutushakemuksen käsittelevä eläkelaitos samalla tavalla kuin työkyvyttömyyseläkeasioissa. Ks. tarkemmin kohta 12.2 Eläkehakemuksen ratkaisevan eläkelaitoksen päättely.

Jos hakija on jo eläkkeellä, hakemuksen käsittelee eläkettä maksava eläkelaitos. Jos useammat laitokset maksavat eläkettä, hakemuksen käsittelee pääasiallinen eläkelaitos.

Hakemusvaiheessa ei välttämättä ole vielä edes tiedossa kaikkia tekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon, kun ratkaistaan ensinnäkin sitä, kuuluuko kuntoutus työeläke- vai jonkin muun järjestelmän vastuulle ja toisaalta harkittaessa sitä, mikä työeläkelaitos käsittelee hakemuksen. Eri järjestelmät ja laitokset keskenään ohjaavat hakemuksen käsiteltäväksi oikeaan paikkaan.

3 Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläke voi olla joko

1. täytenä tai osaeläkkeenä toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke, tai
2. täyden tai osaeläkkeen suuruinen määräajaksi myönnetty kuntoutustuki.

Nimestään huolimatta kuntoutustuki on työkyvyttömyyseläke ja siihen sovelletaan työkyvyttömyyseläkettä koskevia säännöksiä (MYEL 54 §:n 1 mom.).

Työuraeläke on työkyvyttömyyseläkkeen kaltainen etuus, joka voidaan myöntää sellaiselle 63 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka täyttää sanottua eläkeuotoa koskevat erityiset edellytykset. Työuraeläkkeeseen liittyy eräitä omia, työkyvyttömyyseläkkeestä poikkeavia säännöksiä, minkä takia työuraeläkettä käsitellään erikseen luvussa 4.

Tarkoitus

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen tarkoituksena on turvata kohtuullinen, aktiiviaikaiseen ansiotasoon suhteutettu toimeentulo sen jälkeenkin, kun vakuutettu tulee työkyvyttömäksi.

Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke turvaa vähimmäistoimeentulon. Kansaneläke täydentää työeläkkeen antamaa toimeentuloturvaa silloin, kun työeläke jää työskentelyn tai ansioiden vähäisyyden vuoksi määrättyä rajamäärää pienemmäksi.

3.1 Työkyvyttömyyseläkeoikeus

3.1.1 Määritelmä

Työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset sisältyvät työkyvyttömyysmääritelmään, joka on sama koko yksityisen sektorin työeläkejärjestelmässä (MYEL 47 §, YEL 32 § ja TyEL 35 §). Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen on maatalousyrittäjällä, jos hänen työkykynsä voidaan arvioida heikentyneen

1. sairauden, vian tai vamman vuoksi
2. vähintään 2/5:lla
3. yhtäjaksoisesti ainakin vuoden ajan.

Määritelmässä on lisäksi lueteltu tekijöitä, joihin on kiinnitettävä erityistä huomiota työkykyarviota tehtäessä (sosiaalis-taloudelliset seikat).

Sairaus

Työkyvyttömyyden syynä on oltava sairaus, vika tai vamma. Jos työkykyinen vakuutettu ei työskentele esimerkiksi työttömyyden vuoksi, ei työkyvyttömyyseläke tule kysymykseen.

3.1.2 Työkyvyn alentuma vähintään 2/5

Työkykyä arvioitaessa verrataan vakuutetun nykytilannetta siihen tilanteeseen, joka vallitsi hänen terveenä ollessaan. Eläke myönnetään, jos työkyky on alentunut vähintään 2/5.

5.12.2023

Arvioita tehtäessä kiinnitetään huomiota vastaavassa iässä olevien työkykyyn yleensä. Pelkät niin sanotut iänmukaiset terveydentilaan liittyvät lääketieteelliset löydökset eivät riitä eläkkeen myöntämisen perusteeksi. Arvio on kuitenkin aina yksilöllinen.

Lääketieteelliset seikat

Työkykyä arvioitaessa pidetään lähtökohtana terveydentilaa. Lääkärintlausuntojen ja muun lääketieteellisen selvityksen perusteella määritellään, kuinka ratkaisevasti sairaus vaikuttaa työkykyyn. Ratkaisussa edellytetään lääketieteellisiä löydöksiä, vaikka lääkärintlausuntoon merkitty diagnoosi ei sinänsä olekaan ratkaiseva. Pelkkä kivun tunne ei voi olla eläkkeen myöntämisen perusteena vaan työkyvyttömyyden tulee perustua objektiivisiin löydöksiin.

Osa tapauksista voidaan ratkaista – hyväksyä tai hylätä – jo lääketieteellisen selvityksen perusteella. Näin on etenkin silloin, kun on kysymys sairaudesta, jossa lääketieteelliset arviointiperusteet ovat selvät.

Työkyvyttömyyseläkehakemukseen on liitettävä ns. B-lääkärintlausunto, joka ei saa olla 6 kuukautta vanhempi. Hakija vastaa itse niistä kustannuksista, jotka aiheutuvat tämän lausunnon hankkimisesta.

Mela voi hakemusta käsitellessään pyytää eläkeasian ratkaisemista varten välttämättömää lääketieteellistä lisäselvitystä hakijaa hoitaneilta lääkäreiltä sekä hoito- ja tutkimuslaitoksilta (MYEL 138 § 5 mom. ja TyEL 198 §).

Sosiaalis-taloudelliset seikat

Työkyvyttömyysmääritelmän mukaan on erityistä huomiota kiinnitettävä hakijan mahdollisuuksiin saada ansiotuloja jäljellä olevalla työkyvyllään.

Tällöin otetaan huomioon myös eläkkeenhakijan koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asumisolosuhteet ja muut näihin rinnastettavat seikat (MYEL 47 §:n 2 mom.).

Maataloudellisen erikoiskoulutuksen saaneelta, suuren tilan viljelijältä, nuorelta henkilöltä tai muiden työmahdollisuuksien ulottuvilla olevalta odotetaan käytännössä suurempaa sopeutumiskykyä uudessa tilanteessa. Iäkäs, kouluttamaton, syrjäseudulla asuva pienen tilan viljelijä voi saada eläkkeen vähäisemmillä lääketieteellisillä löydöksillä.

Työskentelyn vähentyminen

Terveydentilan ja sosiaalistaloudellisten seikkojen osalta kiinnitetään huomiota hakijan yritys- ja muuhun ansiotoimintaan sekä niissä tapahtuneisiin muutoksiin. Jos vakuutettu on sairautensa vuoksi joutunut vähentämään työntekoaan, voidaan eläke myöntää. Niin kauan kuin vakuutetun työnteko jatkuu entisellään, ei eläkettä myönnetä. Työeläke on tarkoitettu korvaamaan työkyvyttömyydestä johtuvaa ansioiden menetystä, ei vammasta tai sairaalloisuudesta aiheutuvaa haittaa.

Työn vähentämistä koskeva vaatimus voi olla maatalousyrittäjälle ongelmallinen, koska työtä halutaan ja usein on pakkokin jatkaa, kunnes varmuus eläkkeestä on saatu. Vähentämistä vaikeuttaa lisäksi se, että maatalousyritys on usein kummankin puolison työpaikka, jolloin toiselle puolisolalle tulisi turvata mahdollisuus jatkaa maatalouden harjoittamista toisen puolison työkyvyttömyydestä huolimatta. Hakemuksesta ja sen liitteistä tulisi ilmetä, mitä toimenpiteitä tilalla joudutaan tekemään

5.12.2023

hakijan työkyvyttömyydestä johtuen ja kuka vastaa hakijan aikaisemmasta tehtäväkokonaisuudesta.

Jos maatalousyrittäjällä on MYEL-toiminnan rinnalla ollut myös muuta ansiotyötä, otetaan työkyvyttömyyttä arvioitaessa myös näissä toiminnoissa tapahtuneet muutokset huomioon.

Osittaista vanhuuseläkettä saavat

Osittaisen vanhuuseläkkeen (OVE) saaminen ei edellytä työskentelyn vähentämistä tai jatkamista. Tämän vuoksi OVE:a ei oteta millään tavalla huomioon harkittaessa työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytysten täyttymistä. Sen sijaan OVE:lla on vaikutusta sen jälkeen myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen määrään, koska OVE-eläkeosuus jää osaksi työkyvyttömyyseläkettä. Se tarkoittaa, että

- eläke jää pysyvästi OVE:n varhennusvähennyksen verran pienemmäksi kuin se olisi ollut, jos henkilö ei olisi ottanut OVE:a
- jos henkilö on vähentänyt työntekoa OVE-aikana, jää eläkekertymä työansioista pienemmäksi verrattuna siihen, että olisi jatkanut työntekoa täysiaikaisesti

Kun henkilölle on myönnetty OVE, varhennusvähennys jää osaksi työkyvyttömyyseläkettä silloinkin, kun työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumapäivä on ennen OVE:n alkamista.

Kokonaisarviointi

Lääketieteellisiä ja muita työkyvyttömyystekijöitä ei voi selvästi erottaa toisistaan. Työkyky arvioidaan kaikkien seikkojen yhteisvaikutuksen pohjalta. Jos löydöksiä lääketieteellisellä puolella on vähän, sitä enemmän myöntöperusteita edellytetään sosiaalitaloudellisissa seikoissa ja päinvastoin.

Työkyvyttömyyttä arvioitaessa otetaan huomioon hoitavan lääkärin käsitys hakijan työkyvystä, mutta eläkelaitos ei ole sidottu siihen. Ratkaisu tehdään lääkärinlausunnosta ja muista asiakirjoista ilmenevien tietojen perusteella kokonaisuutta painottaen.

MYEL:ssä yleinen työkyvyttömyys

Kokonaisarviointi suoritetaan yksityisellä sektorilla - myös MYEL:ssä ns. yleistä työkyvyttömyysmääritelmää soveltaen. Eläke voidaan myöntää, jos maatalousyrittäjä on työkyvyn maatalousyrittäjätoiminnan ohella myös muuhun ansiotyöhön, jonka tekemistä häneltä voidaan kohtuudella edellyttää, kun otetaan huomioon hakijan koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asumisolosuhteet ja muut näihin rinnastettavat seikat.

Julkisen alan eläkejärjestelmässä (JuEL) sovelletaan yleensä ns. ammatillista työkyvyttömyysmääritelmää, jos työkyvyttömyys alkaa palvelus- tai virkasuhteen kestäessä.

Työkyvyttömyysmääritelmien erilaisuus saattaa johtaa joissakin tapauksissa erilaiseen ratkaisuun yksityisellä ja julkisella sektorilla.

5.12.2023

60 vuotta täyttäneillä ammatillinen painotus

Työkyvyttömyyttä koskevissa säännöksissä on todettu nimenomaisesti, että arvioitaessa 60 vuotta täyttäneen hakijan oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta (MYEL 47 §:n 3 mom.).

Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi erityisesti silloin, kun hakijalla on pitkä työhistoria ja työn aiheuttamat rasittuneisuus ja kuluneisuus ikääntymiseen liittyviin tekijöihin yhdistyneenä tekevät työn jatkamisen kohtuuttomaksi.

Keskeinen seikka 60 vuotta täyttäneen maatalousyrittäjän eläkeoikeutta arvioitaessa on se, voidaanko hänen kohtuudella edellyttää jatkavan entisessä työssään. Tällöin asetetaan vastakkain hakijan kyky selviytyä omassa työssään ja työn hänelle asettamat vaatimukset. Vastaavasti työkyvyttömyyttä arvioitaessa jätetään tässä vaiheessa vähemmälle huomiolle hakijan mahdollisuudet saada ansiotuloja muusta työstä.

Eläke voidaan myöntää 60 vuotta täyttäneelle henkilölle ammatillisella painotuksella myös osaeläkkeen suuruisena.

63 vuotta täyttäneillä mahdollisuus työuraeläkkeeseen

Hakemusta käsiteltäessä saattaa tulla esille, että hakijan työkyky ei ole alentunut työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavalla tavalla, mutta hänellä saattaisi olla oikeus työuraeläkkeeseen (ks. tark. luku 4). Hakijaa neuvotaan hakemaan työuraeläkettä erikseen; työkyvyttömyyseläkehakemuksen perusteella sitä ei voida myöntää.

Kuntoutus aina ensisijainen Työeläkejärjestelmässä korostetaan jäljellä olevan työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien säilyttämistä tai parantamista. Näin ollen kuntoutus on aina ensisijainen vaihtoehto työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden.

Ennen kuin työkyvyttömyyseläkeasiassa annetaan päätös, Melan tulee selvittää, onko hakijalla oikeus MYEL:n mukaiseen kuntoutukseen ja varmistaa, että hakijan mahdollisuudet muiden lakien mukaiseen kuntoutukseen on selvitetty. Jos kuntoutuksen edellytykset täyttyvät, antaa Mela hakijalle ennakkopäätöksen oikeudesta kuntoutukseen. (MYEL 50 §:n 1 mom.).

Kuntoutusselvityksen merkitys korostuu, jos hakijaa ei vielä voida pitää työkyvyttömänä, mutta uhka työkyvyn menettämisestä on ilmeinen. Jos työkyvyttömyyseläkettä koskeva hakemus hylätään, on hakija ohjattava hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muihin palveluihin yhteistyössä niitä järjestävien tahojen kanssa (MYEL 50 §:n 2 mom.).

Työeläkelakien mukaisesta kuntoutuksesta, ks. luku 2.

Jos hakija mahdollisesti kykenee vielä hoidon tai kuntoutuksen avulla palaamaan työelämään, myönnetään työkyvyttömyyseläke kuntoutustukena, joka on aina määräaikainen. Kuntoutustuesta ks. kohta 3.1.5.

3.1.3 Täysi vai osaeläke

5.12.2023

2/5 tai 3/5	Työkykyarviossa on otettava kanta myös siihen, myönnetäänkö eläke täytenä vai osaeläkkeenä. Työkyvyn alentuma vaikuttaa seuraavasti (MYEL 47 §:n 1 mom.):
Työkyky alentunut	vähintään 2/5, mutta ei 3/5: osaeläke vähintään 3/5: täysi eläke
Muut eläkelait	Muiden työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläke voidaan MYEL:n tavoin myöntää osaeläkkeenä. Kansaneläkettä ei myönnetä osaeläkkeenä.
Työkyvyn arviointi	Ratkaisuun vaikuttaa olennaisesti se, miten paljon hakija vielä kykenee tekemään työtä ja hankkimaan ansiotuloja. Ratkaisua tehtäessä nykytilannetta verrataan sellaiseen ajankohtaan, johon työkyvyttömyys ei ole vielä vaikuttanut. Saman asteinen sairaus saattaa olosuhteiden erilaisuuden perusteella johtaa täyteen tai osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Hakijan tulisikin toimittaa selvitystä siitä, miten hänen työpanoksensa on sairauden takia vähentynyt ja mitä töitä hän vielä tekee yrityksessä. Käytännössä tällaisten seikkojen osoittaminen voi olla vaikeaa, joten ratkaisu voidaan joutua tekemään miltei pelkästään sairauden laadun ja vaikeuden perusteella. Harkittaessa vaihtoehtoa, osa- vai täysi eläke, noudatetaan normaaleja työkyvyn arviointiperusteita. Jos kyseessä on rajatapaus, eläke on mahdollista myöntää täytenä seuraavissa tapauksissa: <ul style="list-style-type: none">• MYEL-toiminta on selvästi lopetettu (tilan myynti, vuokraus). Osaeläke on tarkoitettu myönnettäväksi silloin, kun työskentely vielä osittain jatkuu. Käytännössä tätä periaatetta ei ole kuitenkaan voitu soveltaa ehdottomana. Jos lääketieteellinen näyttö on vähäistä, voidaan tällaisessa tilanteessa päätyä myös osaeläkkeen myöntämiseen. Vastaavasti eläke voidaan myöntää osaeläkkeenä, vaikka lääketieteellinen näyttö puoltaisi täyttä eläkettä, jos tilan toiminta kuitenkin jatkuu ennallaan.• Hakija on toiminut pienellä tilalla tai työtulo on alhainen. Pienellä tilalla ei ole samoja töiden järjestelymahdollisuuksia kuin suurella tai erikoistuneella tilalla.• Hakija on eläkettä ratkaistaessa lähellä vanhuuseläkeikää.• Hakijalle on myönnetty tai ollaan myöntämässä KEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke. Melan ja Kelan välisellä ennakkoneuvottelulla pyritään varmistamaan se, että kummankin järjestelmän antamat päätökset ovat, mikäli mahdollista, yhdenmukaiset. Käytännössä ei suositus aina toteudu. Kansaneläkkeen myönnöstä huolimatta joutuu Mela määräämään eläkkeen osaeläkkeeksi, jos lääketieteellinen näyttö on heikko ja jos tilan toiminta jatkuu suunnilleen ennallaan hakijan ilmeisestikin vielä osallistuessa olennaisesti työhön.

5.12.2023

Täysiaikaisen sairauspäivärahan (300 pv) saaminen ei välttämättä merkitse täyttä eläkettä eikä aina edes osaeläkettä, koska sairausvakuutuksen työkyvyttömyyden määrittely on lievempi.

Eläkkeenhakijalle myönnetyn MATA-etuuden työkyvyttömyysprosentti antaa suuntaa lähinnä silloin, kun hakijalla ei ole muita sairauksia kuin tapaturmavamman tai ammattitauti.

Kela-ratkaisu

KEL-tökyvyttömyysmääritelmä poikkeaa sanamuodoltaan MYEL-määritelmästä. Myös päämäärät ovat erilaiset: kansaneläkkeen tarkoitus on turvata vähimmäistoi-meentuloa, kun taas työeläke korvaa poisjäänyttä ansiotuloa. Lähtökohtana voidaan silti pitää, että hakijalle myönnetty kansaneläke merkitsee yleensä täyttä MYEL-eläkettä. Yksittäistapauksissa tästä pääsäännöstä joudutaan kuitenkin poikkeamaan.

Yhtenäisen ratkaisukäytännön aikaansaamiseksi työ- ja kansaneläkejärjestelmän välille on luotu erityinen neuvottelumenettely, jonka avulla eläkejärjestelmät ilmoittavat toisilleen ratkaisuehdotuksensa ennen päätöksen antamista. Jos ehdotukset poikkeavat toisistaan, selvitetään ennen päätöksen antamista eriäviin ratkaisuihin johtaneet syyt ja mahdollisuudet yhteneväisten päätösten antamiseen.

Lisäksi on huomattava, että joissakin tilanteissa voi MYEL:n osalta olla luonteva vaihtoehto myöntää hakijalle osaeläke, jos näkökannat Kelan kanssa käytävästä neuvottelusta huolimatta jäävät toisistaan erilleen. Kansaneläkejärjestelmässä osaeläkevaihtoehtoa ei ole, jolloin ratkaisuja voidaan pitää yhtenevinä siitä riippumatta, myöntääkö vai hylkääkö Kela hakemuksen.

Hakijan käsitys

Eläkehakemuslomakkeella on mahdollisuus mainita nimenomaisesti, hakeeko vakuutettu täyttä vai osaeläkettä (työeläkejärjestelmästä). Rajatapauksissa myös tällä voi olla merkitystä, vaikka pääsääntöisesti työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä tai osaeläkkeenä työkyvyn alentuman edellyttämällä tavalla. Ratkaisua täyden ja osaeläkkeen välillä ei voida tehdä pelkästään hakijan oman pyynnön perusteella, vaan päätöksen tulee myös tällaisissa tapauksissa olla perusteltavissa lääketieteellisen ja muiden työkyvyn arviointiin liittyvien selvitysten pohjalta.

Osaeläke vai työuraeläke

Jos työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää osaeläkkeenä lähellä vanhuuseläkeikää olevalle henkilölle, voi hakijalla olla oikeus myös työuraeläkkeeseen. Työuraeläkettä on kuitenkin haettava erikseen; työkyvyttömyyseläkehakemuksen perusteella sitä ei voida myöntää.

Työuraeläke on määrältään osaeläkettä suurempi, mutta toisaalta työskentely- ja ansiomahdollisuudet ovat yleensä suuremmat osaeläkkeen rinnalla. Lisäksi eläkkeen alkamista koskevat säännökset eroavat toisistaan; osaeläke voidaan maksaa työkyvyttömäksi tulosta myös takautuvasti (ks. tark. kohta 3.3.2. Työkyvyttömäksi tulosta), työuraeläke vasta hakemuksesta lukien.

3.1.4 Työkyvyttömyyden kesto vähintään yksi vuosi

Eläkkeen saamisen ehtona on lisäksi, että työkyvyttömyys kestää ainakin vuoden (MYEL 47 §:n 1 mom.).

5.12.2023

Kestoaikaa harkittaessa otetaan huomioon sekä arviointihetkeen mennessä kulunut aika että arvioitavissa oleva työkyvyttömyysaika tulevaisuuteen nähden.

Lyhyen keston perusteella joudutaan hakemus hylkäämään yleensä silloin, kun hoitavan lääkärin todistukseen on työkyvyttömyyden kestoksi merkitty vuotta lyhyempi aika, jolloin edellytys vuoden yhtäjaksoisesta työkyvyttömyydestä ei täyty.

3.1.5 Kuntoutustuki vai eläke

Kuntoutustuki

Kuntoutustuki on työkyvyttömyyseläke, joka on myönnetty määräajaksi. Kuntoutustukeen sovelletaan työkyvyttömyyseläkettä ja sen saajaa koskevia säännöksiä.

Työkyvyttömyyseläke myönnetään toistaiseksi tai kuntoutustukena määräajaksi (MYEL 54 §:n 1 mom.).

Jos hakijan työkyky on heikentynyt määräaikaisesti ainakin vuoden ajan, hänellä on oikeus saada kuntoutustukea työkykynsä palauttamiseksi niin pitkältä ajalta kuin hänen arvioidaan olevan työkyvytön (MYEL 54 §:n 2 mom.).

Kuntoutustuki voidaan myöntää täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena.

Työkyvyttömyyseläke toistaiseksi vai kuntoutustuki määräajaksi

Lähtökohtana on, että työkyvyttömyyseläkehakemuksen yhteydessä selvitetään aina ensin mahdollisuudet kuntoutukseen. Jos työkyky voidaan hoidolla tai kuntoutuksella ainakin osittain palauttaa, myönnetään työkyvyttömyyseläke kuntoutustukena.

Hakija voi pyytää nimenomaisesti, että etuus myönnettäisiin kuntoutustukena esimerkiksi sen vuoksi, että oikeus sijaisapuun voisi jatkua. Näin ei voida kuitenkaan menetellä, jos työkyvyttömyys on pysyvää, vaan tällaisessa tapauksessa etuus myönnetään eläkkeenä toistaiseksi.

Määräaikainen MATA-eläke voi olla perusteena MYEL:n määräaikaisuudelle. Päätymisajankohta on harkittu jo MATA-asiassa.

Vanhuuseläkeikää lähestyvälle voidaan tietyin edellytyksin myöntää kuntoutustuen sijasta eläke toistaiseksi, vaikka työkyvyn voitaisiin arvioida olevan palautettavissa hoito- tai kuntoutustoimenpitein.

Kuntoutustuen kesto

Kuntoutustuki myönnetään niin pitkäksi ajaksi kuin hakijan arvioidaan olevan estynyt tekemästä ansiotyötä työkyvyttömyyden vuoksi (MYEL 54 §:n 2 mom.). Kuntoutustuki voidaan myöntää myös siksi ajaksi, jonka hoito- tai kuntoutussuunnitelman (ks. jäljempänä) valmistelu kestää (MYEL 54 §:n 3 mom.).

Koska kyse on työkyvyttömyyseläkkeestä, edellytetään työkyvyttömyydeltä vähintään vuoden kestoja myös silloin kun kuntoutustuki myönnetään hoito- tai kuntoutussuunnitelman laatimisen ajaksi.

Kuntoutustukea voidaan sen päättymisen jälkeen jatkaa uudella päätöksellä, jos kuntoutuminen vie pidemmän ajan kuin alun perin oli odotettu. Jos työkyky on jo

5.12.2023

ainakin osittain palautunut, mutta kuntoutustuen saaja ei ole vielä palannut työelämään, voidaan kuntoutustukea jatkaa lyhyen aikaa työhön paluun tukemiseksi, varsinkin jos työhön paluu vaatii erityisiä järjestelyjä. Työhön paluun tukemiseksi myönnettävä kuntoutustuki voi olla täyden eläkkeen tai osaeläkkeen suuruinen.

Jokaisen kuntoutustukijakson jälkeen harkitaan erikseen, onko työkyky palautunut tai palautettavissa vai ja tulisiko mahdollinen jatko myöntää kuntoutustukena vai eläkkeenä toistaiseksi. Eläke myönnetään silloin, jos kuntoutustuen aikana on käynyt ilmeiseksi, ettei hakijaa voidakaan kuntouttaa niin, että hän voisi palata työelämään ainakaan täysipainoisesti. Eläke myönnetään joko täytenä tai osaeläkkeenä ottaen huomioon hakijan mahdollisuudet hankkia ansiotuloja jäljellä olevalla työkyvyllään.

Kuntoutustuen jatkumiselle ei ole laissa säädettyä määräaikaakaan. Mitä pidempään kuntoutustuki on jatkunut, sitä painavimmat perusteet kuitenkin vaaditaan sille, että jatko myönnetään kuntoutustukena eikä eläkkeenä. ETK:n antamien soveltamisohjeiden mukaan perättäisten kuntoutustukien määrää tulisi rajoittaa ja pyrkiä tekemään lopullinen ratkaisu kohtuullisessa ajassa. Tämä tarkoittaa, että kuntoutustukea on syytä jatkaa 2 vuoden jälkeen määräaikaisena vain perustellusta syystä. Perusteltu syy voi olla esimerkiksi se, että sairauden hoito on kesken.

Hoito- tai kuntoutussuunnitelma

Kuntoutustukea myönnettäessä eläkelaitoksen on varmistettava, että hakijalle on laadittu hoito- tai kuntoutussuunnitelma (MYEL 54 §:n 3 mom.).

Suunnitelman vaatimisella pyritään kuntoutuksen tehostamiseen ja siihen, ettei eläkkeitä myönnettäisi tarpeettomasti määräaikaisina.

Hoito- tai kuntoutussuunnitelma voi olla yleisessä terveydenhuollossa tai erityisessä kuntoutusyksikössä tai -laitoksessa laadittu kuntoutustutkimus tai selvitys. B-lääkärinlausunnossa on yksi kohta kuntoutussuunnitelmaa varten.

Kuntoutustuen aikana annettava kuntoutus voi olla lääkinnällistä tai ammatillista kuntoutusta.

Jos suunnitelmaa ei ole liitetty eläkehakemukseen, Melassa on huolehdittava, että sellainen laaditaan. Jos esitetty suunnitelma on puutteellinen, voidaan lausunto palauttaa sen kirjoittaneelle lääkärille täydennettäväksi tai hakija voidaan lähettää (Melan kustannuksella) esim. erikoislääkärin tutkittavaksi tai muuten kuntoutusselvitykseen.

Kuntoutussuunnitelma voi puuttua, jos hoitava lääkäri on pitänyt hakijaa toistaiseksi työkyvyttömänä. Tällöin hoitavaa lääkäriä voidaan pyytää perustelemaan, miksi hakija ei hoidon tai kuntoutuksen avulla pysty palaamaan työelämään.

Hoito- tai kuntoutussuunnitelmaa ei edellytetä, jos hakijan terveydentila todetaan pysyvästi niin huonoksi, ettei hoidolla tai ammatillisella kuntoutuksella saavuteta riittävää työkykyä työhön palaamiseksi. Työkyvyttömyyseläke myönnetään tällöin toistaiseksi.

5.12.2023

3.1.6 Jakamaton työkyvyttömyys

Työeläkejärjestelmässä on omaksuttu jakamattoman työkyvyttömyyden ajatus. Tämä tarkoittaa sitä, että työkyvyttömyyseläkettä harkittaessa otetaan hakijan kaikki ansiotoiminta (työ- ja virkasuhteet sekä yrittäjätoiminnot) kokonaisuutena huomioon. Eläke joko myönnetään tai hylätään kaikista.

Jakamattomuus merkitsee, että työeläkejärjestelmässä työkyvyttömäksi todettu henkilö ei voi enää uudelleen tulla työkyvyttömäksi ja saada eläkettä työkyvyttömyysajan ansiotoiminnan perusteella. Kun osaeläke muutetaan täydeksi eläkkeeksi, ei kyse ole uudesta työkyvyttömyydestä, vaan työkyvyttömyyden tason muutoksesta.

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttunut uusi eläke lisätään eläkkeeseen aikaisintaan siinä vaiheessa, kun se muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Jos hakijalla MYEL-toiminnan ohella on merkittävä työ- tai virkasuhde, on ensin selvítettävä, onko tämä päättynyt ja miten asianomainen eläkelaitos suhtautuu eläkkeen myöntämiseen.

3.1.7 Oikeus vanhuuseläkkeeseen työkyvyttömyyseläkkeen sijaan

Työkyvyttömyyseläkettä hakeneelle henkilölle myönnetään vanhuuseläke oman ikäluokan **alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta**, jos (MYEL 58 a § 3 mom.)

- henkilö täyttää ikäluokan alimman vanhuuseläkeikänsä ennen sairausvakuutuslain mukaisen ensisijaisuusajan päättymistä tai
- henkilölle ei vahvisteta ensisijaisuusaikaa, koska henkilö täyttää ikäluokan alimman vanhuuseläkeikänsä ennen sairausvakuutuslain mukaisen enimmäisajan 150 suorituspäivää.

Vanhuuseläke alkaa näissä tilanteissa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Vanhuuseläke alkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, vaikka työoikeudellinen työsuhde jatkuisi vielä silloin. Jos henkilölle on maksettu sairauspäivärahaa, vanhuuseläke voidaan aloittaa eläkkeensaajan luvalla sv-päivärahan ensisijaisuusajan jälkeen.

Jos työkyvyttömyyseläkkeenhakija on täyttänyt ikäluokansa alimman vanhuuseläkeiän jo työkyvyttömyyden alkaessa, hänelle myönnetään vanhuuseläke **eläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta lukien**. Tällöin vanhuuseläkkeen myöntämistä, alkamista ja takautuvaa maksamista koskevat samat säännöt kuin vanhuuseläkettä normaalisti myönnettäessä. Muun muassa työsuhteen on oltava päättynyt ennen kuin vanhuuseläke voidaan myöntää.

Muut eläkelait

TyEL ja YEL käyttäytyvät MYELin tavoin: eläke myönnetään ja lasketaan vanhuuseläkkeenä edellä mainituissa tilanteissa.

Kansaneläkejärjestelmässä eläkkeen saamisen edellytykset tutkitaan ja eläke myönnetään työkyvyttömyyseläkkeenä aina 65 vuoden ikään asti.

5.12.2023

Työkyvyttömyys- vai vanhuuseläkehakemus

Eläkettä voi - ja useimmissa tapauksissa on jopa suositeltavaa - hakea työkyvyttömyyseläkkeenä, vaikka työkyvyttömyys olisi alkanut vanhuuseläkeiän täytyttyä. Näin varsinkin, jos hakijalla on tai voi olla oikeus julkisten alojen tai kansaneläkejärjestelmän mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Hakijan kannalta siis riittää, kun täyttää työkyvyttömyyseläkehakemuksen. Yksityisten ja julkisten alojen eläkelaitokset sekä Kela käsittelevät hakemuksen omien säännösten mukaisesti ja myöntävät eläkkeen sellaisena kuin se on mahdollista.

Esimerkki 3.1.

Vuonna 1959 syntyneen maatalousyrittäjän työkyvyttömyys alkaa sen jälkeen, kun hän on täyttänyt 64 vuotta 3 kuukautta. Työkyvyttömyyden pitkittyessä hän hakee työkyvyttömyyseläkettä sekä työeläke- että kansaneläkejärjestelmästä.

MYEL- ja muut yksityisen sektorin eläkkeet myönnetään tällaisessa tilanteessa automaattisesti vanhuuseläkkeenä hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien, koska työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen iän perusteella ei ole enää oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän (vuonna 1959 syntyneillä 64 vuotta 3 kuukautta) täyttämisen jälkeen mahdollista.

Kela sen sijaan käsittelee hakemuksen ainoastaan työkyvyttömyyseläkeasiana. (Varhennettua) vanhuuseläkettä ei myönnetä automaattisesti, vaikka työkyvyttömyyseläke syystä tai toisesta hylättäisiin.

Työkyvyttömyyseläke 2004 säännöin

Jos henkilö saa osatyökyvyttömyyseläkettä, joka on myönnetty ennen 1.1.2005 voimassaoleiden säännösten mukaan (eläketapahtumapäivä ennen 1.1.2006), voi täysi työkyvyttömyyseläke tulla myönnettäväksi vielä oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeenkin. Näin sen vuoksi, että eläkettä laskettaessa tuleva aika on otettu huomioon 65 vuoden iän täyttämiseen saakka ja työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi vasta 65 vuoden iän täyttämisestä lukien.

3.1.8 MYEL-eläkkeen estävä etuus

Luopumistuki

Luopumistuen (LUTU) saaminen estää mahdollisuuden saada MYEL-työkyvyttömyyseläkettä. Mela voi sen sijaan myöntää työkyvyttömyyseläkkeen muiden eläkelakien perusteella.

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen johtaa kuitenkin luopumistuen täydennysosan lakkauttamiseen.

Osaeläke ei lakkauta täydennysosaa. Täydennysosa lakkaa kuitenkin, jos hakija on hakenut myös kansaneläkettä ja Kansaneläkelaitos myöntää hakijalle työkyvyttömyyseläkkeen.

3.2 Työkyvyttömyyden alkaminen

5.12.2023

Eläketapahtumapäivä

Työkykyarviota tehtäessä määritellään myös eläketapahtuma- eli työkyvyttömyyden alkamispäivä. Se perustuu lähinnä lääketieteelliseen selvitykseen ja otetaan yleensä lääkärintodistuksesta. Aina ei voi käyttää lääkärin merkitsemää alkamispäivää, vaan sen tilalle otetaan tutkimuspäivä tai todistuksen kirjoittamispäivä. Jos todetaan selvä työkyvyttömyystapahtuma (infarkti, halvaus), käytetään sitä. Rajatapauksissa kiinnitetään huomiota myös hakijan eläkehakemuksessa ilmoittamaan päivään.

Työkyvyttömyyden alkamishetkeä määriteltäessä otetaan huomioon myös sairauspäivärahatiedot. Jos kysymys on samasta työkyvyttömyydestä, on yleensä perusteltua päätyä yhdenmukaiseen työkyvyttömyyden alkamispäivään.

Jos hakija on ollut työsuhteessa ja tiedetään työnteen lopettamispäivä, voi se olla työkyvyttömyyden alkamispäivä.

Eläketapahtumapäivän merkitys

Työkyvyttömyyden alkamispäivän oikeaan määrittelyyn on kiinnitettävä huomiota. Eläketapahtumapäivä voi vaikuttaa seuraaviin asioihin:

- Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voi alkaa heti eläketapahtumapäivää seuraavan kuukauden alusta lukien (ks. kohta 3.3.2 "Työkyvyttömäksi tulosta").
- Voimassa oleva MYEL-vakuutus päättyy eläketapahtumaa seuraavaan päivään ja siitä eteenpäin vahvistetaan teknisesti uusi vakuutus, jos MYEL-vakuuttamisen edellytykset eläkkeen rinnalla täyttyvät
- Työkyvyttömyyden alkaminen voi vaikuttaa siihen, mikä eläkelaitos ratkaisee hakemuksen

Työkyvyttömyyden alkamisajankohdan siirtäminen aikaisemmaksi (esim. muutoksenhaun johdosta) voi aiheuttaa muutoksen eläkkeen perusteena oleviin ansioihin ja eläkkeeseen ja voi vaikuttaa vakuutusmaksujen palautukseen.

Työkyvyttömyys ennen vakuutuksen alkamista

Joskus eläkehakemus joudutaan hylkäämään sen vuoksi, ettei terveydentilassa ole tapahtunut olennaista muutosta vakuutuksessa oloaikana. Työkyky on voinut olla alentunut jo ennen työelämään tuloa eikä vakuutuksessa oloaikana voida todeta eläketapahtumaa.

3.3 Työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen

Pääsäännön mukaan täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen alkaa noin vuoden kuluttua työkyvyttömyyden alkamisesta eli sen jälkeen, kun sairausvakuutuslain (SVL) mukainen ns. ensisijaisuusaika (ESA) on päättynyt (MYEL 52 §:n 1 mom.). Ks. tark. kohta 3.3.1 Ensisijaisuusajan kuluttua.

Joissakin tapauksissa työkyvyttömyyseläke alkaa työkyvyttömyyspäivää seuraavan kuukauden alusta. Osatyökyvyttömyyseläkkeessä näin menetellään aina. Ks. tark. kohdat 3.3.2 Työkyvyttömäksi tulosta ja 3.3.4 Osaeläkkeen ennakkopäätöksen voimassaoloaikana.

5.12.2023

Työkyvyttömyyseläkettä ei ilman pätevää syytä makseta takautuvasti kuutta kuukautta pitimmältä ajalta ennen eläkkeen hakemista (MYEL 53 §:n 1 mom.). Ks. tark. kohta 3.3.3. "Hakemuksesta kuusi kuukautta taaksepäin".

3.3.1 Ensisijaisuusajan kuluttua

ESA:n tarkoitus

Ensisijaisuusajan (ESA) tarkoituksena on niveltää sairausvakuutuksen päiväraha ja työeläkelakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke toisiinsa.

Kela ei sairauspäivärahaa myöntäessään ei selvitä, onko hakijalla mahdollisesti oikeus työeläkelakien mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, vaan päiväraha maksetaan ensisijaisuusajalta automaattisesti (SVL 12 luvun 3 §:n 3 mom.).

Työkyvyttömyys korvataan ensisijaisuusajana vain päivarahana. Näin myös silloin, jos päiväraha jää määrältään työkyvyttömyyseläkettä pienemmäksi. Ensisijaisuusajalta ei makseta edes sitä osaa eläkkeestä, joka mahdollisesti ylittää päivärahan määrän.

ESA:n vahvistaminen ja ilmoittaminen

Ensisijaisuusaika vahvistetaan Kelan paikallistoimistossa.

Paikallistoimisto ilmoittaa ensisijaisuusajan päättymispäivän paitsi vakuutetulle myös Eläketurvakeskuksen välityksellä muun korvauksen eli työeläkkeen myöntäjälle (SVL 12 luvun 6 §:n 2 mom.). Ilmoitus tehdään heti 150 suorituspäivän täytyessä.

Ulkomaan päiväraha

Jos hakijalle maksetaan sairausvakuutuspäivärahaa vastaavaa etuutta ulkomailta, otetaan se huomioon sairausvakuutuspäivärahan tavoin eläkkeen alkamisajankohtaa määrättäessä. Ulkomaan päiväraha otetaan kuitenkin huomioon enintään SVL:n mukaiseen enimmäissuoritusajanaan saakka. (MYEL 52 §:n 3 mom.).

Pääsääntö täyseläkkeessä

Täyttä työkyvyttömyyseläkettä maksetaan ensisijaisuusajan päättymistä seuraavan kuukauden alusta (MYEL 52 §:n 1 mom.). Tästä pääsäännöstä on vähäisiä, jäljempänä mainittavia poikkeuksia.

Normaalisti täyden MYEL-työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen alkaa noin vuoden kuluttua työkyvyttömyystapahtumasta.

3.3.2 Työkyvyttömäksi tulosta

Poikkeus täydessä eläkkeessä

Poikkeuksellisesti aloitetaan täysi eläke jo työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta. Poikkeus tulee kysymykseen silloin, kun hakijalle ei ole myönnetty työkyvyttömyystapahtuman jälkeiseltä ajalta päivärahaa lainkaan (ei ole haettu tai hakemus on hylätty) tai sitä on myönnetty vain lyhyeltä ajalta (MYEL 52 §:n 2 mom.).

Aina osaeläkkeessä

Osatyökyvyttömyyseläke myönnetään aina työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta (MYEL 52 §:n 4 mom.).

5.12.2023

Eläkettä maksetaan takautuvalta ajalta vain siltä osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun sairausvakuutuspäivärahan määrän (MYEL 53 §:n 4 mom.).

3.3.3 Hakemuksesta kuusi kuukautta taaksepäin

Pääsääntö: 6 kk

Edellä esitetyistä eläkkeen alkamissäännöistä poiketaan kuitenkin, jos eläkehakemus myöhästyy. Työkyvyttömyyseläkettä ei makseta ilman pätevää syytä takautuvasti pitemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneiltä kuudelta kuukaudelta (MYEL 53 §:n 1 mom.).

Pätevä syy: yli 6 kk

Pätevästä syystä työkyvyttömyyseläke voidaan maksaa takautuvasti pidemmältäkin ajalta kuin kuudelta kuukaudelta.

Pätevänä syynä voidaan pitää esim. psyykkistä sairautta, jonka takia henkilö ei ole ymmärtänyt hakea eläkettä tai kuntoutustuen jatkamista, vaikka hän on kiistatta ollut koko ajan sairas. Myös silloin, jos kuntoutustuen jatkoa haetaan yli puolen vuoden kuluttua edellisen kuntoutustuen päättymisestä sen vuoksi, ettei työhön paluu ole onnistunut, voi eläkkeen myöntäminen yli kuuden kuukauden ajalta takautuvasti tulla harkittavaksi.

Pelkkä tietämättömyys takautuvan maksuajan pituudesta ei ole pätevä syy.

3.3.4 Osaeläkkeen ennakkopäätöksen voimassaoloaikana

Maatalousyrittäjä voi vielä työskentelyn jatkuessa hakea ennakkopäätöstä oikeudesta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen (MYEL 49 §:n 1 mom.).

Ennakkopäätös voidaan antaa myös siinä tilanteessa, kun eläkehakemusta käsiteltäessä arvioidaan, että maatalousyrittäjä täyttäisi osaeläkkeen saamisen edellytykset työskentelyn vähennyttä.

Ennakkopäätös annetaan yleensä silloin, kun työskentely ei vielä eläkettä haettaessa ole vähentynyt niin, että eläkkeen maksamisen edellytykset täytyisivät. Jos osaeläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät ja työskentely on jo vähentynyt, myönnetään eläke työkyvyttömäksi tulosta (ks. kohta 3.3.2), enintään kuitenkin hakemuksesta kuusi kuukautta taaksepäin (ks. kohta 3.3.3).

Ennakkopäätös on voimassa yhdeksän kuukautta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta, ja sinä aikana maatalousyrittäjä voi vähentää työskentelyä tarkoituksenmukaisesti katsomallaan tavalla niin, että eläkkeen maksaminen voi alkaa (MYEL 49 §:n 2 mom.). Eläke alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana edellytykset täyttyvät.

Ennakkopäätöksen yhdeksän kuukauden voimassaoloaika ei ole ehdoton, vaan haki-ajan kanssa voidaan sopia sen pidentämisestä (MYEL 49 §:n 2 mom.). Tällainen menettely on tarkoituksenmukaista, koska vaihtoehtona olisi useimmiten saman asian käsittely toistamiseen uutena hakemuksena.

3.3.5 Eriyistilanteita

Työkyvyttömyyseläke kuntoutusrahan jälkeen

5.12.2023

Jos maatalousyrittäjä tulee työkyvyttömäksi kuntoutusrahaa saadessaan, alkaa työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen yleensä vasta kuntoutusrahan maksamisen päätyttyä (MYEL 45 §:n 1 mom. 5 kohta ja TyEL 32 §:n 3 mom.).

Työeläkelakien mukaan myönnetyn kuntoutusrahan lisäksi vastaava vaikutus on Kelan myöntämällä kuntoutusrahalla. Täyden ja osakuntoutusrahan lisäksi myös harkinnanvarainen kuntoutusavustus lykkää työkyvyttömyyseläkkeen alkamista.

Pätevästä syystä työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voi alkaa ennen kuntoutusrahan päättymistä. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, jos kuntoutus keskeytyy tai päättyy pitkäaikaisen sairauden vuoksi tai muutoin käy ilmeiseksi, ettei hakijalla kuntoutuksesta huolimatta ole tosiasiallisia mahdollisuuksia palata työelämään.

Takautuva työkyvyttömyyseläke ja kuntoutus

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti, sitä ei makseta samalta ajalta, jolta hakija on saanut työeläkelaeissa, TyTAL:ssa tai MATAL:ssa tarkoitettua kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain perusteella (MYEL 53 §:n 2 mom.).

Sen sijaan Kelan maksama kuntoutusraha on eri asemassa. Työkyvyttömyyseläke voidaan maksaa takautuvasti samalta ajalta, jolta Kela on maksanut kuntoutusrahaa, mutta eläkettä maksetaan vain siltä osin kuin se ylittää samalta ajalta maksetun Kelan kuntoutusrahan määrän (MYEL 53 §:n 3 mom.).

Erikseen on säädetty, ettei Kelan maksamaa KEL 34 §:n mukaista eläkkeensaajan kuntoutusrahaa vähennetä työeläkkeestä lainkaan. Näissä tilanteissa Kela tarkistaa kansaneläkkeen ja eläkkeensaajan kuntoutusrahan määrän, kun se saa tiedon työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä.

Kertasuoritettava eläke

Työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohta määritellään edellä selostettujen sääntöjen mukaisesti myös silloin, kun eläke maksetaan kertasuorituksena (ks. kohta 10.2.1 Pienen eläkkeen kertasuoritus). Myös ensisijaisuusaikaa koskevat säännökset voivat tulla sovellettaviksi tällaisessa tilanteessa.

3.4 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä eläkkeen alkaessa

3.4.1 Ei ennestään eläkkeellä

Eläkkeen suuruus määräytyy työkyvyttömyyden alkamisajan eli eläketapahtumajakankohdan perusteella. Eläke on siis määrällisesti samansuuruinen siitä riippumatta, alkaako sen maksaminen heti työkyvyttömäksi tulosta vai vasta ns. ensisijaisuusajan kuluttua. Eläkkeen maksun alkamisesta eri tilanteissa, ks. kohta 3.3 "Työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen".

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen ja tulevan ajan eläkkeen yhteismäärä (MYEL 51 §).

5.12.2023

3.4.1.1 Ansaittu eläke

MYEL:n osalta ansaitun eläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon:

- aikaisemmat vapaakirjat
- vapaakirja 31.12.2004
- vuosiansiot vuodesta 2005 alkaen.

Vuosiansiot otetaan huomioon eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun saakka. Eläketapahtumavuoden ansioita ei oteta ansaitussa eläkkeessä huomioon; ei MYEL:n eikä muidenkaan työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa (MYEL 68 § 2 mom.).

MYEL-toiminnasta karttuneen eläkkeen määrästä ja sen laskemisesta, ks. tarkemmin kohta 1.1 Eläkkeen karttuminen MYEL-toiminnasta.

Eri ajanjaksoihin ja kalenterivuosiin kohdistuvat vapaakirjat ja työtulot korotetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon (MYEL 84 §), ks. tarkemmin kohta 11.4 Indeksi (palkkakerroin) ja työtulot.

MYEL + muut työeläkkeet

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään henkilölle, joka ei aikaisemmin ole ollut eläkkeellä, noudatetaan ns. viimeisen eläkelaitoksen periaatetta. Käsittelevä laitos myöntää yleensä kaikkien työeläkelakien mukaiset eläkkeet. Jos käsittelevä laitos on Mela, myöntää se yleensä MYEL:n lisäksi muiden työeläkelakien mukaan karttuneet eläkkeet.

Eläkehakemuksen ratkaisevasta eläkelaitoksesta ja sen määräytymisestä, ks. tarkemmin luku 12.

Palkattomat ajat

MYEL- ja muun ansiotoiminnan lisäksi eläkettä on karttunut vuoden 2005 alusta lukien myös ns. palkattomilta ajoilta maksetuista etuuksista.

Palkattomilta ajoilta karttuvan eläkkeen määrästä ja sen laskemisesta, ks. tarkemmin kohta 1.2 "Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta".

3.4.1.2 Tulevan ajan eläke

Työkyvyttömyyseläkkeessä otetaan yleensä aina huomioon myös eläketapahtuman ja oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeikään välinen aika. Ajatuksena on, ettei eläke jää olennaisesti pienemmäksi sen takia, ettei henkilö ole pystynyt työkyvyttömyytensä johdosta tekemään täysimittaista työtä vanhuuseläkeikään saakka.

Vain silloin, jos työansioden määrä yhteensä kymmenen eläketapahtumaa edeltävän kalenterivuoden aikana jää alle 20 571,69 euroa vuoden 2024 tasossa ilmaistuna, työkyvyttömyyseläke myönnetään ilman ns. tulevan ajan osuutta (MYEL 70 § 1 mom.).

Laskennallisesti tuleva aika alkaa jo eläketapahtumavuoden alusta lukien. Eläketapahtumavuonna saatuja ansioita ei oteta huomioon ansaitussa eläkkeessä ja vain poikkeustapauksissa ne otetaan huomioon tulevan ajan eläkkeen suuruutta laskettaessa.

5.12.2023

Tulevan ajan eläkkeestä, ks. tarkemmin kohta 1.4. Eläkkeen karttuminen tulevalta ajalta.

3.4.1.3 Osittaista vanhuuseläkettä saavat

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään OVE:a saavalle maatalousyrittäjälle, lasketaan työkyvyttömyyseläke ottamalla huomioon (MYEL 39 §:n 1 mom.):

- osittainen vanhuuseläke sellaisena kuin se on myönnetty
- pohjaeläkkeestä vielä myöntämättä oleva osuus pohjaeläkkeestä ks. tarkemmin kohta 6.3 Pohjaeläke ja sen jakamattomuus.
- osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja osittaisen vanhuuseläkkeen aikana karttunut uusi eläke eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun asti.

Vielä myöntämättä oleva eläke lasketaan normaalisäännöin noudattaen niitä periaatteita, joita on selostettu edellä kohdassa 3.4.1 ”Ei ennestään eläkkeellä”.

Osittainen vanhuuseläke ei vaikuta vielä myöntämättä olevan eläkkeen laskemiseen millään tavalla. Vastaavasti aikaisemmin myönnetty OVE tulee sellaisenaan osaksi työkyvyttömyyseläkettä eli OVE:ssa oleva vähennys säilyy myös sen jälkeen myönnettävässä työkyvyttömyyseläkkeessä.

3.4.2 Saanut aikaisemmin omaa eläkettä

Tässä tarkastellaan tilannetta, jossa eläkkeenhakija on saanut aikaisemmin MYEL-eläkettä, jonka maksaminen on päätynyt syystä tai toisesta niin, että sen ja uuden työkyvyttömyyden väliin jää ajanjakso, jolle eläkettä ei ole myönnetty.

Kyseessä on yleensä ollut työkyvyttömyyseläke, joka on myönnetty kuntoutustukena ohimenevän työkyvyttömyyden ajalle.

Myös kuntoutusraha

Samoja periaatteita sovelletaan myös siinä tapauksessa, että työkyvyttömyyseläkkeen hakija on saanut aikaisemmin kuntoutusrahaa. Näin sen vuoksi, että kuntoutusrahan suuruus määräytyy samoin säännöin kuin työkyvyttömyyseläke. Luonnollisesti työkyvyttömyyseläke myönnetään ilman kuntoutusrahaan kuulunutta 33 %:n korotusta. (MYEL 77 §:n 1 mom. ja TyEL 80 §:n 1 mom.).

3.4.2.1 Eläkkeen päättymisestä yli kaksi vuotta

Uusin perustein

Jos työkyvyttömyyseläketapahtuman sattuessa aikaisemman eläkkeen (tai kuntoutusrahan) päättymisestä on kulunut yli kaksi vuotta, lasketaan eläkkeen määrä yleensä uudestaan.

Edellä olevan lisäksi eläkkeen määrässä otetaan huomioon eläkejaksolta karttunut eläke; ks. tarkemmin kohta 1.3 Eläkkeen karttuminen MYEL-eläkkeestä.

Entisin perustein

Jos uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman vuoksi kuin aikaisempi työkyvyttömyyseläke, voidaan uusi eläke myöntää samoin perustein

5.12.2023

kuin aikaisempi eläke, vaikka sen päättymisestä olisi kulunut enemmän kuin kaksi vuotta.

Laissa ei ole aikarajaa, kuinka pitkän ajan kuluttua eläke voidaan myöntää entisin perustein. Asia ratkaistaan lähinnä lääketieteellisen selvityksen perusteella, jota vaaditaan sitä enemmän mitä pidemmästä ajasta on kysymys.

Kun eläke myönnetään entisin perustein, on se määrältään samansuuruinen kuin aikaisempi eläke.

Jos eläke tulee myönnettäväksi entisin perustein, noudatetaan samoja periaatteita, joita käsitellään heti jäljempänä kohdassa 3.4.2.2.

3.4.2.2 Eläkkeen päättymisestä enintään kaksi vuotta

Entisin perustein

Eläkkeen määrää ei lasketa uudelleen, jos uusi eläketapahtuma sattuu ennen kuin aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta (MYEL 77 §:n 1 mom. ja TyEL 80 §:n 2 mom.). Näin menetellään myös silloin, kun uusi työkyvyttömyyseläke perustuu kokonaan eri syihin kuin aikaisempi eläke.

Uuden eläkkeen ei tarvitse olla saman lajinen kuin aikaisemmin päättynyt eläke. Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein kahden vuoden aikana päättyneen täyden ja osaeläkkeen, kuntoutustuen ja osaeläkkeen suuruisen kuntoutustuen jälkeen. Niin ikään työkyvyttömyyseläke, jonka eläketapahtuma sattuu kahden vuoden kuluessa kuntoutusrahan päättymisestä lukien, myönnetään entisin perustein (MYEL 77 §:n 1 mom. ja TyEL 80 §:n 1 mom.).

Edellä mainittu koskee myös eläkkeenhakijaa, jolle on maksettu kuntoutusrahaa.

Jos työkyvyttömyyseläke tulee myönnettäväksi entisin perustein, on se samansuuruinen kuin aikaisemmin päättynyt eläke. Siihen ei lisätä uutta eläkettä päättyneen eläkejakson osalta eikä mahdollisesti uudesta työskentelystä karttunutta uutta eläkettä. Eläke korotetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon työeläkeindeksillä.

Esimerkki 3.2

Maatalousyrittäjä on ollut tuki- ja liikuntavaivojen vuoksi kuntoutustuella, joka on päättynyt 31.5.2020. MYEL-toiminta on sen jälkeen jatkunut edelleen. Maatalousyrittäjälle sattuu työtapaturma 31.5.2022, minkä takia hän joutuu jäämään työkyvyttömyyseläkkeelle. Eläke myönnetään entisin perustein, koska uuden eläketapahtuman sattuessa aikaisemman eläkkeen päättymisestä ei vielä ollut ehtinyt kulua yli kahta vuotta.

Karttuma uudesta työskentelystä

Jos eläkkeenhakija on työskennellyt eläkeaikana tai sen jälkeen, on siitä voinut karttua uutta eläkettä, mitä ei ole otettu huomioon aikaisemmin myönnettyssä eläkkeessä. Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, ei tässä tarkoitusta työskentelystä karttunutta uutta eläkettä lisätä eläkkeeseen vielä tässä vaiheessa.

5.12.2023

Eläkkeen rinnalla tai eläkejaksojen välissä ansaittu uusi eläke myönnetään siinä vaiheessa, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi tai kun myöhemmin tulee myönnettäväksi uusi eläke uusin perustein.

Esimerkki 3.3

Edellä esimerkissä 3.2 tarkoitettu maatalousyrittäjä on ollut MYEL-vakuutettuna jo kuntoutustuen rinnalla. Kuntoutustuen päätyttyä MYEL-työtuloa on korotettu muutunutta tilannetta vastaavaksi. Kun maatalousyrittäjälle myönnetään uusi eläke 31.5.2022 sattuvan eläketapahtuman perusteella, ei uudessa eläkkeessä oteta huomioon kuntoutustuen aikana eikä eläkejaksojen välissä tapahtunutta MYEL-toimintaa. Kuntoutustuen rinnalla ja eläkejaksojen välissä karttunut uusi eläke samoin kuin mahdollisesti uuden työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttunut uusi eläke lisätään hakemuksesta eläkkeeseen siinä vaiheessa, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Karttuma kaikesta tässä tarkoitettusta työskentelystä on ollut iästä riippumatta 1,5 % vuodessa; myös eläkejaksojen välisenä aikana tapahtuneesta työskentelystä.

Palkattomat ajat

Jos päättyneen eläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen välinen aika rinnastetaan eläkkeellä oloaikaan, merkitsee tämä käytännössä myös sitä, ettei siihen mahdollisesti kohdistuvista palkattomista etuuksista kartu eläkettä.

3.4.3 Muut työkyvyttömyyseläkkeen määrään vaikuttavat seikat

3.4.3.1 Elinaikakerroin

Jos eläketapahtuma on sattunut vuonna 2010 tai sen jälkeen, muunnetaan työkyvyttömyyseläkkeen ansaittu osa eläketapahtuman sattumisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella (MYEL 78 §:n 2 mom.). Eläkkeeseen sisältyvää tulevan ajan osuutta ei muunneta.

Ansaitun eläkkeen lisäksi elinaikakerrointa tullaan soveltamaan myös tulevan ajan osuuteen, jos eläketapahtuma sattuu vuonna 2027 tai sen jälkeen (MYEL:n muuttamisesta annetun lain VpL 2 §:n 2 mom.).

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa elinaikakertoimen vuosittain sille ikäluokalle, joka vuoden aikana täyttää 62 vuotta. Vaikka elinaikakerroin on vahvistettu tietyille ikäluokalle, sovelletaan työkyvyttömyyseläkettä muunnettaessa aina eläketapahtumavuoden elinaikakerrointa siitä riippumatta, minkä ikäinen eläkkeen saaja on.

Esimerkki 3.4

Eläketapahtuma on sattunut 17.6.2019 ja eläkkeen maksaminen alkaa ensisijaisuusajan kuluttua 1.6.2020. Ansaitun eläkkeen määrä on 800,00 e/kk ja tulevan ajan eläkkeen 500,00 e/kk eli yhteensä 1 300,00 e/kk. Ansaitun eläkkeen määrä muunnetaan vuoden 2019 elinaikakertoimella, jolloin eläkkeen määräksi tulee $0,95722 \times 800,00 \text{ e/kk} + 500 \text{ e/kk} = 1\,265,78 \text{ e/kk}$.

3.4.3.2 Ensisijaisen etuuden vähentäminen eläkkeen alkaessa

Työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi henkilö saattaa olla oikeutettu jonkin toisen järjestelmän mukaiseen korvaukseen. Lakisääteisessä sosiaalivakuutuksessa on eri järjestelmien perusteella maksettavien korvausten huomioonottamisesta säädetty lain tasolla niin, että vältetään ylikorvaustilanteilta.

5.12.2023

Käytännössä tämä tapahtuu niin, että ns. toissijainen järjestelmä maksaa korvausta tai etuutta vain siinä tapauksessa, jos sen määrä ylittää ns. ensisijaisen järjestelmän maksaman korvauksen.

Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä työkyvyttömyyseläkkeestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen).

3.4.4 Osaeläkkeen määrä

Osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä (MYEL 51 §).

Eläkkeen suuruus määräytyy lähtökohtaisesti aina samalla tavalla siitä riippumatta, onko kyseessä täysi vai osaeläke. Myös siinä tapauksessa, että eläke myönnetään osaeläkkeenä, eläke määräytyy edellä tässä luvussa selostettujen periaatteiden mukaisesti ja osaeläke on puolet siitä.

Ensisijaiset etuudet vähennetään myös osatyökyvyttömyyseläkkeestä, jos työvahinko, liikenneonnettomuus tai muu ensisijaiseen korvaukseen oikeuttava tapahtuma on sattunut ennen osatyökyvyttömyyseläkkeen alkamista.

Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä osatyökyvyttömyyseläkkeestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen).

3.5 Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttuminen

3.5.1 Osaeläkkeen muutos täydeksi ja täyden osaeläkkeeksi

1 vuosi

Osaeläke voi muuttua täydeksi eläkkeeksi ja päinvastoin. Näin käy, jos työkyvyttömyysaste nousee yli 3/5:n rajan tai vastaavasti laskee sen alle. Kumpikin tapaus edellyttää, että muutos kestää arviolta vähintään vuoden (MYEL 58 §:n 1 kohta ja TyEL 48 §). Satunnaiset heilahtelut työkyvyssä eivät vaikuta eläkkeeseen.

Alle vuoden

Eläkkeen lakkauttamisen yhteydessä täysi eläke voidaan muuttaa osaeläkkeeksi myös vuotta lyhyemmäksi ajaksi. Samoin kuntoutustuen päättyessä täyden eläkkeen suuruinen kuntoutustuki voidaan maksaa osaeläkkeen suuruisena kuntoutustukena vuotta lyhyemmältä ajalta. (MYEL 59 §:n 2 mom.). Tämä mahdollistaa eläkkeensaajan joustavan siirtymisen takaisin työelämään.

Osaeläke voidaan maksaa täytenä eläkkeenä myös vuotta lyhyemmän kuntoutuksen ajalta, jos eläkkeensaaja osallistuu eläkelaitoksen järjestämään tai kustantamaan kuntoutukseen (MYEL 45 §:n 1 mom. 3 kohta ja TyEL 30 §:n 2 mom.). Säännöksellä varmistetaan toimeentulon turvaaminen myös vuotta lyhyemmän kuntoutuksen aikana.

Omasta tai Melan aloitteesta

Jos työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyky muuttuu, hänen oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeeseen tarkistetaan hänen hakemuksestaan tai eläkelaitoksen aloitteesta (MYEL 57 §:n 1 mom.).

5.12.2023

Muutokset kuntoutustuessa Samat periaatteet, joita tässä käsitellään osaeläkkeen muuttuessa täydeksi eläkkeeksi tai päinvastoin, voivat tulla sovellettavaksi myös silloin, kun eläke on myönnetty kuntoutustukena. Kuntoutustuesta ja sen jatkamisesta, ks. tark. kohta 3.1.5 Kuntoutustuki vai eläke.

3.5.1.1 Osaeläke täydeksi eläkkeeksi

Ensisijaisuusajan jälkeen Kun osatyökyvyttömyyseläke muuttuu täydeksi eläkkeeksi, aloitetaan täysi eläke pääsäännön mukaan ensisijaisuusajan jälkeen. Aikaisemmin myönnetty osaeläke jatkuu entisellään täyden eläkkeen alkamiseen saakka. (MYEL 58 §:n 1 kohta ja TyEL 48 §:n 2 mom.).

Ei ensisijaisuusaikaa On mahdollista, että osaeläkkeensaaja ei saa täysin työkyvyttömäksi tulonsa jälkeiseltä ajalta päivärahaa tai saa sitä alle kuukaudelta. Tällöin ei ensisijaisuusaikaa vahvisteta (ks. kohdassa 3.3.2 Poikkeus täydessä eläkkeessä). Täysi eläke alkaa tällöin heti täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavaa työkyvyttömyyttä seuraavan kuukauden alusta (MYEL 52 §:n 2 mom.).

Takautuvasti maksettava osa- ja täyden eläkkeen erotus suoritetaan eläkkeensaajalle vain siltä osin kuin takautuvasti myönnetty täysi eläke ylittää samalta ajalta jo maksetun sairauspäivärahan määrän (MYEL 53 §:n 4 mom.).

Vanha osaeläke Toisen poikkeuksen pääsäännöstä muodostavat vanhat osaeläkkeet, jollainen on ennen 1.1.1982 alkanut ja edelleen yhdenjaksoisena jatkuva osaeläke. Eläke muuttuu täydeksi eläkkeeksi heti työkyvyn alenemista seuraavan kuukauden alusta (MYEL VpL 17 §).

Näin menetellään, vaikka osaeläkkeensaajalle olisi vahvistettu ensisijaisuusaika. Taannehtivasti maksettavaa osan ja täyden eläkkeen erotusta ei suoriteta hakijalle (eikä sairausvakuutukselle) niiltä päiviltä, joilta tämä oli saanut päivärahaa (MYEL 53 § 4 momentin periaate).

Hakemuksesta kaksi vuotta taaksepäin

Täyden eläkkeen aiheuttamaa korotusta maksetaan enintään kahden vuoden ajalta taannehtivasti (MYEL 58 §:n 1 mom. 3 kohta ja TyEL 51 §). Kahden vuoden aika lasketaan eläkkeensaajan tarkistushakemusta seuraavan kuukauden alusta taaksepäin.

Mela voi myös omasta aloitteestaan korjata eläkkeen. Syynä saattaa olla saatu lääkärintodistus tai tieto kansaneläkkeen myöntämisestä. Myös olennainen muutos sosiaalis-taloudellisissa tekijöissä voi aiheuttaa tarkistuksen. Tällöinkin taannehtivuudessa noudatetaan kahden vuoden sääntöä.

3.5.1.2 Täysi eläke osaeläkkeeksi

Eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuus

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle työkyvynsä palautumisesta sekä maatalous- tai muun yrittäjätoiminnan tai muun ansiotoiminnan aloittamisesta ja lisäämisestä (MYEL 55 §).

5.12.2023

- Melan aloitteesta** Käytännössä näissä tapauksissa aloitteen tekijänä on useimmiten Mela. Myös työkyvyttömyyseläkettä saavien henkilöiden työsuhteet ja ansiot rekisteröidään ansaintarekisteriin ja ETK lähettää tiedot näistä eläkelaitoksiin ns. ansiovalvontatietoina.
- Kuuleminen** Jos asia tulee esille Melan aloitteesta, kuullaan eläkkeensaajaa aina ennen päätöksentekoa.
- Eläkkeensaajalta voidaan vaatia selvitys eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen vaikuttavista seikoista, jos on aihetta epäillä, että näissä seikoissa on tapahtunut muutoksia (MYEL 142 §).
- Hakemuksesta kaksi vuotta taaksepäin**
- Täysi eläke voidaan muuttaa osaeläkkeeksi kahden vuoden ajalta takautuvasti (MYEL 58 §:n 3 kohta ja TyEL 51 §). Kahden vuoden aika lasketaan eläkkeensaajan tarkistushakemusta seuraavan kuukauden alusta taaksepäin. Vastaavasti, jos tarkistus tehdään Melan aloitteesta, lasketaan kahden vuoden aika tarkistustoimenpiteisiin ryhtymistä seuraavan kuukauden alusta.
- Jos täysi eläke muutetaan osaeläkkeeksi takautuvasti, peritään takautuvalta ajalta liikaa maksettu eläke lähtökohtaisesti takaisin.
- Ansiotulojen määrän vaikutus**
- Jäljempänä kohdassa 3.6.1 kerrotaan, milloin täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osaeläkkeeksi eläkkeensaajan ansiotulojen perusteella.
- 3.5.2 Muut muutokset eläkkeen määrässä**
- 3.5.2.1 Ensisijaisen etuuden määrän muuttuminen**
- Eläkkeensaajalle maksettavan ensisijaisen etuuden määrä voi muuttua työkyvyttömyyseläkepäättöksen antamisen jälkeen tai eläkkeensaajalle voidaan myöntää uusi ensisijainen etuus eläkeaikana.
- Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä työkyvyttömyyseläkkeestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen).
- 3.5.2.2 Kertakorotus**
- Työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta lukien, johon mennessä eläkkeen alkamisesta on kulunut viisi täyttä kalenterivuotta (MYEL 77 §:n 2 mom.).
- Kertakorotuksen tarkoitus on indeksikorotusten ohella turvata eläketurvan taso nuorella iällä työkyvyttömäksi tulleilla.
- Nimestään huolimatta kertakorotus ei ole kertaluonteinen korotus vaan sen maksaminen jatkuu niin pitkään kuin eläkkeen maksaminen jatkuu. Kertakorotus säilyy eläkkeessä myös sen jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

5.12.2023

Korotuksen määrä

Kertakorotus määräytyy sen mukaan, minkä ikäinen eläkkeensaaja on korotusvuoden alkaessa. Korotuksen määrä on sitä suurempi mitä nuorempi eläkkeensaaja on korotusvuoden alkaessa.

Kertakorotuksen määrä on enintään 25 % ja tämän suuruisen korotuksen saavat ne eläkkeensaajat, jotka ovat enintään 31-vuotiaita korotusvuoden alkaessa. Korotusprosentti pienenee yhdellä prosenttiyksiköllä jokaista 31 vuoden iän ylittävää ikävuotta kohden. (MYEL 77 §:n 2 mom.).

Korotusta ei tule myönnettäväksi enää sellaiselle eläkkeensaajalle, joka jo korotusvuoden alkaessa on täyttänyt 56 vuotta (MYEL 77 §:n 2 mom.).

Ikä määräytyy vuoden ensimmäisen päivän tilanteen mukaisena niin, että 1. päivänä tammikuuta syntynyt saa sen iän mukaisen korotuksen, jonka hän täyttää.

Kertakorotusta ei lisätä kuntoutuskorotukseen (MYEL 77 § 2 mom.).

3.6 Työkyvyttömyyseläkkeen keskeyttäminen ja lakkauttaminen**Keskeytysperusteet**

Työkyvyttömyyseläke voidaan keskeyttää (MYEL 58 §:n 2 kohta ja TyEL 50 §), jos eläkkeensaaja

- on ansiotyössä ja työstä saadut ansiot ylittävät tilapäisesti 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta ansiotasosta (ks. lisäksi kohta 3.6.1 Työhönpaluun edistämislaki 2010–2024),
- kieltäytyy menemästä eläkelaitoksen määräämään lääketieteelliseen tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää työkyvyttömyyden jatkumista,
- kieltäytyy toimittamasta edellä tarkoitettussa tutkimuksessa saatuja tuloksia, tai
- kieltäytyy eläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta tai koulutuksesta.

Eläke voidaan keskeyttää niin ikään silloin, jos on syytä epäillä, ettei eläkkeensaaja enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Edellytyksenä on kuitenkin, ettei eläkkeensaaja ole toimittanut häneltä pyydettyä selvitystä eläkeoikeuteen tai eläkkeen määrään liittyvistä seikoista hänelle annetussa kohtuullisessa ajassa. (MYEL 93 §:n 2 mom.)

Eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuus

Eläkkeensaaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle työkykynsä palautumisesta, maatalous- tai muun yrittäjätoiminnan aloittamisesta tai muun ansiotyön aloittamisesta tai lisäämisestä ja kuntoutuksen keskeyttämisestä (MYEL 55 §).

Osittaista vanhuuseläkettä saaneet

Työkyvyttömyyseläke voidaan edellytysten täytyessä myöntää osittaista vanhuuseläkettä saavalle henkilölle. OVE:n maksaminen päättyy työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa ja siitä tulee osa työkyvyttömyyseläkettä.

5.12.2023

Jos työkyvyttömyyseläke lakkaa, sen maksaminen keskeytetään tai se jätetään lepäämään, osittainen vanhuuseläke jatkuu aikaisemmin myönnetyn suuruisena (MYEL 39 §:n 2 mom.).

3.6.1 Keskeytys, lakkautus tai täyden eläkkeen muuttaminen osaeläkkeeksi ansioiden perusteella

Työkyvyttömyyseläkkeeseen liittyvä ansiotuloraja, jonka ylittävät ansiot johtavat eläkkeen keskeyttämiseen tai lakkauttamiseen, määräytyy henkilökohtaisesti eläketapahtumaa edeltävien keskimääräisten ansioiden perusteella. Ansioita voi kaikilla eläkkeensaajilla kuitenkin vuoden 2024 loppuun saakka olla vähintään Kelan takuueläkkeen verran kuukaudessa ilman, että ne vaikuttavat työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Vaikka eläkkeen keskeyttämistä ja lakkauttamista arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota työntekoon ja ansioihin, asiaan vaikuttavat muutkin seikat, mm. eläkkeensaajan ikä, eläkkeellä oloaika, eläkkeen määrä, sairaus ja sen ennuste, työssäoloaika, selviytyminen työssä ja myös se, onko työskentely jatkuvaa.

Ansiorajan ylittymistä arvioitaessa otetaan huomioon sekä palkkatyöstä että yrittäjätoiminnasta saadut ansiot (MYEL- ja YEL-perusteisesti arvioituina).

Työhönpaluun edistämislaki 2010 – 2024

Vuoden 2024 loppuun asti on voimassa erityislaki, jonka tarkoituksena on tukea työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön paluuta niin, ettei ainakaan uhka työkyvyttömyyseläkkeen keskeyttämisestä tai lakkauttamisesta olisi esteenä, jos työkyvyttömyyseläkkeen saajalla on mahdollisuus kokeilla paluuta työelämään.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön ansiot voivat nousta aina 976,59 €/kk asti, ilman että sillä on vaikutusta eläkkeeseen (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna).

Ansiot voivat ylittää edellä mainitun kuukausirajan, jos henkilökohtainen ansiotuloraja on sitä suurempi, joten säännöksellä on käytännön merkitystä silloin, kun oma henkilökohtainen ansiotuloraja on sitä pienempi.

Tässä tarkoitettu ansiotuloraja (976,59 €/kk vuoden 2024 tasossa) on samansuuruinen siitä riippumatta, onko työkyvyttömyyseläke myönnetty täytenä vai osaeläkkeenä. Niin ikään raja on samansuuruinen sekä työeläke- että kansaneläkejärjestelmässä. Rajaa tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä.

Säännös on nykyisellään voimassa määräajan, vuoden 2024 loppuun saakka.

Työkyvyttömyyseläke 2005 säännöin

Jos eläke perustuu 1.1.2005 voimaantulleisiin säännöksiin (eläketapahtuma 1.1.2006 tai myöhemmin), käytetään vertailuperusteena vakiintunutta keskiansiota. Vakiintuneena keskiansiona käytetään yleensä tulevan ajan ansioita. Tulevan ajan ansiot määräytyvät viiden eläketapahtumaa edeltävän vuoden perusteella, joten niiden voidaan katsoa yleensä vastaavan eläkkeensaajan vakiintunutta ansiotasoa. Jos näin ei kuitenkaan ole, voidaan vakiintunut ansiotaso tässäkin tilanteessa määritellä muulla tavalla.

5.12.2023

Esimerkki 3.5

Maatalousyrittäjä on jäänyt osaeläkkeelle 1.10.2009 lukien. Vakiintunut keskiansio on määritetty vuosien 2004–2008 ansioiden perusteella (vuoden 2004 osalta aikaisempien säännösten mukainen vapaakirja) ja sen suuruus on 844,68 e/kk. Henkilökohtainen ansiotuloraja, kun kyseessä on osaeläke, on 506,81 e/kk (60 %). Työhön-paluun edistämislain perusteella ansiot voivat kuitenkin nousta tätäkin suuremmiksi aina 834,52 e/kk asti, ilman että ansioilla on vaikutusta osaeläkkeen maksamiseen. Esimerkin euromäärät on ilmaistu vuoden 2020 tasossa.

Keskeytys ja lakkautus

Keskeytys- ja lakkautusmenettely on esitetty tässä, sellaisena kuin se on vuoden 2024 loppuun asti voimassa olevien säännösten mukaan.

Lyhytaikainen ansiotulorajan ylitys ei johda eläkkeen keskeyttämiseen.

Eläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jää lepäämään vain, jos kuukausittainen 976,59 euron (vuoden 2024 tasossa) tai sitä korkeampi henkilökohtainen ansioraja ylittyy vähintään kolmen kuukauden ajalta.

Eläkkeen keskeytys jatkuu niin pitkään kuin ansiot ylittävät rajan. Ylityksen jatkuessa vielä kahden vuoden jälkeenkin, lakkautetaan työkyvyttömyyseläke. Eläke lakkautetaan siitä ajankohdasta lukien, josta se on ollut keskeytyneenä.

Eläke voi olla keskeytyneenä useita eri kertoja.

Esimerkki 3.6

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja ilmoittaa aloittavansa työskentelyn 1.11.2024, mikä johtaa eläkkeen keskeyttämiseen sanotusta ajankohdasta lukien (palkka ylittää 976,59 €/kk (vuoden 2024 tasossa) ja 60 % henkilökohtaisesta ansiotulorajasta). Työskentely päättyy jo joulukuussa 2024, vaikka sen oli tarkoitus kestää pidempään. Koska työskentelyjakso jää alle kolmen kuukauden mittaiseksi, pidetään sitä työkokeiluna, ja eläkkeensaajalle maksetaan eläke myös marras- ja joulukuulta 2024.

Keskeytys- tai lakkautuspäivä

Eläke keskeytetään ja se jää lepäämään sen kuukauden alusta lukien, jonka aikana ansiot ylittävät ansiorajan.

Eläke voidaan keskeyttää tai lakkauttaa myös takautuvasti, enintään kuitenkin kahden vuoden ajalta laskettuna eläkkeensaajan tekemän ilmoituksen saapumista seuraavan kuukauden alusta lukien. Jos keskeytys tai lakkautus tehdään - niin kuin yleensä - eläkelaitoksen aloitteesta, lasketaan vuoden aika sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana eläkelaitos ryhtyi tarkistustoimenpiteisiin. (MYEL 58 §:n 3 kohta ja TyEL 51 §).

Jos keskeytettynä ollut eläke tulee myöhemmin lakkautettavaksi, tehdään lakkautus keskeyttämisaikankohdasta lukien (MYEL 58 §:n 3 kohta ja TyEL 51 §).

Muuttaminen osaeläkkeeksi

Ansiorajan ylitys voi johtaa siihen, että täysi eläke muutetaan osaeläkkeeksi. Niin ikään voidaan päättää, että eläke jatkuu osaeläkkeen suuruisena kuntoutustukena vielä määrääjän. Tällöin osaeläkkeen suuruinen kuntoutustuki saa kestää vuotta lyhyemmänkin ajan (MYEL 59 §:n 2 mom.).

5.12.2023

Myös tässä tarkoitettussa tilanteessa muutos voidaan tehdä kahden vuoden ajalta takautuvasti samalla tavalla kuin eläkettä keskeytettäessä tai lakkautettaessa. Ks. tark. kohta 3.5.1.2 Täysi eläke osaeläkkeeksi.

Jos ansiot ylittävät 40 %, mutta ovat alle 60 % tulevan ajan ansioihin tai palkkaan taikka vakiintuneisiin keskiansioihin verrattuna, muutetaan täysi työkyvyttömyyseläke osaeläkkeen suuruiseksi, jos ansiotoiminnan voidaan arvioida jatkuvan tässä laajuudessa vähintään vuoden ajan. Lisäedellytyksenä tässäkin on, että ansiot ylittävät 976,59 €/kk (vuoden 2024 tasossa).

Eläke muutetaan takaisin täydeksi eläkkeeksi, jos ansiot myöhemmin alenevat niin, etteivät ne ole enää esteenä täyden eläkkeen maksamiselle. Muutosta täydeksi eläkkeeksi ei voida ansioiden alenemisen perusteella tehdä kuitenkaan enää sen jälkeen, jos eläkettä on ehditty maksaa osaeläkkeenä vähintään kahden vuoden ajan.

Kuntoutustuki	Edellä olevia keskeytys- ja lakkauttamisperusteita sovelletaan periaatteessa myös kuntoutustukeen. Rajatapauksissa kuntoutustuen osalta voidaan menetellä lievemmin, koska kuntoutustuki joka tapauksessa päättyy määräajan jälkeen.
Kuuleminen	Eläkkeen keskeytys- ja lakkautusasiassa on ennen päätöksentekoa kuultava eläkkeensaajaa. Kuuleminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos aloite asian käsittelyyn on tullut eläkkeensaajalta itseltään.
Valituskelpoinen päätös	Työkyvyttömyyseläkkeen keskeyttämisestä ja lakkauttamisesta annetaan valituskelpoinen päätös. Keskeytyspäätöksellä voidaan todeta myös keskeytyksen päättymisajankohta, jos se on tiedossa jo keskeytyspäätöstä annettaessa. Muussa tapauksessa eläke keskeytetään toistaiseksi ja ansioiden päätyttyä tai jäätyä alle ansiorajan annetaan uusi päätös, jossa todetaan ajankohta, josta alkaen eläkkeen maksaminen alkaa uudelleen.
Takaisinperintä	Jos eläkkeensaaja ilmoittaa ansioista ennen ansiotoiminnan alkamista, voidaan eläkkeen maksaminen keskeyttää tai lakkauttaa seuraavasta mahdollisesta eräänymispäivästä, jolloin eläkettä ei tule maksettavaksi aiheettomasti. Jos eläkkeensaaja on jättänyt ilmoittamatta ansiotyön alkamisesta, tieto eläkkeensaajan ansiotyöstä tulee eläkelaitokselle yleensä vasta eläkkeensaajien ansiovalvonnan yhteydessä. Jos eläke keskeytetään tai lakkautetaan taikka muutetaan osaeläkkeeksi takautuvasti, tulee harkittavaksi myös liikaa maksetun eläkkeen takaisinperintä. Ks. tark. kohta 10.7 Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä.

3.6.2 Keskeytys selvityksen puuttuessa

Vaikka eläkkeensaaja on itse velvollinen ilmoittamaan työkykynsä palautumisesta tai ansiotyön alkamisesta, saadaan tieto työkyvyssä tapahtuneista muutoksista yleensä muuta kautta kuin eläkkeensaajan ilmoittamana.

ETK lähettää eläkelaitoksille tiedot eläkkeensaajien ansioista. Viitteitä työkyvyssä mahdollisesti tapahtuneista muutoksista voidaan saada myös muuta kautta, esim. Kelasta tai MATA-asiaan toimitetuista asiakirjoista.

5.12.2023

Jos eläkelaitoksella on perusteltua syytä olettaa, että eläkkeensaajan työkyky on palautunut, eläkkeensaaja on velvollinen käymään eläkelaitoksen määräyksestä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämistä varten tutkittavana eläkelaitoksen nimeämän laillistetun lääkärin luona tai eläkelaitoksen osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Kun selvitys työkyvyttömyyden jatkumisesta tehdään Melan aloitteesta, korvaa Mela tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset (MYEL 56 §).

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää, jos eläkkeensaaja ei suostu menemään Melan määräämään ja kustantamaan tutkimukseen työkyvyttömyytensä jatkumisen selvittämiseksi eikä esitä kieltäytymiselleen hyväksyttävää syytä. Samoin työkyvyttömyyseläke voidaan keskeyttää, jos eläkkeensaaja ei toimita kohtuullisessa määräajassa tällaisen tutkimuksen tuloksia (MYEL 58 §:n 2 kohta ja TyEL 50 §:n 2 ja 3 kohdat).

Eläkelaitos voi keskeyttää eläkkeen maksamisen, jos sillä on jostakin muusta syystä aihetta epäillä, ettei eläkkeensaaja täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Tässäkin tapauksessa keskeyttämisen edellytyksenä on, ettei eläkkeensaaja ole toimittanut häneltä pyydettyä selvitystä eläkelaitoksen määräämän kohtuullisen ajan kuluessa (MYEL 93 §:n 2 mom.).

Kun pyydetty selvitys on saapunut, voidaan eläkkeen maksaminen aloittaa takautuvasti siitä ajankohdasta, mistä alkaen se oli keskeytetty. Vastaavasti, jos uusi selvitys osoittaa, etteivät eläkkeen saamisen edellytykset täyty, lakkautetaan eläke keskeytysajankohdasta lukien.

3.6.3 Kieltäytyminen kuntoutuksesta tai koulutuksesta

Eläkelaitoksella on lisäksi oikeus keskeyttää työkyvyttömyyseläke, jos eläkkeensaaja ilman pätevää syytä kieltäytyy eläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta tai koulutuksesta ilman hyväksyttävää syytä (MYEL 58 §:n 2 kohta ja TyEL 50 §:n 4 kohta).

3.6.4 Työkyvyn palautuminen

Jos työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyky palautuu siinä määrin, ettei hän enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä, työkyvyttömyyseläke lakkautetaan työkyvyn palautumista seuraavan kuukauden alusta lukien (MYEL 59 §:n 1 mom.).

Työkyvyn palautuminen tulee arvioitavaksi useimmiten silloin, kun eläkkeensaajalla on eläkeaikana ansiotoimintaa merkittävästi ja pitkäaikaisesti. Toisaalta vuoden 2024 loppuun asti työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyn ei voida katsoa palautuneen pelkästään sillä perusteella, että ansiot sanottuna ajankohtana ylittävät henkilökohtaisen ansiotulorajan tai 976,59 €/kk (vuoden 2024 tasossa), vaan silloin menettellään niin kuin edellä kohdassa 3.6.1 on tarkemmin selvitetty.

Eläkkeen lakkauttaminen työkyvyn palautumisen perusteella edellyttää uutta lääkärinlausuntoa. Selvitys nykyisestä työkyvystä vaaditaan myös silloin, kun eläkkeenhakija itse pyytää eläkkeensä lakkauttamista. Eläkettä ei lakkauteta, jos työkyky on edelleen heikentynyt eläkkeeseen oikeuttavassa määrin.

5.12.2023

Ks. myös edellä kohdasta 3.6.1 Muuttaminen osaeläkkeeksi.

3.7 Työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi

Työkyvyttömyyseläkettä saavan henkilön eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi automaattisesti ilman eri hakemusta.

Hakemus on kuitenkin tarpeen, jos eläkkeensaajalla on työkyvyttömyyseläkeaikana ollut ansioita, joista on karttunut uutta eläkettä.

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi annetaan päätös vain, jos eläkkeen määrä samalla muuttuu. Näin voi käydä esim. silloin, jos LITA-korvauksen määrä muuttuu samalla tai jos eläkkeeseen on sovellettu ns. rajoitussäännöstä (eläke myönnetty ennen 1.1.2005 voimassaolleiden säännösten mukaan ja sairaus johtanut työkyvyttömyyteen vuoden kuluessa työskentelyn alkamisesta).

Mahdollisuudesta vanhuuseläkkeen lakkauttamiseen, kun määräaikainen työkyvyttömyys on jatkunut vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, ks. tark. kohta 7.8.

3.7.1 Eri säännöin myönnetty eläkkeet muuttuvat eri aikoina

Työkyvyttömyyseläke 2004 säännöin

Ennen vuotta 2005 voimassaolleiden säännösten mukaan myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana eläkkeen saaja täyttää 65 vuotta.

Työkyvyttömyyseläke 2005 säännöin

Jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2005 alusta voimaantulleiden säännösten mukaan, muuttuu työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana hakija täyttää 63 vuotta.

Vuonna 2005 sovellettiin vielä aikaisemmin voimassaolleita säännöksiä, joten käytännössä työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä, jos eläketapahtuma on sattunut vuonna 2006 tai myöhemmin.

Työkyvyttömyyseläke 2017 säännöin

Jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuoden 2017 alusta voimaantulleiden säännösten mukaisesti, muuttuu se vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka kuluessa eläkkeensaaja täyttää oman ikäluokkansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän (MYEL 58 a §:n 1 mom.).

Oman ikäluokan mukainen alin vanhuuseläkeikä ei ole välttämättä tiedossa vielä siinä vaiheessa, kun eläke myönnetään. Näin käy, jos työkyvyttömyyseläke myönnetään v. 1965 tai sen jälkeen syntyneelle henkilölle. Myös tällaiselle henkilölle myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi oman ikäluokan mukaisesti. Sillä ei ole merkitystä, vaikka tällaisessa tilanteessa tulevan ajan laskennassa on käytetty pääteikänä viimeksi vahvistettua ja silloin tiedossa ollutta vanhuuseläkeikää.

5.12.2023

Osatyökyvyttömyyseläke Vanhuuseläkettä ei tarvitse hakea myöskään silloin kun työkyvyttömyyseläke on myönnetty osaeläkkeenä. Osaeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi edellä sanotun mukaisesti ja sen määrä muutetaan täyden eläkkeen suuruiseksi (= kaksinkertaiseksi) automaattisesti.

3.7.2 Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen lisääminen

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneen uuden eläkkeen voi saada maksuun yleensä vasta siinä vaiheessa, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Eläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen voi saada maksuun ennen vanhuuseläkettä vain siinä tapauksessa, jos aikaisemmin myönnetty eläke päättyy ja myöhemmin tulee myönnettäväksi uusi (työkyvyttömyys)eläke uusien perusteiden.

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla olleesta MYEL-vakuutuksesta karttunut uusi eläke voidaan lisätä eläkkeeseen, vaikka MYEL-toiminta jatkuu edelleen vanhuuseläkkeellä ollessa. Sen sijaan työsuhteen osalta edellytetään sen päättymistä ennen kuin siitä karttunut uusi eläke voidaan lisätä vanhuuseläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttuneeseen uuteen eläkkeeseen sovelletaan elinaikakerrointa koskevia säännöksiä samalla tavalla kuin uutena myönnettävään eläkkeeseen muutenkin. Sovellettava elinaikakerroin määräytyy eläkkeensaajan syntymävuoden mukaan myös siinä tapauksessa, että vanhuuseläkkeeksi muuttuvaan työkyvyttömyyseläkkeeseen olisi sovellettu eläkkeen alkamisvuoden kerrointa. Elin-aikakertoimen soveltamisesta työkyvyttömyyseläkkeen ansaittuun osaan, ks. tark. kohta 3.4.3.1 Elin-aikakerroin.

Vain hakemuksesta Uuden eläkkeen myöntäminen edellyttää hakemusta. Myös siinä tapauksessa, että hakija on kartuttanut uutta eläkettä eläkkeen rinnalla harjoittamastaan MYEL-toiminnasta, Mela tarvitsee eläkkeenhakijalta tiedon, mistä ajankohdasta hän haluaa eläkkeen rinnalla karttuneen eläkkeen maksuun.

5.12.2023

4 Työuraeläke

Työuraeläke on eläkelaji, joka tuli voimaan vuoden 2017 eläkeuudistuksen yhteydessä. Se on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat tehneet pitkän työuran rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä.

Työuraeläke on työkyvyttömyyseläkkeen kaltainen, mutta eroaa siitä kuitenkin monilta osin, minkä vuoksi se on selkeyden vuoksi esitetty tässä omana kokonaisuutenaan.

Niiltä osin kuin työura- ja työkyvyttömyyseläkettä koskevat säännökset ja menettelytavat ovat yhteneväisiä, on tässä yhteydessä työuraeläkkeen osalta valittu tietoisesti pelkistetympi esitystapa yksityiskohtaisempien ohjeiden löytyessä työkyvyttömyyseläkettä käsittelevästä luvusta 3.

KEL Mahdollisuus jäädä työuraeläkkeelle on vain työeläkejärjestelmässä. Kansaneläkejärjestelmässä sitä ei ole.

4.1 Oikeus työuraeläkkeeseen

4.1.1 Määritelmä

Maatalousyrittäjällä on oikeus työuraeläkkeeseen, jos (MYEL 59 a §:n 1 mom.)

1. hän on täyttänyt 63 vuotta (ks. tark. kohta 4.1.2 Ikä),
2. hän on työskennellyt vähintään 38 vuoden ajan työssä, joka on ollut
 - työeläkelakien mukaan vakuutettavaa (ks. tark., kohta 4.1.3 Pitkä työhistoria) ja
 - rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavaa (ks. tark. kohta 4.1.4 Rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttava työ).
3. hänen työkykynsä on alentunut, ei kuitenkaan täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavalla tavalla (ks. tark. kohta 4.1.5 Alentunut työkyky),
4. hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä ovat edellä mainituista syistä johtuen heikentyneet (ks. tark. kohta 4.1.6 Heikentyneet mahdollisuudet jatkaa työssä), ja
5. työskentelyn päättymisestä on kulunut enintään yksi vuosi (ks. tark. kohta 4.1.7. Siirtyminen työelämästä).

Kaikkien mainittujen edellytysten tulee täytyä, jotta työuraeläke voidaan myöntää.

Ansioraja Työuraeläkkeen maksaminen edellyttää lisäksi, että työansiot työuraeläkkeen aikana eivät ylitä ansiotulorajaa (976,59 e/kk vuoden 2024 tasossa ilmaistuna). Muiden edellytysten täytyessä oikeus työuraeläkkeeseen on olemassa ja työuraeläke voidaan myöntää, vaikka ansiot ylittäisivät ansiotulorajan. Myönnettyä työuraeläkettä ei voida kuitenkaan maksaa ennen kuin ansiot jäävät alle ansiotulorajan. Ansiorajan alittuminen ei ole työuraeläkkeen myöntämisen - vaan maksamisen - edellytys.

4.1.2 Ikä

Työuraeläke voidaan myöntää 63 vuotta täyttäneelle henkilölle (MYEL 59 a §:n 1 mom.).

5.12.2023

Ensimmäinen ikäluokka, joka käytännössä voi jäädä työuraeläkkeelle, ovat vuonna 1955 syntyneet. He saattoivat jäädä työuraeläkkeelle vuonna 2018 sen jälkeen, kun olivat täyttäneet 63 vuotta. Tämän ikäluokan mukainen vanhuuseläkeikä on 63 v 3 kk, jolloin työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Näin ollen tälle ikäluokalle työuraeläkettä voitiin maksaa enintään kolmen kuukauden ajalta.

Työuraeläkettä ei voida myöntää enää sen jälkeen, kun vanhuuseläkeikä on täyttynyt. Jos hakija on täyttänyt oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän ennen työuraeläkkeen alkamista, lasketaan ja myönnetään eläke työuraeläkkeen sijasta vanhuuseläkkeenä (MYEL 59 i §).

Työuraeläkkeen ensimmäinen voimassaolovuosi oli 2017. Silloin oman ikäluokansa mukaisen vanhuuseläkeiän täyttivät vuonna 1954 syntyneet. Tämän ikäluokan mukainen vanhuuseläkeikä on 63 vuotta eli sama kuin työuraeläkkeen ikäraja.

4.1.3 Pitkä työhistoria

Työuraeläkkeen saaminen edellyttää työskentelyä vähintään 38 vuoden ajan työeläkelakien mukaisessa työssä, joka on ollut kuluneisuutta ja rasittuneisuutta aiheuttavaa (MYEL 59 a §:n 1 mom. 1 kohta).

Työuran pituus arvioidaan ensisijaisesti rekisteritietojen perusteella. Näin siitä huolimatta, että vuodesta 2005 alkaen rekisteriin on merkitty ainoastaan työsuhteista saadut ansiot, ei enää työsuhteen alkamis- ja päättymistietoja.

Työeläkevakuutettava työ

Työuran pituutta arvioitaessa otetaan huomioon kaikki työskentely, joka on kuulunut jonkin työeläkelain piiriin. Sen sijaan edellytyksenä ei ole, että työskentely olisi kartuttanut eläkettä.

Edellä olevan perusteella 38 vuoden työskentelyedellytystä harkittaessa voidaan ottaa huomioon myös mm.

- alle 23-vuotiaana tehty työ ennen vuotta 2005, vaikka siitä ei silloin voimassa olleiden säännösten mukaan karttunut eläkettä; tällainen työ voidaan ottaa huomioon kunkin työeläkelain mukaisen alaikärajan täyttymisestä lukien
- työ, joka on jäänyt vakuuttamatta työnantajan laiminlyönnin vuoksi
- YEL- tai MYEL- vakuutuksen piiriin kuuluva työ, jonka osalta yrittäjä on saanut vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta
- YEL- tai MYEL-vakuutukseen liittyvät ns. 0-työtulojaksot (vakuutus ollut voimassa, mutta eläke jäänyt karttumatta maksamattomien vakuutusmaksujen vuoksi)

Työskentelyedellytystä harkittaessa ei oteta huomioon

- työtä, joka on tehty ennen sen työeläkelain mukaisen alaikärajan täyttymistä, jonka piiriin työskentely on kuulunut; alaikärajat ovat vaihdelleet laeittain ja eri aikoina
- sellaista YEL- tai MYEL-työtä, joka on aikoinaan jäänyt kokonaan vakuuttamatta ja jota ei voida enää vakuuttaa takautuvasti (vakuutus voidaan tehdä kulumassa olevalle ja kolmelle sitä edeltävälle vuodelle)

5.12.2023

- luottamustoimessa tehtyä työtä

Ulkomailla tehty työ Työskentelyedellytystä harkittaessa EU- tai ETA-maassa ja Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen tehneessä maassa tehty työskentely otetaan huomioon samalla tavalla kuin Suomessa tehty työ (MYEL 59 a §:n 3 mom.).

Lastenhoitoajat ja muut vähäiset keskeytykset

Työskentelyajaksi luetaan myös raskaus- ja vanhempainrahakaudet enintään kolmen vuoden ajalta sekä vähäiset keskeytykset työstä sairauden tai tilapäisen työttömyyden vuoksi (MYEL 59 a §:n 2 mom.).

Lastenhoitoajat

Työskentelyedellytystä harkittaessa voidaan raskaus- ja vanhempainrahakaudet rinnastaa työskentelyaikaan, kuitenkin yhteensä enintään kolmen vuoden ajalta.

Lastenhoitoajalla on käytännön merkitystä silloin, kun varsinaista työskentelyaikaa on vähintään 35 vuotta ja niiden lisäksi raskaus- ja vanhempainrahakausia niin, että lastenhoito- ja työskentelyaika yhteen laskien edellytys 38 vuoden työskentelystä täyttyy.

Lastenhoitoaikana voidaan ottaa huomioon enintään se aika, joka raskaus- ja vanhempainrahaa on voitu myöntää kulloinkin voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Lisäksi tässä tarkoitettuna lastenhoitoaikana voidaan ottaa huomioon vain sellainen ajanjakso, joka kohdistuu eri ajankohtaan kuin siihen, joka on otettu huomioon jo varsinaisena työskentelyjaksona.

Kolme vuotta ylittävä lastenhoitoaika ei sinänsä ole esteenä työuraeläkkeen myöntämiselle. Hakijalla on oikeus eläkkeeseen, jos 38 vuoden työskentelyedellytys täyttyy siitä huolimatta, vaikka osa lastenhoitoajasta jätetään ottamatta huomioon.

Sairaus ja tilapäinen työttömyys

Myös sairaudesta ja tilapäisestä työttömyydestä johtuvat katkot työhistoriassa voidaan rinnastaa varsinaiseen työskentelyyn, kun harkitaan 38 vuoden työskentelyedellytyksen täyttymistä.

Laissa tai sen esitöissä ei ole tarkempia edellytyksiä sairauden tai työkyvyttömyyden aiheuttaman katkon kestolle. Periaatteena on kuitenkin, etteivät nämä poissaolot ole saaneet vaikuttaa merkittäväällä tavalla hakijan työuraan. Harkinta tehdään tapauskohtaisesti.

Muut katkot ja keskeytykset

Vain edellä mainitut tilanteet (lastenhoitoajat, sairaus ja tilapäinen työttömyys) voidaan rinnastaa varsinaiseen työskentelyyn ja ottaa huomioon, kun harkitaan 38 vuoden työskentelyedellytyksen täyttymistä.

Työhistorian ja 38 vuoden työskentelyedellytyksen ei tarvitse olla yhdenjaksoinen. Työhistoriassa voi olla myös muita katkoja, mutta muista syistä johtuvia katkoja ja poissaoloja ei voida rinnastaa työskentelyaikaan miltään osin. Toisaalta useat ja

5.12.2023

toistuvat katkot tai jopa yksi pitkäkestoinen katko voivat johtaa siihen, ettei 38 vuoden työskentelyedellytys täyty.

Selvitys hakijalta

Se, täyttyykö pitkää työhistoriaa koskeva edellytys, voidaan yleensä selvittää rekisteritietojen perusteella. Epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tapauksissa eläkkeenhakijan velvollisuutena on toimittaa tarkempia tietoja 38 vuoden työskentelyedellytyksen täyttymisestä. Selvitystä voidaan saada esim. työsopimuksista, työ- ja palkkatodistuksista, päivärahapäätöksistä sekä muista vastaavista asiakirjoista.

4.1.4 Rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttava työ

Työuraeläkkeen saaminen edellyttää työskentelyä vähintään 38 vuoden ajan työeläkelakien mukaisessa työssä, joka on ollut kuluneisuutta ja rasittuneisuutta aiheuttavaa (MYEL 59 b §).

Jos työskentely kestonsa puolesta täyttää pitkää työhistoriaa koskevan 38 vuoden edellytyksen (ks. tark. edellä kohta 4.1.3. Pitkä työhistoria), edellyttää työuraeläkkeen myöntäminen lisäksi, että työskentely on ollut kuluneisuutta ja rasittuneisuutta ja aiheuttavaa. Myös tämän edellytyksen tulee täytyä koko 38 vuoden ajalta; työuraeläkettä ei voida myöntää, jos hakija on tehnyt kuluneisuutta ja rasittuneisuutta aiheuttavaa työtä vain osan aikaa.

Työn päätoimisuus

Lain esitöiden mukaan työn olisi tullut olla päätoimista, jotta sitä voitaisiin pitää rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavana. Osa-aikaisen työn ei katsota täyttävän tätä edellytystä. Työskentely rinnakkain kahdessa eri osa-aikaisessa työssä voi kokonaisuutena arvioiden täyttää päätoimisuutta koskevan edellytyksen.

Työsuhderekisteriin ei ole merkitty, onko työ ollut luonteeltaan pää- vai sivutoimista. Arvio työn päätoimisuudesta tehdään kokonaisharkinnan perusteella. Arvioinnissa otetaan huomioon mm. palkkatyöstä saadut ansiot ja yrittäjätoiminnan osalta YEL/MYEL-työtulon määrä sekä mahdollisesti eläkkeenhakijan oma selvitys työskentelyn päätoimisuudesta.

Rasittava ja kuluttava työ

Työn rasittavuutta ja kuluttavuutta arvioitaessa edellytetään, että työ on sisältänyt merkittävässä määrin yhtä tai useampaa seuraavista tekijöistä (MYEL 59 §:n 1 mom.):

- suurta lihasvoimaa edellyttäviä tai lihaksia pitkäkestoisesti kuormittavia työliikkeitä,

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tällä tarkoitetaan työtä, joka edellyttää suurta voimankäyttöä tai raskaiden taakkojen käsittelyä taikka työtä, jossa joudutaan olemaan pitkiä aikoja hankalissa ja raskaissa työasunnoissa.

- hengitys- ja verenkiertoelimistön erityisen voimakasta kuormittumista,

Usein kohdassa 1 tarkoitettu raskas lihastyö sisältää myös tämän 2 kohdan tarkoittamaa kuormitustekijää. Raskas, dynaaminen, suurilla lihasryhmillä tehtävä työ kuormittaa erityisesti verenkiertoelimistöä.

5.12.2023

Raskaita taakkoja käsiteltäessä, kuten nostettaessa, kannettaessa, työnnettäessä ja vedettäessä suuret lihasryhmät toimivat sekä dynaamisesti että staattisesti. Suurten lihasryhmien dynaamista ja staattista työtä tarvitaan esimerkiksi raskaissa maa- ja metsätalouden-, rakennus- ja kuljetus-, siivous-, hoito- ja hoiva- sekä palo- ja pelastusalan töissä. Työn fyysiseen kuormittavuuteen vaikuttavat keskeisesti olosuhteet, joissa työtä tehdään. Fyysinen kuormittavuus on vähäisempää, jos työ on pitkälle automatisoitua tai kuormitusta on helpotettu apuvälineillä tai muilla toimenpiteillä.

- kuormittavia ja hankalia työasentoja,

Kuormittavia ja hankalia työasentoja sisältäviä töitä esiintyy esimerkiksi erilaisissa asennustöissä, tietyntyyppisissä rakennus-, hoito- ja jätehuoltoalan töissä.

- voimaa tai suurta nopeutta vaativia toistuvia työliikkeitä taikka työliikkeitä, jotka sisältävät samanaikaisesti käsien puristusta, kiertoa ja voimaa,

Tämän kohdan tarkoittamia työliikkeitä voi tyypillisesti esiintyä esimerkiksi teollisuudessa, varasto- ja huolinta-alan sekä siivous- ja puhdistuspalvelualan töissä sekä elintarviketeollisuudessa ja keittiötyössä.

- työskentelyä erityisen vaativassa ja poikkeuksellista henkistä kuormitusta aiheuttavassa vuorovaikutteisessa työssä, taikka

Tällaisena työnä voitaisiin pitää esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastyötä, joissa asiakas- ja potilaskunta sekä työtilanteet ovat erityisen haastavia. Tällaisia olisivat esimerkiksi saattohoidossa ja psykiatrisessa laitoshoidossa tehtävä työ sekä vaativa sosiaalityö esimerkiksi lasten huostaanotoissa sekä päihdehuoltoklinikoilla tehtävä työ. Tässä kohdassa tarkoitettuna työnä voitaisiin pitää myös poikkeuksellisen haastavaa opetustyötä esimerkiksi vaikeasti käytöshäiriöisten oppilaiden kanssa. Pykälässä tarkoitettut työt sisältäisivät lähtökohtaisesti vaativaa ihmisuhdetyötä, mikä lisäisi henkistä kuormitusta. Kuormitusta lisäisivät myös tilanteet, joihin sisältyy vaikeita eettisiä ja moraalisia arvovalintoja.

- työskentelyä jatkuvaa varuillaan oloa tai erityistä tarkkaavaisuutta edellyttävässä tehtävässä, jossa on korkea tapaturman tai onnettomuuden riski taikka ilmeinen väkivallan uhka.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan esimerkiksi vaarallisten aineiden kuljetus- ja käsittelytyö sekä tietyt rakennustyöt, kuten rakennustelineillä tehtävät työt, edellyttävät erityistä tarkkaavaisuutta ja varuillaanoloa, jotta onnettomuutta tai tapaturmaa ei sattuisi. Ilmeisellä väkivallan uhalla tarkoitettaisiin työtä, jossa väkivallan uhka on selvästi tavanomaista, yleistä väkivallan riskiä suurempi. Väkivallan riskiä lisääviä tekijöitä olisivat esimerkiksi yksintyöskentely etenkin ilta- ja yöaikaan (erityisesti tiloissa, joihin on vapaa pääsy), työpaikan sijainti

5.12.2023

riskialueilla (muun muassa alueilla, joiden väkivalta- ja rikosprofiili ovat korkeita), päihtyneiden tai väkivaltaisten asiakkaiden taikka heidän saattajiensa vastaanotto ja käsittely, yksilön itsemääräämisoikeuden rajoittamista koskevat tehtävät sekä rahan ja lääkkeiden käsittely. Tyypillisesti tähän ryhmään kuuluvia töitä on esimerkiksi turvallisuusalalla sekä tietyissä sosiaali- ja turvallisuusalan tehtävissä.

Työuraeläkkeen myöntäminen edellyttää vähintään 38 vuoden työskentelyedellytyksen lisäksi, että tämä työ on sisältänyt merkittävässä määrin yhtä tai useampaa edellä mainituista kuudesta tekijästä.

Työn rasittavuutta ja kuluttavuutta arvioidaan objektiivisesti ottamatta huomioon hakijan ikää, sukupuolta, omaa käsitystä työn rasittavuudesta ja kuluttavuudesta taikka muita vastaavia tekijöitä. Arviointi ei ole myöskään ammattisidonnaista, joskin monet tekijät esiintyvät tyypillisesti tietyissä ammattiryhmissä.

Rasittavuutta ja kuluttavuutta lisäävät tekijät

Arvioitaessa sisältääkö työ merkittävässä määrin yhtä tai useampaa edellä tarkoitusta kuudesta tekijästä, rasittavuutta ja kuluttavuutta lisäävänä tekijänä otetaan huomioon työn poikkeukselliset fysikaaliset tekijät, kuormitusta lisäävien suojavarusteiden käyttö, toistuvaa yötyötä sisältävä tai muutoin kuormittava vuorotyö sekä toistuvat pitkät työvuorot. Lisäksi rasittavuutta ja kuluttavuutta lisäävänä tekijänä otetaan huomioon jatkuva ympärivuorokautinen kuormittava sidonnaisuus tuotantoeläimiin. (MYEL 59 b §:n 2 mom.).

Tässä mainitut tekijät otetaan huomioon rasittuneisuutta ja kuluneisuutta harkittaessa. Nämä tekijät lisäävät työn rasittavuutta ja kuluttavuutta, mutta eivät yksinään riitä sanotun edellytyksen täyttymiseen.

Fysikaaliset tekijät

Fysikaalisina tekijöinä huomioidaan esimerkiksi poikkeukselliset lämpöolosuhteet, koneellinen värinä, melu sekä ylipaine.

Altistuminen fysikaalisille tekijöille voi johtua tuotantomenetelmistä, työn luonteesta, koneista ja laitteista sekä työympäristöstä. Kylmälle ja kuumalle altistutaan tyypillisimmin ulkotöissä. Esimerkiksi erilaisissa huolto- ja korjaustöissä, jotka on tehtävä kaikissa olosuhteissa, ollaan kylmälle alttiina ilman merkittävää lihastyön tuottamaa lämpöä. Sisätiloissa altistutaan vedolle ja kylmyydelle esimerkiksi elintarviketeollisuudessa. Pelastustoiminnassa mukana olevat muun muassa sukeltajat, pinta-pelastajat ja palomiehet altistuvat usein äärimmäiselle kylmyydelle ja kuumuudelle. Poikkeuksellisissa lämpöolosuhteissa työskentelyä esiintyy myös esimerkiksi hotelli-, ravintola- ja ateriapalveluiloilla keittiötyössä. Kasvihuonetyössä työskennellään paitsi lämpimissä myös kosteissa olosuhteissa. Värinä- ja meluallisteisessa työssä puolestaan työskennellään tyypillisimmin rakennus- ja koneellisuudessa. Ylipaineisessa tilassa työskentelyä esiintyy kaivos- ja sukellustöissä.

Suojavarusteiden käyttö

Työn rasittavuutta ja kuluttavuutta lisää, jos työssä joudutaan käyttämään suojavaatteita.

Painavien ja peittävien suojavarusteiden käyttö kuormittaa etenkin hengitys- ja verenkiertoelimistöä ja lisää työntekijän lämpökuormaa. Kuormitus lisääntyy, kun

5.12.2023

suojarusteita joudutaan käyttämään hankalia työasentoja vaativissa töissä. Suojavarusteita käytetään esimerkiksi pelastus- sekä maa- ja metsätalouden töissä.

Toistuva yötyö, kuormittava vuorotyö ja pitkät työvuorot

Työajat voivat aiheuttaa kuormittumista, vaikka työ tehtäisiin täysin työaika- ja työturvallisuuslain säännöksiä noudattaen.

Yötyön tulisi olla toistuvaa. Myös muu kuin yötyötä sisältävä vuorotyö otettaisiin huomioon rasittavuutta ja kuluttavuutta lisäävänä tekijänä, jos vuorotyö olisi kuormittavaa. Vuorotyön kuormittavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi työpäivien, kokonaistyöajan ja ylitöiden määrään. Huomioon otettavia seikkoja olisivat lisäksi työ- ja lepoaikojen rytmitys sekä työvuorojen kiertosuunta. Nopea eteenpäin kiertävä järjestelmä, jossa on vähän peräkkäisiä aamu- ja iltavuoroja kuormittaa yleensä vähemmän.

Ympäri vuorokautinen sidonnaisuus tuotantoeläinten pitoon

Edellytykset, joiden perusteella työn rasittavuutta ja kuluttavuutta arvioidaan, ovat yhteneväiset koko työeläkejärjestelmässä. Näin sen vuoksi, että tämän edellytyksen täyttymistä arvioidaan tehdyn työn eikä ammatin perusteella.

Myös lisätekijät ovat muuten yhteneväiset, mutta maatalousyrittäjien osalta rasittavuutta ja kuluttavuutta lisäävänä tekijänä otetaan huomioon myös ympäri vuorokautinen sidonnaisuus tuotantoeläinten pitoon.

Kokonaisharkinta

Työn rasittavuutta ja kuluttavuutta harkitaan kokonaisuutena ottaen huomioon sekä varsinaiset rasittavuutta ja kuluttavuutta aiheuttavat tekijät sekä niitä lisäävät tekijät (MYEL 59 b §:n 3 mom.).

4.1.5 Alentunut työkyky

Työuraeläkkeen saaminen edellyttää, että hakijan työkyky on alentunut sairauden, vian tai vamman vuoksi, mutta kuitenkin vähemmän kuin täyden työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen edellyttää (MYEL 59 a §:n 1 mom. 2 kohta).

Työkyvyn tulee olla alentunut pysyvästi, vaikka työkyvyttömyyden kestolle ei ole säädetty mitään vähimmäiskestoajaa. Vrt. työkyvyttömyyseläke, jonka saaminen edellyttää vähintään vuoden yhtäjaksoista työkyvyttömyyttä (ks. tark. kohta 3.1.4 Työkyvyttömyyden kesto vähintään yksi vuosi).

Koska työkyvyn alentumisen edellytetään olevan pysyvää, on merkitystä lähinnä pitempiaikaisilla sairauksilla. Toisaalta myös lyhytaikainen sairastelu voi olla yhtenä tekijänä eläkkeen myöntöä puoltamassa.

Työkyvyn tulee olla alentunut, mutta alentuman ei tarvitse olla syy-yhteydessä rasittavaan ja kuormittavaan työhön. Harkinta tehdään kokonaisvaltaisesti samoin periaattein kuin työkyvyttömyyseläkkeessä.

Työuraeläke vai täysi työkyvyttömyyseläke

5.12.2023

Työuraeläkehakemuksen käsittelyn yhteydessä selvitetään myös se, onko hakijalla oikeus työuraeläkkeen lisäksi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen. Jos on, voidaan hakijalle myöntää hänen suostumuksellaan työuraeläkkeen sijasta työkyvyttömyyseläke.

Hakijan kannattaa valintaa tehdessään kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:

- työuraeläkkeen määrä (ks. tark. kohta 4.4 Työuraeläkkeen määrä) verrattuna työkyvyttömyyseläkkeen määrään (ks. tark. kohta 3.4. Työkyvyttömyyseläkkeen määrä eläkkeen alkaessa)
- työuraeläkkeen ansioraja on kiinteä (ks. tark. kohta 4.5 Työuraeläkkeen keskeyttäminen), kun taas työkyvyttömyyseläkkeen ansioraja voi olla myös tätä korkeampi (ks. tark. kohta 3.6.1 Keskeytys tai lakkautus tai täyden eläkkeen muuttaminen osaeläkkeeksi ansioiden perusteella)
- sairausvakuutuksen ensisijaisuusajalla ei ole merkitystä työuraeläkkeen alkamiseen, mutta se saattaa vaikuttaa työkyvyttömyyseläkkeen maksun alkamiseen (ks. tark. kohta 3.3.1. Ensisijaisuusajan kuluttua)

Työkyvyttömyyseläkehakemuksen käsittelyn yhteydessä ei sen sijaan selvitetä hakijan mahdollista oikeutta työuraeläkkeeseen siinäkin tapauksessa, että työkyvyttömyyseläkettä koskeva hakemus hylätään.

Työuraeläke vai osatyökyvyttömyyseläke

Työuraeläkehakemusta käsiteltäessä voi tulla esille niin ikään, että hakijalla olisi oikeus osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Viimeksi mainittu voi joissakin tapauksissa olla tarkoituksenmukainen vaihtoehto, esimerkiksi silloin kun työtä on tarkoitus jatkaa (osa-aikaisesti) niin, että työuraeläkkeen ansioraja ylittyy. Myös näissä tilanteissa hakijalta edellytetään suostumusta, jotta työuraeläkkeenä haettu eläke voidaan myöntää osatyökyvyttömyyseläkkeenä.

Sekä työuraeläkettä että osatyökyvyttömyyseläkettä voi hakea ennakkoon. Lisäksi osatyökyvyttömyyseläkeasian osalta ennakkopäätös voidaan antaa myös ilman hakemusta, jos sen edellytykset täyttyvät, mutta työ jatkuu edelleen.

Jos työuraeläkettä on haettu ennakkoon, voidaan myönteisen työuraeläkepäätöksen lisäksi antaa ilman hakemusta ennakkopäätös myös oikeudesta osaeläkkeeseen, jos sen saamisen edellytykset täyttyvät.

4.1.6 Heikentyneet mahdollisuudet jatkaa työssä

Työuraeläkkeen myöntäminen edellyttää lisäksi, että hakijan mahdollisuudet jatkaa rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavassa työssä ovat heikentyneet pitkän työuran ja työkyvyn heikentymisen vuoksi (MYEL 59 a §:n 1 mom. 3 kohta).

Hakijan mahdollisuuksia jatkaa työssä arvioidaan ensisijaisesti hakijan nykyiseen tai viimeksi tekemäänsä työhön. Hakemusasiakirjoista tulisi työsuhteesta tehdyn työn osalta olla selvitys, mitä mahdollisuuksia työnantajalla on teettää hakijalle

5.12.2023

sopivampia työtehtäviä ja maatalousyrittäjän osalta selvitys mahdollisuuksista muuttaa työtapoja, tuotantosuuntaa tai työnjakoa.

4.1.7 Siirtyminen työelämästä

Tarkoituksena on, että työuraeläkkeelle siirrytään suoraan työelämästä tai viimeistään vuoden kuluessa ansiotyön päättymisestä. Tämän vuoksi lähtökohta on, että tässä tarkoitettu työskentely jatkuu työuraeläkkeen alkamiseen asti tai ainakin lähelle sitä.

Työuraeläke voidaan myöntää myös silloin, jos työskentely on päätynyt enintään vuotta ennen työuraeläkkeen ikärajan (63 v) täyttämistä. Jos eläkettä haetaan vasta myöhemmin, edellytetään lisäksi, että työskentelyn päättymisestä on hakemuksen vireille tullessa kulunut enintään vuosi. (MYEL 59 a §:n 1 mom. 4 kohta).

Käytännössä työuraeläkkeen myöntäminen edellyttää työskentelyn jatkamista aina vähintään 62 vuoden iän täyttämiseen asti. Lisäksi tässäkin tilanteessa edellytetään, että työuraeläkettä on haettu vuoden kuluessa työskentelyn päättymisestä.

Työskentelyn vähentäminen tai sen lopettaminen ei ole eläkkeen myöntämisen edellytyksenä. Eri asia on, että myönnettyä työuraeläkettä ei makseta siltä ajalta, jolta eläkkeensaajan ansiot ylittävät ansiotulorajan (ks. tark. kohta 4.5 Työuraeläkkeen keskeyttäminen). Eläkkeen maksaminen alkaa vasta kun ansiot jäävät alle ansiotulorajan.

4.1.8 Estävät etuudet

Työkyvyttömyyseläke

Työuraeläke on rinnakkainen - ja joissakin tapauksissa vaihtoehtoinen - etuus työkyvyttömyyseläkkeelle.

Henkilö, jolle on myönnetty työkyvyttömyyseläke, ei voi saada enää työuraeläkettä. Tämä koskee myös osatyökyvyttömyyseläkkeen saajia. Työuraeläke voidaan myöntää osaeläkkeen saajallekin vain ja vasta sen jälkeen, jos osatyökyvyttömyyseläke ensin lakkaa.

Luopumistuki

Luopumistuen (LUTU) saaminen estää mahdollisuuden saada MYEL-työuraeläkettä. Periaatteessa luopumistuen saajalle voidaan myöntää työuraeläkettä muiden eläkelakien mukaan, jos työuraeläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät. Käytännössä tämä lienee mahdotonta ottaen huomioon työskentelyä koskevat rajoitukset sinä aikana, kun luopumistukea maksetaan. Jos työuraeläke kuitenkin myönnetään, jotta se luopumistuen täydennysosan lakkauttamiseen.

OVE ei esteenä

Työuraeläke voidaan myöntää osittaista vanhuuseläkettä saavalle, jos työskentely täyttää kuluneisuutta ja rasittuneisuutta koskevan ja muut edellytykset OVE:n myöntämisestä huolimatta.

Muut etuudet

Kansaneläkkeen, sairauspäivärahan, työttömyyspäivärahan tai muun vastaavan sosiaalietuuden saaminen ei sinänsä ole esteenä työuraeläkkeen saamiselle, vaikka työuraeläke on sen luonteesta johtuen tarkoitettu ensisijaisesti niille, jotka jäävät eläkkeelle suoraan työelämästä. Eri asia on, että työuraeläke voi tällaisessa tilanteessa

5.12.2023

estyä muista syistä johtuen, esimerkiksi sen vuoksi, ettei työskentelyedellytyksen voida katsoa täyttyvän pitkittyneen työttömyyden tms. syyn vuoksi.

4.2 Ennakkopäätös oikeudesta työuraeläkkeeseen

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän työuraeläkkeen saamisen edellytykset (MYEL 59 e §:n 1 mom.).

Työuraeläkettä voi hakea jo ennen kuin kaikki eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät. Niin ikään Mela voi antaa ennakkopäätöksen, vaikka työuraeläkettä olisi haettu suoraan lopullisena, jos kaikki eläkkeen saamisen edellytykset eivät täyty vielä eläkkeen hakemisajankohtana.

Käytännössä ennakkopäätös tulee kyseeseen useimmiten silloin, kun hakija ei ole vielä täyttänyt työuraeläkkeen myöntämisen edellytyksenä olevaa 63 vuoden ikää. Ennakkopäätöksen voimassaoloajasta johtuen suositeltavaa on, että eläkettä haetaisiin aikaisintaan noin kuutta kuukautta ennen ikärajan täyttymistä.

Valitusaika + 6 kk

Työuraeläkkeestä annettu ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun päätös tuli lainvoimaiseksi. Hakija ja eläkelaitos voivat sopia myös kuutta kuukautta pidemmästä voimassaoloajasta. (MYEL 59 e §:n 2 mom.).

Kuuden kuukauden voimassaoloaika alkaa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta eli aikaisintaan 37 päivän kuluttua ennakkopäätöksen antamisesta lukien (tiedoksisaantiaika + 30 päivän valitusaika).

Toisaalta ennakkopäätös voidaan antaa myös kuutta kuukautta lyhyemmälle ajalle, sillä ennakkopäätös voi olla voimassa enintään hakijan ikäluokan mukaiseen alimpaan vanhuuseläkeikäen asti (MYEL 59 e §:n 2 mom.).

Esimerkki 4.1

Maatalousyrittäjä on syntynyt 14.4.1957 ja hän hakee työuraeläkettä ennen 63 vuoden iän täyttämistä keväällä 2020. Ennakkopäätöksellä todetaan, että työuraeläkkeen maksaminen voi alkaa aikaisintaan 1.5.2020 lukien ja myös se, että ennakkopäätös on voimassa 31.1.2021 asti. Näin sen vuoksi, että alin vanhuuseläkeikä on vuonna 1957 syntyneiden osalta 63 v 9 kk, jolloin työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Eläkkeen määrä

Ennakkopäätöksen liitteenä on arvio työuraeläkkeen määrästä. Eläkkeen tarkka määrä lasketaan ja siitä annetaan päätös työuraeläkkeen alkaessa.

4.3 Työuraeläkkeen alkaminen

Työuraeläke alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka kuluessa hakija täyttää työuraeläkkeen saamisen edellytykset, kuitenkin aikaisintaan hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien (MYEL 59 d §:n 1 mom.).

Pääsäännön mukaan työuraeläke myönnetään eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien. Tämä edellyttää kuitenkin, että kaikki eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät viimeistään sen kuukauden aikana, jolloin eläkettä haetaan.

5.12.2023

Työuraeläkkeen maksaminen edellyttää sen lisäksi, että kaikki eläkkeen myöntämisen edellytykset täyttyvät myös sitä, että ansiot jäävät alle ansiotulorajan. Työuraeläke voi alkaa vasta sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana ansiotoiminta päättyy kokonaan tai ansiot jäävät alle ansiotulorajan. Ansiotulorajasta ks. tark. kohta 4.5 Työuraeläkkeen keskeyttäminen.

Toisin kuin työkyvyttömyys-, vanhuus- ja perhe-eläkettä, työuraeläkettä ei voida myöntää tai maksaa takautuvasti edes pätevistä syistä.

Työuraeläkkeessä ei käytetä ensisijaisuusaikaa, vaikka sellainen olisi vahvistettu.

4.4 Työuraeläkkeen määrä

Työuraeläkkeen määrä on työuraeläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke (MYEL 59 c §).

Käytännössä työuraeläkkeen määrä vastaa täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrää seuraavin poikkeuksin:

- työuraeläkkeessä otetaan huomioon myös eläketapahtumavuoden saadut ansiot ja palkattomat etuudet eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun asti (työkyvyttömyyseläkkeessä pääsääntöisesti vain eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti)
- työuraeläke myönnetään aina ilman ns. tulevan ajan eläkettä (työkyvyttömyyseläkkeessä on pääsääntöisesti mukana myös ns. tulevan ajan eläke, jolla tarkoitetaan eläketapahtumavuoden alun ja oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen väliseltä ajalta myönnettävää eläkettä)
- jos hakijalla on oikeus (jonkin toisen lain kuin MYEL:n mukaiseen) rekisteröityyn lisäeläkkeeseen, ei sitä makseta työuraeläkkeen rinnalla; lisäeläke tulee maksuun sitten kun työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Työuraeläkkeeseen sovelletaan omalle ikäluokalle vahvistettua elinaikakerrointa normaalissäännöin.

Ensisijaiset etuudet vähennetään työuraeläkkeestä samalla tavalla kuin työkyvyttömyyseläkkeestä.

Eläkkeen määrän ja määrään vaikuttavien tekijöiden osalta viitataan tarkemmin vastaaviin kohtiin työkyvyttömyyseläkettä käsittelevässä luvussa. Ks. tark. kohdat 3.4 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä eläkkeen alkaessa ja 3.5 Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttuminen.

4.5 Työuraeläkkeen keskeyttäminen

Työuraeläkkeessä noudatetaan työhönpaluun edistämislaisissa mainittua ansiorajaa. Jos ansioraja ylittyy, voidaan työuraeläke jättää lepäämään. (MYEL 59 f §).

Kiinteä ansioraja

Työuraeläkkeen ansioraja on 976,59 €/kk (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna). Toisin kuin työkyvyttömyyseläkkeessä, työuraeläkkeen ansioraja on kiinteä, sitä ei voi korottaa työuraeläkkeensaajan aikaisemman ansiotoiminnan perusteella.

5.12.2023

Kolmen kk:n sääntö	Työuraeläke jätetään lepäämään, jos ansiot ylittävät ansiorajan vähintään kolmen peräkkäisen kuukauden ajalta. Tätä lyhyemmät ylitykset eivät aiheuta muutoksia työuraeläkkeen maksamiseen. Lisäksi kolmen kuukauden ajan tulee kohdistua kokonaisuudessaan sille ajalle, jolta työuraeläkettä maksetaan.
Esimerkki 4.2.	Työuraeläkkeen saaja on syntynyt 24.2.1957 ja hän on jäänyt työuraeläkkeelle 1.3.2020 lukien (heti 63 vuoden iän täyttämistä lukien). Hän menee 1.10.2020 alkaen noin vuoden kestävään määräaikaiseen työsuhteeseen, jossa ansioraja ylittyy huomattavasti. Työuraeläkkeen maksaminen jatkuu normaalisti, koska ansioraja ylittyy vain kahden kuukauden ajalta ennen kuin se muuttuu vanhuuseläkkeeksi 1.12.2020 lukien.
Ansiot alle ansiorajan	<p>Työuraeläkkeen maksaminen alkaa (uudelleen), kun ansiot jäävät alle ansiorajan. Maksaminen voi alkaa, kun ansiot jäävät alle rajan yhden kuukauden ajalta.</p> <p>Jos ansiot ylittävät ansiorajan myöhemmin, edellyttää eläkkeen lepäämään jättäminen, että raja ylittyy (uudelleen) kolmen peräkkäisen kuukauden aikana.</p>
Ilmoitusvelvollisuus	Työuraeläkkeensaaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle ryhtymisestään ansiotyöhön (MYEL 59 l §).
Kaksi vuotta takautuvasti	<p>Työuraeläke voidaan jättää lepäämään kahden vuoden ajalta takautuvasti. Kahden vuoden aika lasketaan eläkkeensaajan tarkistushakemuksen vireilletuloa tai eläkelaitoksen tarkistustoimenpiteisiin ryhtymistä seuraavan kuukauden alusta. (MYEL 59 g §).</p> <p>Tarkoitus on, että tieto työskentelystä saataisiin etukäteen, jolloin työuraeläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää etukäteen ja välttyä liikaa maksetun eläkkeen takaisinperinnältä. Työuraeläkkeen saaja voi ilmoittaa ansiotyöstään työn jo alettua, tai tieto siitä voidaan saada muutoin vasta jälkikäteen esim. rekisterivalvonnan kautta.</p> <p>Eläke voidaan jättää lepäämään takautuvasti, vaikka se olisi muuttunut vanhuuseläkkeeksi jo silloin, kun asia on käsiteltävänä.</p> <p>Kahden vuoden takautuvaa aikaa noudatetaan myös työkyvyttömyyseläkkeissä, kun harkitaan työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämistä taikka täyden eläkkeen muuttamista osaeläkkeeksi tai päinvastoin.</p>
Takaisinperintä	Jos työuraeläke jätetään lepäämään takautuvasti, tulee harkittavaksi myös liikaa maksetun eläkkeen takaisinperintä (ks. tark. kohta 10.7 Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä).
Päätös	<p>Työuraeläkkeen lepäämään jättämisestä annetaan valituskelvoinen päätös.</p> <p>Päätöksellä voidaan todeta lepäämisen päättymisajankohta, jos se on tiedossa jo päätöstä annettaessa. Muussa tapauksessa työuraeläke jätetään lepäämään toistaiseksi ja ansioiden päättyttyä tai jäätyä alle ansiorajan annetaan uusi päätös, jossa todetaan ajankohta, josta alkaen työuraeläkkeen maksaminen alkaa uudelleen.</p>

5.12.2023

4.6 Työraeläke vanhuuseläkkeeksi

Työraeläke muuttuu samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana eläkkeensaaja täyttää oman ikäluokkansa mukaisen vanhuuseläkeiän.

Muutos tehdään ilman hakemusta ja siitä annetaan päätös vain, jos eläkkeen määrä samalla muuttuu.

Hakemus on kuitenkin tarpeen, jos eläkkeensaajalla on työraeläkkeen aikana ollut ansioita, joista on karttunut uutta eläkettä.

5.12.2023

5 Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkejärjestelmä on päättynyt vuoden 2017 työeläkeuudistuksen voimaantuloon. Uusia osa-aikaeläkkeitä ei siten enää voi myöntää. Osa-aikaeläkkeen tilalle eläkejärjestelmään tuli vuoden 2017 alusta osittainen vanhuuseläke (ks. luku 6). Aikaisemmin myönnettyjen osa-aikaeläkkeiden maksaminen jatkui lainmuutoksesta huolimatta. Kaikkien Melan myöntämien osa-aikaeläkkeiden maksaminen on kuitenkin jo päättynyt.

5.12.2023

6 Osittainen vanhuuseläke

Nimestään huolimatta osittainen vanhuuseläke ei ole vanhuuseläke. Osittainen vanhuuseläke ja varsinainen vanhuuseläke määräytyvät ja käyttäytyvät monilta osin eritavalla.

Säännöksissä tästä eläkelajista käytetään johdonmukaisesti nimeä ”osittainen varhennettu vanhuuseläke”. Koska osittainen vanhuuseläke voidaan myöntää myös oman ikäluokan mukaisen vanhuuseläkeiän täyttymisen jälkeen, käytetään eläkelajista yleisesti myös nimeä ”osittainen vanhuuseläke” (OVE).

Osittainen vanhuuseläke tarjoaa mahdollisuuden yhdistää työnteko ja osittainen eläke. Eläkkeensaaja voi eläkkeellä ollessaan työskennellä sen verran kuin haluaa. Työskentely osittaisen vanhuuseläkkeen rinnalla ei kuitenkaan ole pakollista. Jos eläkkeensaaja työskentelee eläkkeellä ollessaan, tulee työ vakuuttaa työeläkelakien mukaisesti.

KEL

Osittaiselle vanhuuseläkkeelle voi jäädä vain työeläkelakien mukaan, kansaneläkelain mukaan sitä ei voida myöntää.

6.1 Oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen

6.1.1 Ikä

Tietyn iän täyttäminen on ainoa osittaisen vanhuuseläkkeen saamisen edellytys (MYEL 35 §:n 1 mom.). Myöntämisen edellytyksenä oleva alaikäraja on (MYEL 35 §:n 2 mom.):

- 61 vuotta, jos hakija on syntynyt vuonna 1963 tai aikaisemmin,
- 62 vuotta, jos hakija on syntynyt vuonna 1964, ja
- sopeutettu eliniän odotteen muutoksen mukaisesti, jos hakija on syntynyt vuonna 1965 tai myöhemmin.

Selkeyden ja yksinkertaisuuden vuoksi on tätä kirjoitettaessa otettu huomioon vain 61 vuoden ikäraja. Näin osittain myös sen vuoksi, että vuonna 1964 syntyneet täyttävät 62 vuotta vasta vuonna 2026.

Vuonna 1965 ja myöhemmin syntyneiden osalta ikäraja vahvistetaan sille vuodelle, jonka kuluessa he täyttävät 62 vuotta (MYEL 78 §:n 1 mom.). Vuonna 1965 syntyneille vahvistetaan OVE:n alaikäraja vuodelle 2027 viimeistään 31.10.2026

Osittaiselle vanhuuseläkkeelle on säädetty vain alaikäraja; yläikärajaa ei ole. Edellytyksenä ei ole myöskään se, että OVE - tai edes sen ensimmäinen osuus (ks. tark. kohta 6.3.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen osuudet) - alkaisi ennen oman ikäluokan mukaista alinta vanhuuseläkeikää.

Henkilö, joka ei oman ikäluokansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttäessään ole vielä eläkkeellä, voi saada joko osittaisen vanhuuseläkkeen tai varsinaisen vanhuuseläkkeen, jota käsitellään luvussa 7. Näistä vain osittainen vanhuuseläke on mahdollinen ennen oman ikäluokan mukaisen alimman ikärajan täyttymistä.

5.12.2023

1949 ja myöhemmin syntyneet

Vuonna 1948 ja aikaisemmin syntyneet ovat täyttäneet aiempien säännösten mukaisen vanhuuseläkkeen ylemmän ikärajan jo ennen osittaista vanhuuseläkettä koskevien säännösten voimaantuloa 1.1.2017. Näin ollen osittainen vanhuuseläke voidaan myöntää vain 1949 ja myöhemmin syntyneille.

Ei työskentelyrajoitetta

Osittaisen vanhuuseläkkeen saaminen ei edellytä MYEL- tai muun ansiotoiminnan vähentämistä tai päättymistä.

Ansiotoiminta voi myös lisääntyä OVE:n aikana ilman, että sillä on mitään vaikutusta OVE:n maksamiseen.

6.1.2 Estävät etuudet

Oikeutta OVE:en ei ole henkilöllä, jos hän eläkkeen alkaessa saa muuta omaan työskentelyynsä perustuvaa työeläkettä tai luopumistukea (MYEL 35 §:n 3 mom.).

Työeläkelakien mukaan myönnetty eläke ja luopumistuki estävät osittaisen vanhuuseläkkeen myöntämisen, vaikka niitä ei makseta.

Perhe-eläkkeen saaminen ei ole esteenä OVE:n myöntämiselle, koska se perustuu toisen henkilön työskentelyyn, ei omaan.

Kertasuoritettu tai päättynyt eläke eivät ole esteenä OVE:n myöntämiselle. Päättämisaikakohdalla ei ole merkitystä - OVE voidaan myöntää heti sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka lopussa aikaisempi eläke päättyy. Aikaisempi eläke päätetään tai lakkautetaan sitä koskevien omien menettelytapasääntöjen mukaisesti, oikeus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen ei voi olla päättämisen tai lakkauttamisen perusteena.

Esimerkki 6.1

Maatalousyrittäjälle on myönnetty työkyvyttömyyseläke osaeläkkeenä toistaiseksi. Hän haluaisi ikärajan täytyttyä jäädä OVE:lle, koska sen määrä olisi varhennusvähennyksestä huolimatta osaeläkettä suurempi. OVE voidaan myöntää vain, jos osaeläke voidaan lakkauttaa esimerkiksi työkyvyn palautumisen vuoksi; osaeläkkeen lakkauttamisen perusteena ei voi olla se, että OVE on sitä edullisempi.

Ulkomailta maksettava eläke tai lisäeläke eivät ole esteenä osittaisen vanhuuseläkkeen myöntämiselle. Edellytyksenä on kuitenkin, ettei hakijalle makseta samanaikaisesti mitään sellaista eläkettä tai luopumistukea, joka on esteenä.

6.2 Osittaisen vanhuuseläkkeen alkaminen ja peruuttaminen

Alkaminen

Osittainen vanhuuseläke alkaa eläkkeen hakemista seuraavan kalenterikuukauden alusta tai hakijan ilmoittamasta myöhemmästä ajankohdasta. OVE:a ei myönnetä takautuvasti. (MYEL 37 §:n 1 mom.).

Osittaista vanhuuseläkettä ei voida myöntää takautuvasti edes erityisestä syystä.

Osittainen vanhuuseläke voi sisältää kaksi eri osuutta (ks. tarkemmin jäljempänä kohta 6.3.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen osuudet). Jos näin on, kumpaakin osuutta on haettava erikseen ja kumpikin osuus voi alkaa vasta sen osuuden hakemista

5.12.2023

seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien. Osuuksien väliselle ajalle ei ole mitään vähimmäisaikaa, joten lyhimmillään niiden alkamisten välinen aika on vain yksi kuukausi.

Osittainen vanhuuseläke alkaa samasta ajankohdasta kaikkien työeläkelakien mukaan. Myös osittaisella vanhuuseläkkeellä olevan henkilön hakema toinen 25 prosentin eläkeosuus alkaa samasta ajankohdasta kaikkien työeläkelakien mukaan.

Peruuttaminen

Eläkkeensaaja voi peruuttaa osittaisen vanhuuseläkkeen kolmen kuukauden kuluessa eläkkeen myöntämistä koskevan päätöksen antamisesta (MYEL 37 §:n 3 mom.).

Työeläkejärjestelmässä noudatetaan yleisesti periaatetta, jonka mukaan myönnetyn eläkkeen voi perua valitusaikana. OVE:n kohdalla on päädytty tätä pidempään peruuttamisaikaan. Kolmen kuukauden peruuttamisaikaa on lain esitöissä perusteltu asian merkittävyydellä (mm. pysyvä vaikutus myös OVE:n jälkeen myönnettävään muuhun eläkkeeseen).

3 kk

Kolmen kuukauden peruuttamisaika lasketaan päätöksen antamisesta lukien toisin kuin valitusaika, joka lasketaan vasta päätöksen tiedoksisaannista lukien.

Peruuttaminen on tehtävä kirjallisesti samojen periaatteiden mukaisesti kuin päätöksestä valitettaessa. Peruutuksen on oltava perillä Melassa määräajan päättyessä.

Esimerkki 6.2.

Osittaista vanhuuseläkettä haetaan 6.4.2023, päätös annetaan 26.4.2023 ja postitetaan 28.4.2023. Kolmen kuukauden määräaika lasketaan päätöksen antamisesta, joten peruutuksen on oltava perillä Melassa viimeistään 25.7.2023.

Lisäksi on huomattava, että kolmen kuukauden aika koskee vain mahdollisuutta peruuttaa myönnetty eläke. OVE:n määrään tai päätökseen muulla tavalla tyytymättömyyden on valitettava päätöksestä säännönmukaisen valitusajan puitteissa.

Kolmen kuukauden peruutusajaksi koskee kumpaakin myönnettyä eläkettä erikseen, jos OVE:a on haettu ja se on myönnetty kahtena eri osuutena.

Kun kolme kuukautta on kulunut päätöksen antamisesta, ei sitä voi enää peruuttaa eikä OVE:n lakkauttaminen ole mahdollista.

Peruuttamisen johdosta aiheuttomasti maksettu eläke peritään kokonaan takaisin (ks. tark. kohta 10.7 Aiheuttomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä).

6.3 Osittaisen vanhuuseläkkeen määrä

Pohjaeläke ja sen jakamattomuus

Osittaisen vanhuuseläkkeen perusteena on aina eläkkeen alkamista edeltävän kalenterivuoden loppuun mennessä karttunut työeläke. (MYEL 36 §:n 1 mom.).

Edellä tarkoitettu nk. pohjaeläke sisältää aina kaikkien työeläkelakien mukaan karttuneet eläkkeet. Pohjaeläke sisältää myös edelleen jatkuvista työsuhteista edellisen vuoden loppuun mennessä karttuneen eläkkeen. Tältä osin menettely poikkeaa vanhuuseläkkeestä, jossa eläke voidaan myöntää vain päättyneistä työsuhteista.

5.12.2023

Pohjaeläkkeessä otetaan huomioon paitsi MYEL- ja muusta ansiotoiminnasta myös palkattomista etuuksista samoin kuin mahdollisesta eläkejaksosta karttunut eläke OVE:n alkamista edeltävän vuoden loppuun asti. Pohjaeläkkeessä ei ole mukana mahdollista varhennusvähennystä tai lykkäyskorotusta. OVE:n alkamisvuonna saadut ansiot eivät vaikuta osittaisen vanhuuseläkkeen määrään millään tavalla.

Yksityisen sektorin rekisteröidyn lisäeläkkeen määrää ei oteta pohjaeläkkeessä huomioon. Lisäeläke myönnetään vasta, kun OVE:n jälkeen myönnetään jokin muu eläke.

Pohjaeläkkeenä huomioon otettava eläketurva on samalla tavalla jakamaton kokonaisuus kuin työkyvyttömyyseläkkeissä. Pohjaeläkettä ei voi määritellä eikä osittaiselle vanhuuseläkkeelle voi jäädä erikseen esimerkiksi julkiselta tai yksityiseltä sektorilta. Tältäkin osin osittainen vanhuuseläke poikkeaa vanhuuseläkkeestä.

6.3.1 Osittaisen vanhuuseläkkeen osuudet

25 tai 50 %

Osittainen vanhuuseläke poikkeaa muista eläkelajeista myös siinä, että eläkkeen määrä riippuu hakijan omasta valinnasta. Eläkkeenhakijan tulee hakemuksellaan ilmoittaa, ottaako hän edellisen vuoden loppuun mennessä karttuneesta eläkkeestä (= pohjaeläke, ks. tark. edellä 6.3) 25 vai 50 % (MYEL 36 §:n 1 mom.). Muut vaihtoehdot eivät ole mahdollisia.

25 ja 25 %

Jos osittainen vanhuuseläke on myönnetty 25 %:n suuruisena eläkkeenä, voi sen saaja hakea myöhemmin maksuun toisen 25 % osuuden.

Ensimmäinen ja toinen osuuden välisellä ajalla ei ole vähimmäis- tai enimmäisaikoja. Toinen osuus voi alkaa aikaisintaan seuraavan kuukauden alusta lukien. Toinen osuus voidaan myöntää niin pitkään, kunnes OVE:n saajalle on myönnetty jokin OVE:n estävä eläke.

Osuudet eivät ole alaikäraja lukuun ottamatta ikään sidottuja. Ensimmäinen ja mahdollisesti myös toinen osuus voivat alkaa jo ennen oman ikäluokan mukaisen eläkeiän täyttymistä. Niin ikään on mahdollista, että ensimmäinenkin osuus alkaa vasta oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen.

Yksi ja ainoa pohjaeläke

Jos osittainen vanhuuseläke on myönnetty 25 %:n suuruisena eläkkeenä ja sen saajalle myönnetään myöhemmin toinen 25 %:n osuus, lasketaan jälkimmäinen osuus samasta pohjaeläkkeestä, joka on ollut perusteena ensimmäisen eläkkeen myöntämiselle (MYEL 36 §:n 4 mom.).

Esimerkki 6.3

Maatalousyrittäjä on syntynyt 8.5.1959 ja hän haki 25 %:n suuruista osittaista vanhuuseläkettä 1.8.2020 lukien ja haki myöhemmin toisen 25 %:n suuruisen osittaisen vanhuuseläkkeen 1.11.2023 lukien. Vuoden 2019 loppuun mennessä oli karttunut eläkettä yhteensä 1 435,54 e/kk. Molemmat osuudet myönnetään tämän pohjaeläkkeen perusteella. Molemmat osuudet ovat 358,88 e/kk vuoden 2019 tasossa ilmaistuna ja kumpikin niistä korotetaan palkkakertoimella OVE:n alkamisvuoden tasoon. Ensimmäisen OVE:n suuruus on vuoden 2020 palkkakertoimella tarkistettuna 366,22 e/kk ja toinen osuus tarkistetaan vuoden 2023 palkkakertoimella.

5.12.2023

6.3.2 Varhennusvähennys ja/tai lykkäyskorotus

Osittaiseen vanhuuseläkkeeseen tulee yleensä aina joko varhennusvähennys tai lykkäyskorotus. Vähennys tai korotus jää tulematta ainoastaan silloin, jos OVE tai jompikumpi osuus alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka kuluessa OVE:n saaja täyttää oman ikäluokkansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän (ks. tark. kohta 7.1.1. Alin vanhuuseläkeikä).

Varhennusvähennys 0,4 %/kk

Jos OVE tai toinen taikka molemmat osuudet alkavat viimeistään sen kuukauden alusta lukien, jonka aikana OVE:n saaja täyttää oman ikäluokkansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän, tulee osittaiseen vanhuuseläkkeeseen varhennusvähennys.

Varhennusvähennyksen määrä on 0,4 % kuukaudessa laskettuna oman ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeiästä.

Jokainen osittaisen vanhuuseläkkeen osuus varhennetaan sen ajankohdan mukaan, jolloin kyseinen eläkeosuus myönnetään. Jos henkilö ottaa ensin 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen ja esimerkiksi vuoden päästä toisen 25 prosentin eläkeosuuden, toisen eläkeosuuden varhennusaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä toisen eläkeosuuden ottamisen alkamishetkeen.

Esimerkki 6.4

Esimerkin 6.3 henkilö on syntynyt 8.5.1959, joten hänen ikäluokkansa mukainen alin vanhuuseläkeikä on 64 v 3 kk. Hänen oman ikäluokkansa mukainen vanhuuseläke voisi alkaa 1.9.2023. Hän halusi ensimmäisen OVE:n alkavaksi 1.8.2020 eli 37 kk ennen varsinaisen vanhuuseläkkeen alkamisikää. Varhennusvähennys on $37 \times 0,4 \% = 14,8 \%$. Palkkakertoimella korotetun ja varhennusvähennyksellä vähennetyt OVE:n määrät on $366,22 - 14,8 \% \times 366,22 \text{ e/kk} = 366,22 - 54,20 \text{ e/kk} = 312,02 \text{ e/kk}$.

Varhennusvähennys on pysyvä. Se pysyy paitsi osittaisessa vanhuuseläkkeessä myös sen jälkeen myönnettävässä työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläkkeessä. Niin ikään se vaikuttaa myös mahdollisen perhe-eläkkeen määrään. OVE:en sisältyvää varhennusvähennystä ei poisteta missään vaiheessa.

Luonnollisesti varhennusvähennys rajautuu OVE:n jälkeen myönnettävässä eläkkeessä vain OVE:a vastaavaan osuuteen.

Lykkäyskorotus 0,4 %/kk

Jos OVE tai toinen taikka molemmat osuudet alkavat sitä seuraavan kuukauden jälkeen, jonka aikana OVE:n saaja täyttää oman ikäluokkansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän, tulee osittaiseen vanhuuseläkkeeseen lykkäyskorotus.

Lykkäyskorotuksen määrä on 0,4 % kuukaudessa laskettuna oman ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeiästä. Osittaista vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta ikäluokan alimman vanhuuseläkkeen täyttämistä seuraavan kuukauden alusta osittaisen vanhuuseläkkeen alkamiseen.

Jokainen osittaisen vanhuuseläkkeen osuus lykätään sen ajankohdan mukaan, jolloin kyseinen eläkeosuus myönnetään. Jos henkilö ottaa 25 prosentin osittaisen vanhuuseläkkeen ikäluokan alimman eläkeiän jälkeen, lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeiästä osittaisen vanhuuseläkkeen alkamishetkeen. Jos henkilö

5.12.2023

myöhemmin ottaa toisen 25 prosentin eläkeosuuden, toisen eläkeosuuden lykkäysaika lasketaan ikäluokan alimmasta eläkeistä toisen eläkeosuuden ottamisen alkamishetkeen.

Esimerkki 6.5

Esimerkeissä 6.3 ja 6.4 tarkoitetun henkilön toinen OVE alkaa 1.11.2023 lukien eli 2 kk alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen. Lykkäyskorotus on $2 \times 0,4 \% \times (359,40 \text{ tarkistettuna palkkakertoimella vuoden 2023 tasoon})$. Toisen OVE:n myöntämisen jälkeen henkilö saa osittaista vanhuuseläkettä, jonka toiseen osuuteen on tehty varhennusvähennys ja toiseen osuuteen lykkäyskorotus.

Niin ikään lykkäyskorotus on pysyvä. Kun vanhuus- tai perhe-eläke myönnetään lykkäyskorotusta sisältävän OVE:n jälkeen, pysyy OVE:en sisältyvä lykkäyskorotus OVE:a vastaavalta osalta vanhuus- tai perhe-eläkkeessä sellaisenaan ja vielä myöntämättä olevan eläkkeen osalta lykkäyskorotus lasketaan vanhuuseläkkeen alkamisajankohdan mukaisesti.

6.3.3 Elinaikakerroin

Osittainen vanhuuseläke muunnetaan elinaikakertoimella vastaamaan elinajan odotteen muutosta (MYEL 78 §:n 2 mom.).

Pääsääntö

Eläkkeen alkaessa eläke muunnetaan sille vuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jonka aikana maatalousyrittäjä täyttää 62 vuotta (MYEL 78 §:n 2 mom.).

Pääsäännön mukaan vahvistettua elinaikakerrointa käytetään siitä vuodesta alkaen, jonka aikana eläkkeensaaja täyttää 62 vuotta. Eläkkeensaajan ei tarvitse olla täyttänyt 62 vuotta vielä eläkkeen alkaessa. Riittää, kun hän täyttää 62 vuotta sen vuoden aikana, jolloin eläke alkaa.

Eläke muunnetaan 62 vuoden täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, vaikka osittainen vanhuuseläke tai toinen taikka molemmat osat alkaisivat tätä vuotta myöhemmin.

Ennen 62 vuoden täyttämivuotta

Osittaisen vanhuuseläkkeen ikäraja on 61 vuotta, mutta elinaikakerroin vahvistetaan vasta sille vuodelle, jonka aikana henkilö täyttää 62 vuotta.

Jos OVE alkaa jo sen vuoden aikana, jonka kuluessa OVE:n saaja täyttää 61 vuotta, käytetään sille vuodelle vahvistettua elinaikakerrointa (MYEL 78 §:n 2 mom.). Näin menetellään myös silloin, kun eläke alkaa 61 vuoden täyttämivuoden loppupuolella, vaikka jo silloin olisi tiedossa seuraavalle vuodelle vahvistettu elinaikakerroin.

Esimerkki 6.6

Edellä esimerkeissä 6.3 - 6.5 tarkoitettu henkilö täytti 62 vuotta 8.5.2021, joten hänen eläkkeeseen sovelletaan vuodelle 2021 vahvistettavaa elinaikakerrointa. Henkilön ensimmäinen OVE alkoi jo 1.8.2020, jolloin tämä osuus muunnettiin vuodelle 2020 vahvistettavalla elinaikakertoimella. Toinen osuus alkaa 1.11.2023, jolloin tätä osuutta muunnettaessa käytetään vuodelle 2021 vahvistettua elinaikakerrointa. Toisen osuuden myöntäminen ei vaikuta millään tavalla siihen elinaikakertoimeen, jota oli käytetty ensimmäistä osuutta myönnettäessä.

5.12.2023

Laskentajärjestys

Eläke muunnetaan elinaikakertoimella sen jälkeen, kun osittainen vanhuuseläke on ensin korotettu palkkakertoimella alkamisvuoden tasoon ja siihen on tehty mahdollinen varhennusvähennys tai lykkäyskorotus.

Kun osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnetään vanhuuseläke, aiemmin osittaisena myönnettyjen eläkeosuuksien elinaikakertoimet säilyvät alkamisajankohdan mukaisina.

6.3.4 Ensisijaisen etuuden vähentäminen

Osittaisen vanhuuseläkkeen lisäksi henkilö saattaa olla oikeutettu jonkin toisen järjestelmän mukaiseen korvaukseen. OVE:sta vähennetään eläkkeensaajan saama ensisijainen etuus (MYEL 83 §, TyEL 92 – 94 §).

Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa ([telp.fi/Ohjeet/Etuudet/Etuuden määräytyminen](http://telp.fi/Ohjeet/Etuudet/Etuuden_määräytyminen)).

6.4 Osittainen vanhuuseläke muuksi eläkkeeksi

Osittaisen vanhuuseläkkeen maksaminen päättyy, kun OVE:n saajalle myönnetään työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläke. Näitä eläkkeitä, myös vanhuuseläkettä, on haettava aina erikseen.

Siinä tapauksessa, ettei OVE:n saaja hae edellä mainittua eläkettä, jatkuu OVE:n maksaminen koko loppuelämän ajan. Maksaminen voi jatkua vielä 68 vuoden iän täyttämisen jälkeenkin.

OVE:lla pysyvä vaikutus

Osittaiseen vanhuuseläkkeeseen sisältyvä varhennusvähennys tai lykkäyskorotus on pysyvä. OVE otetaan sen jälkeen myönnettävissä eläkkeessä huomioon sellaisenaan ja vielä myöntämätön eläke (nk. säästöosuus) lasketaan normaalisäännöin.

OVE:n maksaminen päättyy

OVE:n maksaminen päättyy, kun sen jälkeen myönnetään työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläke.

Jos OVE:n saajalla myönnetään työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläke samalle ajalle, jolta on jo maksettu OVE:a, otetaan OVE huomioon muun myönnettävän eläkkeen osasuorituksena (MYEL 41 §).

Vanhuuseläke

Osittainen vanhuuseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun henkilölle myönnetään vanhuuseläke (MYEL 38 §).

Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen sisältää aina

- maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen
- säästöosuuden, eli sen osan osittaista vanhuuseläkettä varten lasketusta pohjaeläkkeestä, jota ei ole vielä myönnetty.

Jos myöntämisen ehdot täyttyvät, myönnetään lisäksi osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä mahdollisesti mm. seuraavilla perusteilla karttunut eläke

5.12.2023

- työskentely
- palkattomien aikojen etuudet
- tutkintoon johtanut opiskelu ja alle kolmivuotiaan lapsen hoitaminen
- työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhde

Esimerkki 6.7.

Edellä esimerkeissä 6.3.- 6.6. tarkoitettu henkilö jää vanhuuseläkkeelle 1.1.2024. Aikaisemmin myönnetyt (1.8.2020 ja 1.11.2023 alkaneet) OVE:t otetaan vanhuuseläkkeessä huomioon sellaisina kuin ne ovat maksussa 1.1.2024 (eläkeindeksillä tarkistettuina). Vanhuuseläkkeessä otetaan huomioon vielä myöntämätön osuus pohjaeläkkeestä (säästöosuus) eli vuoden 2019 loppuun mennessä karttuneesta eläkkeestä tarkistettuna palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Lisäksi otetaan huomioon vuoden 2020 alusta lukien mahdollisesti karttunut muu eläketurva kokonaisuudessaan korotettuna palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Vielä myöntämättömään eläkkeen osaan tulee lykkäyskorotus oman ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeistä lukien ($4 \times 0,4 \% = 1,6 \%$), jonka jälkeen tämä eläkkeenosa tarkistetaan vuodelle 2021 vahvistetulla elinaikakertoimella (eläkkeen saaja täyttää silloin 62 v.).

OVE:a sisältävä työkyvyttömyyseläke

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen määräästä katso kohta 3.4.1.3 Osittaista vanhuuseläkettä saavat.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään OVE:n jälkeen osatyökyvyttömyyseläkkeenä tai osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena kuntoutustukena, on sen määrä puolet täyden eläkkeen määräästä.

Jos OVE:a sisältävä työkyvyttömyyseläke lakkaa, keskeytyy tai jää lepäämään, jatkuu eläkkeen maksaminen osittaisena vanhuuseläkkeenä sen suuruisena kuin se on aikaisemmin myönnetty (MYEL 39 §:n 2 mom.). Tällaisissa tilanteissa OVE:n maksaminen jatkuu ilman eri hakemusta.

Niin ikään OVE:n maksaminen jatkuu automaattisesti ilman hakemusta myös silloin, kun OVE:a sisältävä työkyvyttömyyseläke on myönnetty kuntoutustukena ja sen maksaminen päättyy.

OVE:a sisältävä työuraeläke

Osittaisen vanhuuseläkkeen saajalla on oikeus työuraeläkkeeseen, jos työuraeläkkeen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Työuraeläkkeen määrä lasketaan osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen seuraavista osista (MYEL 40 § 1 mom.):

- maksussa oleva osittainen vanhuuseläke
- säästöosuus eli se osa osittaista vanhuuseläkettä varten lasketusta pohjaeläkkeestä, jota ei ole vielä myönnetty
- työuraeläkkeen alkamiseen mennessä työ- ja yrittäjäansioista karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen
- palkattomien etuuksien perusteella karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja sen jälkeen enintään eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun saakka

5.12.2023

- opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelta ja sen jälkeen
- osittaista vanhuuseläkettä edeltäneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta karttunut eläke osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuodelta.

Työuraeläkkeenhakijalle myönnetään säästöosuus sekä työuraeläkkeen alkamiseen mennessä ansaittu eläke kaikkien eläkelakien mukaan samanaikaisesti.

Jos OVE:a sisältävä työuraeläke jää lepäämään, jatkuu eläkkeen maksaminen osittaisena vanhuuseläkkeenä sen suuruisena kuin se on aikaisemmin myönnetty (MYEL 40 §:n 2 mom.). Tässä tilanteessa OVE:n maksaminen jatkuu ilman eri hakemusta.

6.5 Osittainen vanhuuseläke ja muu sosiaaliturva

Osittaisen vanhuuseläkkeen saaminen ei ole millään tavalla sidottu työskentelyn jatkumiseen tai päättymiseen. Estettä ei ole myöskään sille, vaikka OVE:n saaja laajentaa aikaisempaa toimintaa tai aloittaa kokonaan uuden ansiotoiminnan osittaisella vanhuuseläkkeellä ollessaan.

Edellä olevasta johtuen osittaisen vanhuuseläkkeen saajan oikeus muuhun sosiaaliturvaan määräytyy usein samoin perustein kuin ammatissa toimivilla henkilöillä yleensä. Joissakin tapauksissa OVE voi vaikuttaa myönnettävän etuuden määrään.

MYEL-vakuutus

OVE:n saaminen ei vaikuta MYEL-vakuuttamisvelvollisuuteen millään tavalla. Edellytysten täytyessä vakuutus jatkuu pakollisena ja oikeus Mela-turvaan määräytyy samoin säännöin kuin muilla pakolliseen MYEL-vakuutukseen kuuluvilla.

Niin ikään OVE:n saajalla on mahdollisuus ottaa MYEL-vakuutus vapaaehtoisena, jos viljelmän pinta-ala tai työpanoksen arvo jää alle pakollisen vakuuttamisen alarajan. Tässäkin tapauksessa oikeus Mela-turvaan määräytyy samoin kuin muilla vapaaehtoisen MYEL-vakuutuksen ottaneilla.

5.12.2023

7 Vanhuuseläke

Vanhuuseläkkeen tarkoitus on turvata toimeentulon jatkuvuus silloin, kun maatalousyrittäjä tai apurahansaaja vanhuuseläkeiän saavutettuaan päättää siirtyä eläkkeelle.

Vanhuuseläke esitetään tässä voimassa olevien säännösten mukaisena. Aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä käsitellään vain siinä yhteydessä ja siinä laajuudessa kuin asiayhteys edellyttää.

7.1 Vanhuuseläkeoikeus

MYEL:n osalta ikäedellytyksen täytyminen on ainoa eläkkeen myöntämisen edellytys. Maatalousyrittäjä voi saada vanhuuseläkkeen, vaikka hän edelleen jatkaisi entistä MYEL-toimintaansa (MYEL 31 §:n 1 mom.).

Edelleen jatkuvasta TyEL-, MEL- ja JuEL-suhteesta vanhuuseläkkeen voi saada ennen vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaa (68, 69 tai 70 vuotta ikäluokan mukaisesti) vain sillä edellytyksellä, että hakijan työ- tai virkasuhde päättyy. YEL-vanhuuseläkkeen voi sen sijaan saada MYEL:n tavoin jo alimman vanhuuseläkeiän täyttämisestä lukien, vaikka YEL-toiminta jatkuisi edelleen.

7.1.1 Alin vanhuuseläkeikä

Vuoden 2017 alusta voimassa olevien säännösten mukaan alin vanhuuseläkeikä määräytyy seuraavasti (MYEL 31 §:n 2 mom.):

Syntymävuosi	Alin vanhuuseläkeikä
1954 tai aikaisempi	63 v
1955	63 v 3 kk
1956	63 v 6 kk
1957	63 v 9 kk
1958	64 v
1959	64 v 3 kk
1960	64 v 6 kk
1961	64 v 9 kk
1962 - 1964	65 v
1965 tai myöhempi	Ei määritelty vielä

1965 ja myöhemmin syntyneet

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa alimman vanhuuseläkeiän vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneille aina sille vuodelle, jonka aikana kukin ikäluokka täyttää 62 vuotta. Ikäraja vahvistetaan viimeistään kahta kuukautta ennen sanottua kalenterivuotta, joten vuonna 1965 syntyneet tietävät oman alimman vanhuuseläkeikänsä viimeistään 31.10.2026.

Erikseen on säädetty vielä, että alin vanhuuseläkeikä lasketaan kuukauden tarkkuudella ja se voi poiketa enintään kahdella kuukaudella edellisestä vahvistetusta alimmasta vanhuuseläkeiästä (MYEL 31 §:n 3 mom. ja TyEL 83 §).

5.12.2023

Alin vanhuuseläkeikä

Edellä olevassa taulukossa on kerrottu kunkin ikäluokan mukainen alin vanhuuseläkeikä. Tämä ei kuitenkaan ole se ikä, jolloin vakuutetun tulee jäädä vanhuuseläkkeelle. Vanhuuseläkkeelle voi jäädä myös oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, minkä vuoksi ikärajaista käytetään laissa johdonmukaisesti termiä ”alin vanhuuseläkeikä”. Eläkkeelle voi jäädä jo oman ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeiästä, mutta ei ole pakko.

Alimman vanhuuseläkeiän merkitys

Vaikka oman ikäluokan mukaisella alimmalla vanhuuseläkeiällä ei ole sitovaa vaikutusta sen suhteen, milloin oman vanhuuseläkkeen tulee alkaa, voi se vaikuttaa muulla tavalla vakuutetun eläketurvaan. Oman ikäluokan mukaisella alimmalla vanhuuseläkeiällä on merkitystä ainakin seuraavien asioiden osalta:

- työkyvyttömyys- ja työraueläkettä ei voida myöntää enää, jos eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät vasta oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen (joissakin tapauksissa eläke myönnetään työkyvyttömyys- tai työraueläkkeen sijasta vanhuuseläkkeenä myös silloin, kun eläkkeen saamisen edellytykset ovat täyttyneet jo ennen alinta vanhuuseläkeikää)
- työkyvyttömyyseläkkeissä ns. tuleva aika lasketaan oman ikäluokan mukaiseen alimpaan vanhuuseläkeikään asti
- työkyvyttömyys- ja työraueläke muuttuvat vanhuuseläkkeeksi oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien
- perhe-eläkkeissä edunjättäjän laskennallinen eläke lasketaan edunjättäjän ikäluokan mukaiseen alimpaan vanhuuseläkeikään asti; niin myös lesken eläke, jos lesken eläke otetaan vähennyistä tehtäessä huomioon laskennallisena
- osittaisen vanhuuseläkkeen varhennusvähennys tai lykkäyskorotus lasketaan oman ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeiästä, ja
- vanhuuseläkkeen lykkäyskorotus lasketaan oman ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeiästä.

On kuitenkin huomattava, että oman ikäluokan mukainen alin vanhuuseläkeikä vaikuttaa edellä mainitulla tavalla vain silloin, kun kyse on eläkkeestä, joka on myönnetty vuoden 2017 alusta voimaantulleiden säännösten mukaisesti.

Aikaisemmat ikärajat

Vanhuuseläkkeen ikäraja oli vuoden 2004 loppuun asti 65 vuotta. Vuosina 2005 - 2016 ikäraja ei ollut sidottu mihinkään tiettyyn ikään, vaan vanhuuseläkkeelle saattoi jäädä joustavasti oman valinnan mukaan ikävuosien 63 - 68 välillä.

Aikaisemmat ikärajat voivat tulla edelleen sovellettaviksi niissä tilanteissa, joissa henkilö on täyttänyt 65 vuotta jo ennen v. 2005 taikka 68 vuotta jo ennen v. 2017 eikä ole hakenut eläkettä ollenkaan tai kaikkea karttunutta eläkettä.

1940 - 1948 syntyneet

Kaikki näihin ikäluokkiin kuuluvat henkilöt ovat täyttäneet 68 vuotta jo vuoden 2016 loppuun mennessä, eivätkä he voi kartuttaa eläkettä enää vuoden 2017 alusta voimaan tulleiden säännösten mukaisesti.

5.12.2023

Vanhuuseläke myönnetään lykättynä 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Lykkäyskorotuksen määrä on 0,4 %/kk eläkkeen alkamiseen asti (MYEL:n muuttamisesta annetun lain VpL:n 3 §:n 2 mom.).

7.1.2 Ennen alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä

OVE Maatalousyrittäjä tai apurahansaaja voi jäädä osittaiselle vanhuuseläkkeelle aikaisintaan 61 vuoden iän täyttämisestä lukien, riippuen siitä, minä vuonna hän on syntynyt. Monista yhtäläisyyksistä huolimatta kyseessä ovat kuitenkin eri eläkelajit, jotka täydentävät mutta eivät korvaa toisiaan. Osittainen vanhuuseläke (OVE) sivuutetaan tässä vain maininnalla, koska sitä käsitellään yksityiskohtaisesti luvussa 6.

Lisäeläke tai lisäeläkejärjestely

Työnantajan oli aikaisemmin mahdollista ottaa työntekijöilleen lisäeläkevakuutus, johon liittyi lakisääteistä vanhuuseläkeikärajaa alempi eläkeikä. Lisäeläkejärjestelyt suljettiin vuoden 2005 työeläkeuudistuksen yhteydessä ja lakkautettiin kokonaan 1.1.2017 lukien.

Joissakin tilanteissa työntekijällä on edelleen mahdollisuus jäädä eläkkeelle lisäeläkevakuutuksen mukaisessa vanhuuseläkeikässä, joka voi olla oman ikäluokan mukaista eläkeikää alempi. Tarkemmat säännökset, milloin näin voidaan menetellä, on eri työeläkelakien voimaantuloeissa.

MEL Jos eläkkeen hakijalla on oikeus Merimieseläkelain (MEL) mukaiseen vanhuuseläkkeeseen oman ikäluokan mukaista alinta vanhuuseläkeikää alemmasta eläkeiästä lukien, voidaan myös MYEL-eläke myöntää tästä samasta ajankohdasta lukien. Tällaisessa tilanteessa MYEL-eläkkeen määrä muunnetaan vakuutusmatemaattisesti vastaamaan MYEL:n mukaista eläkkeellesiirtymisikää. (MYEL 31 §:n 4 mom.)

Julkisen sektorin eläkkeet Eräitä ammattiryhmiä lukuun ottamatta julkisen sektorin vanhuuseläkeikää koskevat säännökset ovat samat kuin yksityisellä sektorilla.

Julkisen sektorin eläkeiät olivat vuoden 2005 työeläkeuudistukseen asti alemmat kuin työeläkejärjestelmässä yleensä. Lainmuutoksen yhteydessä aikaisempi aika otettiin huomioon laskemalla ns. henkilökohtainen eläkeikä päivän tai kuukauden tarkkuudella niille, joiden eläkeikä muuttui lainmuutoksen yhteydessä. Lisäksi valtion palveluksessa olevat henkilöt ovat voineet valita ammattikohtaisen eläkeiän, joka on yleensä alempi kuin oman ikäluokan mukainen alin vanhuuseläkeikä.

Mahdollisuus jäädä varsinaiselle vanhuuseläkkeelle ennen 63 vuoden iän täyttämistä määräytyy lakikohtaisesti. MYEL:n samoin kuin muiden yksityisen sektorin eläkelakien mukaiset eläkkeet voidaan myöntää vasta oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisestä lukien.

7.1.3 Alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen

Oman ikäluokan mukainen alin vanhuuseläkeikä on aikaisin ajankohta, mistä lukien vanhuuseläkkeen voi ottaa. Eläkkeelle voi jäädä myöhemminkin.

5.12.2023

Vanhuuseläkkeessä ei ole ylintä ikärajaa. Vanhuuseläkkeelle ei tarvitse jäädä vielä edes siinä vaiheessa, kun eläkkeen karttuminen päättyy 68, 69 tai 70 vuoden iän täyttämistä lukien.

Jos vanhuuseläke alkaa oman ikäluokan mukaista alinta vanhuuseläkeikää myöhemmin, korotetaan eläkkeen määrää 0,4 % jokaista lykkäyskuukautta kohden, mikä tekee vanhuuseläkkeen lykkäämisestä houkuttelevan vaihtoehdon. Vanhuuseläkkeen määrästä ks. tark. kohta 7.4.2 Lykkäyskorotus.

7.1.4 Milloin vanhuuseläkkeelle?

Henkilö, jolle ei ole vielä myönnetty omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä, tekee päätöksen vanhuuseläkkeen hakemisesta itse. Mela antaa neuvoja päätöksen tueksi. Itselle sopivaa ajankohtaa harkittaessa hakijan kannattaa kiinnittää huomiota mm. seuraaviin seikkoihin:

- MYEL- ja MATA-vakuutus päättyvät, kun vanhuuseläke alkaa. Jos vapaaehtoista vakuutusta - joko MYEL tai MATA taikka molemmat -haetaan vasta vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen, jää vakuutusten välille katko, koska pakollinen vakuutus päättyy viimeistään eläkkeen alkamiseen ja vapaaehtoinen vakuutus voidaan tehdä vasta hakemisajankohdasta eteenpäin.
- vanhuuseläkkeen saajalla ei ole oikeutta lomituspalveluihin
- työ- ja kansaneläke voivat alkaa eri ajankohdista
- yksityisen ja julkisen sektorin vanhuuseläkkeet voivat alkaa eri ajankohdista
- vanhuuseläke ei vaikuta maataloustukien maksamiseen

7.2 Vanhuuseläkkeen hakeminen

Työkyvyttömyys- ja työuraeläke samoin kuin luopumistuen perusmäärä muuttuvat automaattisesti vanhuuseläkkeeksi. Kaikissa muissa tilanteissa vanhuuseläkettä on aina haettava.

Vanhuuseläkettä on haettava myös silloin, kun kyseessä on työkyvyttömyys- tai työuraeläkkeen rinnalla tai vanhuuseläkeaikana karttunut uusi eläke. Viimeksi mainitusta ks. tark. kohta 7.7. Vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen lisääminen.

Eri työeläkelakien perusteella karttunut eläke

Yleensä työeläkejärjestelmän vanhuuseläkettä haetaan kaikkien eläkelakien osalta samanaikaisesti. Halutessaan eläkkeenhakija voi kuitenkin hakea eri lakien perusteella karttuneen vanhuuseläkkeen eri ajankohtina.

Lähtökohtaolettama on, että kaikkien työeläkelakien perusteella karttunut eläke, joka on hakemusajankohtana myönnettävissä, myönnetään kerralla, ellei hakija ole hakemuksellaan muuta ilmoittanut.

Päättyneen työskentelyn perusteella karttunut eläke

5.12.2023

Jos hakijalla on edelleen jatkuvaa työskentelyä, on vanhuuseläkettä haettava myös sen osalta. Aikaisemmin päätynen työskentelyn perusteella karttunutta eläkettä (ns. vapaakirja) ei voida myöntää ilman, että hakija hakee eläkkeen myös edelleen jatkuvasta työstä. Jos hakijalla on edelleen jatkuvaa rinnakkaista työskentelyä, voidaan kaikki vapaakirjaeläkkeet myöntää, jos hän hakee vanhuuseläkettä yhdestäkin edelleen jatkuvasta työstä.

Luottamusmies

Pelkkä vapaakirjaeläke voidaan myöntää kuitenkin silloin, jos hakijan ainoa yksityisellä sektorilla edelleen jatkuva työ on luottamustehtävän hoitaminen, josta on otettu TyEL-vakuutus. Tässäkin tilanteessa karttuneen eläkkeen edelleen jatkuvasta luottamusmiestoiminnasta saa vasta sen päätyttyä.

MYEL-YEL

Jos molemmat yrittäjätoiminnot jatkuvat edelleen, vanhuuseläkkeen voi hakea joko toisesta tai molemmista.

Jos YEL- tai MYEL-toiminta on jo päätynyt, edellyttää eläkkeen saaminen päättyneestä toiminnasta, että hakija jää eläkkeelle myös edelleen jatkuvasta toiminnasta.

MYEL-TyEL

Myös tässä tilanteessa eläkkeen voi hakea joko MYEL- tai TyEL-toiminnasta, tai molemmista, jos molemmat jatkuvat edelleen.

MYEL-eläkkeen saa, vaikka MYEL-toiminta jatkuisi edelleen. Sen sijaan TyEL-eläkkeen voi saada vasta, kun työsuhde on päätynyt. Työsuhteen päättymistä ei kuitenkaan edellytetä, jos vanhuuseläkettä haetaan vasta sen jälkeen, kun eläkkeen vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja (68, 69 tai 70 vuotta ikäluokasta riippuen) on täyttynyt.

Eläkkeen hakijalla voi olla rinnakkain kaksi (tai useampiakin) TyEL-suhteita, joista toinen päättyy ja toinen jatkuu edelleen. Eläkkeen voi saada vain päättyvän TyEL-työsuhteen ja mahdollisesti jo aikaisemmin päättyneiden toimintojen (TyEL, TEL, LEL, TaEL) osalta.

Aikaisemmista työsuhteista karttuneet eläkkeet (vapaakirjat) voidaan myöntää MYEL-eläkkeen rinnalla, vaikka hakijan nykyinen työsuhde jatkuisi edelleen. Sen sijaan MYEL-vanhuuseläkettä ei voi ottaa TyEL:n rinnalle pelkästään päättyneiden MYEL-toimintojen osalta silloin, kun hakijalla on myös voimassa oleva MYEL-vakuutus.

Esimerkki 7.1

Eläkkeen hakijalla on ollut MYEL-vakuutus vuodesta 1970 lukien. Lisäksi hänellä on ollut lukuisia TEL-työsuhteita ja LEL-ansioita viimeksi 2000-luvun alkuvuosina. Tällä hetkellä eläkkeenhakijalla on MYEL-toiminnan rinnalla vuonna 2003 alkanut ja edelleen jatkuva TyEL-suhde. Hakijalle voidaan myöntää vanhuuseläke MYEL:n lisäksi aikaisemmin päättyneistä TEL- ja LEL-toiminnoista.

Eläkkeen siitä TyEL:n mukaisesta työsuhteesta, joka jatkuu vielä vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen, voi saada vasta työsuhteen päätyttyä.

Esimerkki 7.2

Maatalousyrittäjä on MYEL-toimintansa rinnalla ollut TyEL:n mukaan vakuutetussa työsuhteessa, minkä lisäksi hänellä on ollut ja on edelleen kunnallisia luottamustoimia. Maatalousyrittäjän työsuhde päättyy oman ikäluokan mukaiseen eläkeikään, mutta MYEL-toiminta jatkuu edelleen. Vanhuuseläkettä haetaan kaikista toiminnoista. Vanhuuseläke voidaan myöntää työsuhteesta (päättynyt) ja MYEL-

5.12.2023

toiminnasta (toiminnan ei tarvitse päättyä) karttuneen eläkkeen osalta, mutta luottamustoimista eläke myönnetään vasta kun ne päättyvät.

Yksityinen - julkinen

Niin ikään on mahdollista, että MYEL- ja muut yksityisen sektorin eläkelakien mukaiset vanhuuseläkkeet halutaan alkamaan eri ajankohdasta kuin julkisen sektorin eläke.

Toisin kuin yksityisen sektorin sisäisessä tarkastelussa, vapaakirjaeläkkeen voi saada erikseen ilman, että samanaikaisesti tarvitsee jäädä eläkkeelle edelleen jatkuvasta ansiotoiminnasta, jos päättynyt toiminta on ollut yksityisellä sektorilla ja edelleen jatkuva toiminta on julkisella sektorilla tai päinvastoin.

Esimerkki 7.3

Henkilö on jäänyt JuEL:n mukaiselle vanhuuseläkkeelle 63 vuoden iässä. Hän ei ole halunnut vielä siinä vaiheessa jäädä MYEL:n mukaiselle vanhuuseläkkeelle. MYEL-vakuutus on kuitenkin muuttunut vapaaehtoiseksi toisen järjestelmän myöntämän vanhuuseläkkeen takia. Siinä vaiheessa, kun maatalousyrittäjä hakee MYEL:n mukaista vanhuuseläkettä, myönnetään hänelle kaikki se MYEL-eläke, mikä hänelle on ehtinyt karttua eläkkeen alkamiseen mennessä (myös JuEL-vanhuuseläkkeen rinnalla karttunut eläke).

Yksityisen ja julkisen sektorin vanhuuseläkkeet voivat alkaa eri ajankohdista niin kuin edellä on todettu. Niin ikään hakija voi halutessaan ottaa yksityisen sektorin vanhuuseläkkeet eri ajankohdista lukien.

7.3 Vanhuuseläkkeen alkaminen

Hakemus

Hakija ilmoittaa hakemuslomakkeella ajankohdan, mistä lukien hän haluaa jäädä vanhuuseläkkeelle. Ellei estettä ole (ks. edempänä), menetellään hakemuksella esitetyn mukaisesti.

Jos hakemuksella ei ole esitetty mitään alkamisajankohtaa, myönnetään vanhuuseläke hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien, jos se on mahdollista.

Hakemista myöhempi alkaminen

Jos hakemus tehdään useita kuukausia ennen alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä, hylätään hakemus sen vuoksi, ettei ikärajaedellytys täyty. Hakemus hylätään ennenaikaisena myös silloin, jos eläkettä jostakin muusta syystä haetaan huomattavasti ennen sen alkamista. Samalla kun hakemus hylätään, pyydetään hakijaa hakemaan eläkettä uudelleen lähempänä vanhuuseläkkeen ikärajaa tai toivottua alkamisajankohtaa.

Käytännössä aikana, jonka kuluessa vanhuuseläkkeen tulisi viimeistään alkaa hakemisajankohtaan nähden, on pidetty enimmillään noin kuutta kuukautta.

Hakemista aikaisempi alkaminen

Vanhuuseläke myönnetään takautuvasti enintään eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneeltä kolmelta kuukaudelta ja pätevästä syystä tätä pidemmältä ajalta (MYEL 33 §:n 1 mom.).

5.12.2023

Eläkkeen takautuva myöntäminen edellyttää, että maatalousyrittäjän tai apurahan-saajan MYEL-vakuutus on päättynyt ennen eläkkeen alkamista (MYEL 33 §:n 1 mom.). Jos hakijan MYEL-vakuutus on edelleen voimassa, ei MYEL-vanhuuseläkettä voida myöntää takautuvasti.

Esimerkki 7.4

Maatalousyrittäjä hakee 15.7.2023 vastaanotetulla hakemuksella vanhuuseläkettä takautuvasti 1.4.2023 lukien. Samalla hän ilmoittaa vuokranneensa tilan pellot pois 1.5.2023 lukien, minkä johdosta MYEL-vakuutus päätetään sanottuun ajankohtaan. MYEL-vanhuuseläke voidaan myöntää takautuvasti, mutta vasta 1.5.2023 lukien, koska MYEL-vakuutus ei enää silloin ole voimassa.

Esimerkki 7.5

Maatalousyrittäjällä on aikaisemmin päättyneistä työsuhteista TEL-vapaakirjoja ja LEL-ansioita. MYEL-vakuutus jatkuu edelleen. Maatalousyrittäjä hakee vanhuuseläkettä 5.8.2023 vastaanotetulla hakemuksella takautuvasti 1.5.2023 lukien. TEL- ja LEL-ansiodenkin osalta vanhuuseläke voidaan myöntää vasta hakemusta seuraavan kuukauden alusta eli 1.9.2023 lukien, koska vapaakirjoihin perustuvaa eläkettä ei voi edelleen jatkuvan toiminnan rinnalla saada maksuun erikseen.

Esimerkki 7.6

Henkilö on aikaisemmin työskennellyt kunnan palveluksessa, mutta viime vuosina yksinomaan maatalousyrittäjänä, josta hänellä on voimassa oleva MYEL-vakuutus. Hän voi hakea kunnan palveluksesta karttuneen eläkkeen vanhuuseläkkeenä kolmelta kuukaudelta takautuvasti, koska yksityisen sektorin edelleen jatkuva työskentely (MYEL-vakuutus) ei ole esteenä julkisen sektorin eläkkeen myöntämiselle takautuvasti. Jos hän menettelee näin, päättyy pakollinen MYEL-vakuutus samaan ajankohtaan, mistä julkisten alojen vanhuuseläke alkaa ja tämän jälkeen hän voi ottaa myös MYEL-vanhuuseläkkeen takautuvasti, kun MYEL-vakuutus ei ole enää takautuvalta ajalta voimassa.

Pätevä syy: yli 3 kk

Vanhuuseläke voidaan pätevästä syystä maksaa takautuvasti pidemmältäkin ajalta kuin kolmelta kuukaudelta.

Pätevänä syynä voidaan pitää esim. sairautta, joka on ollut esteenä vanhuuseläkkeen hakemiselle. Pelkkä tietämättömyys takautuvan maksuajan pituudesta ei ole pätevä syy.

Tapaturmat ja niistä aiheutuneet sairaalahoitajaksot olivat pätevä syy myöntää eläke yli kolmen kuukauden ajalta takautuvasti. TELK piti mahdollisena, että henkilö olisi ilman tapaturmia hakenut vanhuuseläkettä heti 65 vuoden iän täytettyään (TELK/1686/3002/2016).

Työskentelyn jatkuminen

MYEL-vanhuuseläkkeen saaminen ei edellytä MYEL-toiminnan päättymistä. MYEL-toiminnan edelleen jatkuessa vanhuuseläkettä ei kuitenkaan voi saada takautuvasti vaan aikaisintaan vasta hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien.

TyEL-eläkkeen samoin kuin julkisen sektorin eläkkeiden osalta vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä ennen vakuuttamisvelvollisuuden ylärajan täyttymistä on työ- tai palvelussuhteen päättymisen. Eläke voi alkaa aikaisintaan työskentelyn päättymistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Jos työ- tai palvelussuhde on päättynyt jo aikaisemmin, voidaan eläke myöntää – MYEL:n tavoin - hakemiskuukautta edeltäneeltä kolmelta kuukaudelta (tai pätevästä syystä sitä pidemmältäkin ajalta).

5.12.2023

Työskentelyn päättymistä ei edellytetä siinä tapauksessa, että ainoa edelleen jatkuva työ on luottamustoimi. Eläkkeen aikaisemmin päättyneistä toiminnoista voi saada vaikka tämä luottamustoimi jatkuu edelleen. Eläkkeen tästä luottamustoimesta voi saada kuitenkin aikaisintaan vasta tämän luottamustoimen päätyttyä.

Luottamustoimet, omais- ja perhehoito

Jos jokin työ- tai virkasuhde päättyy vanhuuseläkkeen alkaessa, voi vanhuuseläkkeen saada myös edelleen jatkuvasta rinnakkaisesta julkisen alan luottamustoimesta taikka omais- tai perhehoitosuhteesta. Vanhuuseläkkeen rinnalla karttuvan uuden eläkkeen voi saada aikaisintaan 68, 69 tai 70 vuoden iästä lukien sen mukaan, mihin asti eläkkeen karttuminen on mahdollista.

Eläkeikä

Myös eläkeiän täyttäminen voi vaikuttaa vanhuuseläkkeen alkamiseen.

MYEL-vanhuuseläke voi alkaa aikaisintaan oman ikäluokan mukaisen eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Eräissä tapauksissa vanhuuseläkkeen alkaminen on mahdollista jo ennen eläkeiän täyttämistä (ks. tark. kohta 7.1.2 Ennen alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä).

7.4 Vanhuuseläkkeen määrä sen alkaessa

7.4.1 Eläke ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeiästä

Jos vanhuuseläke alkaa oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaittu eläke (MYEL 32 §:n 1 mom.).

MYEL:n osalta eläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon:

- vapaakirja 31.12.2004 ja vapaakirjat sitä ennen päättyneistä toiminnoista
- vuosiansioista kulloinkin voimassa olleiden säännösten ja karttumaprosenttien mukaan laskettu eläke vuodesta 2005 alkaen

Ansiot otetaan huomioon eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun saakka. MYEL-toiminnasta karttuneen eläkkeen määrästä ja sen laskemisesta, ks. tarkemmin kohta 1.1 Eläkkeen karttuminen MYEL-toiminnasta.

Eri ajanjaksoihin ja kalenterivuosiin kohdistuvat vapaakirjat ja työtulot korotetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon, ks. tarkemmin kohta 11.4 Indeks (palkkakerroin) ja työtulot.

MYEL + muut työeläkkeet

Kun vanhuuseläke myönnetään henkilölle, joka ei aikaisemmin ole ollut eläkkeellä, noudatetaan aina ns. viimeisen eläkelaitoksen periaatetta.

Vanhuuseläkehakemuksen ratkaisevasta eläkelaitoksesta ja sen määräytymisestä, ks. tarkemmin luku 12.

5.12.2023

Palkattomat etuudet

MYEL- ja muun ansiotoiminnan lisäksi eläkettä on karttunut vuoden 2005 alusta lukien myös ns. palkattomista etuuksista. Palkattomat etuudet otetaan huomioon eläkkeen alkamisajankohtaan saakka.

Tietoa palkattomista ajoista tai palkattomien aikojen vaikutuksesta eläkkeen määrään ei ole välttämättä vielä hakemusta käsiteltäessä esimerkiksi silloin, kun eläkkeenhakija saa sairaus- tai työttömyyspäivärahaa vanhuuseläkeiän kynnyksellä. Tällaisissa tilanteissa eläkepäättös voidaan antaa odottamatta kaikkia tarvittavia tietoja. Myöhemmin, kun tiedot saadaan, voidaan annettua päätöstä oikaista. Mela antaa yleensä eläkepäättöksen vasta, kun kaikki tarvittavat tiedot ovat saatavilla.

Palkattomilta ajoilta karttuvan eläkkeen määrästä ja sen laskemisesta, ks. tarkemmin kohta 1.2 Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta.

Alkamiskuukauden aikana maksetut työansiot

Jos työntekijän ensimmäinen TyEL:n mukainen vanhuuseläke alkaa 1.1.2019 tai sen jälkeen ja työntekijälle maksetaan ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskuukauden aikana työansioita, myönnetään työntekijälle näistä työansioista karttunut eläkkeen määrä kyseiseen vanhuuseläkkeeseen taannehtivasti vanhuuseläkkeen alkamisesta lukien. Edellytyksenä on, että työansiot on maksettu sellaisesta työskentelystä, joka on päättynyt ennen kyseisen vanhuuseläkkeen alkua. Yleensä vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen maksettavat työansiot ovat ns. loppupalkkasuorituksia.

7.4.2 Lykkäyskorotus

Jos vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien, ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittua eläkettä korotetaan 0,4 % jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavaa kalenterikuukautta myöhemmäksi (lykkäyskorotus) (MYEL 32 §:n 2 mom.).

Lykkäyskorotuksen saa riippumatta siitä, työskenteleekö henkilö vai ei.

Lykättävä eläke

Lykkäyskorotus lasketaan siihen eläkkeeseen, joka on ansaittu ennen ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamista. Lykkäyskorotus lasketaan kaikista työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta ensimmäisen, yksityiseltä tai julkiselta alalta myönnettävän vanhuuseläkkeen alkamiseen asti. Lykkäyskorotus tulee siis myös siihen osaan eläkettä, joka on ansaittu lykkäysaikana eli oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen.

Esimerkki 7.7

Vuonna 1957 syntynyt MYEL-vakuutettu jää vanhuuseläkkeelle 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Ikäluokan mukainen alin vanhuuseläkeikä on 63 v 9 kk, joten vanhuuseläke alkaa 15 kk tämän jälkeen. Lykkäyskorotus on $15 \times 0,4 \% = 6,0 \%$. Korotus lasketaan sille eläkkeen määrälle, jonka vakuutettu on ansainnut 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä.

Lykkäysaika

Sekä lykättävän eläkkeen määrä että lykkäysaika lasketaan aina sen tilanteen mukaisesti, jolloin ensimmäinen vanhuuseläke myönnetään.

5.12.2023

Esimerkki 7.8

Edellä esimerkissä 7.7 tarkoitetulla henkilöllä on MYEL-toiminnan rinnalla jatkuva työsuhde. Eläke edelleen jatkuvasta työsuhteesta voidaan myöntää vasta kun työsuhde on päättynyt. Myöhemmin työsuhteen perusteella myönnettävään eläkkeeseen lisätään samansuuruisen lykkäyskorotus (6,0 %) kuin ensimmäiseen vanhuuseläkkeeseen. Lykkäyskorotus myönnetään kuitenkin vain sille määrälle, jonka henkilö oli ehtinyt ansaita ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkaessa (65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun), mutta ei enää sen jälkeen ansaitulle eläkkeelle.

Ei työkyvyttömyyseläkkeen ajalta

Maatalousyrittäjällä ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen siltä ajalta, jolta hän on saanut työkyvyttömyyseläkettä (MYEL 32 §:n 3 mom.).

Ennen vuotta 2005 alkanut työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttunut uusi eläke myönnetään aikaisintaan samasta ajankohdasta lukien ja aina ilman lykkäyskorotusta, vaikka (ensimmäinen) vanhuuseläke alkaa tässä tapauksessa oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen.

Jos työkyvyttömyyseläke lakkaa ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän jälkeen ennen työkyvyttömyyseläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi, lykkäysajasta vähennetään aika, jolta on maksettu työkyvyttömyyseläkettä. Työkyvyttömyyseläkeajat vähennetään lykkäysajasta samoin kuin työttömyysetuusajat.

Ei luopumistuen ajalta

Maatalousyrittäjällä ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen siltä ajalta, jolta hän on saanut luopumistukea (MYEL:n muuttamisesta annetun lain VpL 3 §:n 5 mom.).

Oikeutta lykkäyskorotukseen ei ole myöskään silloin, kun luopumistuen maksu on keskeytetty tai luopumistuki on jätetty lepäämään. Odottava luopumistuki ei estä lykkäyskorotusta.

Ei työttömyysetuuden ajalta

Maatalousyrittäjällä ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen samalta ajalta, jolta hän on saanut työttömyysetuutta (MYEL 32 §:n 3 mom.).

Lykkäyskorotusta määrättäessä otetaan huomioon kaikki etuuspäivät, joilta eläkehakijalle on suoritettu ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa, peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea sen kuukauden jälkeen, jonka kuluessa hän on täyttänyt oman ikäluokansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän.

Henkilöllä ei ole oikeutta työeläkelakien perusteella maksettavaan lykkäyskorotukseen samalta ajalta, jolta hän on saanut eläketukea. Oikeutta lykkäyskorotukseen ei ole myöskään ajalta, jolta on maksettu soviteltua työttömyyspäivärahaa.

Ulkomailta maksettu työttömyysetuus ei estä lykkäyskorotusta.

Vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeen maksetut työttömyysetuuspäivät muunnetaan eläkettä laskettaessa täysiksi kuukausiksi seuraavasti:

5.12.2023

- Työttömyyskassan ilmoittamat ansiopäivärahapäivät muunnetaan täysiksi kuukausiksi jakamalla ne 21,5:llä
- Kelan ilmoittamat työttömyysetuudet muunnetaan täysiksi kuukausiksi jakamalla vanhuuseläkeiän täyttämiskuukauden jälkeinen työttömyystukiaika 30:llä.

Vain täydet työttömyyskuukaudet vähentävät lykkäyskorotusta.

Esimerkki 7.9

Työttömyyskassa on maksanut eläkkeenhakijalle alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen työttömyysetuuksia yhteensä 103 päivän ajalta. Lykkäysajasta vähennettävien kuukausien lukumäärä on 4 ($103/21,5 = 4,8$ ja vain täydet kuukaudet otetaan huomioon).

Vasta 1.1.2017 lukien

Jos eläkkeenhakija on täyttänyt oman ikäluokkansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän jo aikaisemmin, lasketaan lykkäyskorotus luonnollisesti vasta uusien säännösten voimaantulosta 1.1.2017 alkaen.

Esimerkki 7.10

MYEL-vakuutettu on syntynyt 1.8.1952 ja hän jää vanhuuseläkkeelle 65 vuoden iän täytettyään 1.9.2017 lukien. Uusien säännösten mukainen alin vanhuuseläkeikä on täyttynyt jo vuonna 2015, joten lykkäyskorotusaika alkaa uusien säännösten voimaantulosta ja päättyy vanhuuseläkkeen alkamiseen. Lykkäyskorotuksen määrä on $8 \times 0,4 \% = 3,2 \%$. Koko vanhuuseläkkeen määrää korotetaan tällä summalla.

Vuonna 1948 ja aikaisemmin syntyneet

Lykkäyskorotus näille ikäluokille myönnetään yksinomaan aikaisemmin voimassaolneiden säännösten mukaan; ks. tark. kohdassa 7.1.1 "1940 - 1948 syntyneet".

Eläkkeiden vaikutus lykkäyskorotukseen

Eläkkeensaajalla ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen hänelle myönnetyn ensimmäisen työeläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen (MYEL 32 § 2 mom.)

Jos henkilö ottaa maksuun yhdenkin työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen, henkilöllä ei ole enää oikeutta lykkäyskorotukseen. Lykkäyskorotuksen estävät työeläkelakien mukaiset eläkkeet, myös esimerkiksi sotilaseläke.

Lykkäyskorotusta eivät estä myöskään osittainen vanhuuseläke, kertasuoritettu vanhuuseläke eivätkä eläkkeet, jotka eivät ole työeläkelakien mukaisia eläkkeitä, esimerkiksi kansanedustajan edustajaeläke ja sopeutumiseläke, urheilijaeläkkeet ja ylimääräiset taiteilijaeläkkeet. Ulkomailta maksettavat eläkkeet, eivät ole estäviä, koska ulkomaisen eläkkeen rinnastamisesta työeläkelakien mukaiseen eläkkeeseen ei ole erikseen säädetty.

7.4.3 Muut vanhuuseläkkeen määrään vaikuttavat tekijät

7.4.3.1 Elinaikakerroin

Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin eläketurvan sopeuttamisesta eliniän odotteen muutokseen. Tämä toteutetaan ns. elinaikakertoimella.

5.12.2023

Elinaikakertoimen vahvistaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain elinaikakertoimen sille ikäluokalle, joka vahvistamisvuonna täyttää 62 vuotta.

Elinaikakertoimen soveltaminen

Vanhuuseläke muunnetaan eläkkeen alkaessa sille vuodelle vahvistetulla elinaikakerroimella, jonka aikana maatalousyrittäjä tai apurahansaaja täyttää 62 vuotta (MYEL 78 §:n 2 mom.).

Elinaikakerrointa sovelletaan vanhuuseläkkeeseen, kun vanhuuseläke alkaa. Kun vanhuuseläke alkaa, eläkelaitos kertoo ansaitun vanhuuseläkkeen määrän henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakerroimella. Tätä ikäluokan elinaikakerrointa käytetään riippumatta siitä, minkä ikäisenä vanhuuseläke 62 vuoden iän täyttämivuonna tai sen jälkeen alkaa.

Vanhuuseläkkeeseen sovelletaan henkilön 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistettua elinaikakerrointa myös silloin, kun vanhuuseläke myönnetään aiemman eläkkeen aikaisesta karttumasta.

Elinaikakerrointa ei sovelleta yksityisten alojen rekisteröityyn lisäeläkkeeseen.

Elinaikakerroimella ei ole vaikutusta aikaisemmin myönnetyn työkyvyttömyys- tai työuraeläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi. Aikaisemmassa eläkkeessä ollutta elinaikakerrointa ei muuteta tai tarkisteta millään tavalla. Elinaikakertoimen vaikutus jatkuu sellaisenaan. Jos elinaikakerrointa ei oltu sovellettu aikaisempaan eläkkeeseen, ei sitä sovelleta myöskään siihen vanhuuseläkkeeseen, joka jatkuu tämän eläkkeen jälkeen. Eri asia on, jos vanhuuseläke lasketaan uusin perustein esimerkiksi sen vuoksi, että aikaisemmin myönnetyn eläkkeen maksaminen päättyy ennen sen muuttumista vanhuuseläkkeeksi.

Eläkkeen rinnalla karttunut uusi eläke myönnetään vanhuuseläkkeenä, jolloin siihen sovelletaan elinaikakerrointa koskevia säännöksiä itsenäisesti siitä riippumatta, miten vanhuuseläkkeeksi muuttuva eläke käyttäytyy.

Esimerkki 7.11

Vuonna 1955 syntynyt maatalousyrittäjä on ollut osatyökyvyttömyyseläkkeellä vuodesta 1998 alkaen. Maatalousyrittäjätoiminta on jatkunut supistettuna eläkkeellä ollessa ja se on MYEL-vakuutettu 1.1.2005 alkaen eli siitä lukien, kun eläkkeen rinnalla tapahtuvan työskentelyn vakuuttaminen tuli mahdolliseksi. Maatalousyrittäjän täyttäessä 65 vuotta muuttuu hänen osatyökyvyttömyyseläkkeensä vanhuuseläkkeeksi (määrältään kaksinkertaiseksi) ja lisäksi hänelle myönnetään eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttunut uusi eläke. Elinaikakerrointa ei sovelleta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen, joka muuttuu vanhuuseläkkeeksi (koska osatyökyvyttömyyseläke on aikoinaan myönnetty ilman elinaikakerrointa). Sen sijaan osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttunut uusi eläke myönnetään vähennettynä kertoimella 0,96344 (vuonna 1955 syntyneiden ikäluokalle vahvistettu elinaikakerroin).

Esimerkki 7.12

Vuonna 1956 syntynyt maatalousyrittäjä on jäänyt osittaiselle vanhuuseläkkeelle heti 61 vuotta täytettyään vuonna 2017 kun työeläkeuudistusta koskevat säännökset tulivat voimaan. Osittaiseen vanhuuseläkkeeseen on sovellettu tällöin vuodelle 2017

5.12.2023

vahvistettua elinaikakerrointa, koska oman ikäluokan mukaista elinaikakerrointa ei ollut silloin vielä vahvistettu. Hän jää vanhuuseläkkeelle 66-vuotiaana vuonna 2022. Vielä myöntämättömän eläkkeen määrä tarkistetaan silloin, sillä elinaikakertoimella, joka vuonna 2018 on vahvistettu vuonna 1956 syntyneiden ikäluokalle (0,96102). Osittainen vanhuuseläke otetaan huomioon sellaisena kuin se on maksussa - siihen aikoinaan sovellettua elinaikakerrointa ei tarkisteta tai muuteta millään tavalla vanhuuseläkkeen myöntämisen yhteydessä.

Laskentajärjestys

Vanhuuseläke muunnetaan elinaikakertoimella sen jälkeen, kun siihen on tehty ensin mahdollinen lykkäyskorotus.

Jos eläkkeestä vähennetään jokin ensisijainen etuus (ks. tark. kohta 7.4.3.2.), tehdään ensisijaisen etuuden vähennys vasta elinaikakertoimella tarkistettuun eläkkeeseen.

Tavoite-eläkeikä ja tavoite-eläke

Elinaikakerroin vähentää maksettavan eläkkeen määrää. Vähennyksen voi välttää työskentelemällä pidempään ja jäämällä eläkkeelle myöhemmin.

Lähellä vanhuuseläkeikää oleville lähetettävässä työeläkeotteessa tulee näkyä myös ns. tavoite-eläkeikä. Tavoite-eläkeikä kertoo, mihin saakka eläkkeelle siirtymistä pitää lykätä, jotta lykkäyskorotus on korottanut eläkettä yhtä paljon kuin elinaikakerroin leikkaa sitä alimmassa eläkeiässä.

Tavoite-eläkeikä on se ikä, jossa oman ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeikästä laskettu lykkäyskorotuksen eläkettä suurentava vaikutus on vähintään yhtä suuri kuin elinaikakertoimen vanhuuseläkettä pienentävä vaikutus (MYEL 75 c §:n 1 mom.).

Työeläkeotteella mainittu tavoite-eläke on informatiivinen. Sillä ei ole vaikutusta eläkkeen hakemiseen, myöntämiseen taikka eläkkeen määrään.

7.4.3.2 Ensisijaisen etuuden vähentäminen

Vanhuuseläkkeen lisäksi henkilö saattaa olla oikeutettu jonkin toisen järjestelmän mukaiseen korvaukseen. Lakisääteisessä sosiaalivakuutuksessa eri järjestelmien perusteella maksettavien korvausten huomioonottamisesta on säädetty lain tasolla niin, että vältetään ylikorvaustilanteita.

Käytännössä tämä tapahtuu niin, että ns. toissijainen järjestelmä maksaa korvausta tai etuutta vain siinä tapauksessa, jos sen määrä ylittää ns. ensisijaisen järjestelmän maksaman korvauksen.

Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä vanhuuseläkkeestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen).

7.5 Henkilö saa jo ennestään omaa MYEL-eläkettä

5.12.2023

Jos henkilö saa jo omaa työeläkettä, riippuu eläkelajista, onko vanhuuseläkettä haettava vai ei. Työkyvyttömyys- ja työuraeläke sekä luopumistuen perusmäärä muuttuvat automaattisesti vanhuuseläkkeeksi.

Sen sijaan osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen vanhuuseläke myönnetään vain hakemuksesta.

7.5.1 Työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi

Työkyvyttömyyseläke 2004 säännöin

Ennen vuotta 2005 voimassaolleiden säännösten mukaan myönnetty työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana eläkkeen saaja täyttää 65 vuotta.

Osatyökyvyttömyyseläkettä saavan kohdalla pätee sama sääntö: vanhuuseläkettä ei voi saada alkamaan 65 vuoden ikää aikaisemmin edes hakemuksesta, jos kyseessä on eläke, joka on myönnetty ennen vuotta 2005 voimassaolleiden säännösten mukaan.

Työkyvyttömyyseläke 2005 säännöin

Jos työkyvyttömyyseläke on myönnetty vuodesta 2005 voimassaolleiden säännösten mukaan (eläketapahtuma 1.1.2006 - 31.12.2016), muuttuu työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana henkilö täyttää 63 vuotta.

Työkyvyttömyyseläke 2017 säännöin

Jos työkyvyttömyyseläke tai osatyökyvyttömyyseläke on myönnetty vuodesta 2017 voimassaolleiden säännösten mukaan (eläketapahtuma 1.1.2017 tai jälkeen), muuttuu työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana henkilö täyttää oman ikäluokansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän.

Osatyökyvyttömyyseläke Eläkettä ei tarvitse hakea myöskään silloin, kun työkyvyttömyyseläke on myönnetty osaeläkkeenä. Osatyökyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi niiden sääntöjen mukaisesti, jotka ovat olleet voimassa eläketapahtuman sattuessa. Osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä muutetaan täyden eläkkeen suuruiseksi (= kaksinkertaiseksi) automaattisesti.

Esimerkki 7.13 Kaksoset ovat syntyneet 5.8.1960. Molemmat ovat joutuneet jäämään työkyvyttömyyseläkkeelle, toiselle on sattunut eläketapahtuma vuonna 2009 ja toiselle vuonna 2019. Ensimmäisenä työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneen kaksosen työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 1.9.2023 lukien (63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta) ja toisen kaksosen 1.3.2025 lukien (oman ikäluokan mukaisen alimman vanhuuseläkeiän 64 v 6 kk täyttämistä lukien).

Työskentely työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla

5.12.2023

Työskentely eläkkeen rinnalla on voinut kartuttaa uutta eläkettä 1.1.2005 lukien siitä riippumatta, onko työkyvyttömyyseläke myönnetty ns. tulevan ajan eläkkeenä vai vapaakirjaeläkkeenä. Sitä aikaisemmin uuden eläkkeen karttuminen oli mahdollista vain niissä tilanteissa, joissa työkyvyttömyyseläke oli myönnetty vapaakirjaeläkkeenä.

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuneen uuden eläkkeen voi saada maksuun aikaisintaan siinä vaiheessa, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Esimerkki 7.14

Maatalousyrittäjälle on myönnetty osaeläke 1.6.2002 alkaneen työkyvyttömyyden perusteella. Maatalousyrittäjätoiminta on jatkunut tämän jälkeenkin, mutta supistettuna. Eläkkeensaaja on MYEL-vakuutettu eläkkeen rinnalla harjoitetusta yrittäjätoiminnasta lainmuutoksen voimaantulosta 1.1.2005 lukien. Terveystila heikkenee, minkä johdosta tilan toiminta ja MYEL-vakuutus joudutaan päättämään. Osaeläke muutetaan täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Maatalous-yrittäjä ei voi saada eläkkeen rinnalla harjoittamastaan toiminnasta karttunutta uutta eläkettä maksuun vielä tässä vaiheessa, vaan vasta myöhemmin, kun (täysi) työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Hakemus vai ei?

Uuden eläkkeen myöntäminen edellyttää hakemusta; näin myös silloin, kun kyse on eläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen myöntämisestä.

Mela ilmoittaa eläkkeensaajalle työkyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi. Kirjeessä kerrotaan myös mahdollisuudesta saada työkyvyttömyyseläkkeen aikana karttunut uusi eläke maksuun vanhuuseläkkeen alkaessa. Jos hakijalla on voimassa oleva työsuhde vanhuuseläkkeen alkaessa, voi eläkkeen tästä edelleen jatkuvasta työsuhteesta saada tässäkin tilanteesta vasta kun työsuhde on päättynyt.

7.5.2 Työuraeläke vanhuuseläkkeeksi

Työuraeläke muuttuu samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana henkilö täyttää oman ikäluokansa mukaisen alimman vanhuuseläkeiän. Muutos tapahtuu ilman hakemusta.

Työuraeläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi automaattisesti, mutta työuraeläkkeen aikana mahdollisesti karttunutta uutta eläkettä on haettava erikseen.

7.5.3 Osittainen vanhuuseläke vanhuuseläkkeeksi

Vanhuuseläkkeen saaminen osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen edellyttää hakemusta. Vanhuuseläkettä voi hakea oman ikäluokan mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeiästä alkaen.

Jos työskentely on jatkunut osittaisen vanhuuseläkkeen maksamisen aikana, edellyttää vanhuuseläkkeen saaminen alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen lisäksi pääasiallisen työn päätymistä.

Pääasiallisen työn päättyminen

5.12.2023

Vanhuuseläkkeen saaminen osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen edellyttää, että eläkkeenhakija on lopettanut työeläkelakien mukaan vakuutetun pääasiallisen työnsä (MYEL 33 §:n 3 mom.).

Pääasiallinen työ arvioidaan sen mukaan, mistä työstä eläkkeenhakijalla on ollut eniten vakuutettuja ansioita vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kalenterivuoden aikana. Pääasiallisen työn päättyminen on tutkittava, jos rinnakkaista ansiotoimintaa on yhdenkin päivän ajan eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden aikana. Päätyön päättelyä varten tarkasteluvuoden työansiot korotetaan päättelyhetken tasoon palkkakertoimella.

Jos pääasiallinen toiminta on MYEL:n (tai YEL:n) mukaista toimintaa, riittää kun MYEL- tai (YEL-)vakuutus päättyy vanhuuseläkkeen myöntämiseen. Vertailu MYEL:n ja YEL:n osalta tehdään työtulojen perusteella.

Vanhuuseläke voidaan myöntää, vaikka sivutoiminen työskentely tai MYEL/YEL-toiminta jatkuisi edelleen. Vanhuuseläkkeen edelleen jatkuvasta, sivutoimisesta työsuhteesta voi saada vasta sen päättymisen jälkeen.

Jos ei hae

Osittaisen vanhuuseläkkeen maksaminen voi jatkua vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan (68, 69 tai 70 vuotta) täyttämisen jälkeenkin, jos varsinaista vanhuuseläkettä ei ole haettu vielä siihen mennessä.

Vanhuuseläkkeen määrä (MYEL 38 §)

Osittainen vanhuuseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun henkilölle myönnetään vanhuuseläke.

Vanhuuseläkkeen määrä osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen sisältää aina

- maksussa olevan osittaisen vanhuuseläkkeen
- säästöosuuden, eli sen osan osittaista vanhuuseläkettä varten lasketusta pohjaeläkkeestä, jota ei ole vielä myönnetty.

Jos kunkin eläkelain ehdot täyttyvät, myönnetään osittaisen vanhuuseläkkeen alkamisvuonna ja alkamisvuoden jälkeen vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä

- päättyneistä työsuhteista karttunut eläke
- julkisten alojen kaikista rinnakkaisista palvelusuhteista karttunut eläke, jos joku palvelussuhde on päättynyt vanhuuseläkkeen alkamiseen
- palkattomien aikojen etuuksien perusteella karttunut eläke
- tutkintoon johtaneen opiskelun ja alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut etuus
- osittaista vanhuuseläkettä edeltäneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta karttunut eläke
- osittaisen vanhuuseläkkeen aikana alkaneen ja päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteesta karttunut eläke
- osa-aikaeläkkeen ansion alenemasta karttunut eläke ennen vuotta 1953 syntyneillä.

5.12.2023

Osittaisen vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen määrä on edellä selostettujen osuuksien yhteismäärä.

Jos työntekijän ensimmäinen TyEL:n mukainen vanhuuseläke alkaa 1.1.2019 tai sen jälkeen ja työntekijälle maksetaan ensimmäisen vanhuuseläkkeen alkamiskuukauden aikana työansioita, myönnetään työntekijälle näistä työansioista karttunut eläkkeen määrä kyseiseen vanhuuseläkkeeseen taannehtivasti vanhuuseläkkeen alkamisesta lukien. Edellytyksenä on, että työansiot on maksettu sellaisesta työskentelystä, joka on päättynyt ennen kyseisen vanhuuseläkkeen alkua.

7.5.4 Luopumistuki vanhuuseläkkeeksi

LUTU 2007, LUTU 2011, LUTU 2015

Jos luopumistuki on myönnetty vuoden 2007 alusta tai sen jälkeen voimaan tulleiden säännösten mukaisesti, perusmäärä muuttuu samansuuruiseksi MYEL-vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien.

Muusta ansiotoiminnasta karttunutta eläkettä ei lisätä automaattisesti, vaan se edellyttää hakemusta. Näin sen vuoksi, että vanhuuseläkkeen myöntäminen muiden eläkelakien mukaan lakkauttaa luopumistuen täydennysosan, jonka maksaminen muutoin voi jatkua 65 vuoden ikään saakka. Muiden lakien mukaista vanhuuseläkettä kannattaa hakea, jos niiden perusteella karttuneen eläkkeen määrä on täydennysosaa suurempi.

Perusmäärän muuttuessa MYEL-vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien siihen lisätään automaattisesti palkattomista etuuksista karttunut eläke samoin kuin mahdollisesti uinumisaikana karttunut MYEL-eläke. Näin menetellään joka tapauksessa, vaikka muiden lakien mukaista vanhuuseläkettä ei haettaisikaan.

Jos vanhuuseläkettä ei ole haettu vielä siihen mennessä, kun täydennysosan maksaminen lakkaa 65 vuoden iässä, lisätään muusta ansiotoiminnasta karttuneet yksityisen ja julkisen sektorin vapaakirjaeläkkeet vanhuuseläkkeeseen eläkkeensaajan hakemuksesta.

7.6 Vanhuuseläkkeen määrän muuttuminen

Uusi ensisijaisen etuuden vähennys tai ensisijaisen etuuden vähennyksen muuttuminen

Yli 4 kk:n sääntö

Eläkkeensaajalle maksettavan ensisijaisen etuuden määrä voi muuttua vanhuuseläkepäätöksen antamisen jälkeen tai eläkkeensaajalle voidaan myöntää uusi ensisijainen etuus vanhuuseläkeaikana.

Maksussa olevasta MYEL- ja muusta työeläkkeestä vähennetään vain sellainen ensisijainen etuus, joka on myönnetty yli neljän kuukauden ajalle (MYEL 83 §:n 3 kohta sekä TYEL 94 §:n 1 ja 4 mom.).

Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä vanhuuseläkkeestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa ([telp.fi/Ohjeet/Etuudet/Etuuden määräytyminen](http://telp.fi/Ohjeet/Etuudet/Etuuden_määräytyminen)).

5.12.2023

7.7 Vanhuuseläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen lisääminen

Mahdollisuus uuden eläkkeen kartuttamiseen eläkkeen rinnalla koskee myös vanhuuseläkkeellä tehtyä työtä. Uuden eläkkeen karttuminen on ollut mahdollista 1.1.2005 lukien.

Uuden MYEL-eläkkeen karttuminen edellyttää luonnollisesti, että eläkkeensaajalla on vanhuuseläkkeen rinnalla MYEL-vakuutus. MYEL- vakuutus on vanhuuseläkkeen saajalle aina vapaaehtoinen.

MYEL:n tavoin myös YEL-vakuuttaminen vanhuuseläkkeen rinnalla on vapaaehtoista. Sen sijaan TyEL:n osalta ei ole vastaavaa harkinnanvaraisuutta, vaan kaikki TyEL:n mukainen toiminta on vakuutettava sen kuukauden loppuun saakka, jonka aikana työntekijä täyttää 68 (tai nuoremmilla ikäluokilla 69 tai 70) vuotta siitä riippumatta, saako työntekijä samalta ajalta TyEL:n tai jonkin muun lain mukaista eläkettä.

Vanhuuseläkkeellä tehdystä työstä karttuneen uuden eläkkeen voi saada maksuun vasta sen jälkeen, kun uuden eläkkeen karttuminen ei ole enää mahdollista (MYEL 33 § 2 mom.). Vuonna 1957 ja sitä ennen syntyneet voivat saada eläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen maksuun sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jonka aikana he täyttävät 68 vuotta, vuosina 1958 - 1961 syntyneillä ikäraja on 69 vuotta ja vuonna 1962 tai sen jälkeen syntyneillä 70 vuotta.

Ennen vanhuuseläkettä alkaneesta työsuhteesta karttuneen eläkkeen voi saada jo työsuhteen päättyessä. Näin sen vuoksi, ettei eläkettä tästä työsuhteesta ole sen jatkuessa edelleen voitu myöntää vielä vanhuuseläkkeen alkaessa. Tällaisessa tilanteessa edellytyksenä ei siis ole vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttyminen.

Työ- tai virkasuhteen päättyminen ei ole TyEL-, MEL- tai JuEL -eläkkeen saamisen edellytyksenä enää sen jälkeen, kun uuden eläkkeen karttuminen ei ole enää mahdollista. Eläkkeen voi saada, vaikka jonkin mainitun lain mukainen toiminta jatkuisi edelleen vanhuuseläkkeen saajan täyttäessä 68, 69 tai 70 vuotta.

Hakemus vai ei?

Uuden eläkkeen myöntäminen edellyttää aina hakemusta; niin myös silloin, kun kyse on eläkkeen rinnalla karttuneen uuden eläkkeen myöntämisestä. Näissä tilanteissa hakemukseksi voidaan katsoa myös sähköisesti tunnistautuneena lähetetty asiakasviesti, jossa selvästi ilmaistaan halu hakea eläkkeen rinnalla karttunut eläke maksuun. Erityistilanteissa eläkettä voi hakea myös suullisesti (puhelimitse).

Ei lykkäyskorotusta

Eläkkeen rinnalla karttuneeseen uuteen eläkkeeseen ei voi saada lykkäyskorotusta enää vuoden 2017 alusta voimaantulleiden säännösten mukaan.

Lykkäyskorotus voi tulla edelleen myönnettäväksi, jos eläkkeensaaja on täyttänyt 68 vuotta ennen uusien säännösten voimaantuloa (eläkkeensaaja on syntynyt vuonna 1948 tai aikaisemmin). Lykkäyskorotus hakemattomalle eläkkeelle on 0,4 %/kk. Lykkäyskorotus lasketaan 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien 1.1.2017 asti, jolloin uudet säännökset tulivat voimaan.

5.12.2023

Elinaikakerroin

Elinaikakertoimen soveltamisesta eläkkeen rinnalla ansaittuun uuteen eläkkeeseen noudatetaan soveltuvin osin niitä samoja periaatteita, joita on selostettu edellä kohdassa 7.4.3.1 "Elinaikakerroin".

7.8 Vanhuuseläkkeen lakkaaminen

Vanhuuseläke on elinikäinen etuus. Eläkettä ei voi perua enää sen jälkeen, kun sitä koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi eli valitusajan kuluttua umpeen.

Vanhuuseläkettä ei voi perua myöskään siinä vaiheessa, kun muu eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Vanhuuseläke kuntoutustuen jälkeen

Poikkeuksena edellä sanottuun on tilanne, jossa henkilölle on myönnetty kuntoutustuki (tai lähellä vanhuuseläkeikää työkyvyttömyyseläke) määräaikaisen työkyvyttömyyden perusteella. Kuntoutustuki tai työkyvyttömyyseläke muuttuu automaattisesti vanhuuseläkkeeksi, mutta tällaisessa tilanteessa eläkkeensaajalla on mahdollisuus hakea vanhuuseläkkeen lakkauttamista kuukauden kuluessa arvioidun työkyvyttömyyden päättymisestä lukien (MYEL 34 §).

Säännöksen tarkoitus on varmistaa se, ettei kukaan joudu tahtomattaan vanhuuseläkkeelle, jos kyseessä on ollut kuitenkin ohimenevä sairaus, vika tai vamma.

5.12.2023

8 Perhe-eläke

Perhe-eläkettä tarkastellaan tässä luvussa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä mainitaan osittain siltä osin kuin niillä vielä on käytännön merkitystä.

Yleistä perhe-eläkkeestä

Perhe-eläkkeen tarkoitus on korvata huoltajan kuoleman aiheuttamaa toimeentulon menetystä. Perhe-eläkettä voidaan maksaa yksityisten ja julkisten alojen eläkelakien lisäksi myös tapaturma- ja liikennevakuutuslakien sekä kansaneläkelain mukaan.

Edunjättäjä on henkilö, jolle on karttunut työeläkettä ja jonka kuoleman jälkeen edunsaajilla on oikeus saada perhe-eläkettä.

Alle 20-vuotiaalla lapsella voi olla oikeus saada lapseneläkettä. Leskeneläkettä voi saada avioliiton, rekisteröidyn parisuhteen tai yhteistaloudessa asumisen perusteella (avoleski). Edunjättäjän entinen aviopuoliso voi saada leskeneläkettä, jos edunjättäjä oli velvoitettu maksamaan hänelle itselleen elatusapua.

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuollessaan saama eläke. Jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän laskennallisen eläkkeen määrä. Perhe-eläkkeen peruste jaetaan edunsaajien kesken. Perhe-eläkkeiden yhteismäärä voi olla enintään edunjättäjän eläkkeen suuruinen.

Lesken tulot voivat vähentää leskeneläkkeen määrää. Jos leskeä ei ole, leskeneläkettä vastaava laskennallinen osuus myönnetään edunsaajina oleville lapsille.

Leskeneläke määräajaksi/toistaiseksi

Vuoden 2022 alussa voimaan tullessa perhe-eläkeuudistuksessa lesken perhe-eläke muuttui määräaikaiseksi. Määräaikaisuus ei vaikuta ennen vuotta 2022 myönnettäviin leskeneläkkeisiin, eikä koske ennen vuotta 1975 syntyneitä leskiä.

Leskeneläke myönnetään aina määräajaksi, kun

- edunjättäjä on kuollut 1.1.2022 tai sen jälkeen ja
- avioleski on syntynyt 1.1.1975 tai myöhemmin tai
- edunsaaja on avoleski.

Perhe-eläkeoikeus

Oikeus perhe-eläkkeeseen riippuu kahdesta seikasta:

1. Kuuluuko henkilö, jonka jälkeen perhe-eläkettä haetaan, MYEL:n piiriin (MYEL 60 §:n 1 mom.) Jos hän kuuluu, hän on edunjättäjä.
2. Täyttääkö perhe-eläkkeen hakija ne lähisukulaisuutta, ikää ynnä muuta koskevat edellytykset, jotka laki asettaa (MYEL 60 §:n 2 mom. sekä MYEL 61 ja 62 §). Jos hän täyttää, hän on perhe-eläkkeen edunsaaja.

8.1 Edunjättäjä

Koska MYEL perustuu henkilökohtaiseen vakuutukseen, on yleensä aina selvää, onko vainaja edunjättäjä. Kyse voi olla neljästä eri tilanteesta:

5.12.2023

1. Edunjättäjä sai kuollessaan MYEL:n vanhuus-, työkyvyttömyys-, tai työuraelä-kettä. Perhe-eläke määrätään mainitun eläkkeen pohjalta (ks. kohta 8.4.1.1 Edunjättäjä oli eläkkeellä).
 - Jos edunjättäjä sai kuollessaan luopumistukea, määrätään MYEL-perhe-eläke luopumistuen perusmäärän perusteella.
 - Osittainen vanhuuseläke ei ole perhe-eläkkeen perusteena oleva eläke.
2. Edunjättäjällä oli kuollessaan vireillä 1 kohdan eläkettä koskeva hakemus. Tämä hakemus ratkaistaan ennen perhe-eläkettä, koska se vaikuttaa myös perhe-eläkkeen määrään (ks. kohta 8.4.1.2 Edunjättäjä oli hakenut eläkettä).
3. Edunjättäjä oli MYEL-vakuutettu kuollessaan. Perhe-eläke määrätään MYEL-vakuutuksen perusteella.
4. Edunjättäjän MYEL-vakuutus oli päättynyt, mutta hän ei saanut edellä 1 kohdassa mainittua eläkettä vielä kuollessaan (eikä ollut hakenut sitä).

Tilanteet eivät ole toisensa poissulkevia, vaan voivat olla myös rinnakkaisia. Rinnakkaistilanteista yleisin on sellainen, jossa edunjättäjä on vakuutettu eläkkeen rinnalla, jolloin edunjättäjän eläke määrätään sekä aikaisemmin myönnetyn eläkkeen että edelleen voimassaolleen MYEL-vakuutuksen perusteella.

Ei vakuutusta kuoleman jälkeen

Perhe-eläkehakemuksia käsiteltäessä voi tulla esiin tilanteita, ettei vainajalla ole elin-aikanaan ollut MYEL-vakuutusta eikä edes sitä koskevaa hakemusta vireillä, vaikka hän mitä ilmeisimmin olisi ollut MYEL-vakuutusvelvollinen. MYEL-vakuutusta ei voi edes erityisestä syystä ottaa maatalousyrittäjän kuoleman jälkeen.

8.2 Edunsaaja

Edunsaajia voivat olla leski, edunjättäjän entinen puoliso ja edunjättäjän sekä lesken lapset (MYEL 60 §:n 2 mom.).

Lapseneläke ja leskeneläke Lapselle maksettavaa perhe-eläkettä kutsutaan lapseneläkkeeksi (MYEL 62 §) ja leskelle sekä entiselle puolisolle maksettavaa eläkettä leskeneläkkeeksi (MYEL 61 § ja 63 §).

Oikeus lesken- ja lapseneläkkeeseen ratkaistaan kunkin hakijan osalta itsenäisesti. Lesken lapselle voidaan myöntää lapseneläke, vaikka leski itse ei täytäkään leskeneläkkeen saamisen edellytyksiä ja päinvastoin.

Rikollinen teko

Edunsaajana ei voi olla henkilö, joka on rikoksella tahallisesti aiheuttanut edunjättäjän kuoleman (MYEL 60 §:n 4 mom.). Jos tekijä on syyntakeeton, ei hänen aiheuttamaansa kuolemaa pidetä tahallisena rikollisena tekona, jolloin hänellä on oikeus perhe-eläkkeeseen normaalisti.

Mela ei ratkaise sitä, onko edunsaajan kuolema aiheutunut rikoksesta eikä myöskään edunsaajan syyntakeettomuutta, vaan sen osalta menetellään oikeuden antaman päätöksen mukaisesti.

8.2.1 Lapsi edunsaajana

5.12.2023

Ikä Lapseneläkkeen saamisen yleisenä edellytyksenä on, että lapsi on edunjättäjän kuollessa alle 20-vuotias (MYEL 62 §:n 1 mom.).

Kelan lapseneläkettä maksetaan alle 18-vuotiaalle lapselle, jos hänen äitinsä, isänsä tai muu huoltajansa (esim. kasvatusäiti tai -isä) kuolee. Kela maksaa alle 18-vuotiaalla lapseneläkkeen perusmäärää ja täydennysmäärää. Jos nuori opiskelee, Kela jatkaa perusmäärän maksamista, kunnes nuori täyttää 21 vuotta.

MATA MATA:n perusteella maksetaan perhe-eläkettä edunjättäjän alle 18-vuotiaalle lapselle sekä 18 - 24-vuotiaalle päätoimisesti opiskelevalle tai työkyvyttömälle lapselle.

RHV Maatalousyrittäjien ryhmähenkivakuutuksen ehtojen mukaan vakuutetun alle 22-vuotiaat lapset ovat vakuutussummaan oikeutettuja edunsaajia. Ks. tästä tarkemmin kohta 9.2.2.

8.2.1.1 Edunjättäjän oma lapsi

Oma lapsi Edunjättäjän lapsella on oikeus perhe-eläkkeeseen. Tiedot edunjättäjän lapsista ovat yleensä selvitettävissä väestötietojärjestelmästä.

Syntymätön lapsi Avioliitossa olleiden puolisoitten yhteisenä lapsena pidetään myös lasta, joka syntyy edunjättäjän kuoleman jälkeen. Myös avioliitossa olleiden puolisoitten yhteinen lapsi voi syntyä edunjättäjän kuoleman jälkeen. Ratkaisu siitä, onko kyseessä puolisoitten yhteinen lapsi, perustuu molemmissa tilanteissa väestötietojärjestelmän tietoihin.

Kasvattilapsi Kasvattilapsella ei ole oikeutta lapseneläkkeeseen kasvattivanhempansa jälkeen. Kasvattilapsella tarkoitetaan muun kuin edunjättäjän tai hänen puolisonsa lasta, jonka elatuksesta edunjättäjä oli huolehtinut kodissaan.

Kasvattilapsella voi olla oikeus perhe-eläkkeeseen muissa etuusjärjestelmissä.

8.2.1.2 Lesken lapsi

Edunjättäjän kanssa avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olleen lesken lapsella on oikeus perhe-eläkkeeseen, jos lapsi asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Lapsella on oikeus perhe-eläkkeeseen sekä isä- että äitipuolensa jälkeen.

Lapsen tulee olla lesken oma lapsi. Tämän lisäksi edellytetään, että lapsi asuu lesken ja edunjättäjän yhteisessä kodissa silloin, kun edunjättäjä kuolee.

Asuminen samassa taloudessa ratkeaa edunjättäjän kuolinhetken mukaan. Asiaan ei vaikuta se, vaikka lapsi myöhemmin olisi muuttanut pois yhteisestä kodista.

Samassa taloudessa asuminen

Jos edunjättäjällä, leskellä ja lesken lapsella oli edunjättäjän kuollessa sama osoite väestötietojärjestelmässä, lähtökohtana on se, että he asuivat samassa taloudessa.

Lapsen katsotaan asuneen samassa taloudessa edunjättäjän ja lesken kanssa myös niissä tapauksissa, että lapsi esimerkiksi koulunkäynnin tai asevelvollisuuden

5.12.2023

suorittamisen vuoksi asui toisella paikkakunnalla. Lapsella pitää kuitenkin olla kotikuntalain mukainen kotipaikka edunjättäjän ja lesken luona.

Tilapäisellä lyhytaikaisella laitoshoidolla tai sillä että tai lapsi on tilapäisesti otettu sosiaalilautakunnan huostaan ei ole merkitystä, mutta jos lesken lapsi on pysyvässä laitoshoidossa, lesken lapsen ei voida katsoa asuneen lesken ja edunjättäjän kanssa samassa taloudessa.

8.2.1.3 Useita lapseneläkkeitä samanaikaisesti

Enintään kaksi Lapsella saattaa olla oikeus lapseneläkkeeseen useamman edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti (omat vanhemmat, isä- ja äitipuolet). Oikeutta lapseneläkkeeseen ei kuitenkaan ole useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti (MYEL 62 §:n 2 mom.).

Aina omien vanhempien jälkeen

Lapselle voidaan maksaa lapseneläkettä aina lapsen oman vanhemman jälkeen. Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen (MYEL 62 §:n 2 mom.).

Molempien vanhempiensa jälkeen eläkettä saavalle lapselle ei voi enää syntyä oikeutta lapseneläkkeeseen, jos hänen äiti- tai isäpuolensa kuolee.

Sen sijaan äiti- tai isäpuolensa jälkeen lapseneläkettä saavalla on aina oikeus lapseneläkkeeseen myös oman vanhempansa jälkeen. Jos myönnettyjen eläkkeiden lukumääräksi tässä tilanteessa tulisi enemmän kuin kaksi, lakkautetaan äiti- tai isäpuolen jälkeen maksettava eläke. Perhe-eläke myönnetään edunsaajan hakemuksesta.

8.2.2 Leski edunsaajana

Leski Leskellä tarkoitetaan edunjättäjän kanssa avioliiton solminutta henkilöä sekä edunjättäjän kanssa yhteistaloudessa avioliittoa solmimatta elänyttä henkilöä (MYEL 2 § 1 mom. 16 k.).

Oikeus leskeneläkkeeseen on siten edunjättäjän aviopuolisolla ja 1.1.2022 alkaen myös edunjättäjän avopuolisolla.

Aiemmin samasukupuoliset parit ovat voineet rekisteröidä parisuhteensa, mutta nykyään myös samasukupuoliset parit solmivat avioliiton. Rekisteröidyn parisuhteen voi halutessaan muuttaa avioliitoksi. Rekisteröityjä parisuhteita on kuitenkin edelleen olemassa. Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnillä on samat oikeusvaikutukset kuin avioliiton solmimisella, joten toisen kuoltua rekisteröidyn parisuhteen toisella osapuolella on oikeus leskeneläkkeeseen aviopuolison tavoin.

Leskeneläkkeen yleiset edellytykset

Leskeneläkkeen saamisen yleisenä edellytyksenä on, että avioliitto edunjättäjän kanssa oli solmittu tai että leski oli muuttanut asumaan yhteistalouteen (avopuoliso) edunjättäjän kanssa ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta (MYEL 61 §:n 1 ja 2 mom.).

5.12.2023

Toinen leskeneläkkeen saamisen yleinen edellytys on, ettei avio- tai avoliitto ollut päättynyt ennen edunjättäjän kuolemaa. Avoliitto on voimassa vielä avioeroa edeltävänä harkinta-aikana. Jos puoliset on tuomittu avioeroon, mutta eropäätös ei ollut edunjättäjän kuollessa lainvoimainen, avoliiton katsotaan olleen voimassa kuolinhetkellä.

Kela	Kelan maksamaa leskeneläkettä maksetaan enintään 65 vuoden iän täyttämiseen asti. Leskeneläke maksetaan kuuden ensimmäisen kuukauden ajalta vakiomääräisenä alkueläkkeenä, jonka jälkeen leskellä voi olla oikeus ns. jatkoeläkkeeseen.
MATA	Maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista perhe-eläkettä maksetaan tapaturman tai ammattitaudin seurauksena menehtyneen vakuutetun aviopuolisolle ja tietyin edellytyksin avopuolisolle (lisätietoja mela.fi/Työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen perhe-eläke).
RHV	Maatalousyrittäjien ryhmähenkivakuutuksen ehtojen mukaan vakuutetun puoliso on vakuutussummaan oikeutettu edunsaaja. Ks. korvaukseen oikeutetuista puolisoista tarkemmin kohta 9.2.1.

8.2.2.1 Aviopuolisoilla yhteinen lapsi

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa (MYEL 61 §:n 1 mom. 1 k.). Lisäksi leskeneläkkeen saamisen yleisten edellytysten tulee täytyä (ks. kohta 8.2.2).

Ratkaisevaa on, että kyse on nimenomaan edunjättäjän ja lesken yhteisestä lapsesta. Lesken omalla iällä, avoliiton kestolla tai lapsen iällä edunjättäjän kuolinhetkellä ei ole merkitystä. Myöskään sillä ei ole merkitystä, onko yhteinen lapsi syntynyt avioliiton aikana vai ennen sitä. Leskellä on eläkeoikeus siinäkin tapauksessa, että yhteinen, elävänä syntynyt lapsi on kuollut ennen edunjättäjää.

Puolisoiden yhteisenä lapsena pidetään myös heidän yhteistä lastaan, joka syntyy edunjättäjän kuoleman jälkeen.

Leski ei saa leskeneläkeoikeutta puolisoitten yhteisessä kodissa asuneen oman lapsensa tai edunjättäjän lapsen perusteella, joka ei ole puolisoitten yhteinen. Tällaisella lapsella voi silti olla oikeus lapseneläkkeeseen.

Adoptiolapsi	Edunjättäjän ja lesken yhteinen adoptiolapsi tuo leskelle oikeuden leskeneläkkeeseen.
--------------	---

Jos puolisoitten yhteinen lapsi on annettu adoptoitavaksi ennen edunjättäjän kuolemaa, ei leskellä ole oikeutta leskeneläkkeeseen tämän lapsen perusteella (MYEL 61 §:n 3 mom.).

Leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen myöskään edunjättäjän lapsen perusteella, jos leski on adoptoinut lapsen vasta edunjättäjän kuoleman jälkeen (MYEL 61 §:n 3 mom.).

5.12.2023

8.2.2.2 Aviopuolisoilla ei yhteistä lasta

Jollei edunjättäjällä ja leskellä ole tai ole ollut yhteistä lasta, leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos leskeneläkkeen saamista koskevien yleisten edellytysten lisäksi (ks. kohta 8.2.2) seuraavat edellytykset täyttyvät (MYEL 61 §:n 2 mom.):

1. avioliitto

- oli solmittu ennen kuin leski täytti 50 vuotta ja
- se oli jatkunut vähintään viisi vuotta ja

2. leski oli edunjättäjän kuollessa

- täyttänyt 50 vuotta tai
- saanut työ- tai kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä vähintään kolmen vuoden ajan.

Edunjättäjän ja lesken on pitänyt solmia avioliitto viimeistään edunjättäjän 65-vuotispäivää edeltävänä päivänä ja lesken 50-vuotispäivää edeltävänä päivänä, jotta leskelle syntyisi leskeneläkeoikeus.

Leskeneläkkeen saaminen edellyttää, että avioliitto on ennen edunjättäjän kuolemaa jatkunut vähintään viisi vuotta yhdenjaksoisesti. Rekisteröidyn parisuhteen osapuolet ovat voineet 1.3.2017 alkaen muuttaa parisuhteensa avioliitoksi. Avioliiton yhdenjaksoisuutta määritettäessä otetaan huomioon rekisteröidyn parisuhteen ja sitä välittömästi seuranneen avioliiton yhteiskesto. Avioliitto katsotaan solmituksi sitä edeltävän rekisteröidyn parisuhteen rekisteröintipäivänä.

Jos leski on pitkäaikaisesti työkyvytön, hänellä on leskeneläkeoikeus, vaikka hän on alle 50-vuotias edunjättäjän kuollessa. Työkyvyttömyyseläkkeen tulee olla jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kolme vuotta edunjättäjän kuolinpäivään mennessä. Kolmen vuoden aika voi koostua myös määräaikaisista eläkejaksoista, kunhan jaksojen välillä ei ole katkoja.

Lesken työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisajankohdalla ei ole merkitystä. Eläke on voitu myöntää esimerkiksi valituksen yhteydessä niin, että eläkettä tulee maksettavaksi takautuvasti kolmen vuoden ajalta ennen edunjättäjän kuolemaa.

1.7.1950 tai sitä ennen syntynyt naisleski

1.7.1950 tai sitä ennen syntyneellä lapsettomalla leskellä voi olla oikeus leskeneläkkeeseen, vaikka hän olisi solminut avioliiton vasta 50 vuotta täytettyään. Tämä edellyttää kuitenkin, että (MYEL:n VpL 19 §):

1. avioliitto oli solmittu ennen 1.7.1990,
2. edunjättäjä oli avioliittoa solmittaessa alle 65-vuotias ja
3. avioliitto oli edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta

Säännöksellä haluttiin turvata oikeus leskeneläkkeeseen aikaisempien sääntöjen mukaisesti niille naisille, joilla se oli ollut ennen perhe-eläkeuudistuksen voimaantuloa 1.7.1990. Tätä säännöstä sovelletaan edelleenkin vain naisleskiin.

5.12.2023

8.2.2.3 Avopuoliso

Edunjättäjän avopuolisolla (avoleski) on syntymävuodesta riippumatta oikeus leskeneläkkeeseen, jos leskeneläkkeen saamista koskevien yleisten edellytysten (ks. kohta 8.2.2) lisäksi seuraavat edellytykset täyttyvät (MYEL 61 §:n 1 mom. 2 k.):

1. lesken yhteistalous edunjättäjän kanssa on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään viisi vuotta,
2. leskellä on edunjättäjän kanssa yhteinen alle 18-vuotias lapsi, joka asui edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa,
3. edunjättäjä tai leski eivät olleet samaan aikaan avioliitossa muun kuin yhteistaloudessa asuneen puolison kanssa ja
4. edunjättäjä on kuollut 31.12.2021 jälkeen.

Lesken ja edunjättäjän yhteistalous

Yhteistaloudella tarkoitetaan lähtökohtaisesti, että avoleskellä ja edunjättäjällä oli sama osoite väestötietojärjestelmässä edunjättäjän kuollessa ja tästä taaksepäin laskeutena yhdenjaksoisesti vähintään 5 vuotta. Viiden vuoden ajan olisi siten tullut täyttyä edunjättäjän kuollessa eli edunjättäjän ja avolesken on tällöin tullut asua yhteistaloudessa. Tätä aiemmin tapahtunut ja sittemmin katkennut yhteisasuminen ei täytä yhteistalousedellytystä.

Yhteistaloudessa asuminen, sen jatkuminen ja kesto ratkaistaan käytännössä väestötietojärjestelmään merkityn kotiosoitteen perusteella

Lyhyehkön ja tilapäisen erillään asumisen ei kuitenkaan katsota katkaisevan yhdenjaksoisuutta. Näissä tilanteissa ei väestötietojärjestelmän osoitetietoihinkaan useimmiten ole tehty muutoksia.

Yhteinen lapsi

Jos edunjättäjän ja lesken yhteinen lapsi on adoptoitu toiseen perheeseen ennen edunjättäjän kuolemaa, lapsi ei enää ole edunjättäjän ja lesken yhteinen lapsi. Yhteisenä lapsena pidetään myös edunjättäjän ja lesken yhteistä biologista lasta, joka on syntynyt edunjättäjän kuoleman jälkeen.

Yhteinen lapsi asui samassa taloudessa

Edunjättäjän ja lesken yhteisen lapsen on tullut asua edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Lapsen asumisen tilanteet voivat kuitenkin vaihdella esimerkiksi lapsen opintojen vuoksi. Merkityksellistä on, että lapsi on jossain vaiheessa perhe-eläkkeeseen oikeuttavan yhteistalouden kestäessä asunut edunjättäjän ja lesken kanssa. Epäselvissä tilanteissa lapsen asumisen osalta olennaista on, ovatko edunjättäjä ja leski taloudellisesti huolehtineet yhteisestä lapsestaan.

Yhteistaloudessa asuminen ratkaistaan käytännössä väestötietojärjestelmään merkityn kotiosoitteen perusteella.

Leskellä/edunjättäjällä ei aviopuolisoa

Edellytystä siitä, etteivät edunjättäjä ja leski ole avioliitossa muiden kuin yhteistaloudessa asuneen puolisonsa kanssa, tutkitaan eläketapahtumahetkellä. Edunjättäjä ja leski ovat yhteistalouden kestäessä voineet olla avioliitossa toisen henkilön kanssa.

5.12.2023

8.2.2.4 Vain yksi leskeneläke kerrallaan

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton tai yhteistalouden perusteella oikeus saada työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen, ennen kuin hänen oikeutensa aikaisempaan perhe-eläkkeeseen on lakannut. (MYEL 61 §:n 4 mom.). Myös sellainen perhe-eläke, jota ei ole haettu maksuun, estää uuden perhe-eläkkeen.

Jos aikaisempi leskeneläke on lakannut uuden avioliiton solmimisen johdosta, leski voi saada uuden leskeneläkkeen viimeisimmän aviopuolison jälkeen. Uuden leskeneläkkeen voi saada, vaikka ensimmäisen avioliiton tai avoliiton jälkeen olisi vielä ollut eläkeoikeutta jäljellä, jos uutta avioliittoa ei olisi solmittu.

Sen sijaan avoieskellä ei ole oikeutta saada leskeneläkettä viimeisimmän avopuolisonsa jälkeen, jos edellisen avioliiton tai yhteistalouden jälkeen on vielä leskeneläkeoikeusaikaa jäljellä. Tämä johtuu siitä, että uusi avoliitto ei lakkautta leskeneläkettä.

Leski ei voi valita, minkä edunjättäjän jälkeen hän haluaa leskeneläkkeen

Yli 50-vuotiaana uudelleen avioituneen lesken leskeneläke ei lakkaa. Edellisen puolison kuoltua myönnettyä leskeneläkettä ei voi edes pyynnöstä lakkauttaa.

Yli 50-vuotiaalla uudelleen avioituneella, leskeneläkettä saavalla leskellä ei siten ole leskeneläkeoikeutta uuden puolison kuoltua ennen kuin hänen oikeutensa edelliseen perhe-eläkkeeseen on lakannut, vaikka uudesta avioliitosta olisikin yhteisiä lapsia.

Ennen 1.1.2022 myönnetyt leskeneläkkeet on myönnetty toistaiseksi. Yli 50-vuotias, toistaiseksi myönnettyä leskeneläkettä saava leski ei voi saada leskeneläkeoikeutta uuden puolison jälkeen, sillä hänen leskeneläkkeensä ei lakkaa. Sen sijaan yli 50-vuotias leski, joka saa määräaikaista leskeneläkettä, voi saada uuden leskeneläkeoikeuden, kun hänen oikeutensa edelliseen perhe-eläkkeeseen on lakannut.

Jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta, hänen leskeneläkkeensä lakkaa uuden avioliiton solmimiseen, joten hänellä voi olla eläkeoikeus uuden avioliiton perusteella.

8.2.3 Entinen puoliso edunsaajana

Edunjättäjän entisellä puolisollla on oikeus leskeneläkkeeseen, jos edunjättäjä oli kuollessaan tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai tuomion taikka hyvinvointialueen vahvistaman sopimuksen perusteella velvollinen määräajoin maksamaan hänelle elatusapua (MYEL 63 §).

Päätös tai sopimus

Elatusvelvollisuuden on perustuttava tuomioistuimen lainvoimaiseen päätökseen tai tuomioon tai hyvinvointialueen vahvistamaan sopimukseen. Puolisoiden tekemä keskinäinen sopimus, jota hyvinvointialue ei ole vahvistanut, ei tuo oikeutta leskeneläkkeeseen. Leskeneläkeoikeutta ei ole-myöskään kertakaikkisena korvauksena maksettavaksi vahvistetun elatusavun perusteella eikä, jos elatusapu maksetaan määräaikaisena.

5.12.2023

Merkitystä ei ole sillä, maksettiinko vahvistetun sopimuksen tai tuomioistuimen antaman päätöksen tai tuomion mukaista elatusapua todellisuudessa. Velvollisuus sen maksamiseen riittää. Myöskään maksettavaksi määrätyn elatusavun määrällä ei ole eläkeoikeuden kannalta merkitystä.

Muutoin entiseen puolisoon ja hänen oikeuteensa leskeneläkkeeseen sovelletaan, mitä leskestä ja lesken oikeudesta leskeneläkkeeseen säädetään (MYEL 63 §).

8.3 Perhe-eläkkeen alkaminen

Perhe-eläkettä maksetaan edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuukauden alusta (MYEL 64 §:n 1 kohta ja TyEL 58 §:n 1 mom.). Tästä on kaksi poikkeusta:

1. Jos lapsi syntyy edunjättäjän kuoleman jälkeen, eläkettä maksetaan lapselle hänen syntymäänsä seuraavan kuukauden alusta (MYEL 64 §:n 1 kohta ja TyEL 58 §:n 1 mom.)
2. Eläkettä ei makseta ilman pätevää syytä takautuvasti pitemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta (MYEL 64 §:n 1 kohta ja TyEL 58 §:n 2 mom.).

Edellä kohdassa 1 tarkoitettu lapsi saattaa tuoda myös lesken perhe-eläkkeen piiriin (ks. kohta 8.2.2.1). Leskelle maksetaan eläkettä jo edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuukauden alusta.

Myös avoleskillä eläkeoikeus alkaa edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuukauden alusta ja avoparin lapsen eläkeoikeus alkaa syntymää seuraavan kuukauden alusta, jos lapsi syntyy edunjättäjän kuoleman jälkeen.

Eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos arvioi poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella edunjättäjän todennäköisen kuolinpäivän ja myöntää perhe-eläkkeen edellä mainittua todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta (MYEL 64 §:n 3 kohta ja TyEL 61 §:n 1 mom.).

Mela arvioi todennäköisen kuolinpäivän poliisitutkintapöytäkirjan tai muun selvityksen perusteella.

Melan arvioon perustuva todennäköinen kuolinpäivä ja kuolleeksi julistamispäivä voivat olla eri päiviä. Kuolleeksi julistamisesta annetun lain säännöksistä johtuen kuolleeksi julistamispäivä voi olla myöhempi kuin katoamis- tai onnettomuuspäivä.

Jos tuomioistuimen myöhemmin määräämä kuolinpäivä poikkeaa perhe-eläkettä myönnettäessä käytetystä katoamispäivästä, Mela harkitsee tapauskohtaisesti, onko syytä muuttaa annettua perhe-eläkepäätöstä. Tässä tarkoitettu muutos kuolinpäivässä ei ole tilanne, jossa tuomioistuin määrää kuolinpäivän vain kadoksissa oloajan perusteella (5 vuotta siitä, kun edunjättäjä viimeksi ollut elossa).

5.12.2023

Vastaavasti, jos henkilö kadotessaan oli itse saanut eläkettä, lakkautetaan hänen eläkkeensä samasta ajankohdasta, josta perhe-eläke myönnetään.

Myöhästynyt hakemus

Perhe-eläkettä on haettava. Leskeneläkettä ja lapseneläkettä haetaan eri hakemuksilla. Jokaisesta lapsesta täytetään oma hakemus. Jos perhe-eläkkeen hakeminen viivästyy, perhe-eläkettä ei makseta takautuvasti ilman pätevää syytä pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen 6 kuukauden ajalta. Mahdollinen myöhästymisen arvioidaan hakijakohtaisesti

Pätevä syy hakemuksen myöhästymiselle voi olla esimerkiksi se, että edunjättäjä on kadonnut (VakO 593:2014) taikka edunsaaja on ollut vaikeasti sairas.

Vakuutusoikeus

Virkaholhoajan ja yleisen edunvalvojan suurta työmäärää ja siitä johtuvaa unohdusta ei pidetty sellaisena pätevänä syynä, jonka perusteella lapseneläkettä voitaisiin mak-
saa pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukau-
den ajalta (7032/2007).

Tietämättömyys perhe-eläkeoikeudesta ei ollut sellainen peruste, että takautuva haku-
aika olisi voitu ylittää. Ei myöskään se, että eläkelaitos, joka oli maksanut edun-
jättäjälle työkyvyttömyyseläkettä, ei ollut ilmoittanut omaisille mahdollisuudesta
perhe-eläkkeeseen (VakO 361/75/1687).

Perhe oli muuttanut Kanadaan vuonna 1967. Edunjättäjä oli kuollut siellä vuonna
1971. Perhe-eläkettä haettiin vuonna 1977. Hakemuksen myöhästymiselle oli erityi-
nen syy (VakO 11333/78/14).

Leski oli usean kerran yrittänyt selvittää perhe-eläkeoikeuttaan muun muassa asi-
anajajan kautta. Hänelle oli ilmoitettu, että oikeutta perhe-eläkkeeseen ei ole. Tätä
pidettiin erityisenä syynä (VakO 1062/82/2107 äänestys 4-1).

8.4 Perhe-eläkkeen määrä eläkkeen alkaessa

Eläkkeellä olleen edunjättäjän jälkeen myönnettävän perhe-eläkkeen suuruus mää-
räytyy yleensä edunjättäjän saaman eläkkeen perusteella.

Jos edunjättäjä ei vielä ollut jäänyt eläkkeelle, käytetään perhe-eläkkeen perusteena
pääsääntöisesti sitä eläkettä, joka edunjättäjälle olisi myönnetty kuolinhetken tilan-
teen mukaisesti.

Perhe-eläkkeen perustetta ja määräytymistä eri tilanteissa selostetaan tarkemmin
kohdissa 8.4.1.1 – 8.4.1.3.

8.4.1 Edunjättäjän eläke perhe-eläkkeen perusteena

8.4.1.1 Edunjättäjä oli eläkkeellä

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuollessaan saama vanhuus-, työkyvyt-
ttömyys- tai työuraeläke (MYEL 79 §:n 1 mom.).

Niin ikään luopumistuki voi olla MYEL-perhe-eläkkeen perusteena, ei kuitenkaan en-
nen kuin sen maksaminen on alkanut. Luopumistukea ei pidetä perhe-eläkkeen

5.12.2023

perusteena vielä uinumisaikana eikä silloin, jos luopumistuki on alkanut lepäävänä ansiorajan ylittymisen takia.

Perhe-eläke voidaan määrätä niin ikään edunjättäjän saaman työeläkelakien mukaisen kuntoutusrahan tai kuntoutusavustuksen perusteella.

Edunjättäjän kuollessaan saaneen jotakin edellä mainittua eläkettä tai etuutta myös siinä tapauksessa, että eläkkeen maksaminen oli keskeytettyä esim. ansiorajan ylittymisen vuoksi. Jos eläkkeen tai etuuden maksaminen oli lakannut kokonaan, tulee se perhe-eläkkeen perusteeksi, jos edunjättäjän oma eläke olisi määrätty entisin perustein. Ks. tark. kohta 3.4.2 Saanut aikaisemmin omaa eläkettä.

Edunjättäjän kuollessaan saamaa osittaista vanhuuseläkettä ei sen sijaan voida pitää perhe-eläkkeen perusteena. Myöskään luopumiseläkkeeseen perustuvaa perhe-eläkettä ei voi saada.

Edunjättäjän eläkkeen määrä

Perhe-eläkkeen perusteena on lähtökohtaisesti se eläke, jota edunjättäjä sai kuollessaan.

Jos vanhuuseläke oli varhennettu tai lykätty vanhuuseläke, lasketaan perhe-eläke varhennetusta tai lykätystä vanhuuseläkkeestä.

Korjaukset

Kun edunjättäjälle maksettu eläke tulee perhe-eläkkeen perusteeksi, tehdään mak-
sussa olleeseen eläkkeeseen kuitenkin seuraavat korjaukset:

- osatyökyvyttömyyseläke muutetaan täyden eläkkeen suuruiseksi eläkkeeksi (kaksinkertaiseksi)
- kuntoutusrahasta vähennetään 33 %:n korotusosuus ja kuntoutuskorotuksen sisältävästä eläkkeestä kuntoutuskorotuksen osuus (33 %) ennen perhe-eläkkeen laskemista,
- luopumistuosta otetaan huomioon vain perusmäärä,
- eläkkeestä vähennetään siinä mahdollisesti oleva lapsikorotus,
- edunjättäjän eläkkeestä poistetaan siinä mahdollisesti oleva TEL-lisäeläke; perhe-eläkeoikeus lisäeläkkeen osalta tutkitaan erikseen,
- ennen 1.1.2005 voimassaolleiden säännösten perusteella myönnetty eläke otetaan perhe-eläkkeen perusteeksi ilman ns. ensisijaisten korvausten mahdollisesti aiheuttamaa yhteensovitusvähennystä (sen sijaan työeläkkeiden keskinäinen yhteensovitus otetaan huomioon, jos sillä on vaikutusta eläkkeen määrään),
- 1.1.2005 voimaantulleiden säännösten perusteella myönnetty eläke otetaan perhe-eläkkeen perusteeksi ilman mahdollista LITA-vähennystä,

Lisäykset

Edunjättäjälle maksetun (ja edellä kerrotulla tavalla korjatun) eläkkeen lisäksi perhe-eläkkeen perusteena olevaa eläkettä määrättäessä otetaan huomioon myös sellainen muu eläke, joka edunjättäjälle oli karttunut, mutta jota ei ollut otettu huomioon maksetussa eläkkeessä.

Perhe-eläkkeen perusteena olevaan eläkkeeseen tehdään seuraavat lisäykset:

5.12.2023

- luopumistukea saaneen edunjättäjän eläkkeessä otetaan MYEL-perusmäärän lisäksi huomioon muiden eläkelakien mukaan karttunut eläke,
- edunjättäjän eläkkeensä rinnalla ansaitsema uusi eläke otetaan huomioon perhe-eläkkeen perusteena olevassa eläkkeessä.

Eläke uusin ja/tai vanhoihin säännöihin

Jos edunjättäjä sai kuollessaan eläkettä, otetaan se perhe-eläkkeen perusteeksi siitä riippumatta, minkä säännösten mukaisesti se oli myönnetty. Niin ikään on mahdollista, että perhe-eläkkeen perusteena oleva eläke muodostuu osittain aikaisempien, osittain nyt voimassa olevien säännösten perusteella maksetusta eläkkeestä.

Esimerkki 8.1

Edunjättäjä on saanut osatyökyvyttömyyseläkettä 1.7.2001 lukien. Hänet on MYEL-vakuutettu eläkkeen rinnalla heti 1.1.2005 lukien, jolloin uuden eläkkeen karttuminen täysitehoisen eläkkeen rinnalla tuli mahdolliseksi. Perhe-eläke perustuu vanhoihin säännöihin myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen (joka perhe-eläkettä määrättäessä otetaan huomioon täyden eläkkeen suuruisena) ja siihen uusien säännösten mukaiseen eläkkeeseen, joka edunjättäjälle oli ehtinyt karttua ennen hänen kuolemaansa osatyökyvyttömyyseläkkeen rinnalla 1.1.2005 lukien.

8.4.1.2 Edunjättäjä oli hakenut eläkettä

Jos edunjättäjä oli ennen kuolemaansa hakenut eläkettä, mutta hakemusta ei ole ehditty ratkaista, annetaan tämä päätös ensin.

Jos edunjättäjä oli hakenut työkyvyttömyyseläkettä, voi ensisijaisuusajasta johtuen käydä niin, ettei työkyvyttömyyseläkettä tule maksettavaksi. Tällaisessa tilanteessa perhe-eläke perustuu kuitenkin laskettuun työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Jos edunjättäjän oman eläkkeen määrästä on valitus vireillä, käytetään perhe-eläkkeen perusteena valituksen alaista eläkettä. Perhe-eläke voidaan myöntää ehdollisena ja korjata, jos eläke valituksen perusteella muuttuu.

8.4.1.3 Edunjättäjä ei saanut eläkettä

Jos edunjättäjä ei kuollessaan saanut vanhuuseläkettä, työkyvyttömyyseläkettä tai työuraeläkettä tai hän sai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan eläke, jota edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi kuolinpäivänään (MYEL 79 §:n 2 mom.).

Perhe-eläkkeen perusteena oleva eläke lasketaan vanhuuseläkkeenä, jos edunjättäjä kuolee myöhemmin kuin sen kuukauden aikana, jonka kuluessa hän täyttää jonkin työeläkelain mukaiseen vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän. Vanhuuseläkkeeseen tulee lykkäyskorotus samoin säännöin kuin se olisi tullut edunjättäjälle itselleen. (MYEL 79 §:n 4 mom.).

Elinaikakerroin otetaan edunjättäjän eläkettä laskettaessa huomioon omien sääntöjensä mukaisesti siitä riippumatta, lasketaanko edunjättäjän eläke työkyvyttömyys-

5.12.2023

vai vanhuuseläkkeenä. Tosin elinaikakertoimella on vaikutusta vain, jos edunjättäjä oli syntynyt vuonna 1948 tai myöhemmin.

Jos edunjättäjä oli saanut aikaisemmin kuntoutusrahaa, työkyvyttömyyseläkettä, työuraeläkettä tai luopumistukea, jonka päättymisestä ei ollut ennen hänen kuolemaansa ehtinyt kulua vielä kahta vuotta, määräytyy perhe-eläkkeen peruste entisiin perusteisiin.

Lisäksi eläkkeessä otetaan huomioon se mahdollinen eläke, jota ei oltu otettu huomioon aiemmin päättyneessä eläkkeessä (aikaisemmin päättyneen eläkkeen rinnalla tai sen jälkeen karttunut uusi eläke).

Edunjättäjä sai osittaista vanhuuseläkettä

Osittainen vanhuuseläke ei ole perhe-eläkkeen perusteena oleva eläke. Sillä tosin on välillinen vaikutus perhe-eläkkeen määrään. Osittaista vanhuuseläkettä saaneen edunjättäjän eläke lasketaan pääsäännön mukaisesti työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeenä.

8.4.2 Lasten, lesken ja entisen puolison osuudet perhe-eläkkeen perusteesta

Kun edunjättäjän eläke on määrätty, määritellään siitä lapseneläkkeiden yhteismäärä ja leskeneläkkeen enimmäismäärä sekä mahdollinen entisen puolison eläkkeen määrä.

Lapsille ja leskelle (entiselle puolisolle) maksettavien eläkkeiden kokonaismäärä voi olla enintään perhe-eläkkeen perusteena olevan edunjättäjän eläkkeen suuruinen.

8.4.2.1 Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeen määrään vaikuttaa ainoastaan edunsaajina olevien lasten lukumäärä. Lapseneläkkeiden yhteismäärään ei vaikuta se, onko edunsaajana lasten lisäksi myös leski tai entinen puoliso tai nämä molemmat.

Lapseneläkkeiden yhteismäärä perhe-eläkkeen perusteesta määräytyy kuten taulukossa alla (MYEL 80 § ja TyEL 86 §:n 1 mom.).

Lasten lukumäärä

Lapseneläkkeet yhteensä koko perhe-eläkkeen perusteesta

1	4/12
2	7/12
3	9/12
4 tai enemmän	10/12

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken (MYEL 80 § ja TyEL 86 §:n 2 mom.).

Esimerkki 8.2

Edunjättäjän työeläke on 900 e/kk ja edunsaajina olevia lapsia on kaksi. Lapseneläkkeiden yhteismäärä on 7/12 edunjättäjän eläkkeestä eli 525 e/kk. Kummankin lapsen osuus on tästä 262,50 e/kk.

Lapsen oikeus laskennalliseen osuuteen leskeneläkkeestä (MYEL 62 § 3 mom.)

5.12.2023

Lapseneläkkeeseen lisätään laskennallinen osuus lesken perhe-eläkkeestä, jos:

- perhe-eläkkeeseen oikeutettua leskeä ei ole
- perhe-eläkkeeseen oikeutettua entistä puolisoa ei ole
- leskeneläkkeeseen oikeutettu leski kuolee ennen kuin leskeneläkeoikeus päättyi tai
- leskeneläkkeeseen oikeutettu leski solmii avioliiton alle 50-vuotiaana ennen kuin leskeneläkeoikeus päättyi.

Jos lesken oikeus leskeneläkkeeseen on päätynyt nuorimman lapseneläkkeeseen oikeutetun lapsen täytettyä 18 vuotta tai lesken 10 vuoden leskeneläkeoikeuden päättyttyä, lapsi ei voi saada laskennallista osuutta.

Jos leskeneläke on myönnetty toistaiseksi ja leski kuolee, lapsella on oikeus saada lesken laskennallinen osuus. Jos leski kuolee määräajaksi myönnetyn leskeneläkkeen aikana, lesken laskennallinen osuus lisätään lapselle lesken kuolinkuukautta seuraavan kuukauden alusta.

Jos leskellä ei ole eläkeoikeutta ja lapsi saa siksi laskennallisen osuuden leskeneläkkeestä, säilyy lapsella oikeus laskennalliseen leskeneläkeosuuteen, vaikka leski myöhemmin menisi uusiin naimisiin ja saisi uuden avioliiton johdosta uuden leskeneläkeoikeuden. Jos leskellä ei ole eläkeoikeutta uuden avioliiton perusteella ja lapsilla on eläkeoikeus myös uuden edunjättäjän jälkeen, saavat lapset laskennallisen osuuden leskeneläkkeestä myös toisen edunjättäjän jälkeen.

Lapseneläkkeenä maksettava laskennallinen osuus lesken perhe-eläkkeestä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken (MYEL 80 §, TyEL 86 § 3 mom.).

Laskennallinen osuus perustuu vähentämättömään leskeneläkkeeseen. Se on lesken laskennallinen osuus perhe-eläkkeen perusteena olevasta edunjättäjän eläkkeestä.

8.4.2.2 Leskeneläkkeen määrä

Leskeneläke on enintään puolet perhe-eläkkeen perusteena olevan edunjättäjän eläkkeestä. Edunsaajina olevien lasten lukumäärä vaikuttaa leskeneläkkeen määrään kuten taulukossa alla (MYEL 80 § ja TyEL 85 §:n 1 mom.).

Lasten lukumäärä	Leskeneläke
1	6/12 (ei vaikutusta)
2	5/12
3	3/12
4 tai enemmän	2/12

Leskeneläkkeen määrään vaikuttavat muut seikat

Lesken omat työeläkkeet voivat vähentää hänelle maksettavan eläkkeen määrää. Ks. tark. kohta 8.6 Leskeneläkkeen vähentäminen (aikaisemmin eläkesovitus).

5.12.2023

Jos edunsaajana on lesken lisäksi myös entinen puoliso, hänelle maksettava perhe-eläke pienentää leskeneläkettä. Leskelle maksettavan eläkkeen määrä on tällaisessa tilanteessa aina kuitenkin vähintään puolet koko leskeneläkkeestä.

Jos leskeneläkkeen edunsaajina on useampi kuin yksi leski, leskeneläkkeen enimmäismäärästä vähennetään mahdollisen entisen puolison osuus ja jäljelle jäävä osuus jaetaan tasan leskeneläkkeen edunsaajina olevien leskien kesken (MYEL 80 §, TyEL 85 § 3 mom.)

Jos elatusapua saavia entisiä puolisoita on useampia, entisten puolisoitten perhe-eläkkeen yhteismäärä jaetaan entisten puolisoitten kesken elatusapujen suhteessa. Jos edunsaajana on myös leski, entisille puolisoille maksettavien perhe-eläkkeiden yhteismäärä on enintään puolet leskeneläkkeestä (MYEL 80 §, TyEL 85 § 2 mom.).

Esimerkki 8.3

Edunjättäjä, hänen puolisonsa ja kolme heidän yhteistä alaikäistä lastaan asuivat samassa taloudessa edunjättäjän kuollessa. Edunsaajina ovat siis leski ja kolme lasta. Edunjättäjän työeläke oli 1 500 e/kk. Leskeneläke on $3/12 \times 1\,500 \text{ e} = 375 \text{ e/kk}$. Lapseneläkkeet ovat yhteensä $9/12 \times 1\,500 \text{ e} = 1\,125 \text{ e/kk}$, josta kunkin lapsen osuus on $1/3$ eli 375 e/kk. Tässä tilanteessa, kun lesken lisäksi edunsaajina olevia lapsia on kolme, lesken- ja lasteneläkkeiden yhteismäärä on sama kuin edunjättäjän työeläkkeen määrä.

8.4.2.3 Entisen puolison eläkkeen määrä

Entiselle puolisolalle maksettavan eläkkeen määrä perustuu siihen elatusavun määrään, jota edunjättäjä hänelle maksoi. Entiselle puolisolalle maksettavan eläkkeen määrä on sama suhteellinen osuus leskeneläkkeestä, joka vastaa 60 %:a edunjättäjän entiselle puolisolalleen maksamasta elatusavusta verrattuna edunjättäjän eläkkeeseen (MYEL 80 §, TyEL 85 § 2 mom.).

Entiselle puolisolalle maksettu elatusapu korotetaan laskentavuoden tasoon elinkustannusindeksin muutosta vastaavasti noudattaen sosiaali- ja terveysministeriön asiasta antamia päätöksiä.

Entisen puolison eläkkeen määrään vaikuttavat muut seikat

Jos edunsaajana on entisen puolison lisäksi myös leski, vähennetään entiselle puolisolalle maksettavan eläkkeen määrä leskeneläkkeestä. Leskelle maksettavan eläkkeen määrä on kuitenkin aina vähintään puolet siitä, mitä hän saisi ilman entiselle puolisolalle maksettavaa eläkettä (MYEL 80 §, TyEL 85 § 2 mom.).

Jos edunsaajana on vain entinen puoliso (ei leskeä), voi hänelle maksettavan eläkkeen määrä olla enintään leskeneläkkeen suuruinen.

Jos elatusapua saavia entisiä puolisoita on useampia, entisten puolisoitten perhe-eläkkeen yhteismäärä jaetaan entisten puolisoitten kesken elatusapujen suhteessa. Jos edunsaajana on myös leski, entisille puolisoille maksettavien perhe-eläkkeiden yhteismäärä on enintään puolet leskeneläkkeestä (MYEL 80 §, TyEL 85 § 2 mom.).

5.12.2023

Entisen puolison omat työeläkkeet voivat vähentää hänelle maksettavan eläkkeen määrää. Ks. tark. kohta 8.6 Leskeneläkkeen vähentäminen (aikaisemmin eläkesovitus).

8.4.3 Ensisijaisen etuuden vähentäminen

Samoin kuin muissa työeläkkeissä, myös perhe-eläkkeessä otetaan huomioon kaikki saman edunjättäjän jälkeen myönnettävät työeläkelakien mukaiset perhe-eläkkeet sekä ns. ensisijaiset perhe-eläkkeet. Perhe-eläkkeestä vähennetään ensisijaista etuutta vastaava perhe-eläke tai korvaus (MYEL 83 §, TyEL 92 ja 93 §).

Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä perhe-eläkkeestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen).

8.5 Perhe-eläkkeen määrän muuttuminen

Perhe-eläkkeen määrässä voi sen alkamisen jälkeen tapahtua muutoksia, jotka liittyvät edunsaajien määrän muuttumiseen, ensisijaiseen etuuteen tai työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotukseen. Näitä muutoksia käsitellään kohdissa 8.5.1 – 8.5.3.

Lesken ja/tai entisen puolison oma työeläke voi vaikuttaa eläkkeen määrään jo perhe-eläkkeen alkaessa tai aiheuttaa eläkkeen määrän muuttumisen myöhemmin. Näitä tilanteita tarkastellaan erikseen kohdassa 8.6 "Leskeneläkkeen vähentäminen (aikaisemmin eläkesovitus)."

8.5.1 Muutos edunsaajien määrässä

Eläkkeen päättyessä jonkun edunsaajan osalta, edunjättäjän eläke jaetaan uudelleen jäljellejääneiden edunsaajien kesken uuden tilanteen mukaisesti. Perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistetaan, kun edunsaajien lukumäärä muuttuu. Tarkistaminen tehdään muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta. (MYEL 81 § 1 mom.).

Lapseneläkkeen tarkistaminen

Lapseneläkkeiden yhteismäärä ja jakautuminen lasten kesken tarkistetaan, kun joku lapsista lakkaa olemasta edunsaaja. Lapsi lakkaa olemasta edunsaaja, kun hän lapsi täyttää 20 vuotta, kun hänet adoptoidaan perheen ulkopuolelle tai jos hän kuolee. Tarkistus tehdään myös, jos edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyy lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi tai edunsaajaksi tulee lapsi, jolle ei aikaisemmin ole haettu lapseneläkettä.

Leskeneläkkeen tarkistaminen

Leskeneläkkeen osuus perhe-eläkkeestä määritellään uudelleen, kun lapseneläkettä saavien lasten lukumäärä muuttuu. Jos edunsaajana on lesken lisäksi ollut vain yksi lapsi, leskeneläkkeen osuus perhe-eläkkeestä ei kuitenkaan muutu, kun lapsi lakkaa olemasta edunsaaja.

5.12.2023

Jos leskeneläkettä ovat saaneet sekä leski että entinen puoliso, lesken eläkkeen määrä tarkistetaan, kun entisen puolison leskeneläke lakkaa. Vastaavasti entisen puolison eläke tarkistetaan, jos lesken leskeneläke lakkaa.

Esimerkki 8.4

Edunsaajina ovat leski ja kolme lasta. Edunjättäjän työeläke oli 1 500 e/kk. Leskeneläke on $3/12 \times 1\,500 \text{ e} = 375 \text{ e/kk}$. Lapseneläkkeet ovat yhteensä $9/12 \times 1\,500 \text{ e} = 1\,125 \text{ e/kk}$, josta kunkin lapsen osuus on $1/3$ eli 375 e/kk. Vanhin kolmesta perhe-eläkkeeseen oikeutetusta lapsesta täyttää 20 vuotta, jonka jälkeen perhe-eläke jaetaan uudelleen lesken ja kahden lapsen kesken. Leskeneläke uudessa tilanteessa on $5/12 \times 1\,500 \text{ e} = 625 \text{ e/kk}$. Lapseneläkkeet ovat yhteensä $7/12 \times 1\,500 \text{ e} = 875 \text{ e/kk}$, josta kummankin lapseneläkkeeseen oikeutetun lapsen eläke on puolet eli 437,50 e/kk.

Esimerkki 8.5

Edunjättäjän kuollessa edunsaajina on lesken lisäksi yksi lapsi. Perheen toinen lapsi syntyy kolme kuukautta edunjättäjän kuoleman jälkeen. Perhe-eläkkeen alkaessa leskeneläke on $6/12$ ja lapseneläke $4/12$ edunjättäjän eläkkeestä. Toisen lapsen syntymää seuraavan kuukauden alusta lukien leskeneläke on $5/12$ ja lasteneläkkeiden yhteismäärä $7/12$ edunjättäjän eläkkeestä.

Lesken laskennallinen osuus lapseneläkkeessä

Laskennallinen osuus on osa lapseneläkettä. Se lasketaan uudelleen, kun kahden tai useamman lapsen tilanteessa yksi lapsista täyttää 20 vuoden iän tai edunsaajien määrä muuttuu jostain muusta syystä.

Jos lapselle on myönnetty lesken laskennallinen osuus ja leski saakin perhe-eläkkeen maksuun, tilanne rinnastetaan edunsaajamuutokseen ja laskennallinen osuus poistetaan lapselta. Lapsi ja leski eivät voi saada yhtä aikaa samaa osuutta perhe-eläkkeestä. Tämä muutos voidaan tehdä ilman edunsaajien suostumusta.

8.5.2 Uusi ensisijaisen etuuden vähennys

Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan, jos perhe-eläkkeen edunsaajille myönnetään uusi ensisijainen etuus, tai etuuden määrä muuttuu (MYEL 83 §, TyEL 94 § 2 mom.).

Ensisijaisten etuuksien vähentämisestä perhe-eläkkeestä kerrotaan tarkemmin Eläketurvakeskuksen Työeläkelakipalvelussa (telp.fi>Ohjeet>Etuudet>Etuuden määräytyminen).

8.5.3 Kertakorotus

Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan, kun perhe-eläkkeen perusteena olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään kertakorotus. Tällöin perhe-eläke tarkistetaan samasta ajankohdasta kuin kertakorotus lisätään (MYEL 81 § 2 mom.).

Perhe-eläkkeeseen tehdään kertakorotus noudattaen soveltuvin osin niitä samoja periaatteita kuin työkyvyttömyyseläkkeessä. Ks. työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotuksesta tarkemmin kohta 3.5.2.2. Kertakorotus.

Kertakorotus tehdään sen kalenterivuoden alusta lukien, johon mennessä eläkkeen maksaminen on jatkunut yhteensä viisi vuotta (MYEL 79 §:n 5 mom.).

Edunjättäjä työkyvyttömyyseläkkeellä

5.12.2023

Viiden vuoden aikaa laskettaessa otetaan huomioon sekä se aika, jonka edunjättäjä ehti itse saada työkyvyttömyyseläkettä, että työkyvyttömyyseläkkeeseen perustuvan perhe-eläkkeen maksamisaika.

Perhe-eläkkeeseen ei tehdä kertakorotusta silloin, kun se on ehditty tehdä jo edunjättäjän elinaikana hänelle maksettuun työkyvyttömyyseläkkeeseen, jolloin perhe-eläke perustuu edunjättäjän kertakorotettuun eläkkeeseen.

Edunjättäjä ei saanut eläkettä

Kertakorotus tehdään maksussa olevaan perhe-eläkkeeseen sitä seuraavan kalenterivuoden alusta lukien, jonka aikana viiden vuoden aika perhe-eläkkeen alkamisesta tulee täyteen.

Kertakorotuksen määrä

Korotuksen suuruus määräytyy sen mukaisesti, minkä ikäinen edunjättäjä olisi korotusvuoden alkaessa.

Korotusta ei tule myönnettäväksi enää sellaiseen perhe-eläkkeeseen, jossa edunsaaja olisi täyttänyt jo 56 vuotta tai enemmän korotusvuoden alkaessa.

Ikä määräytyy vuoden ensimmäisen päivän tilanteen mukaisena niin, että 1. päivänä tammikuuta syntyneiden jälkeen maksetaan sen iän mukainen korotus, jonka hän täyttäisi.

8.6 Leskeneläkkeen vähentäminen (aikaisemmin eläkesovitus)

Leskeneläkkeen vähentämisen avulla leskeneläke mitoitetaan vastaamaan kuolemasta aiheutunutta taloudellista menetystä. Tämä toteutetaan siten, että leskeneläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon lesken saamat omat työeläkkeet. Jollei leski vielä ole eläkkeellä, otetaan vähennyksessä huomioon hänen ansiotoimintaansa perustuva eläke laskennallisena.

Tässä tarkoitettusta menettelystä käytettiin aikaisemmin nimitystä eläkesovitus. Vuoden 2007 alusta lukien tästä nimityksestä luovuttiin ja alettiin käyttää nimitystä leskeneläkkeen vähentäminen, mikä antaa aikaisempaa selkeämmän kuvan, mistä menettelyssä on kyse. Nimenmuutoksesta huolimatta kyse on samasta asiasta.

Myös edunjättäjän entisen puolison ja rekisteröidyn parisuhteen lesken oma työeläke vaikuttaa vähentävästi perhe-eläkkeeseen.

Ns. avoleskelle ei tehdä leskeneläkkeen vähennystä, koska avolesken perhe-eläke päättyy, kun hänen ja edunjättäjän yhteinen lapsi täyttää 18 vuotta eli ajankohtaan, jolloin leskeneläkkeen vähentäminen tehdään ensimmäisen kerran, jos leskellä ja edunjättäjällä oli alaikäisiä lapsia, jotka asuivat edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa.

8.6.1 Ensimmäisen vähennyksen ajankohta

Leskeneläkkeen vähentämisen ajankohta (MYEL 82 §:n 4 mom. 1 kohta ja TyEL 89 §)

5.12.2023

Leskeneläkettä vähennetään edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Kuitenkin, jos leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa oman ansiotyönsä perusteella eläkettä, leskeneläkettä vähennetään edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, leskeneläkettä ei vähennetä ennen kuin nuorin lapsista täyttää 18 vuotta.

Ensimmäinen vähennys

Leskeneläkettä voidaan siten vähentää ensimmäisen kerran:

1. heti leskeneläkkeen alkaessa, tai
2. edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta, tai
3. nuorimman lapsen täytettyä 18 vuotta tai sitä seuraavan kuukauden alusta, jona lapsi on annettu adoptiolapseksi perheen ulkopuolelle tai lapsi on kuollut.

Heti eläkkeen alkaessa

Vähennys tehdään leskeneläkkeeseen heti sen alkaessa, jos:

- leski oli edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai sai omaan ansiotyöhönsä perustuvaa eläkettä (edes jonkin lain mukaan), ja
- edunjättäjän ja lesken yhteisessä kodissa ei edunjättäjän kuollessa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia.

Jos 65 vuotta täyttänyt leski ei ole hakenut vanhuuseläkettä, otetaan lesken eläkkeenä huomioon se eläke, joka hänelle oli karttunut edunjättäjän kuolemaa edeltävän vuoden loppuun mennessä; niitä tuloja, jotka leski on saanut edunjättäjän kuolinvuonna ei oteta huomioon (MYEL 82 §:n 2 mom.). Lesken omaan työeläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus normaalisäännöin hänen oman ikäluokkansa mukaisesta alimmasta vanhuuseläkeistä lukien edunjättäjän kuolinpäivään.

Lesken katsotaan saavan eläkettä edunjättäjän kuollessa myös silloin, kun hänelle edunjättäjän kuoltua myönnetään (esimerkiksi valitusviranomaisen päätöksellä) oma työeläke, joka alkaa ennen edunjättäjän kuolemaa. Samoin lesken katsotaan saavan eläkettä, vaikka sitä ei yhteensovituksen tai ensisijaisen etuuden vähentämisen vuoksi ole jäänyt maksettavaksi.

Osittainen vanhuuseläke, osa-aikaeläke ja luopumiseläke eivät ole sellaisia eläkkeitä, joiden saaminen johtaisi eläkkeen vähentämiseen heti leskeneläkkeen alkaessa.

Sen sijaan luopumistuen saaminen johtaa vähennykseen heti leskeneläkkeen alkaessa. Luopumistuesta otetaan huomioon vain perusmäärä, mutta ei täydennysosaa. Muiden lakien mukaiset eläkkeet otetaan huomioon laskennallisena. Jos luopumistuen maksaminen ei ole vielä alkanut ("uinuvat", "odottavat", "lepäävät" luopumistuet), ei sitä oteta huomioon.

Seitsemännen kalenterikuukauden alusta

5.12.2023

Eläke maksetaan vähentämättömänä kuuden kuukauden ajalta, jos seuraavat kolme edellytystä täyttyvät:

1. leski ei ollut täyttänyt edunjättäjän kuollessa vielä 65 vuotta, ja
2. leski ei edunjättäjän kuollessa saanut omaan työskentelyynsä perustuvaa eläkettä (minkään lain mukaan), ja
3. edunjättäjän ja lesken yhteisessä kodissa ei edunjättäjän kuollessa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia.

Osittainen vanhuuseläke, osa-aikaeläke, ja luopumiseläke ovat eläkkeitä, jotka jätetään ottamatta huomioon leskeneläkettä vähennettäessä. Muiden edellytysten täytyessä vähennys tehdään vasta seitsemännen kuukauden alusta lukien. Niin ikään luopumistuki, jonka maksaminen ei ole vielä alkanut ("uinuva", "lepäävä" tai "odottava"), oikeuttaa leskeneläkkeeseen ilman vähennystä kuuden kuukauden ajalta.

Vähennys tuli tehdä vasta seitsemännen kuukauden alusta lukien, koska leski oli edunjättäjän kuollessa uinuvalla (oikeammin lepäävällä) luopumistuella eikä luopumistuki ollut vielä maksussa (TELK/1110/3004/2016).

Leski saa vähentämättömän alkueläkkeen kuuden kuukauden ajalta myös silloin, kun hän täyttää 65 vuotta kuuden kuukauden kuluessa edunjättäjän kuolemasta tai kun hänelle myönnetään oma työeläke, joka alkaa tämän kuuden kuukauden aikana. Samoin alkueläke maksetaan kuuden kuukauden ajalta myös lapsen täyttäessä 18 vuotta tuona aikana.

Alkueläkkeen tarkoitus on, että sen aikana ehdittäisiin selvittää lesken oman laskennallisen eläkkeen suuruus leskeneläkkeen vähentämistä varten.

Lapseneläkkeen päättyessä

Jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, leskeneläkettä ei vähennetä ennen kuin nuorin lapsista täyttää 18 vuotta.

Leskeneläke maksetaan vähentämättömänä niin kauan kuin perheessä on alle 18-vuotiaita lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia.

Vähennys leskeneläkkeeseen tulee vasta, kun nuorin lapsista täyttää 18 vuotta tai sitä aikaisemmin lakkaa olemasta edunsaaja joko adoptiolapseksi antamisen tai kuoleman johdosta.

8.6.2 Vähennyksen laskeminen

Leskeneläkkeen vähentämisen suoritetaan vertaamalla lesken omia työeläkkeitä (joko myönnettyjä tai laskennallisia) vähennyksen perusteeseen, jonka määrä on laissa säädetty (MYEL 82 §, TyEL 90 § 1 mom.).

Jos lesken omat työeläkkeet ovat vähennyksen perustetta suuremmat, vähennetään ylitteestä 50 % eli puolet.

Jos lesken omat työeläkkeet jäävät vähennyksen perustetta pienemmäksi, eivät ne vähennä leskeneläkettä lainkaan.

5.12.2023

8.6.2.1 Vähennyksen peruste

Vakio vuodesta 2010 Vuodesta 2010 alkaen vähennyksen peruste on aina samansuuruinen (500 e vuoden 2004 tasossa; MYEL 82 §:n 4 mom. 2 kohta ja TyEL 90 §:n 1 mom.).

Vähennyksen peruste tarkistetaan palkkakertoimella ja sen määrä viimeksi kuluneiden vuosien tasossa ilmaistuna on ollut:

2021	732,50 e
2022	750,50 e
2023	779,00 e
2024	818,50 e

Ennen vuotta 2010 Ennen vuotta 2010 vähennyksen peruste määräytyi edunjättäjän kaikkien työeläkkeiden yhteismäärän perusteella seuraavasti:

1. 531,65 e (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna), jos edunjättäjän eläke oli enintään tuon suuruinen,
2. edunjättäjän eläkkeen suuruinen, jos hänen eläkkeensä oli 531,65 – 1063,55 e (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna), ja
3. 1 063,55 e (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna), jos edunjättäjän eläke oli tuota suurempi.

Kumpaa sovelletaan? Kun vähennys tulee myöhemmin tehtäväksi uudelleen, esimerkiksi siinä vaiheessa, kun leskelle myönnetään oma työeläke, käytetään samaa vähennyksen perustetta (työeläkeindeksillä tarkistettuna) kuin ensimmäisellä kerralla (MYEL 82 §:n 4 mom. 2 kohta, TyEL 90 § 4 mom.). Indeksoinnista johtuen yläraja voi tällaisessa tilanteessa ylittyä (koska raja itsessään korottuu palkkakertoimella).

Esimerkki 8.6 Edunjättäjän kuoltua 4.6.2020 oikeus leskeneläkkeeseen on vanhuuseläkettä saavalla puolisoilla. Alle 18-vuotiaita lapsia ei ole, joten vähennys leskeneläkkeeseen tehdään heti leskeneläkkeen alkaessa. Edunjättäjän eläke on 900 e/kk, josta leskeneläkkeen määrä on $6/12 = 450$ e/kk. Leski saa omaan ansiotyöhön perustuvaa eläkettä 1 000 e/kk.

Vähennyksen perusteena, johon lesken saamaa eläkettä verrataan, käytetään 723,00 e:n vakiomäärää. Lesken oma eläke ylittää vähennyksen perusteen $1\,000 - 723,00 = 277,00$ e. Leskeneläkkeestä vähennetään puolet tästä määrästä eli 138,50 e/kk. Leskeneläkkeen määrä on $450\text{ e} - 138,50\text{ e} = 311,50\text{ e/kk}$.

8.6.2.2 Vähennyksessä huomioon otettava leskeneläke

Leskeneläkettä vähentää se lesken oma täysi eläke, jota hän sai tai olisi saanut edunjättäjän kuolinhetkellä (MYEL 82 §:n 1 ja 2 mom.).

Jos vähennys tehdään vasta siinä vaiheessa, kun nuorin lapsista lakkaa olemasta edunsaajana, otetaan lesken eläke huomioon sellaisena kuin se on tai olisi lapseneläkkeen päättyessä (MYEL 82 §:n 4 mom. 1 kohta ja TyEL 89 §:n 2 mom.).

5.12.2023

Leski saa eläkettä

Jos leski on jo eläkkeellä, leskeneläkettä vähennettäessä otetaan lesken ansiaina huomioon hänen omaan ansiotyöhönsä perustuvat eläkkeet sen suuruusina kuin niitä maksettiin edunjättäjän kuolinhetkellä tai lapsen täyttäessä 18 vuotta. Työsuhteen perusteella maksettavaan eläkkeeseen mahdollisesti kuuluvaa lisäeläkettä ei kuitenkaan oteta huomioon.

Osittainen vanhuuseläke, osa-aikaeläke ja luopumiseläke eivät ole tässä tarkoitettuja eläkkeitä. Jos leski saa luopumistukea, otetaan lesken eläkkeenä huomioon vain perusmäärä mainitusta etuudesta.

Jos ensisijainen etuus on vähentänyt lesken eläkettä, otetaan eläke huomioon sellaisena kuin se on ilman mainittua vähennystä.

Jos leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä, otetaan se huomioon täyden eläkkeen suuruusina. Vaihtoehtoisesti lesken eläke voidaan tällaisessa tilanteessa määritellä todellisten tulojen perusteella (ks. tarkemmin edempänä).

Jos leski on jo vanhuuseläkkeellä, mutta ei kaikista toiminnoista, otetaan maksettava eläke huomioon todellisen suuruusina ja muut toiminnot laskennallisina.

Esimerkki 8.7

Leskeksi jäänyt henkilö on ollut vanhuuseläkkeellä vuodesta 2013 alkaen. Vanhuuseläkkeen määrä on 865,88 e/kk. Hän on työskennellyt ja kartuttanut uutta eläkettä vanhuuseläkkeellä ollessaan, mutta ei ole voinut hakea vanhuuseläkeaikana karttunutta uutta eläkettä maksuun, koska hän ei ole vielä täyttänyt 68 vuotta. Leskeneläkettä vähennettäessä lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon hänelle maksettava eläke 865,88 e/kk sekä se eläke, joka hänelle on karttunut vanhuuseläkeaikana edunjättäjän kuolemaa edeltävän vuoden loppuun mennessä. Koska leski saa eläkettä jo edunjättäjän kuollessa, tehdään vähennys leskeneläkkeeseen heti sen alkaessa.

Leski ei vielä saa eläkettä

Jos leski ei vielä saa omaan ansiotyöhön perustuvaa eläkettä, kun leskeneläkkeen vähentäminen tehdään, otetaan hänen eläkkeensä huomioon laskennallisena.

Lesken laskennallinen oma eläke otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen suuruusina, jos hän ei vielä edunjättäjän kuollessa ollut täyttänyt minkään eläkelainmukaista vanhuuseläkeikänsä. Jos hän oli täyttänyt jo jonkin lain mukaisen vanhuuseläkeiän, pidetään hänen laskennallisena eläkkeenään sen työeläkkeen määrää, joka hänelle oli ehtinyt karttua edunjättäjän kuolemaa edeltävän vuoden loppuun mennessä (MYEL 82 §:n-2 mom.).

Edellä mainittuja periaatteita noudatetaan myös silloin, kun vähentäminen tulee tehtäväksi vasta nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta. Jos leski saa silloin omaa eläkettä, tehdään vähennys sen mukaisesti. Laskennallinen eläke lasketaan lesken iän perusteella joko työkyvyttömyyseläkkeenä tai vanhuuseläkkeenä. (MYEL 82 §:n 4 mom. 1 kohta ja TyEL 89 §:n 2 mom.).

Leski saa pyynnöstä valituskelpoisen päätöksen ja laskelman siitä eläkkeestään, joka on vähennystä tehtäessä otettu huomioon laskennallisesti.

Vähennys lesken todellisten tulojen perusteella erityistilanteissa

5.12.2023

Joissakin tilanteissa lesken laskennallinen eläke voi olla olennaisesti suurempi kuin hänen todelliset tulonsa. Näin on esimerkiksi silloin, jos leskelle on karttunut huomattava eläke aikaisemman työskentelyn perusteella, joka on sittemmin päättynyt.

Jotta leskeneläkkeen vähennyksen tarkoitus - leskeneläkkeen mitoittaminen vastaamaan kuolemasta aiheutuvia taloudellisia seurauksia - toteutuisi myös tällaisessa tilanteessa, voi leski hakea leskeneläkkeen vähentämistä todellisten tulojensa perusteella.

Vähennys voidaan tehdä lesken todellisten tulojen perusteella, kun leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran. Jos lesken olosuhteissa tapahtuu olennainen muutos edunjättäjän kuoleman jälkeen, voi leski hakea vähennyksen tekemistä todellisten tulojen perusteella myöhemminkin, kuitenkin enintään viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. (MYEL 82 §:n 4 mom. 3 kohta ja TyEL 91 §:n 1 mom. 2 kohta).

Siinä tapauksessa, että eläkettä vähennetään ensimmäisen kerran vasta lapseneläkkeen päättyessä, voidaan vähennys tehdä todellisten tulojen perusteella, vaikka edunjättäjän kuolemasta olisi ehtinyt kulua jo viisi vuotta. Tästä eteenpäin ei lasketa enää uutta viiden vuoden aikaa.

Jos leski edunjättäjän kuollessa jo sai työeläkettä jostain järjestelmästä, ei vähennystä voida tehdä lesken todellisten tulojen perusteella muuta kuin siinä tapauksessa, että leski sai vain osatyökyvyttömyyseläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä taikka (pelkästään) luopumiseläkettä (MYEL 82 §:n 4 mom. 3 kohta ja TyEL 91 §:n 1 mom. 1 kohta).

Edellä mainittujen lähtökohtien vallitessa vähennys voidaan tehdä lesken todellisten tulojen perusteella, jos (MYEL 82 §:n 4 mom. 3 kohta ja TyEL 91 §:n 1 mom. 3 kohta):

1. 60 prosenttia lesken saamista keskimääräisistä ansiotuloista, ja
2. lesken saamiin ansiotuloihin perustuvat etuudet sellaisinaan, ja
3. lesken mahdollisesti saamat osatyökyvyttömyyseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke tai luopumiseläke

ovat yhteensä vähintään 25 % (neljänneksen) pienemmät kuin lesken laskennallinen eläke.

Ansiotulot lasketaan keskimääräisinä ansioina ottaen huomioon kuudelta kuukaudelta ennen hakemuksen tekemistä saadut ansiot. Vähennys voidaan tehdä tämän kuuden kuukauden jakson alusta alkaen. (MYEL 82 §:n 4 mom. 4 kohta ja TyEL 91 §:n 2 mom.).

Ansiotuloihin perustuvia etuuksia ovat mm. sairauspäiväraha ja ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha. Maksussa olevana otetaan huomioon myös osatyökyvyttömyyseläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke, osa-aikaeläke, luopumiseläke, työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen päiväraha ja tapaturmaeläke, liikennevakuutuslain mukainen omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus, sotilasvammalain nojalla myönnetty päiväraha ja elinkorko sekä työskentelyyn perustuva vapaamuotoinen lisäeläke.

5.12.2023

Jos leski ei ole ansiotyössä eikä saa ansiotuloihin perustuvaa etuutta leskeneläkettä vähennettäessä, leskellä ei katsota olevan lainkaan tuloja. Vähentäminen tehdään lesken todellisten nollatulojen perusteella.

Hakemuksesta

Leskeneläkkeen vähennys tehdään lesken todellisten tulojen perusteella vain hakemuksesta. Hakemus voi olla vapaamuotoinen, esimerkiksi perhe-eläkehakemuslomakkeella oleva maininta tästä asiasta tai asiaa koskeva kirje.

Alkaminen

Vähennys voidaan tehdä enintään kuudelta kuukaudelta takautuvasti, jos sitä haetaan myöhemmin.

Voimassa toistaiseksi

Lesken todellisten tulojen perusteella vähennettyä leskeneläkettä maksetaan toistaiseksi. Leskeneläke tarkistetaan vasta, kun lesken olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, että edellytykset vähennyksen tekemiselle todellisten tulojen perusteella eivät enää täyty (MYEL 82 §:n 4 mom. 3 kohta ja TyEL 91 a §).

Olosuhteet muuttuvat edellä tarkoitetulla tavalla, kun lesken ansiotulot nousevat tai leskelle myönnetään oma eläke. Lesken on ilmoitettava sellaisista olosuhteistaan tapahtuvista muutoksista, jotka voivat vaikuttaa maksettavan leskeneläkkeen määrään.

Leskeneläkkeen tarkistus on tehtävä, jos lesken ansiot nousevat. Tarkistamisessa käytetään erityistilanteen vertailun aikaista lesken laskennallista eläkettä työeläkeindeksillä indeksoituna tarkistushetkeen lesken tulona. Tarkistamisessa ei lasketa uutta laskennallista työkyvyttömyyseläkettä. Leskeneläkettä ei tarkisteta, jos lesken ansiot nousevat lyhytkestoisen, enintään noin 6 kuukautta jatkuvan työn johdosta.

Jos erityistilanteiden mukaisen vähentämisen ehdot täyttyvät ansioiden nousun jälkeenkin tarkistamisessa, voi erityistilanteiden mukainen vähentäminen jatkua.

Kun lesken ansiot nousevat niin suuriksi, että erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset eivät enää täyty, leskeneläke tarkistetaan ja vähentäminen tehdään lesken laskennallisen eläkkeen perusteella. Kun erityistilanteiden mukaisen vähentämisen edellytykset ovat lesken ansiotulojen nousun vuoksi päättyneet, ei erityistilanteiden mukaista vähentämistä voida tehdä uudelleen, vaikka lesken ansiotulot lasisivat työn päätyttyä.

Erytyistilanteiden mukainen vähentäminen päättyy, kun leskelle myönnetään työeläkelakien tai niihin rinnastettavien lakien mukainen vanhuuseläke, työuraeläke, työkyvyttömyyseläke tai luopumistuki. Leskeneläkkeen määrä tarkistetaan ja vähentäminen tehdään uudelleen lesken oman eläkkeen perusteella.

Vähentäminen tehdään uudelleen lyhyeksikin aikaa myönnetyn kuntoutustuen perusteella. Tällöin erityistilanteiden mukainen vähentäminen päättyy. Vaikka kuntoutustuki lakkaa, leskeneläkettä ei tarkisteta.

8.6.3 Vähennyksen muuttuminen

Jos vähennys lesken eläkkeeseen on tehty laskennallisen eläkkeen tai lesken saamien todellisten tulojen mukaisesti, tarkistetaan leskeneläke ja vähennys lasketaan uudelleen siinä vaiheessa, kun hänelle myönnetään omaan työskentelyyn perustuva

5.12.2023

työkyvyttömyys-, työura- tai vanhuuseläke. Niin ikään vähennyksen määrä tarkistetaan silloin kun työkyvyttömyyseläke, johon vähennys on alun perin pohjautunut, on myöhemmin lakannut ja sen jälkeen myönnetään uusi eläke uusin perustein. (MYEL 82 §:n 4 mom. 4 kohta ja TyEL 91 a §)

Samalla tavalla menetellään myös silloin, kun luopumistuen maksaminen alkaa. Näin sen vuoksi, että luopumistuen perusmäärä on määrältään yhtä suuri kuin työkyvyttömyyseläke, joka luopujalle olisi myönnetty, jos hän olisi luopumisajankohtana tullut työkyvyttömäksi.

Eläke alkaa eri ajankohdista Jos leskelle myönnetään eläke eri järjestelmistä eri aikoina (esim. vanhuuseläke yksityiseltä ja julkiselta sektorilta), tarkistetaan leskeneläke vain silloin kun ensimmäinen eläke myönnetään. Tällöin ensimmäinen eläke otetaan huomioon myönnetyn suuruisena ja muut eläkkeet laskennallisesti sen suuruisina kuin ne olivat tarkistusta edeltävän vuoden lopussa. (MYEL 82 §:n 4 mom. 4 kohta ja TyEL 91 a §:n 2 mom.).

Leskeneläkettä ei tarkisteta eikä eläkkeeseen tehdä uutta vähennystä enää siinä vaiheessa, kun leskelle myönnetään muut eläkkeet.

Aikaisemmin leskeneläkettä tarkistettiin ja vähennys tehtiin aina uudelleen, kun leskelle myönnettiin oma eläke. Yhden käsittelyn menettelyyn siirryttiin 1.6.2012 alkaen.

Luopumistuki Edellä sanottua periaatetta noudatetaan myös silloin, kun leskelle myönnetyn luopumistuen maksaminen alkaa. Luopumistuen alkaessa sen perusmäärä otetaan huomioon sen suuruisena kuin sitä maksetaan ja mahdollinen muu eläketurva laskennallisen työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena. Perhe-eläkettä ei tarkisteta enää siinä vaiheessa, kun muut eläkkeet tulevat maksuun tai kun luopumistuki muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai työuraeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ei johda leskeneläkkeen tarkistukseen edes siinä tapauksessa, että eläkkeeseen lisätään mahdollinen lepäävä tulevan ajan osuus tai että leskelle on karttunut eläkkeellä oloaikana uutta eläkettä eläkkeen rinnalla tehdystä työstä.

Vähennystä ei tehdä uudelleen myöskään silloin, kun osaeläke muuttuu työkyvyttömyyseläkkeeksi tai vanhuuseläkkeeksi, koska jo osaeläke on vähennystä tehtäessä otettu huomioon täyden eläkkeen suuruisena.

Eläkkeen määrää koskevat muutokset

Eläkkeen määrää koskevat muutokset eivät johda leskeneläkkeen tarkistukseen, jos eläke jatkuu saman lajisena. Lesken saaman eläkkeen määrä voi muuttua esim. uuden yhteensovituksen, ensisijaisen etuuden määrän muuttumisen tai kertakorotuksen vuoksi.

Leskeneläke tarkistetaan kuitenkin osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuessa täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi, jos vähennys lesken eläkkeeseen oli tehty lesken todellisten tulojen perusteella.

5.12.2023

Vähennyksen peruste Leskeneläkettä tarkistettaessa käytetään samaa vähennyksen perustetta, jota käytettiin ensimmäisen vähennyksen yhteydessä. Vähennyksen peruste tarkistetaan työeläkeindeksillä tarkistamisvuoden tasoon.

8.7 Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Perhe-eläke lakkaa, kun edunsaaja ei enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä.

8.7.1 Lapsi

Lapsen perhe-eläke lakkaa seuraavissa tilanteissa:

1. kun hän täyttää 20 vuoden pääteian,
2. kun hänet adoptoidaan,
3. jos hän jo saa lapseneläkettä kahden edunjättäjän jälkeen ja hänen oma vanhempansa kuolee tai
4. kun hän kuolee

20-vuotiaaksi saakka Lapseneläke lakkaa sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana lapsi täyttää 20 vuotta (MYEL 64 §:n 1 mom. 2 kohta, TyEL 60 §:n 2 mom.). Lapsen työkyvyttömyys tai opiskelu ei siirrä lakkaamisaikaa myöhemmäksi.

Adoptio Eläke lakkaa lapseneläkettä saavan lapsen adoptiota seuraavan kuukauden alusta. Lapsen adoptiovanhemmat ovat velvollisia ilmoittamaan lapseneläkettä saavan lapsen adoptiosta.

Jos lapsi adoptoidaan edunjättäjän leskelle tai edunjättäjän lesken uudelle puolisolle, lapseneläke ei lakkaa. Lapseneläke ei lakkaa myöskään, jos lapsi adoptoidaan lapsen vanhemman uudelle puolisolle.

Eläkeoikeus useamman edunjättäjän jälkeen

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa (MYEL 62 §:n 2 mom., ks. kohta 8.2.1.3).

Lapsen kuolema Oikeus lapseneläkkeeseen lakkaa aina lapsen kuollessa. Eläke maksetaan vielä kuoliukuukaudelta.

Lapsen työkyvyttömyys vanhoissa eläkkeissä

Jos alle 18-vuotiaalle lapselle on myönnetty perhe-eläke ennen 1.7.1990 voimassa olleiden säännösten perusteella ja hän on MYEL:n mielessä työkyvytön, jatketaan eläkettä niin kauan kuin työkyvyttömyys yhdenjaksoisesti jatkuu. Tässä tarkoitettuun työkyvyttömyyteen riittää 2/5-tökyvyttömyys. Eläkkeeseen sovelletaan muutoinkin aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä, esim. perhe-eläkkeen jakautumisen osalta. Eläkkeen maksaminen päättyy vain siinä tapauksessa ja siitä alkaen, jos lapseneläkettä saava henkilö tulee työkykyiseksi. (MYEL:n VpL 18 §:n 1 mom.)

5.12.2023

8.7.2 Leski ja entinen puoliso

Leskeneläke myönnetään määräajaksi

Vuoden 2022 alusta lesken perhe-eläke muuttui määräaikaiseksi. Ennen vuotta 1975 syntyneillä avioleskillä on kuitenkin edelleen oikeus saada leskeneläke toistaiseksi myönnettynä. Myös leskeneläkkeet, joiden eläketapahtuma on ennen 1.1.2022, jatkuvat toistaiseksi.

Aviopuoliso

Avioleskelle tai rekisteröidyn parisuhteen leskelle myönnetty leskeneläke lakkaa sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana edunjättäjän kuolemasta on kulunut 10 vuotta. Leskeneläke lakkaa kuitenkin aikaisintaan sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana nuorin lapseneläkkeeseen oikeutettu lapsi täyttää 18 vuotta (MYEL 64 §:n 1 mom. 2 kohta, TyEL 60 §:n 1 mom. 1 kohta).

Avopuoliso

Avolesken leskeneläke päättyy sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana nuorin perhe-eläkkeeseen oikeutetuista edunjättäjän ja lesken yhteisistä lapsista täyttää 18 vuotta. (MYEL 64 §:n 1 mom. 2 kohta, TyEL 60 §:n 1 mom. 2 kohta).

Leskeneläkkeen päättyminen ennen määräajan päättymistä

Uusi avioliitto

Lesken tai entisen puolison perhe-eläke lakkaa, jos hän solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Tällöin eläke lakkaa avioliiton solmimiskuukauden lopussa (MYEL 64 §:n 1 mom. 3 kohta ja TyEL 60 §:n 1 mom. 3 kohta). Leski ei voi saada takaisin lakkautettua leskeneläkettään, jos uusi avioliitto myöhemmin purkautuu. Leskeneläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle solmimastaan avioliitosta.

Yli 50-vuotiaana avioituneen lesken leskeneläke jatkuu. Edellisen puolison kuoltua myönnettyä leskeneläkettä ei voi lakkauttaa edes pyynnöstä, jos leski uuden avioliiton solmiessaan on yli 50-vuotias. Tilanne ei muutu, vaikka uudesta avioliitosta olisi yhteisiä lapsiakin.

Lesken kuolema

Leskeneläke lakkaa lesken kuoltua. Eläkettä maksetaan vielä kuolinkuukaudelta.

Kertasuoritus uuden avioliiton vuoksi (MYEL 64 §:n 1 mom. 4 kohta ja TyEL 62 §)

Jos lesken tai entisen puolison eläke lakkaa avioliiton solmimisen johdosta, maksetaan hänelle kertasuoritus. Kertasuorituksen määrä on pääsääntöisesti yhtä suuri kuin leskeneläke olisi ollut kolmen vuoden ajalta.

Jos leskeneläke olisi jatkunut kolmea vuotta lyhyemmän ajan kertasuorituksena maksetaan määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä olisi ollut tältä ajalta.

Kertasuoritusta ei makseta leskelle, jos saman edunjättäjän jälkeen perhe-eläkkeeseen oikeutettu lapsi saa oikeuden laskennalliseen osuuteen lesken perhe-eläkkeestä (ks. kohta 8.4.2.1).

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos Mela toimii VILMA-laitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

5.12.2023

8.7.3 Perhe-eläkkeen lakkauttaminen

Edunjättäjä on elossa Jos perhe-eläke on myönnetty ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Perhe-eläkkeensaaja todennäköisesti kuollut

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta.

Eläkkeen lakkauttamispäivä ja eläkkeensaajan kuolleeksi julistamispäivä voivat olla eri päiviä.

9 Ryhmähenkivakuutus

Ryhmähenkivakuutusturva koskee pakollisen MYEL-vakuutuksen piiriin kuuluvia henkilöitä. Kaikki pakollisen MYEL-vakuutuksen piiriin tulevat henkilöt liitetään automaattisesti myös-ryhmähenkivakuutusturvan piiriin. Näin menetellään selvittämättä esimerkiksi sitä, onko MYEL-vakuutetulla mahdollisesti ryhmähenkivakuutuksen ehtoissa tarkoitettuja edunsaajia vai ei. Myöskään sillä ei ole merkitystä, onko MYEL-vakuutettu jo ryhmähenkivakuutusturvan piirissä työ- tai virkasuhteensa perusteella (ks. kohta 9.6 Rinnakkaiset toiminnot).

Vapaaehtoisen MYEL-vakuutuksen ottaneet eivät kuulu ryhmähenkivakuutuksen piiriin eivätkä he pääse sen piiriin edes halutessaan, sillä ryhmähenkivakuutusta ei voida myöntää vapaaehtoisena.

Ryhmähenkivakuutusmaksu peritään MYEL-vakuutusmaksun yhteydessä. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa perittävän maksun suuruuden vuosittain. Vuonna 2024 maatalousyrittäjiltä perittävän ryhmähenkivakuutusmaksun suuruus on 8 e/v ja apurahansaajilta perittävän 0 euroa.

Maatalousyrittäjien (ml. kalastajat, poronhoitajat, metsänomistajat) ja apurahansaajien lakisääteinen ryhmähenkivakuutusturva vastaa eduiltaan työntekijöiden työehtosopimukseen perustuvaa ryhmähenkivakuutusturvaa. Myös julkisyhteisöjen palveluksessa olevilla on vastaava turva, jota kutsutaan taloudelliseksi tueksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa MYEL:n mukaisen ryhmähenkivakuutuksen ehdot (RHV-ehdot) Melan esityksestä ja niiden tulee MYEL 11 §:n mukaan pääsääntöisesti olla kulloinkin voimassa olevien työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen ehtojen mukaiset.

Maatalousyrittäjien ja apurahansaajien ryhmähenkivakuutusjärjestelmä on rakennettu MYEL-vakuutuksen yhteyteen. Muihin järjestelmiin verrattuna tämä on poikkeuksellista, sillä yleensä ryhmähenkivakuutusturva liittyy kiinteästi lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen ja hoidetaan sen yhteydessä. Tästä johtuen YEL-yrittäjät eivät lähtökohtaisesti kuulu ryhmähenkivakuutusturvan piiriin, koska tapaturmavakuutuksen ottaminen on YEL- yrittäjille vapaaehtoista.

Työsuhteessa olleiden ryhmähenkivakuutuskorvausasiat käsittelee Tapaturmavakuutuskeskuksen (TVK) yhteydessä toimiva Työntekijäin ryhmähenkivakuutuspooli (TRHV). Keva antaa päätökset kunnan työ- tai virkasuhteeseen perustuviin korvaushakemuksiin ja Valtiokonttori vastaavasti valtion palvelussuhteeseen liittyviin.-Myös kirkon, Kelan ja Suomen Pankin palveluksessa oleville on järjestetty ryhmähenkivakuutusturva työnantajan toimesta.

Rinnakkaiset toiminnot

Tilanteita, joissa oikeus ryhmähenkivakuutuskorvaukseen tai sitä vastaavaan taloudelliseen tukeen on tai voi olla sekä MYEL-vakuutuksen perusteella että sen kanssa rinnakkaisesti työ- tai virkasuhteen perusteella, käsitellään jäljempänä kohdassa 9.6.

9.1 Edunjättäjä

Edunjättäjä on henkilö (RHV-ehdot 3 § ja 5 §),

5.12.2023

1. jonka kuollessa MYEL 10 §:n tai 10 a §:n mukainen (eli pakollinen) vakuutus
 - a) oli edelleen voimassa tai
 - b) oli päättynyt enintään kolme vuotta aikaisemmin
2. joka ei ollut ennen kuolemaansa siirtynyt MYEL:n mukaiselle vanhuuseläkkeelle tai ennen 2014 myönnetylle varhennetulle vanhuuseläkkeelle, ja
3. joka on kuollut ennen sen kuukauden päättymistä, jonka aikana hän täyttää 68 vuotta.

Suoja-aika kolme vuotta

Oikeus ryhmähenkivakuutuskorvaukseen säilyy lähtökohtaisesti aina kolmen vuoden ajan pakollisen MYEL-vakuutuksen päättymisestä lukien. Suoja-aikaa ei kuitenkaan sovelleta, jos MYEL-vakuutettu vakuutuksen päättyessä kuuluu työntekijäin ryhmähenkivakuutukseen tai muuhun vastaavaan turvajärjestelmään (RHV-ehdot 3 § 3 mom.).

Jos edunjättäjä on kuollut ennen 1.1.2020, suoja-aika on viisi vuotta, kun vakuutus on päättynyt täyteen kuntoutustukeen tai työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Kolmen vuoden suoja-aikaa sovelletaan aina, kun edunjättäjä on kuollut 1.1.2020 tai myöhemmin. Kolmen vuoden suoja-aikaa sovelletaan myös silloin, kun vakuutus on päättynyt esimerkiksi osakuntoutustuelle tai osatyökyvyttömyyseläkkeelle taikka luopumistuelle siirtymisen vuoksi. MYEL-vakuutuksen päättymisyy ei siis vaikuta siihen, onko ryhmähenkivakuutus turva voimassa vielä vakuutuksen päättyttyä vai ei.

Oikeus korvaukseen säilyy kolmen vuoden ajan pakollisen vakuutuksen päättymisestä lukien myös siinä tapauksessa, että pakollinen vakuutus on muuttunut ensin vapaaehtoiseksi vakuutukseksi, joka sittemmin on päättynyt. Kolmen vuoden aika lasketaan pakollisen vakuutuksen päättymisestä.

Suoja-ajan päättyminen kolmen-vuoden aikana

Suoja-aika päättyy jo ennen edellä tarkoitettua kolmea vuotta, jos MYEL-vakuutettu sanottuna aikana

1. tulee työntekijöiden tai muun vastaavan turvajärjestelmän ryhmähenkivakuutus turvan piiriin (RHV-ehdot 3 §:n 3 mom.). Omaisilla on tällöin ryhmähenkivakuutus turva mainittujen järjestelmien perusteella eikä tarvetta maatalousyrittäjien ryhmähenkivakuutus turvaan ole; tai
2. siirtyy MYEL:n mukaiselle vanhuuseläkkeelle taikka hänelle aikaisemmin myönnetty muu eläke muuttuu MYEL-vanhuuseläkkeeksi, taikka
3. täyttää 68 vuotta, jolloin ryhmähenkivakuutus turva päättyy sanotun iän täyttämiskuukauden päättyessä.

Eläkkeensaajat

Jo pidempäänkin eläkkeellä olleen henkilön jälkeen voi olla oikeus ryhmähenkivakuutus korvaukseen, jos edunjättäjä oli MYEL-vakuutettu eläkkeensä rinnalla, mikä on ollut mahdollista 1.1.2005 lukien. Ryhmähenkivakuutus turvan edellytyksenä on tässäkin tapauksessa luonnollisesti se, että eläkkeen rinnalla oleva MYEL-vakuutus on pakollinen. Myös eläkkeen rinnalla olevan pakollisen vakuutuksen päättymistä seuraa kolmen vuoden suoja-aika.

Niin ikään on mahdollista, että MYEL-eläkkeelle jäänyt maatalousyrittäjä tai apurahansaaja on eläkkeellä ollessaan mennyt työ- tai virkasuhteeseen, josta työnantaja

5.12.2023

oli maksanut vakuutusmaksut. Tällöin korvaus tulee työ- tai virkasuhteen perusteella, ei maatalousyrittäjien ryhmähenkivakuutuksesta.

MYEL-vanhuuseläke

MYEL-vanhuuseläkettä saavan henkilön jälkeen ei ole oikeutta ryhmähenkivakuutus-korvaukseen. Sillä ei ole merkitystä, onko eläke myönnetty suoraan vanhuuseläkkeenä, vai onko kyse vanhuuseläkkeeksi muuttuneesta työkyvyttömyys- tai työura-eläkkeestä.

Sen sijaan muiden työeläkelakien mukainen vanhuuseläke ei ole esteenä maatalousyrittäjän ryhmähenkivakuutusturvan jatkumiselle. Luonnollisesti tässäkin on edellytyksenä, että edunjättäjää koskevat yleiset edellytykset täyttyvät. MYEL-vakuutus on vanhuuseläkkeen rinnalla aina vapaaehtoinen, joten ryhmähenkivakuutusturva voi MYEL:n osalta olla voimassa enintään suoja-ajan.

Osittainen vanhuuseläke

Osittainen vanhuuseläke ei ole esteenä ryhmähenkivakuutuskorvauksen myöntämiselle. Oikeus ryhmähenkivakuutusturvaan ratkeaa normaalisäännöin.

Katoamistapaukset

Ryhmähenkivakuutuskorvausta ei voida maksaa vielä henkilön kadottua. Korvaus maksetaan vasta siinä vaiheessa, kun henkilön tiedetään varmuudella kuolleen tai kun hänet julistetaan kuolleeksi. Korvauksen suuruus määräytyy kuolinajankohdan (joko tosiasiallisen tai päätöksellä määrätyn) mukaisesti.

Perhe-eläkkeessä menettely on toisenlainen. Katoamistilanteissa perhe-eläke voidaan myöntää odottamatta kuolleeksi julistamispäätöstä. Menettelystä perhe-eläkkeen osalta ks. kohdassa 8.3 "Eläkkeen myöntäminen todennäköisen kuoleman perusteella".

9.2 Edunsaajat

Ryhmähenkivakuutuskorvaukseen oikeutettuja henkilöitä ovat (RHV-ehdot 7 §:n 1 mom.):

1. vakuutetun puoliso, ja
2. vakuutetun alle 22-vuotiaat lapset.

9.2.1 Puoliso (RHV-ehdot 7 §:n 2 mom.)**Aviopuoliso**

Puolisolla tarkoitetaan edunjättäjän aviopuolisoa.

Avopuoliso, yhteinen lapsi/sopimus keskinäisestä elatuksesta

Puolisolla tarkoitetaan myös henkilöä, jonka kanssa vakuutettu kuollessaan eli jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa ja jonka kanssa vakuutetulla oli tai oli ollut yhteinen lapsi tai jonka kanssa vakuutetulla oli julkisen notaarin oikeaksi todistama sopimus keskinäisestä elatuksesta.

VakO 4501/2005: A ei kuollessaan 21.12.2002 ollut jatkuvasti elänyt yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa B:n kanssa eikä B siten ollut A:n kuolinhetkellä ollut ryhmähenkivakuutusehtojen tarkoittama puoliso. Väestörekisteritietojen mukaan A ja B eivät asuneet yhteisessä taloudessa A:n kuollessa. B ilmoitti asuneensa toisella paikkakunnalla työpaikan vuoksi. Avoliiton edellytyksenä on pidetty vähintään sitä, että avopuolisolla on edunjättäjän kanssa yhteinen osoite

5.12.2023

edunjättäjän kuollessa. Esitetyn selvityksen mukaan A ja B olivat seurustelleet noin kolme vuotta ennen kuin B muutti tammikuussa 2002 A:n kanssa samaan talouteen. B oli kuitenkin 25.9.2002 solmitulla vuokrasopimuksella vuokrannut asunnon 1.10.2002 alkaen. B on samassa yhteydessä ilmoittanut väestötietojärjestelmässä uudeksi vakinaiseksi osoitteekseen 1.10.2002 alkaen vuokra-asuntonsa osoitteen, mutta A on säilyttänyt vakinaisen osoitteensa tilallaan. B synnytti A:n kuoleman jälkeen tyttären C:n, jonka isäksi A vahvistettiin ja jolle koko ryhmähenkivakuutuskorvaus maksettiin.

Avopuolison MYEL-vakuutus rinnastetaan oikeaksi todistettuun sopimukseen keskinäisestä elatuksesta, joten maatalousyrittäjän avopuolisolla on oikeus korvaukseen, jos hänet on vakuutettu edunjättäjän kanssa samalta viljelmältä taikka samasta kalastus- tai- porotalousyhteydestä.

Avopuoliso, 5 vuotta

Puolisolla tarkoitetaan myös henkilöä, jonka kanssa vakuutettu kuollessaan eli jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa ja yhteistaloutta oli jatkunut yhdenjaksoisesti ennen vakuutetun kuolemaa vähintään viisi vuotta.

Yhteisellä taloudella tarkoitetaan tässä tilanteessa, että henkilöllä oli vakuutetun kanssa sama osoite väestötietojärjestelmässä vakuutetun kuollessa ja tästä taaksepäin laskettuna yhdenjaksoisesti vähintään viisi vuotta (RHV-ehdot 7 § 3 mom.).

Rekisteröity parisuhde

Aiemmin samasukupuoliset parit ovat voineet rekisteröidä parisuhteensa, mutta nykyään myös samasukupuoliset parit solmivat avioliiton. Rekisteröidyn parisuhteen voi halutessaan muuttaa avioliitoksi. Rekisteröityjä parisuhteita on kuitenkin edelleen olemassa. Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnillä on samat oikeusvaikutukset kuin avioliiton solmimisella, joten toisen kuoltua rekisteröidyn parisuhteen toisella osapuolella on oikeus vakuutussummaan aviopuolison tavoin.

Vakuutussummaan on oikeutettu vain yksi puoliso

RHV-ehtojen 7 §:n 4 momentin mukaan vakuutussummaan on oikeutettu vain yksi puoliso.

Jos aviopuolisolla tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolella on oikeus vakuutussummaan, avopuolisolla ei ole oikeutta vakuutussummaan. Aviopuolisolla tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolella ei kuitenkaan ole oikeutta vakuutussummaan, jos vakuutetulla oli kuollessaan vakuutussummaan oikeuttava avopuoliso ja hakemus avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen purkamisesta oli vireillä.

9.2.2 Lapsi

Korvauksen saamisen yleisenä edellytyksenä on, ettei lapsi ollut täyttänyt vielä 22 vuotta edunjättäjän kuollessa (RHV-ehdot 7 §:n 1 mom. 2 kohta).

Korvaukseen oikeutettuja ovat edunjättäjän omien lasten lisäksi (RHV-ehdot 8 §:n 1 mom.):

1. aviopuolison ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolen lapsi, jonka huoltaja sanottu aviopuoliso tai rekisteröidyn parisuhteen osapuoli on tai on ollut lapsen täysi-ikäisyyteen saakka

5.12.2023

2. lapsi, jonka elatuksesta edunjänttjää on omassa kodissaan tai muutoin huolehtinut.

Oma lapsi

Lapsi voi olla edunjänttjäään oma lapsi joko avioliiton, tunnustamisen, oikeuden päätöksen tai adoption perusteella (ks. kohta 8.2.1.1 Edunjänttjäään oma lapsi).

Aviopuolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen lapsi

Aviopuolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen lapsella on oikeus korvaukseen siitä riippumatta, missä hän asuu. Riittää, kun (leskeytynyt) aviopuoliso tai rekisteröidyn parisuhteen osapuoli on tämän huoltaja.

Esimerkki 9.1

Vanhempiensa erotessa lapset jäävät asumaan äitinsä luokse, mutta vanhemmilla säilyy yhteishuoltajuus. Mies avioituu uudelleen, mutta leskeytyy tästä uudesta avioliitosta. Miehen aikaisemmasta avioliitosta olevilla lapsilla on oikeus korvaukseen miehen uuden aviopuolison kuollessa siitä huolimatta, että heidän molemmat vanhempansa ovat edelleen elossa.

Muu lapsi

Harkittaessa sitä, onko edunjänttjää huolehtinut muun lapsen elatuksesta, kiinnitetään huomiota muun muassa yhdessä asumisen pituuteen, toimeentulon laatuun, kunnan mahdollisesti maksamaan elatustukeen, elatusvelvollisen vanhemman suorittamiin elatusmaksuihin jne. Käytännössä tällaisena muuna lapsena on yleensä pidetty samassa taloudessa asunutta avopuolison lasta tai kasvattilasta, jos edellä mainitut kriteerit ovat täyttyneet.

Myös sijaishuoltolapsella saattaa olla oikeus korvaukseen, jos hoitosuhde on kestänyt pitkään edunjänttjäään kodissa ja edunjänttjää on huolehtinut lapsen aineellisista ja henkisistä tarpeista (VakO 03538/93/2913).

Myöhemmin syntyvä lapsi

Myös edunjänttjäään kuoleman jälkeen syntyvällä lapsella on oikeus korvaukseen samojen periaatteiden mukaan, joita noudatetaan perhe-eläkkeessä (ks. tark. kohta 8.2.1.1 Edunjänttjäään oma lapsi).

9.3 Korvauksen hakeminen

Korvausta haetaan siitä järjestelmästä, jonka piiriin edunjänttjää työskentelynsä perusteella kuului. Kullakin järjestelmällä on oma hakemuslomakkeensa.

Vakuutussumman maksamista varten Melalle on aina toimitettava korvaushakemus. MYEL-vakuutetun ryhmähenkivakuutuskorvausta haetaan Melan internetsivuilta löytyvällä lomakkeella. Myös muiden järjestelmien hakemuslomake (esim. siirtotapaukset järjestelmästä toiseen) hyväksytään hakemukseksi.

RHV-ehtojen 1.1.2020 voimaan tulleen ehdon mukaan vakuutussummaa on haettava kymmenen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana edunjänttjää on kuollut. Ehtoa sovelletaan, jos edunjänttjää on kuollut 1.1.2020 tai sen jälkeen.

Hakemus katsotaan tulleeeksi vireille sinä päivänä, kun se saapuu Melaan tai asiamies ottaa sen vastaan. Näin ollen ne tapaukset, jotka siirretään Melaan muualta, esimerkiksi Tapaturmavakuutuskeskuksesta, tulevat vireille Melaan saapumispäivänään.

5.12.2023

Hakemuksen liitteiksi voidaan tarvita seuraavia selvityksiä:

- riittävä selvitys avopuolison osalta, jos hänellä ei ollut MYEL-vakuutusta samasta yrityksestä edunjättäjän kanssa,
- riittävä selvitys, jos hakijana on muu lapsi, jonka huoltamisesta edunjättäjä on joko omassa kodissaan tai muutoin huolehtinut,
- kuolinsyytodistus, poliisitutkintapöytäkirja tai muu vastaava selvitys, jos edunjättäjän kuolema oli tapaturmainen (ks. tark. kohdassa 9.4 "Tapaturmakorotus").

Virkatodistuksia ei tarvitse liittää hakemukseen. Mela saa hakemuksen käsittelyssä tarvittavat tiedot edunjättäjän kuolemasta ja perhesuhteista suoraan väestötietojärjestelmästä.

Mela lähettää kehotuksen hakea ryhmähenkivakuutuskorvausta, jos korvaus on jäänyt hakematta jonkun sellaisen henkilön jälkeen, joka rekisteritietojen perusteella näyttäisi olevan RHV-ehdoissa tarkoitettu edunjättäjä ja jolla on edunsaajia, jotka voisivat olla korvaukseen oikeutettuja.

9.4 Korvauksen määrä

Ryhmähenkivakuutuskorvaus (vakuutussumma) muodostuu leskenosuudesta, lapsenosuudesta ja tapaturmakorotuksesta (RHV-ehdot 9 §).

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa korvausmäärät. Summat ovat samat MYEL-vakuutetuille ja työntekijöille.

Leskenosuus

Ryhmähenkivakuutuskorvauksena maksetaan aina (vähintään) lesken osuus, kun edunjättäjältä jää yksikin edellä kohdassa 9.2 tarkoitettu edunsaaja (RHV-ehdot 10 §).

Vuosina 2020–2025 leskenosuuden määrät ovat seuraavat:

Vakuutetun ikä kuolinhetkellä vuosina	Leskenosuus 2020–2022 euroa	Leskenosuus 2023 euroa	Leskenosuus 2024–2025
49 tai alle	16 720	17 190	17 970
50	15 620	16 060	16 790
51	14 510	14 920	15 600
52	13 370	13 750	14 370
53	12 270	12 620	13 190
54	11 190	11 510	12 030
55	10 060	10 350	10 820
56	8 960	9 220	9 640
57	7 910	8 140	8 510
58	6 740	6 930	7 250
59	5 640	5 800	6 070
60 tai yli	4 660	4 800	5 020

5.12.2023

Maatalousyrittäjien ryhmähenkivakuutuksen ehtoja tulkittaessa katsotaan ikärajojen täyttyvän vasta syntymäpäivän päätyttyä (VakO 08104/89/3113). Näin esimerkiksi 56-vuotispäivänään kuolleen edunjäätäjän jälkeen korvaus määritellään 55 vuoden iän perusteella. Vastaavasti 22 vuotta täyttävä lapsi on vielä 22-vuotispäivänään oikeutettu korvaukseen.

Lapsenosuus

Leskenosuuteen lisätään lapsenosuus jokaisesta edunsaajana olevasta lapsesta (RHV-ehdot 11 §).

Vuosina 2020–2022 lapsen osuus on 7 540 euroa lasta kohden, vuonna 2023 se on 7 760 euroa lasta kohden ja vuosina 2024–2025 8 110 euroa lasta kohden.

Tapaturmakorotus

Jos edunjäätjä kuoli tapaturmaisesti, lisätään leskenosuuteen ja lapsenosuuksiin tapaturmakorotus (RHV-ehdot 12 §:n 1 mom.).

Tapaturmalla tarkoitetaan ulkoisesta tekijästä johtuvaa äkillistä ja odottamatonta tapahtumaa, joka aiheuttaa vakuutetulle vamman tai sairauden (RHV-ehdot 12 §:n 2 mom.).

Tapaturmakorotuksen suuruutta ei ole määritelty euromääräisesti Tapaturmakorotus on 50 % leskenosuuden ja lapsenosuuden yhteismäärästä.

Tapaturmakorotus voidaan maksaa siitä riippumatta, johtiko kyseinen tapaturma korvauksiin myös jostain muusta järjestelmästä (esimerkiksi liikennevakuutuksesta tai MATA:sta).

Itsemurhan tehneen henkilön jälkeen maksetaan leskenosuus ja lapsenosuudet. Tapaturmakorotusta ei sen sijaan makseta, ellei pystytä näyttämään toteen, että itsemurhan tehnyt oli tapahtumahetkellä syyntakeeton (ymmärrystä vailla). Tämä on yleensä mahdollista vain, mikäli henkilö oli mielenterveydellisistä syistä hoidossa, jolloin asia selviää sairauskertomuksesta tai muusta vastaavasta selvityksestä.

Alkoholimyrkytystä ei pidetä RHV-ehtojen 12 §:ssä tarkoitettuna tapaturmakorotukseen oikeuttavana tapahtumana (ELK 1708/90, TELK 1177/3099/2011). Alkoholien vaikutuksen alaisena oleminen ei sinällään ole este tapaturmakorotuksen maksamiselle, jos edunjäätjä muuten kuolee tapaturmaisesti.

Edunjäätjä menehtyi maantien ojassa alilämpöisyyteen eli hypotermiaan, jossa myötävaikuttavana tekijöinä pidettiin hänen voimakasta päihtymystilaansa sekä sydän- ja maksasairauttaan. Kuolemaa ei pidetty tapaturmaisena RHV-ehtojen 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla (TELK/1562/3099/2015).

Tapaturmakorotuksen maksamista varten on Melalle toimitettava lääkärin antama kuolintodistus, joka osoittaa kuoleman tapaturman seuraukseksi, sekä Melan pyynnöstä myös poliisitutkintapöytäkirja (RHV-ehdot 16 §).

Ks. maksamisesta siinä tapauksessa, että selvitys kuoleman tapaturmaisuuudesta saadaan vasta myöhemmin, kohdassa 9.5 "1 kk:n kuluessa".

9.5 Korvauksen maksaminen

5.12.2023

Kertakorvaus	<p>Ryhmähenkivakuutuskorvaus maksetaan kertakorvauksena.</p> <p>Leskenosuus mahdollisine tapaturmakorotuksineen maksetaan vakuutetun puolisolle ja lapsenosuus mahdollisine tapaturmakorotuksineen kullekin lapselle. (RHV-ehdot 13 §:n 1 mom.). Lapsenosuus on siis lapselle kuuluvaa osuutta silloinkin, kun myös leski on edunsaajana.</p> <p>Jos puolisoa ei ole edunsaajana, vakuutussumma jaetaan tasan edunsaajana olevien lasten kesken (RHV-ehdot 13 §:n 2 mom.).</p> <p>Vakuutussummaa ei makseta henkilölle, joka on tahallisesti rikoksella aiheuttanut vakuutetun kuoleman (RHV-ehdot 13 a §).</p>
1 kk:n kuluessa	<p>Vakuutussumma tai sen riidaton osa on maksettava viivytyksettä ja viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun Mela on saanut riittävät selvitykset ja tiedot, jotka osoittavat edunsaajan oikeuden vakuutussummaan tai sen riidattomaan osaan. Melan on ilmoitettava kielteisestä päätöksestä vastaavassa määräajassa. (RHV-ehdot 19 §).</p> <p>Korvausta haettaessa ei ole aina tiedossa, oliko kuolema tapaturmainen vai ei. Tällaisissa tilanteissa leskenosuus ja lapsenosuudet maksetaan heti ja mahdollinen tapaturmakorotus myöhemmin, jos poliisitutkinta tai oikeuslääketieteellinen kuolemansyy- tai muu myöhemmin saatava selvitys osoittaa kuoleman olleen tapaturmainen.</p>
Viivästyskorko	<p>Ellei korvausta ole maksettu kuukauden kuluessa, siihen lisätään korkolain mukaan määräytyvää vuotuista viivästyskorkoa (RHV-ehdot 20 §).</p>
Verotus	<p>Vakuutussumma on tuloverolain 36 §:n nojalla verovapaata tuloa. Niin ikään korvaukseen mahdollisesti liittyvä viivästyskorotus on tuloverolain 61 a §:n nojalla verovapaata tuloa, koska se katsotaan samaksi tuloksi kuin se tulo, johon se liittyy.</p> <p>Perittävän kuoleman johdosta maksettavasta vakuutuskorvauksesta on maksettava perintöveroa. Tämä koskee myös ryhmähenkivakuutuskorvausta. Vakuutuskorvaukset olivat aikaisemmin veronalaisia vain 35 000 euroa ylittävältä osalta, mutta 1.1.2018 lukien ne ovat perintöverotuksessa kokonaan verotettavia.</p>
Digi- ja väestötietovirasto, DVV	<p>Jos Mela maksaa vajaavaltaiselle henkilölle ryhmähenkivakuutuksen vakuutussumman, Melan tulee MYEL 146 §:n 2 momentin mukaan ilmoittaa vakuutussummasta sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella vajaavaltaisella on kotikuntalaisa (201/1994) tarkoitettu kotikunta. Käytännössä asiasta ilmoitetaan nykyään Digi- ja väestötietovirastolle.</p> <p>Vajaavaltaisella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä (alaikäinen) ja sellaista 18 vuotta täyttänyttä henkilöä (täysi-ikäinen), joka on julistettu vajaavaltaiseksi ja jolle on määrätty edunvalvoja hoitamaan hänen asioitaan.</p>
Tulorekisteri	<p>Tulorekisteriin ilmoitetaan 1.1.2021 ja sen jälkeen maksetut eläke- ja etuustulot. Myös Melan maksama ryhmähenkivakuutuskorvaus ilmoitetaan tulorekisteriin vuodesta 2021 alkaen.</p>

5.12.2023

Vanhentuminen Myönnetyn ryhmähenkivakuutuskorvauksen maksamisessa noudatetaan eläkkeiden maksamista koskevaa yleistä viiden vuoden vanhentumisaikaa.

9.6 Rinnakkaiset toiminnot

Ryhmähenkivakuutuskorvaus maksetaan yleensä siitä järjestelmästä, jonka piiriin edunjäntäjä viimeisimmän ansiotoimintansa perusteella kuului, jos hänet oli RHV-vakuutettu.

Suurimmat ansiot Jos edunjäntäjä kuului rinnakkaisen työskentelyn perusteella samanaikaisesti kahden tai useamman järjestelmän piiriin, hakemuksen käsittelee ja vakuutuskorvauksen maksaa se järjestelmä, jonka piiriin kuuluvasta työskentelystä saatu ansiotulo kuukaudessa (palkka tai MYEL-työtulo) on suurin (RHV-ehdot 6 §:n 1 mom.).

Ansiotulovertailussa ansiotulot otetaan huomioon yhden kuukauden ajalta ennen työ- tai virkasuhteen taikka maatalousyrittäjätoiminnan tai apurahalla työskentelyn päättymistä (RHV-ehdot 6 §:n 3 mom.). Edunjäntäjän ansiotulona maatalousyrittäjätoiminnasta tai apurahalla työskentelystä pidetään hänelle vahvistettua MYEL-työtuloa. Jos hänellä on vahvistettuja MYEL-työtuloja useampia kuin yksi, ansiotulona pidetään vahvistettujen työtulojen yhteismäärää. Ansiotulovertailussa käytettävä MYEL-tulo saadaan jakamalla edunjäntäjän viimeksi vahvistettu vuotuinen MYEL-työtulo 12:lla.

Työ- ja virkasuhteen päättyminen

Työ- tai virkasuhteen katsotaan päättyneen sen päivän lopussa, jolta sen perusteella viimeksi maksettiin palkkaa (RHV-ehdot 6 §:n 2 mom.). Jos palkan tai sairausajan palkan maksaminen on päättynyt ennen kuolinpäivää, korvaussumman maksaa yleensä Mela, koska MYEL-vakuutus jatkuu kuolinpäivään saakka eli vielä työ- tai virkasuhteen päättymisen jälkeen.

Työsuhteen katsotaan jatkuneen kuolemaan siinä tapauksessa, että vakituudessa työsuhteessa ollut henkilö kuolee viikonloppuna, pyhäpäivänä tai muuna sellaisena päivänä, jolta ei makseta palkkaa. Tällaisissa tilanteissa korvaus tulee maksettavaksi joko Melasta tai Työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolista sen perusteella, kumpi rinnakkaisista ansiotuloista on suurempi.

YEL-yrittäjät

YEL-yrittäjät eivät yleensä kuulu ryhmähenkivakuutusturvan piiriin. Eräissä tapauksissa YEL-vakuutuksen piiriin kuuluva yrittäjä kuuluu kuitenkin lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin ja tätä kautta myös ryhmähenkivakuutusturvan piiriin. Tämän vuoksi YEL-vakuutetun jälkeen selvitetään aina yhtiö, jossa hänellä on ollut mahdollinen tapaturmavakuutus ja sieltä selvitetään tapaturmavakuutuksen luonne (vapaaehtoinen yrittäjän tapaturmavakuutus vai lakisääteinen työntekijöiden tapaturmavakuutus, johon edunjäntäjä oli sisällyttänyt itsensä).

Yksi hakemus riittää

Hakijan kannalta riittää, että hän tekee yhden hakemuksen. Hakemus siirretään tarvittaessa sille laitokselle, jolle tapauksen käsittely kuuluu.

Jos myöhemmin ilmenee, että ryhmähenkivakuutuskorvaus olisikin pitänyt maksaa toisesta järjestelmästä, korvauksen maksanut taho perii maksamansa summan

5.12.2023

suoraan sieltä. Vastaavasti toinen järjestelmä ottaa korvausta maksaessaan huomioon toisesta järjestelmästä jo maksetun korvauksen.

Jos Mela on maksanut maatalousyrittäjän tai apurahansaajan kuoleman perusteella ryhmähenkivakuutuksen vakuutussumman ja sittemmin ilmenee, että edunsaajalla on oikeus suoritukseen muusta ryhmähenkivakuutuksesta, edunsaajan oikeus suoritukseen siirtyy MYEL 66 §:n mukaan Melalle Melan suorittamaa korvausta vastaavalta osalta.

10 Eläkkeen maksaminen

Eläkettä aletaan yleensä maksaa sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt. Eläkettä maksetaan sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen on lakannut (MYEL 93 §). Normaalisti eläke maksetaan eläkkeen päättymispäivään asti, esimerkiksi määräaikainen eläke, tai eläkkeensaajan kuolinkuukauden loppuun asti.

Mela maksaa eläkkeen eläkkeensaajalle hänen ilmoittamalleen tilille kuukauden toisena pankkipäivänä. Jos eläkkeensaajalle on määrätty edunvalvoja, eläke maksetaan edunvalvojan ilmoittamalle tilille. Vaikka 15 - 17-vuotias lapsi voi käyttää puhevaltaa omassa perhe-eläkeasiassaan, maksetaan perhe-eläke tässäkin tapauksessa aina edunvalvojan (huoltajan) ilmoittamalle tilille.

Oikeus saada työeläkelakien mukaan myönnettyä eläkettä vanhentuu 5 vuoden kuluessa siitä päivästä lukien, jona eläke olisi pitänyt maksaa, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu (MYEL 100 §). Velan vanhentumisen katkaiseminen voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että eläkkeensaaja vaatii maksua tai muutoin muistuttaa Mela maksusta.

Eläke on eläkkeensaajan verotettavaa ansiotuloa. Mela suorittaa ennakonpidätyksen ennen eläkkeen maksamista.

Mela ilmoittaa maksamansa eläkkeet Tulorekisteriin. Tulorekisteri on kansallinen sähköinen tietokanta ansio-, eläke- ja etuustiedoille, josta jokainen voi halutessaan tarkistaa mm. omaa eläkettään koskevat tiedot. Eläke- ja etuustiedot ilmoitetaan tulorekisteriin vuodesta 2021 lähtien. Tulorekisteriin ei ilmoiteta eläke- tai etuuspäättöksen tietoja, eikä tietoa siitä, onko hakemus vireillä.

10.1 Eläkkeen viivästyminen

Eläkkeen alkaessa	Eläkkeen viivästyessä eläkelaitos on velvollinen maksamaan viivästyskorotusta (MYEL 95 §:n 1 mom.). Eläke on viivästynyt, jos eläkeasian käsittely kestää kauemmin kuin kolme kuukautta (MYEL 96 §:n 1 mom.). Myös kuntoutusrahaan voi tulla maksettavaksi viivästyskorotusta.
Viivästysaika	Viivästysaika lasketaan siitä päivästä, jolloin eläkkeenhakija on esittänyt eläkelaitokselle riittävän selvityksen eläkkeen myöntämiseksi (MYEL 96 §:n 1 mom.). Työeläkelaeissa ei ole säännöksiä siitä, mikä päivä kuukaudessa on eläkkeen maksupäivä. Näin ollen eläkettä myönnettäessä sen maksu voi alkaa ilman viivästyskorotusta sen kuukauden loppuun saakka, jonka kuluessa kolmen kuukauden aika täyttyy. Yleensä viivästymisaika lasketaan eläkehakemuksen vireilletulopäivästä. Jos kuitenkin hakemuksen ratkaisemisen kannalta riittävä selvitys tulee vasta myöhemmin, käytetään viivästysajan laskemisessa selvityksen saapumispäivää, ns. tarkennettua hakemuspäivää. Eläkeasian korotonta käsittelyaikaa on siis riittävän selvityksen saapumiskuukauden lisäksi kolme sitä seuraavaa kalenterikuukautta.

5.12.2023

Eläkkeen ollessa maksussa Kun eläkepäätos on annettu, on siinä ilmoitettu eläkkeen maksupäivä. Maksussa oleva eläke on siten viivästynyt, jos se ei ole eläkkeensaajan tilillä päätöksessä määritettuna maksupäivänä. Melassa eläkkeen maksupäivä on kuukauden toinen pankkipäivä.

Viivästyskorotuksen laskeminen

Viivästyskorotuksen suuruus määrätään puolivuositain Suomen Pankin ilmoittaman viitekoron perusteella. Viivästyskorotus on seitsemän prosenttia yli viitekoron.

1.1.2003 alkaen viivästyskorotusprosentit ovat olleet eri ajanjaksoina kuten taulukossa alla.

alkaen	viivästyskorkoprosentti
1.7.2013	7,5 %
1.7.2016	7,0 %
1.1.2023	9,5 %
1.7.2023	11 %
1.1.2024	11,5 %

Kulloinkin sovellettava viivästyskorotus määräytyy sen mukaan, mikä viivästyskorotusprosentti on kunakin ajankohtana ollut voimassa.

Viivästyskorotus lasketaan jokaiselta päivältä eräpäivää seuraavasta päivästä lukien maksupäivään saakka (se päivä mukaan lukien).

Viivästyskorotuksen maksaminen

Viivästyskorotusta ei makseta, jos sen määrä on pienempi kuin 8,83 euroa (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna; MYEL 95 §:n 3 mom.).

Korotus maksetaan yleensä viivästyneen eläkkeen maksamisen yhteydessä ja eläkepääöksessä näkyy, miltä ajalta ja kuinka paljon korotusta maksetaan. Joissakin tapauksissa korotuksesta annetaan erillinen päätös.

Takautuvan eläkkeen viivästyskorotusta ei makseta toiselle vakuutus- tai eläkelaitokselle, Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle tämän takautumisvaatimuksen vuoksi maksettavaan eläkkeen osaan.

10.2 Eläkkeen kertasuoritus

10.2.1 Pienen eläkkeen kertasuoritus

Yleensä, kun eläke on määrältään pieni, maksetaan se kertasuorituksena sen sijaan, että pientä eläkettä maksettaisiin kuukausittain. Kertasuoritus on eläkkeen maksutapa, jonka eläkelaitos voi harkintansa mukaan edellytysten täytyessä valita kuukausittaisen eläkkeen maksamisen sijasta.

5.12.2023

Kertasuorituskertoimet	<p>Kertasuoritus lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien kertasuoritus-kertoimien mukaan. Kertoimet on laskettu ottamalla kuolevuus- yms. tekijät huomi-oon niin, että kertasuorituksena maksettava eläke vastaisi pääomitettuna sitä elä-kettä, mikä saajalle tulisi vuosien mittaan maksettavaksi kuukausittain. Tästä johtuen kertasuorituskerroin on sitä suurempi mitä nuoremasta eläkkeensaajasta on kyse. Naisilla ja miehillä on nykyisin samat kertoimet.</p> <p>Kertoimet on määritelty erikseen</p> <ol style="list-style-type: none">1. vanhuuseläkettä ja elinikäistä leskeneläkettä,2. määräaikaista leskeneläkettä3. työkyvyttömyyseläkettä ja sen jälkeistä vanhuuseläkettä,4. kuntoutustukea ja työkyvyttömyyseläkettä sekä5. lapseneläkettä (erikseen pääteikä 18, 20, 21 ja 24 vuotta) varten. <p>Kertasuoritus saadaan kertomalla vuotuisen eläkkeen määrä eläkkeensaajan ikää vastaavalla kertoimella.</p> <p>Vanhuus- ja perhe-eläke sekä täysi työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki voidaan maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on pienempi kuin 32,74 euroa kuukaudessa (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna; MYEL 94 §:n 1 mom.).</p> <p>Jos edellä mainitun eläkkeen määrä on vähintään 32,74 euroa, mutta enintään 81,85 euroa kuukaudessa (vuoden 2024 tasossa ilmaistuna), voidaan eläke maksaa kerta-suorituksena, jos siitä on ilmoitettu eläkkeensaajalle eikä eläkkeensaaja ole vastusta-nut menettelyä (MYEL 94 §:n 2 mom.).</p>
Eläkkeiden yhteismäärä	<p>Kertasuorituksen edellytyksiä ei tarkastella lakikohtaisesti vaan maksettavan eläk-keen kokonaismäärän mukaisesti. Jos kyseessä on VILMA-päätös (Ks. kohta 12.1), otetaan myös julkisten alojen palvelun perusteella karttunut eläke kertasuorituksen edellytyksiä harkittaessa huomioon.</p>
Myös vanhat eläkkeet	<p>Edellä mainitut rajamäärät tulivat voimaan 1.1.2007, mutta niitä sovelletaan myös maksussa oleviin eläkkeisiin, jotka on myönnetty aikaisemmin (MYEL VpL 1 §:n 3 mom.).</p>
Ei kertasuoriteta	<p>Kertasuorituksena ei makseta osatyökyvyttömyyseläkettä eikä osittaista vanhuuselä-kettä.</p> <p>Jos eläkkeensaaja saa työeläkkeen rinnalla luopumistukea, ei työeläkettä makseta kertasuorituksena.</p> <p>Perhe-eläkkeen saaminen ei periaatteessa estä työeläkkeen maksamista kertasuori-tuksena eikä päin vastoin. Käytännössä rajamäärän alle jäävää eläkettä ei kuitenkaan tällaisessa rinnakkaisuustilanteessa kertasuoriteta. Tällaisissa tilanteissa toinen eläke jää maksuun joka tapauksessa, jolloin kertasuoritus ei ole samalla tavalla tarpeen.</p>
Työkyvyttömyyseläke	<p>Jos eläke perustuu 1.1.2005 voimaantulleisiin säännöksiin (eläketapahtuma 1.1.2006 tai sen jälkeen), maksetaan työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi kertasuorituksena myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeinen vanhuuseläke.</p>

5.12.2023

Vastaavasti, jos kertasuoritettava työkyvyttömyyseläke perustuu ennen 1.1.2005 voimassaolleisiin säännöksiin, maksetaan kertasuorituksena ainoastaan työkyvyttömyyseläke. Lisäksi on huomattava, että kertasuoritus voidaan edelleenkin tehdä näiden eläkkeiden osalta vain, kun kyseessä on ns. vapaakirjaeläke. Täysitehoista työkyvyttömyyseläkettä ei voida maksaa kertasuorituksena.

Perhe-eläke

Leskeneläke ja lapseneläke ovat erillisiä eläkkeitä, joten periaatteessa kertasuorituksen edellytyksenä olevia rajamääriä voidaan tarkastella kunkin saajan osalta erikseen. Käytännössä näin ei kuitenkaan aina menetellä, vaan perhe-eläke maksetaan kertasuorituksena, jos kertasuorituksen edellytykset täyttyvät kaikkien saajien osalta.

Kertasuorituksena voidaan maksaa myös leskeneläke, jonka määrä jää rajamäärää pienemmäksi leskeneläkkeeseen tehtävän vähennyksen (aikaisemmin eläkesovitus) vuoksi.

10.2.2 Leskeneläkkeen kertasuoritus

Kun alle 50-vuotiaan lesken tai edunjättäjän entisen puolison eläke lakkaa avioliiton solmimisen johdosta, hänelle maksetaan kertasuoritus (ks. kohta 8.7.2)

10.3 Eläkkeen maksaminen muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen

Eräissä tilanteissa eläke maksetaan muulle taholle kuin eläkkeensaajalle itselleen tai hänen edunvalvojalleen. Viranomaiset, laitokset ja muut tahot, joille eläke voidaan maksaa eläkkeensaajan tai hänen edunvalvojansa sijasta, on mainittu nimenomaisesti laissa (MYEL 98 §) samoin kuin ne syyt, joiden perusteella näin voidaan menettellä. Tietyissä tilanteissa myös kuntoutusetuus voi tulla maksettavaksi muulle taholle.

Takautuva eläke

Takautuvasti myönnetty eläke on yleensä aina pidätettävä, kunnes saadaan selvitettyä, kenelle se on maksettava. Hakijan toimeentulo on voinut perustua johonkin toiseen sosiaalietuuteen, jonka maksaja saa oikeuden samalle ajalle myönnettävään eläkkeeseen. Jos kuitenkin on selvää, että takautuva eläke voidaan maksaa suoraan eläkkeensaajalle, sitä ei tarvitse pidättää.

Takautuvan eläkkeen pidätysaika

Takautuvan eläkkeen pidätysaika vaihtelee eri etuuksissa. Takautuvan eläkkeen pidätysaika voi olla esimerkiksi päätöksenantokuukauden loppuun tai päätöksenantokuukautta seuraavan kuukauden loppuun.

Perimisilmoitus kahta viikkoa aikaisemmin

Eläke maksetaan muulle taholle kuin eläkkeensaajalle itselleen yleensä vain sitä koskevan vaatimuksen perusteella. Eläkkeen maksamista koskeva vaatimus on tehtävä vähintään kahta viikkoa ennen maksupäivää (MYEL 98 §:n 3 mom. ja TyEL 121 § 1 mom.).

5.12.2023

Käytännössä kahden viikon aikaa ei pidetä ehdottomana. Myöhemminkin tullut vaatimus otetaan huomioon, jos maksuaikataulu mahdollistaa sen.

Lähtökohtaisesti sen, jolla on oikeus eläkkeeseen, tulee tehdä eläkkeen maksamista koskeva vaatimus. Myös Melasta voidaan ottaa yhteyttä maksajaan, jos asiakirjoista ilmenee, että eläkkeen hakijalle on mahdollisesti maksettu jotakin etuutta samalta ajalta, jolta tulee myönnettäväksi eläkettä.

10.3.1 Etusijajärjestys

Varsinkin takautuvalla ajalla voi olla kaksi (tai useampiakin) tahoja, joilla on oikeus eläkkeeseen eläkkeensaajan itsensä asemasta. Tällöin noudatetaan etusijajärjestystä, joka kertoo, missä järjestyksessä takautuva eläke on maksettava eri saajille.

Eri tahojen vaateet voivat kohdistua eri ajanjaksoille. Kullakin taholla on oikeus vain samaan aikaan kohdistuvaan eläkkeeseen ja vain siihen määrään asti kuin se on siltä ajalta maksanut omaa etuuttaan. Tästä johtuen takautuvasti maksettava eläke voi jakautua hyvinkin lyhyisiin jaksoihin, jotka on maksettava eri tahoille.

Etusijajärjestystä käytetään perusteena myös silloin, kun jatkuvassa maksussa olevaan eläkkeeseen kohdistuu rinnakkaisia vaateita.

Jos kahdella tai useammalla viranomaisella, hyvinvointialueella, laitoksella tai toimielimellä taikka muulla taholla on oikeus eläkkeeseen, maksetaan eläke seuraavassa järjestyksessä (MYEL 98 §:n 3 mom. ja TyEL 123 §):

1. sairausvakuutusrahastolle (ks. kohta 10.3.2),
2. maksamattomien MYEL- (tai MATA) vakuutusmaksujen kuittaukseen (ks. kohta 10.4 ja Vakuutusmaksuopas),
3. eläkelaitokselle aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintänä (ks. kohta 10.7),
4. työnantajalle palkan, sairausajan palkan sekä irtisanomisajan palkan osalta tai sairauskassalle täydennyspäivärahan korvaamiseksi (ks. kohta 10.3.3),
5. työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen korvaamiseksi (ks. kohta 10.3.4),
6. Kansaneläkelaitokselle kansaneläkkeen, takuueläkkeen, eläketuen, eläkkeensaajien asumistuen tai ylimääräisen rintamalisän korvaamiseksi (ks. kohta 10.3.5),
7. Kansaneläkelaitokselle sen maksaman toimeentulotuen ennakon korvaamiseksi (ks. kohta 10.3.6),
8. Hyvinvointialueelle sen maksaman toimeentulotuen ennakon korvaamiseksi (ks. kohta 10.3.6),
9. Hyvinvointialueelle sen järjestämän laitoshoidon tai -huollon tai perhehoidon ajalta (ks. kohta 10.3.7),
10. Kansaneläkelaitokselle sen maksaman opintotuen korvaamiseksi (ks. kohta 10.3.8),
11. EU- tai ETA-maan laitokselle eläkkeen aiheettoman maksun korvaamiseksi,
12. ulosottoviranomaiselle (ks. kohta 10.5),
13. EU- tai ETA-maan laitokselle muun etuuden kuin eläkkeen aiheettoman maksun korvaamiseksi,
14. sosiaaliturvasopimusmaan laitokselle eläkkeen tai muun etuuden aiheettoman maksun korvaamiseksi, ja

5.12.2023

15. Hyvinvointialueelle harkinnanvaraisin perustein (ks. kohta 10.3.9).

Mitä edellä todetaan hyvinvointialueesta, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnan osalta Ahvenanmaan maakunnan kuntiin.

10.3.2 Sairausvakuutusrahastolle

10.3.2.1 Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläke voi tulla maksettavaksi sairausvakuutusrahastolle, jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta henkilölle on maksettu sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa (MYEL 98 §:n 1 mom. 2 kohta ja TyEL 118 §).

Työkyvyttömyyseläke ei voi tulla maksettavaksi sairausvakuutusrahastolle tartuntatautipäivärahan korvaamiseksi.

Sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha korvaa sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttamaa ansionmenetystä ja se on ensisijainen työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Kansaneläkelaitos vahvistaa päivärahan ensisijaisuusajan. Ks. ensisijaisuusajasta kohta 3.3.1 Ensisijaisuusajan kuluttua.

Täysi työkyvyttömyyseläke

Jos eläkkeensaaja on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa ensisijaisuusajan jälkeen, maksetaan samalta ajalta myönnetty takautuva täysi työkyvyttömyyseläke päivärahaa vastaavalta osalta sairausvakuutusrahastolle.

Jos päivärahaa on maksettu, mutta ensisijaisuusaikaa ei vahvisteta, takautuvasta täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä maksetaan eläkkeensaajalle vain se määrä, joka ylittää samalta ajalta maksetun sairauspäivärahan (MYEL 53 §:n 4 mom.). Päivärahaa vastaavaa määrää ei tässä tilanteessa makseta sairausvakuutusrahastolle.

Mitä edellä on sanottu SVL:n mukaisesta päivärahasta, sovelletaan myös osasairauspäivärahaan. Osasairauspäivärahaa maksetaan silloin, kun henkilö pystyy sairaudestaan huolimatta suorittamaan osan työtehtävistään.

Osatyökyvyttömyyseläke ja sen muuttuminen täydeksi eläkkeeksi

Takautuvasti myönnetty osatyökyvyttömyyseläke maksetaan eläkkeensaajalle vain siltä osin kuin se ylittää samalta ajalta maksetun päivärahan (MYEL 53 §:n 4 mom.). Päivärahaa vastaavaa määrää ei tässä tilanteessa makseta sairausvakuutusrahastolle.

Jos osatyökyvyttömyyseläkkeensaaja on saanut sairauspäivärahaa ensisijaisuusajan jälkeen ja hänen osatyökyvyttömyyseläkkeensä muutetaan takautuvasti täydeksi eläkkeeksi, maksetaan sairauspäivärahaa vastaava määrä täyden työkyvyttömyyseläkkeen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen erotuksesta sairausvakuutusrahastolle.

Jos ensisijaisuusaikaa ei ole, eläkkeensaajalle maksetaan täyden ja osaeläkkeen erotus vain samalta ajalta maksetun sairauspäivärahan ylittävältä osalta. Sairausvakuutusrahastolle ei makseta mitään (MYEL 53 §:n 4 mom.)

5.12.2023

Ennen 1.1.1982 myönnetty osaeläke

Ensisijaisuusaikaa ei sovelleta, vaikka se olisi vahvistettu, jos ennen 1.1.1982 alkanut osaeläke muuttuu myöhemmin täydeksi eläkkeeksi. Takautuvalta ajalta täyden ja osaeläkkeen erotuksesta maksetaan eläkkeensaajalle vain se osuus, joka ylittää samalta ajalta maksetun sairauspäivärahan määrän. Sairauspäivärahaa vastaavaa määrää ei makseta sairausvakuutusrahastolle.

Kuntoutustuki

Takautuvasti myönnettyyn kuntoutustukeen ja osaeläkkeen suuruiseen kuntoutustukeen sovelletaan samoja säännöksiä kuin työkyvyttömyyseläkkeeseen ja osatyökyvyttömyyseläkkeeseen.

10.3.2.2 Kuntoutusetuus

Sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan tai tartuntatautipäivärahan ajalta

Jos kuntoutusraha tai -korotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa tai tartuntatautilain mukaista tartuntatautipäivärahaa, kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai tartuntatautipäivärahaa (MYEL 98 § 1 mom. 2 k., TyEL 118 § 3 mom.).

Kuntoutusrahan maksaminen sairauspäivärahan tai tartuntatautipäivärahan korvaukseksi koskee sekä täyttä kuntoutusrahaa että osakuntoutusrahaa. Myös kuntoutusavustus voi tulla maksettavaksi sairausvakuutusrahastolle sairauspäivärahan tai tartuntatautipäivärahan korvaukseksi.

Kelan maksaman kuntoutusetuuden ajalta

Jos kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 6 §:n mukaisen ammatillisen kuntoutuksen perusteella kuntoutusrahaa, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvän kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, ellei Kansaneläkelaitos vähennä niitä maksamastaan kuntoutusrahasta (MYEL 98 § 1 mom. 2 k., TyEL 118 § 4 mom.).

Takautuvasti myönnetty kuntoutusraha, kuntoutusavustus, kuntoutuskorotus tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus voi tulla maksettavaksi Kelalle Kelan maksaman kuntoutusrahan korvaukseksi. Useimmiten tällaisia tilanteita esiintyy päätöksen itseoikaisun tai muutoksenhaun yhteydessä.

Edellä tarkoitettua maksamismenettelyä ei sovelleta, jos Kela vähentää Kelan kuntoutusrahasta eläkelaitoksen myöntämän kuntoutusetuuden.

5.12.2023

10.3.2.3 Työuraeläke

Jos eläkkeensaaja on saanut sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, maksetaan samalta ajalta myönnetty työuraeläke päivärahaa vastaavalta osalta sairausvakuutusrahastolle (MYEL 98 §:n 1 mom. 2 kohta ja TyEL 118 §:n 5 mom.).

Työuraeläkettä ei voida myöntää hakemista edeltävältä ajalta, joten työuraeläke tulee suoritettavaksi sairausvakuutusrahastolle vain hakemuksen käsittelyajalta. Päivärahan ylittävä osuus maksetaan eläkkeensaajalle.

10.3.2.4 Vanhuuseläke

Takautuvasti maksettava vanhuuseläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairauspäivärahaa tai tartuntatautilain mukaista tartuntatautipäivärahaa (MYEL 98 §:n 1 mom. 2 kohta ja TyEL 118 §:n 1 mom.).

10.3.2.5 Osittainen vanhuuseläke

Osittaista vanhuuseläkettä ei makseta sairausvakuutusrahastolle.

10.3.2.6 Lisäeläkkeet

Sairausvakuutusrahastolle ei makseta rekisteröityjä lisäeläkkeitä, rekisteröimättömiä lisäeläkkeitä eikä vapaaehtoiseen TyEL-vakuutukseen (esimerkiksi luottamustoimet) perustuvia eläkkeitä.

10.3.3 Työnantajalle ja sairauskassalle

Työkyvyttömyys- ja työuraeläke sekä niiden sijasta myönnettävä vanhuuseläke

Jos eläkkeensaaja on ollut työsuhteessa ja työnantaja on maksanut hänelle sairausajan palkkaa tai irtisanomisajan palkkaa samalta ajalta, jolta hänelle tulee myönnettäväksi takautuvasti työkyvyttömyys- tai työuraeläke, maksetaan eläke työnantajalle siltä osin kuin se vastaa työnantajan samalta ajalta maksamaa palkkaa (MYEL 98 §:n 1 mom. 1 kohta ja TyEL 117 §:n 1 ja 3 mom.).

Samalla tavalla menetellään silloin, jos hakijalle työkyvyttömyys- tai työuraeläkkeen sijasta myönnetään vanhuuseläke takautuvasti oman ikäluokkansa mukaisesta vanhuuseläkeistä lukien (MYEL 98 §:n 1 mom. 1 kohta ja TyEL 117 §:n 2, 3 ja 5 mom.).

Kuntoutusetuudet

Jos työnantaja maksaa työntekijälle palkkaa samalta ajalta, jolta työntekijä saa kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, maksetaan se palkkaa vastaavalta osalta työnantajalle (MYEL 98 §:n 1 mom. 1 kohta ja TyEL 117 §:n 4 mom.).

Takautuvan ajan lisäksi työnantajalle voidaan tässä tapauksessa maksaa myös jatkuvassa maksussa oleva eläke. Edellytyksenä on, että palkanmaksu kohdistuu samalle ajalle kuin Melan myöntämä kuntoutusetuus.

Käytännössä työnantajan ja kuntoutujan kanssa sovitaan etukäteen kulloinkin noudatettavasta menettelystä.

Tartuntatauti, palkka ja takautuva eläke

5.12.2023

Jos eläke myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työnantaja on maksanut eläkkeensaajalle palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta ajalta, jolloin eläkkeensaaja on tartuntataudin leviämisen estämiseksi määrätty olemaan poissa ansiotyöstään, eristettäväksi tai karanteeniin, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan tai vastaavan korvauksen määräisenä (MYEL 98 § 1 mom. 1 kohta ja TyEL 117 § 5 mom.).

Sairauskassa	Jos sairauskassa on maksanut täydennyspäivärahaa, rinnastetaan se työnantajan maksamaan sairausajan palkkaan ja eläke maksetaan sitä vastaavalta osalta sairauskassalle.
Osittainen vanhuuseläke	Osittainen vanhuuseläke ei voi tulla maksettavaksi työnantajalle tai sairauskassalle.
Rekisteröity lisäeläke	Työnantajalle tai sairauskassalle voi tulla maksettavaksi rekisteröidyn lisäeläkkeen osuus.

10.3.4 Työttömyysetuuksien maksajille

Takautuvasti myönnetty eläke maksetaan työttömyyskassalle tai Kelalle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea (MYEL 98 §:n 1 mom. 4 kohta ja TyEL 120 §:n 4 mom. sekä Eläketukilain 13 §:n 1 mom.).

Edellä sanottu koskee kaikkia eläkkeitä osittaista vanhuuseläkettä lukuun ottamatta.

10.3.5 Kelalle kansaneläkkeen, takuueläkkeen, eläketuen, eläkkeensaajien asumistuen tai ylimääräisen rintamalisän korvaamiseksi

Takautuvasti myönnettävä työeläke voi tulla maksettavaksi Kelalle siltä osin kuin se vastaa Kelan samalta ajalta väliaikaisesti maksamaa takuueläkettä, kansaneläkettä, asumistukea, eläketukea tai ylimääräistä rintamalisää seuraavissa tapauksissa (MYEL 98 §:n 1 mom. 4 kohta ja TyEL 120 §:n 1 ja 2 mom., Rintamasotilaseläkelaki 17 §, Kansaneläkelaki 72 §):

- työeläke myönnetään tai eläkettä tarkistetaan takautuvasti muutoksenhaun tai siihen liittyvän itseoikaisun vuoksi;
- eläkelaitos itseoikaisee lainvoimaista päätöstään tai muuten tarkistaa eläkkeen määrää suuremmaksi;
- työeläkettä myönnetään muutoksenhakuelimen päätöksen jälkeen pitemmälle ajalle kuin mitä muutoksenhakuelin on päättänyt;
- eläkkeelle myönnetään takautuvasti jatkoa uudella päätöksellä määräaikaisen oikaisupäätöksen antamisen jälkeen; ja
- edunsaajalle myönnetään perhe-eläke.

Myös asumistuki	Kela on voinut valituksen vireillä ollessa maksaa myös eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea väliaikaisella päätöksellä. Kelalla on oikeus periä liikaa maksamansa asumistuki työeläkkeestä samassa yhteydessä kuin se perii liikaa maksamansa eläkkeen.
-----------------	--

5.12.2023

Kela ei voi periä liikaa maksamaansa asumistukea erikseen, vaan ainoastaan silloin ja samassa yhteydessä, kun se perii takaisin liikaa maksamaansa eläkettä (MYEL 98 §:n 1 mom. 4 kohta ja TyEL 120 §:n 3 mom.).

10.3.6 Kelalle tai hyvinvointialueelle toimeentulotuen ennakon korvaamiseksi

Jos eläkkeensaajalle on myönnetty toimeentulotukea ennakkona odotettavissa olevaa eläkettä vastaan, Kansaneläkelaitoksella ja hyvinvointialueella on oikeus eläkkeeseen takautuvasti siltä ajalta, jolta toimeentulotukea on maksettu (MYEL 98 §:n 1 mom. sekä TyEL 119 §:n 1 mom.)

Kansaneläkelaitokselle ja hyvinvointialueelle voidaan maksaa vain takautuva osa eläkkeestä ja tämäkin vain siltä ajalta kuin toimeentulotukea on myönnetty. Jos takautuvasti myönnetty eläke on suurempi kuin samalta ajalta myönnetty ennakonluontoinen toimeentulotuki, Kela tai hyvinvointialue ei voi käyttää yli jäävää eläkettä ennen eläkkeen alkamista annetun toimeentulotuen korvaamiseen. Kelan tai hyvinvointialueen on maksettava yli menevä osa takaisin eläkelaitokselle.

Takautuva eläke voidaan maksaa Kansaneläkelaitokselle ja hyvinvointialueelle yleensä aikaisintaan eläkehakemuksen vireilletuloajankohdasta lukien. Eläkettä voidaan pitää odotettavissa olevana vasta silloin, kun sitä on haettu. Sitä aikaisemmalta ajalta eläke voi olla ennakonluonteista vain poikkeustapauksissa.

Toimeentulotuen toimeenpano siirtyi Kansaneläkelaitoksen vastuulle 1.1.2017 lukien. Kela myöntää ja maksaa ns. perustoimeentulotuen. Tämän lisäksi hyvinvointialue voi maksaa ns. täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea.

Jos sekä Kela että hyvinvointialue ovat maksaneet toimeentulotuen ennakkoa odotettavissa olevaa etuutta vastaan, maksetaan takautuva eläke ensisijaisesti Kelan maksaman toimeentulotuen korvaukseksi, jos se ei riitä molempien korvaukseksi (laki toimeentulotuesta 23 §:n 3 mom.).

10.3.7 Hyvinvointialueelle laitoshoidon, -huollon ja perhehoidon korvaamiseksi

Jos hyvinvointialue on järjestänyt eläkkeensaajalle laitoshoidoa, -huoltoa tai perhehoitoa, hyvinvointialueella on oikeus nostaa eläke siltä ajalta, jonka laitos- tai perhehoito kestää (MYEL 98 §:n 1 mom. ja TyEL 119 §:n 2 mom.).

Hyvinvointialue voi periä eläkkeensaajan eläkkeen koko siltä ajalta, jolloin eläkkeensaajalle on järjestetty laitoshoidoa, -huoltoa tai perhehoitoa. Perintä voi kohdistua eläkkeen takautuvaan osaan ja/tai jatkuvassa maksussa olevaan eläkkeeseen. Hyvinvointialueelle voi tulla maksettavaksi myös rekisteröity lisäeläke.

Hyvinvointialueelle maksetaan hoitojaksoon sisältyvien kuukausien eläkkeet kokonaisuudessaan. Hyvinvointialueen tulee käyttää eläke hoidosta, ylläpidosta tai huollosta määrätyn maksun korvaamiseen. Hyvinvointialueen on huolehdittava, että henkilön käyttöön jää laissa säädetyt käyttövarat. Hyvinvointialueella on velvollisuus maksaa mahdollinen hoitomaksun yli menevä eläke eläkkeensaajalle itselleen.

5.12.2023

Ilmoitus eläkkeen perimisestä laitoshoidon, -huollon tai perhehoidon ajalta voi tulla myös sen jälkeen, kun eläke on jo maksussa. Tällaisessa tilanteessa eläke maksetaan hyvinvointialueelle seuraavasta mahdollisesta kuukausimaksusta lähtien.

10.3.8 Kelalle opintotuen korvaamiseksi

Takautuvasti myönnetty muu kuin osatyökyvyttömyyseläke maksetaan Kelalle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun opintotukilain mukaisen opintotuen määrää (MYEL 98 §:n 1 mom. 4 kohta ja TyEL 120 §:n 5 mom.).

Osatyökyvyttömyyseläkettä ei makseta Kansaneläkelaitokselle, koska sen saaminen ei ole esteenä opintotuen maksamiselle ja myöntämiselle.

10.3.9 Hyvinvointialueelle harkinnanvaraisin perustein

Mela voi eläkkeensaajan suostumuksella päättää, että eläke maksetaan hyvinvointialueelle käytettäväksi eläkkeensaajan tai sellaisen henkilön huoltoon, jonka eläkkeensaaja on velvollinen huolehtimaan. Edellytyksenä on, ettei eläkkeen maksamista sen saajalle itselleen voida pitää tarkoituksenmukaisena hänen elämäntapojensa, sairautensa tai muun erityisen syyn vuoksi eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa. (MYEL 98 §:n 1 mom. 5 kohta ja TyEL 122 §:n 1 mom.).

Yleensä hyvinvointialue tekee tässä tarkoitetun hakemuksen, mutta myös eläkkeensaaja itse, hänen puolisonsa, muu omainen tai henkilö, joka pääasiallisesti huolehtii eläkkeensaajasta, voi tehdä hakemuksen (MYEL 98 §:n 1 mom. 5 kohta ja TyEL 122 §:n 2 mom.). Tällaisella menettelyllä voidaan välttyä hakemasta eläkkeensaajalle edunvalvojaa.

Hakemuksen liitteenä on oltava eläkkeensaajan antama suostumus siihen, että eläke maksetaan hyvinvointialueelle. Suostumuksen on oltava riittävän yksilöity niin, että sen antajan voidaan katsoa ymmärtäneen täysin sen, mihin hän on suostunut.

Jos eläkkeensaaja myöhemmin vaatii hyvinvointialueelle harkinnanvaraisin perustein maksettavaa eläkettä itselleen tai peruuttaa antamansa suostumuksen, on Melan noudatettava eläkkeensaajan vaatimusta. Sitä ennen Mela ilmoittaa eläkkeensaajan vaatimuksesta hyvinvointialueelle.

10.4 Maksamatta jääneiden vakuutusmaksujen ja laiminlyöntimaksun periminen eläkkeestä

Jos eläkkeensaajalla on eläkkeen alkaessa maksamattomia MYEL- tai MATA-vakuutusmaksuja taikka vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella määrättyjä laiminlyöntimaksuja ne voidaan viivästyskorokoineen periä hänen eläkkeestään (MYEL 97 §:n 1 mom.).

Eläkkeensaajan vakuutusmaksuja ja laiminlyöntimaksuja viivästyskorokoineen voidaan periä vain eläkkeen MYEL-osasta, ei esim. TyEL-, tai JuEL-osista.

Ilman eläkkeensaajan suostumusta vakuutusmaksuja voidaan periä enintään kolmasosa maksettavan MYEL-eläkkeen nettomäärästä. Rajoitus ei koske kertasuorituksena (kohta 10.2) maksettavaa eläkettä (MYEL 97 §:n 2 mom.).

5.12.2023

Maksamattomat vakuutusmaksut peritään vanhimmaasta päästä ja niiden on oltava perimiskelpoisia (MYEL 97 §:n 3 mom.).

Vakuutusmaksuja voidaan periä vain eläkkeensaajan oman MYEL-toiminnan perusteella hänelle karttuneesta eläkkeestä. Perhe-eläkkeestä niitä ei saa periä, paitsi jos leski antaa luvan periä maksamattomia vakuutusmaksujaan leskeneläkkeestään.

Eläkkeestä ei voida vähentää eläkkeensaajan puolison tai perheenjäsenen maksamattomia MYEL- tai MATA- vakuutusmaksuja, joiden maksamisesta eläkkeensaaja toissijaisesti vastaa (MYEL 97 § 1 mom.).

YEL-laitoksen pyynnöstä maksamaton YEL-vakuutusmaksu voidaan kuitata Melan maksaman eläkkeen YEL-osasta. Vastaavasti, jos eläkkeen maksaa toinen laitos, se voi Melan pyynnöstä kuitata maksamattomia MYEL-vakuutusmaksuja.

Ks. maksamattomien vakuutusmaksujen perimisestä eläkkeestä myös Vakuutusmaksuoppaan luku "Perintä eläkkeestä tai MATA-korvauksesta".

Ryhmähenkivakuutuskorvauksesta maksamattomia vakuutusmaksuja ei voida periä.

10.5 Eläkkeen ulosmittaus

Kaikki työeläkkeet (myös kuntoutustuki, kuntoutusraha, kuntoutuskorotus ja kuntoutusavustus) ovat ulosmittauskelpoisia samoin kuin niihin mahdollisesti liittyvät lisäedut (sekä rekisteröidyt että rekisteröimättömät). Ulosmittaus voi kohdistua myös eläkkeeseen mahdollisesti maksettavaan viivästyskorotukseen samoin kuin kertasuorituksena maksettavaan eläkkeeseen.

Eläkkeen ulosotossa velkana voi olla myös Melan saatava, kuten maksamattomat MYEL- tai MATA-vakuutusmaksut tai aiheettomasti maksettu eläke tai muu etuus. Mela voi samanaikaisesti periä saatavaansa sekä suoraan eläkkeestä kuittaamalla (1/6 kuukauden nettoeläkkeestä; MYEL 102 §) että ulosoton kautta.

Tietojen antaminen

Melan on ulosottoviranomaisen pyynnöstä ilmoitettava maksamansa eläkkeen määrä sekä tiedossaan olevat muut laitokset, jotka maksavat eläkkeensaajalle toimeentuloetuuksia. Mela on velvollinen ilmoittamaan vain ne tiedot, jotka sillä on käytettävissään. Velvollisuutta asian selvittämiseen ei ole.

Maksukielto

Ulosottoviranomainen toimittaa Melaan maksukiellon, jossa ulosottoviranomainen kieltää Melaa suorittamasta eläkkeestä pidätettävää eläkkeenosaa muulle kuin ulosottoviranomaiselle. Maksukiellossa määrätään, miten ulosottoon menevä määrä lasketaan, ja maksukiellon saaja veloitetaan maksamaan määrä ulosottoviranomaiselle. Maksukiellossa ilmoitetaan niin ikään muiden tulopohjaan vaikuttavien tulojen ja etuuksien määrä, velallisen suojaosuus sekä muut tarpeelliset tiedot.

Maksukieltoa on alettava noudattaa heti kun se on mahdollista. Maksukielto on voimassa määrääjän tai toistaiseksi kunnes ulosottoviranomainen kirjallisesti ilmoittaa maksukiellon päättymisestä tai antaa uuden maksukiellon, joka korvaa aikaisemman.

Voimassa oleva maksukielto voi keskeytyä vapaakuukausien ajaksi. Aikaisemmin annetun kiellon vaikutus jatkuu automaattisesti vapaakuukauden jälkeen ilman eri päätöstä. Ks. vapaakuukausista tarkemmin jäljempänä.

5.12.2023

Ulosmittaustoimien oikeellisuudesta vastaa ulosottoviranomainen. Melan tulee noudattaa saamaansa maksukieltoa, mutta voi epäselvissä tilanteissa luonnollisesti tiedustella ulosottomieheltä maksukiellon lainmukaisuutta.

Suojaosuus

Kuukausittain maksettavan eläkkeen ulosmittauksessa on eläkkeen nettomäärästä jätettävä ulosmittaamatta vähintään suojaosuus. Suojaosuus on se määrä, jonka velallisen katsotaan tarvitsevan eläkkeen seuraavaan maksupäivään asti itsensä ja hänen elatuksensa varassa olevan puolisonsa sekä omien ja puolisonsa lasten elatukseen.

Suojaosuus on maksukauden kutakin päivää kohti määritelty euromäärä. Ulosottoviranomainen ilmoittaa velallisen suojaosuuden määrän maksukiellon yhteydessä.

Vuonna 2024 velallisen suojaosuus on 32,56 euroa ja kunkin hänen elätettävänä olevan perheenjäsenen suojaosuus 9,52 euroa päivässä. Suojaosuus lasketaan kuukaudessa 30 päivältä.

Ulosmittaus kuukausieläkkeestä

Ulosmittausta varten lasketaan ensin Melasta maksettavan eläkkeen nettomäärä ja maksukiellossa ilmoitettu muu nettotulo yhteen, jolloin saadaan ulosmittauksen perusteena oleva tulopohja.

Ulosmitattava määrä vaihtelee eri tuloluokissa seuraavasti:

- Jos tulopohja (nettoeläke yhdessä muiden nettotulojen kanssa) jää suojaosuutta pienemmäksi, ei eläkkeestä suoriteta ulosmittausta
- Jos tulopohja on vähintään suojaosuuden, mutta enintään kaksi kertaa sen suuruinen, ulosmitataan 2/3 suojaosuuden ylittävästä eläkkeen nettomäärästä (tulorajaulosmittaus)
- Jos tulopohja ylittää suojaosuuden yli kaksinkertaisesti, ulosmitataan nettoeläkkeestä 1/3 (säännönmukainen ulosmittaus); ulosmitattava määrä lasketaan koko eläkkeestä, ei pelkästään suojaosuuden ylimenevästä eläkkeen osasta
- Jos tulopohja ylittää suojaosuuden vähintään nelinkertaisesti, voidaan nettoeläkkeestä ulosmitata enemmänkin kuin 1/3, enintään kuitenkin 1/2.

Takautuva eläke

Takautuvasti maksettavan eläkkeen nettomäärästä pidätetään 1/3. Suojaosuutta ei tällöin oteta huomioon.

Kertasuoritus

Kertasuorituksena maksettavasta eläkkeestä tehdään aina säännönmukainen ulosottopidätys eli 1/3 kertasuorituksen määrästä. Suojaosuutta ei lasketa kertasuorituksesta.

Maksusopimus

Joissakin tilanteissa ulosmittaus voidaan toimittaa edellä olevasta poiketen, jos velkoja ja velallinen ovat tehneet tästä keskenään kirjallisen sopimuksen. Jos sopimus on toteuttamiskelpoinen ja kohtuullinen kummankin osapuolen kannalta katsottuna, menetellään sen mukaisesti.

5.12.2023

Edellytykset tässä tarkoitetun sopimuksen noudattamiselle arvioi aina ulosottomies. Mela noudattaa ulosottomiehen asiassa tekemää päätöstä ilman omaa harkintavaltaa.

Vapaakuukaudet

Kun eläkkeen ulosmittaus on jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään vuoden, ulosmittaus on tietyin edellytyksin keskeytettävä määräajaksi.

Jos ulosmittaus toimitetaan tulorajaulosmittauksena, on eläkkeensaajalla aina oikeus kahteen vapaakuukauteen kalenterivuoden aikana.

Myös muille kuin tulorajaulosmittauksen piirissä oleville voidaan myöntää vapaakuukausia, mutta se edellyttää velallisen pyyntöä. Vapaakuukausien myöntäminen perustuu harkintaan, jossa otetaan huomioon mm. asumis- ja elinkustannukset sekä muut erityiset syyt. Vapaakuukausien määrä voi tässä tilanteessa olla vuotta kohden enintään kolme.

Ulosottoviranomainen ilmoittaa vapaakuukaudet Melaan. Mela maksaa eläkkeen näiden kuukausien ajalta ilman ulosmittausta. Vapaakuukausien ei tarvitse olla peräkkäisiä ja niiden jälkeen ulosmittaus jatkuu aikaisemman maksukiellon mukaisesti.

Ulosmittauksen katsotaan jatkuneen yhdenjaksoisesti myös vapaakuukausien aikana, kun seuraavina vuosina tarkastellaan sitä, onko ulosmittaus jatkunut vähintään yhden vuoden ajan, mikä on lähtökohtaedellytyksenä, että vapaakuukausia voidaan ylipäätään myöntää.

10.6 Eläkkeen keskeyttäminen ja lakkauttaminen, kun etuudensaaja on todennäköisesti kuollut

Eläkkeen maksaminen päättyy sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen lakkaa. Normaalisti eläke maksetaan eläkkeen päättymispäivään asti, esimerkiksi määräaikainen eläke, tai eläkkeensaajan kuolinkuukauden loppuun asti.

Keskeyttäminen

Jos Melalla on syytä epäillä, että eläkkeensaaja ei enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä, Mela voi keskeyttää eläkkeen maksamisen. Edellytyksenä on, että Mela on pyytänyt eläkkeensaajalta selvityksen eläkkeen määrään tai eläkeoikeuteen liittyvistä seikoista, mutta eläkkeensaaja ei tällaista selvitystä Melan ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa esitä (MYEL 93 §:n 2 mom.).

Eläkkeen maksamisen keskeyttäminen on väliaikaista. Keskeyttäminen päättyy, kun eläkkeensaajalta saadaan selvitys, jonka perusteella eläkkeen maksaminen voidaan aloittaa uudestaan tai Mela saa vahvistuksen sille, että eläkeoikeutta ei enää ole.

Eläkkeen maksun keskeyttämisestä annetaan valituskelpoinen päätös, jos päätöksen antaminen on olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Mela antaa aina pyynnöstä päätöksen eläkkeen maksun keskeyttämisestä. Keskeyttämisspätös voidaan toimittaa eläkkeensaajan viimeiseen tiedossa olleeseen osoitteeseen.

Lakkauttaminen eläkkeensaajan katoamispäivään

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin

5.12.2023

rinnastettavan syyn vuoksi, Mela lakkauttaa eläkkeen poliisille tehdyn katoamisilmoituksen tai muun vastaavan selvityksen perusteella arvioimaansa eläkkeensaajan todennäköistä kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta (MYEL 93 §:n 3 mom.).

Eläkkeen lakkauttamispäivä ja eläkkeensaajan kuolleeksi julistamispäivä voivat olla eri päiviä. Eläkkeen lakkauttaminen on mahdollista, kun eläkkeensaajan kuolemaa voidaan pitää todennäköisenä, mutta henkilön rekisteröiminen kuolleeksi vaatii tuomioistuimen päätöksen.

Jos perhe-eläke on myönnetty ja myöhemmin ilmenee, että edunjättäjä on elossa, perhe-eläke lakkautetaan selvityksen saamista seuraavan kuukauden alusta.

Eläkkeen lakkauttamisesta annetaan valituskelpoinen päätös, jonka yhteydessä Mela harkitsee mahdollisen aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintää.

10.7 Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä

Eläkkeensaajalle on voitu maksaa liian suurta eläkettä virheellisen eläkepäätöksen tai eläkkeen maksatuksessa sattuneen virheen johdosta. Myös olosuhteiden muutos saattaa aiheuttaa sen, että eläkettä ei enää voida maksaa annetun päätöksen mukaisena. Tällaisia muutoksia ovat ensisijaisen etuuden vähentäminen, lapsikorotuksen lakkaaminen, leskeneläkkeeseen tehtävä vähennys, lesken uusi avioliitto, eläkkeensaajan kuolema jne.

Pääsääntö Jos eläkettä on maksettu enemmän kuin mihin sen saajalla olisi ollut oikeus, aiheettomasti maksettu eläke on perittävä takaisin (MYEL 101 §:n 1 mom.).

Takaisinperinnästä luopuminen

Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperinnästä voidaan luopua osittain tai kokonaan, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä eläkkeen maksamisen ole katsottava johtuneen eläkkeen saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. Takaisinperinnästä voidaan luopua myös silloin, kun takaisin perittävä määrä on vähäinen. (MYEL 101 §:n 2 mom.).

Mela ja muut työeläkelaitokset noudattavat periaatetta, jonka mukaan alle 300 euron (brutto) saatavaa pidetään aina määrältään vähäisenä.

Vanhentuminen Päätös aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperimisestä on tehtävä viiden vuoden kuluessa eläkkeen maksupäivästä lukien (MYEL 101 §:n 4 mom.).

Takaisinperintämenettely Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisin periminen voidaan aloittaa takaisinperinnästä annetun päätöksen saatua lainvoiman.

Aiheettomasti maksettu eläke kuitataan maksussa olevasta eläkkeestä tai peritään laskulla. Liikaa maksettu eläke peritään laskulla etenkin silloin, kun eläkettä ei ole enää maksussa. Eläkkeensaajalta saadun valtakirjan nojalla virheellisesti maksettu eläke voidaan joissakin tapauksissa periä takaisin toisesta eläkelaitoksesta.

5.12.2023

Kuitausmenettelyssä aiheettomasti maksettu eläke peritään takaisin pienentämällä maksussa olevaa eläkettä. Ilman eläkkeensaajan suostumusta ei eläke-erästä saa kuitata kerralla enempää kuin kuudesosan nettoeläkkeestä. (MYEL 102 §:n 1 mom.).

Takautuvasta eläkkeestä voidaan aiheettomasti maksettua eläkettä kuitata silloin, kun eläke myönnetään tai sitä korotetaan taannehtivasti. Myös takautuvasta eläkkeestä voidaan kuitata enintään kuudesosa sen nettomäärästä.

Perhe-eläkkeestä ei saa kuitata edunjättäjälle liikaa maksettua eläkettä ilman edunsaajien suostumusta.

Mela voi periä aiheettomasti maksetun eläkkeen tai muun etuuden takaisin myös ulosottoteitse. Näin menetellään esimerkiksi silloin, kun kuittaaminen ei ole mahdollista tai henkilön kanssa ei päästä sopimukseen takaisinperinnästä. Melan antama takaisinperintäpäätös on täytäntöönpanokelpoinen ilman erillistä tuomiota tai päätöstä heti kun takaisinperintäpäätös on tullut lainvoimaiseksi.

5.12.2023

11 Indeksiturva

Lakisääteiset eläkkeet on sidottu indeksiin. Tätä periaatetta on noudatettu koko ajan, kun työeläkejärjestelmä on ollut voimassa.

Työeläkejärjestelmän voimaantullessa oli vain yksi TEL-indeksi, jota sovellettiin kaikkiin tilanteisiin. Myöhemmin indeksointi muuttui niin, että työkäisille ja eläkeikäisille tuli omat indeksinsä (rajana 65 vuoden täyttämivuoden loppu).

Vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä tuli kahden aikaisemman indeksin rinnalle palkkakerroin, joka käyttäytyy indeksin tavoin. Siirtymäajan kuluttua toinen aikaisemmista indekseistä jäi pois käytöstä, jonka jälkeen käyttöön jäi palkkakerroin (aktiiviaikaa) ja työeläkeindeksi (eläkeaikaa) varten. Nämä ovat käytössä edelleen.

Eri aikoina voimassa olleet ja edelleen voimassa olevat indeksit on sidottu ansiotaso- ja kuluttajahintaindekseihin. Näitä kahta tekijää on eri aikoina ja eri indeksisarjoissa painotettu eri tavalla.

Myös aikaisemmin voimassa olleet indeksijärjestelmät esitellään tässä yhteydessä, koska ne voivat tulla edelleen sovellettavaksi aikaisempia tötuloja tai eläkkeiden määriä muunnettaessa.

11.1 TEL-indeksi vuosina 1962 - 1995

MYEL:n voimaantulosta vuoteen 1995 asti oli käytössä yksi indeksi (TEL-indeksi), jota sovellettiin niin tötulojen kuin eläkkeiden indeksoinnissa kaikissa tapauksissa.

MYEL tuli voimaan 1.1.1970, mutta vuosille 1962 - 1969 vahvistettuja indeksejä tarvittiin TEL- ja LEL-eläkkeen laskennassa.

Vuodesta 1962 vuoteen 1977 alkuun saakka TEL-indeksi oli sidottu vain palkkatasoon. Vuodesta 1977 vuoden 1996 alkuun saakka TEL-indeksi laskettiin palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten keskiarvona.

Indeksin nousu

Lähtökohtaindeksi (= 100) on vuosien 1961 ja 1962 indeksi. Indeksiluvut ja vuosittaiset nousut prosentteina ovat:

vuosi	indeksi	nousuprosentti
1962	100	
1963	106	6,00
1964	116	9,43
1965	130	12,07
1966	142	9,23
1967	152	7,04
1968	165	8,55
1969	182	10,30
1970	197	8,24
1971	216	9,64
1972	247	14,35
1973	274	10,93
1974	315	14,96

5.12.2023

vuosi	indeksi	nousuprosentti
1975	383	21,59
1976	462	20,63
1977	524	13,42
1978	573	9,35
1979	608	6,11
1980	665	9,38
1981	745	12,03
1982	836	12,21
1983	915	9,45
1984	1006	9,95
1985	1088	8,15
1986	1165	7,08
1987	1225	5,15
1988	1291	5,39
1989	1387	7,44
1990	1481	6,78
1991	1595	7,70
1992	1682	5,45
1993	1688	0,36
1994	1688	0,00
1995	1712	1,42

Ketjutus myöhempiin indekseihin

Vuoden 1996 alusta lukien edellä tarkasteltu indeksisarja jatkui ns. työikäisten indeksinä (ks. tark. kohta 11.2).

Periaatteessa tämä indeksisarja päättyi vuoden 2005 työeläkeuudistuksen yhteydessä, mutta sitä sovellettiin myöhemminkin, jos eläke tuli määrättäväksi ennen 1.1.2005 voimassaolleiden säännösten mukaisesti. Tämä indeksi vahvistettiin vuoteen 2013 asti ja siitä käytettiin myös nimitystä siirtymäajan indeksi.

Indeksiluvut ja vuosittaiset nousut ovat:

vuosi	indeksi	nousuprosentti
1996	1760	2,80
1997	1791	1,76
1998	1825	1,90
1999	1868	2,36
2000	1903	1,87
2001	1981	4,10
2002	2054	3,68
2003	2103	2,39
2004	2151	2,28
2005	2191	1,86
2006	2246	2,51
2007	2311	2,89
2008	2363	2,25
2009	2494	5,54
2010	2538	1,76

5.12.2023

vuosi	indeksi	nousuprosentti
2011	2578	1,55
2012	2663	3,30
2013	2738	2,82

11.2 Työ- ja eläkeikäisten indeksi vuosina 1996 - 2005

Vuoden 1996 alusta lukien ryhdyttiin käyttämään rinnakkain kahta eri indeksiä eläkkeensaajan ikään perustuen. Sen kalenterivuoden loppuun, jonka aikana henkilö täytti 65 vuotta, käytettiin ns. työikäisten indeksiä, ja sen jälkeen ns. eläkeikäisen indeksiä. Työtulojen lisäksi myös eläkkeitä korotettiin työikäisten indeksillä sen vuoden loppuun saakka, jonka aikana eläkkeensaaja täytti 65 vuotta.

Perhe-eläkkeissä indeksin käyttö määräytyi sen mukaan, minkä ikäinen edunjättäjä olisi ollut. Näin ollen perhe-eläkkeen määrää korotettiin työikäisen indeksillä sen vuoden loppuun asti, jonka kuluessa edunjättäjä olisi täyttänyt 65 vuotta, ja seuraavan vuoden alusta lukien eläkeikäisen indeksillä.

Kahden eri indeksin järjestelmällä (työ- ja eläkeikäisen indeksit) eläkkeensaajien ansiotaso pyrittiin turvaamaan oikeudenmukaisesti painottamalla kummassakin sitä tekijää, jolla yleensä siinä vaiheessa on suurempi merkitys.

Työikäisen indeksissä palkkatason muutoksen painokerroin oli 0,5 ja hintatason muutoksen 0,5. Eläkeikäisen indeksissä palkkatason muutoksen painokerroin oli 0,2 ja hintatason muutoksen 0,8.

Työikäisen indeksistä käytetään myös nimityksiä "puoliväli-indeksi" (painokertoimista 50 ja 50 johtuen) sekä "aktiivianjan indeksi" ja T-indeksi (jota vastaa eläkeikäisen E-indeksi).

Työikäisen indeksi

Työikäisen indeksi on ketjutettu aikaisemmin voimassaolleeseen TEL-indeksiin. Vuosittaiset korotukset ja nousut on esitetty edellä kohdassa 11.1.

Eläkeikäisten indeksi

Eläkeikäisten indeksiluvut ja vuosittaiset nousut prosentteina ovat:

vuosi	indeksi	nousuprosentti
1996	1737	
1997	1754	0,98
1998	1783	1,65
1999	1812	1,63
2000	1838	1,44
2001	1912	4,03
2002	1968	2,93
2003	2002	1,73
2004	2028	1,30
2005	2047	0,94
2006	2081	1,66
2007	2127	2,21
2008	2178	2,40
2009	2286	4,72
2010	2292	0,26

5.12.2023

vuosi	indeksi	nousuprosentti
2011	2323	1,35
2012	2407	3,62
2013	2475	2,82
2014	2509	1,37
2015	2519	0,40
2016	2519	0,00
2017	2534	0,60
2018	2548	0,55
2019	2585	1,45
2020	2617	1,23
2021	2631	0,53
2022	2691	2,28
2023	2874	6,80
2024	3037	5,67

Indeksisarja jatkui katkeamatta, mutta sen käyttöala laajeni vuoden 2005 alusta lukien. Sanotusta ajankohdasta kaikki eläkkeet on tarkistettu tällä indeksillä eläkkeensaajan (edunjättäjän) iästä riippumatta.

11.3 Palkkakerroin ja työeläkeindeksi vuodesta 2005 alkaen

Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen yhteydessä eläkeikäisten indeksin nimi muuttui työeläkeindeksiksi ja sen voimaantulosta 1.1.2005 alkaen sitä on sovellettu kaikkiin eläkkeisiin eläkkeensaajan iästä riippumatta.

Aktiiviaikaisten ansioiden, vapaakirjojen ja eri laeissa olevien euromäärien tarkistamista varten otettiin käyttöön palkkakerroin.

Edellisten rinnalla oli vuoteen 2012 asti käytössä vielä ns. puoliväli-indeksi (työikäisen indeksi, T-indeksi; ks. edellä kohta 11.2)

Työeläkeindeksi

Työeläkeindeksi on ketjutettu aikaisemmin voimassa olleeseen eläkeikäisten indeksiin. Vuosittaiset korotukset ja nousut on esitetty edellä kohdassa 11.2.

Eläkeikäisen indeksissä palkkatason muutoksen painokerroin oli 0,2 ja hintatason muutoksen 0,8.

Kaikki työeläkkeet on korotettu ja korotetaan työeläkeindeksillä vuoden 2005 alusta lukien eläkkeensaajan (tai edunjättäjän) iästä riippumatta. Myöskään sillä ei ole merkitystä, perustuuko eläke 1.1.2005 voimaantulleisiin vai sitä aikaisemmin voimassa olleisiin säännöksiin.

Palkkakerroin

Palkkakerrointa käytetään, kun työaikaisia ansioita tai työtuloja, työeläkelaeissa olevia euromääriä taikka vuoden 2004 tasoon vapaakirjattua eläkkeen määrää korotetaan vuodesta 2004 eteenpäin.

Nimestään huolimatta palkkakerroin käyttäytyy indeksien tavoin.

5.12.2023

Palkkakertoimessa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,8 ja hintatason muutoksen 0,2.

Lähtökohtataso (= 1000) on vuodelle 2004 vahvistettu palkkakerroin. Nykyisin MYEL:ssä olevat euromäärät on ilmaistu tässä tasossa.

Palkkakertoimet ja vuosittaiset nousut prosentteina ovat:

vuosi	indeksi	nousuprosentti
2004	1000	
2005	1028	2,80
2006	1063	3,41
2007	1100	3,48
2008	1124	2,18
2009	1192	6,05
2010	1231	3,27
2011	1253	1,79
2012	1291	3,03
2013	1327	2,78
2014	1350	1,73
2015	1363	0,96
2016	1373	0,73
2017	1389	1,15
2018	1391	0,14
2019	1417	1,87
2020	1446	2,04
2021	1465	1,31
2022	1501	2,45
2023	1558	3,79
2024	1637	5,07

Indeksien vahvistaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa kutakin kalenterivuotta varten palkkakertoimen ja työeläkeindeksin. Perusteena käytetään edellisen vuoden kolmannen vuosineljänneksen keskimääräistä palkka- ja hintatasoa. Indeksiluvut on julkaistava viimeistään edellisen vuoden marraskuun 1 päivänä.

KEL

Kansaneläke on sidottu pelkästään elinkustannusindeksiin. Henkilön ikä ei vaikuta indeksin määrytymistapaan millään tavalla. Alla KEL-indeksin pisteluvut viimeiseltä 10 vuodelta.

vuosi	indeksi
2014	1630
2015	1637
2016	1631
2017	1617
2018	1617
2019	1617
2020	1633
2021	1639
2022	1674 (1.8-31.12.2022 1733)

5.12.2023

vuosi	indeksi
2023	1805
2024	1911

Tapaturmavakuutus	Tapaturmavakuutuslainsäädännössä säädettyjä euromääriä, vuosityöansiota ja tapaturmavakuutuksen perusteella maksettavia jatkuvia korvauksia korotetaan vuosittain työeläkejärjestelmän periaatteita noudattaen joko palkkakertoimella tai työeläkeindeksillä (MATAL 169 §, TyTAL 268 §).
Luopumisjärjestelmät	Luopumistuen perusmäärä on sidottu työeläkeindeksiin, kun taas täydennysosa on sidottu KEL-indeksiin (LUTUL 29 ja 31 §). Luopumiseläkkeiden maksaminen on sidottu kokonaan työeläkeindeksiin (LUEL 24 § 1 mom.).

11.4 Indeksi (palkkakerroin) ja työtulot

	Työtulo vahvistetaan työtulopäätöksen antamisvuoden palkkakertoimen tasossa. Vakuutusmaksuja laskettaessa korotetaan työtulo ao. vuoden palkkakertoimella.
Eläketyötulo	Vakuutusrekisterissä työtulot ovat vakuutuksen alkamisvuoden ja työtulon tarkistamisvuoden indeksissä. Kaikki ennen vuotta 2005 voimassaolleet vakuutukset on vapaakirjattu. Jos vakuutus oli päättynyt jo ennen vuotta 2005, on eläketyötulo ilmoitettu rekisteriin vakuutuksen päättymisvuoden indeksissä. Vastaavasti 31.12.2004 voimassaolleet MYEL-vakuutukset on päätetty teknisesti sanottuun ajankohtaan ja viety rekisteriin vuoden 2004 tasossa. Vapaakirjaa laskettaessa vahvistettu tai viimeksi tarkistettu työtulon määrä on jaettu vahvistamis-/tarkistamisvuoden indeksillä ja kerrottu päättymisvuoden indeksillä. Vuodesta 2005 alkaen MYEL-eläkkeen määrää ei lasketa enää vakuutusjaksojen vaan vuosityötulojen perusteella. Tämän vuoksi vuodesta 2005 alkaen MYEL-työtulo on kunkin vuoden osalta viety rekisteriin kyseiselle vuodelle vahvistetun palkkakertoimen tasoisena.
Sovellettava indeksi	Työtulojen osalta indeksitarkistus suoritetaan aina palkkakerrointa käyttäen, kun korotettava määrä on ilmaistu vuoden 2005 tai jonkin myöhemmän vuoden tasossa. Vuotta 2005 edeltävältä ajalta korotus suoritetaan edelleen aikaisemmin voimassaolleiden säännösten mukaisesti aktiivi-ikäisten indeksiiä käyttäen. Jos indeksitarkistus tulee tehtäväksi niin, että tarkistusväli ylittää vuodenvaihteen 2004/2005, suoritetaan tarkistus kaksiportaisesti kulloinkin voimassaolleiden säännösten mukaisesti: 1. Vahvistettu tai viimeksi tarkistettu työtulon määrä kerrotaan luvulla 2151 (vuodelle 2004 vahvistettu aktiivi-ikäisten indeksiluku) ja jaetaan vahvistamis-/tarkistamisvuodelle vahvistetulla aktiivi-ikäisten indeksiluvulla;

5.12.2023

- Edellä kerrotulla tavalla saatu (pyöristämätön) luku kerrotaan sen kalenterivuoden palkkakertoimella, mihin tasoon työtulon määrä halutaan nostaa ja jaetaan luvulla 1000 (vuodelle 2004 vahvistettu palkkakerroin).

Esimerkki 11.1

Maatalousyrittäjän MYEL-vakuutus on päätynyt vuonna 1996. Vapaakirjan määräksi on rekisteröity 344,36 euroa ilmaistuna vakuutuksen päättämivuodelle vahvistetun aktiivi-ikäisten indeksin (puoliväli-indeksin) tasossa 1760. Maatalousyrittäjän eläke alkaa vuonna 2020.

Vapaakirjan määrä korotetaan ensin aktiivi-ikäisten indeksillä vuoden 2004 tasoon $(344,36 \times 2151 : 1760) e = 420,86 e$. Saatu määrä korotetaan eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella $(420,86 \times 1637 : 1000) e = 688,95 e$. Vuodelle 1996 rekisteröidyn vapaakirjan määrä vuoden 2024 tasossa ilmaistuna on siis 688,95 e.

11.5 Indeksi ja eläkkeet

Eläkettä myönnettäessä määrätään eläke sen alkamisvuoden työeläkeindeksiin.

Eläkkeen määrä saattaa muuttua useista eri syistä (esim. ensisijaisten etuuksien muutoksista tai uudesta yhteensovituksesta johtuen). Nämä muutokset lasketaan ja ilmoitetaan muutoksen alkamispäivän työeläkeindeksissä.

Vuosittainen tarkistus

Kunkin kalenterivuoden alussa korotetaan maksettava eläke indeksillä (MYEL 85 §). Vuositarkistuksesta ei anneta päätöstä.

Eläkkeen uusi määrä ilmoitetaan eläkkeensaajalle vuosi-ilmoituksen yhteydessä. Ilmoituksessa kerrotaan tiedot myös edellisenä vuonna maksetuista eläkkeistä ja ennakonpidätyksestä.

Tarkistusmenettely ja sovellettava indeksi

Myönnetty tai viimeksi muutettu eläkkeen määrä jaetaan myöntämis-/muuttamisvuoden indeksillä ja kerrotaan alkavan kalenterivuoden indeksillä.

Jos indeksitarkistus tulee tehtäväksi niin, että tarkistusväli ylittää vuodenvaihteen 2004/2005, voidaan tarkistus joutua tekemään kaksiportaisesti, jos eläke oli myönnetty ennen sitä kalenterivuotta, jonka aikana eläkkeensaaja täytti 65 vuotta. Näin sen vuoksi, että ennen vuotta 2005 työikäisten indeksia sovellettiin myös eläkkeisiin sen kalenterivuoden loppuun saakka, jonka aikana eläkkeensaaja täytti 65 vuotta.

Esimerkki 11.2

Maatalousyrittäjä on jäänyt MYEL-työkyvyttömyyseläkkeelle 58-vuotiaana vuonna 1996. Eläkkeen määrä on ollut sen alkaessa 344,36 e ilmaistuna vuoden 1996 työikäisten indeksissä 1760.

Eläkkeen määrä on tarkistettu vuosittain työikäisten indeksillä vuoteen 2003 asti, jolloin hän on täyttänyt 65 vuotta ja siitä alkaen eläkeikäisten indeksillä. Vuonna 2003 eläkkeen määrä oli $(344,36 \times 2103 : 1760) e = 411,47 e$, jonka jälkeen korotus tapahtuu eläkeikäisten indeksillä (=vuodesta 2005 alkaen työeläkeindeksi) pitäen lähtötasona vuodelle 2003 vahvistettua eläkeikäisten indeksilukua 2002. Vuoden 2024 tasossa ilmaistuna eläkkeen määrä on $(411,47 \times 3037 : 2002) e = 624,19 e$.

12 Ratkaiseva eläkelaitos

Tässä luvussa kuvataan eläkehakemuksen ratkaisevan eläkelaitoksen määräytymisen pääperiaatteita. Pääsäännöstä poikkeavat tilanteet eläkelajeittain on kuvattu tarkemmin Eläketurvakeskuksen työeläkelainsäädännön soveltamista koskevista Työeläkelakipalvelun ohjeissa (telp.fi).

Eläkkeenhakija voi toimittaa hakemuksensa

- mihin tahansa työeläkelaitokseen
- Eläketurvakeskukseen
- eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen valtuuttamalle asiamiehelle (ml. Mela-asiamiehet)
- Kelaan

Eläkkeenhakijan ei tarvitse hakemusta jättäessään tietää, mikä laitos käsittelee hänen eläkehakemuksensa. Hakemuksen vastaanottanut eläkelaitos toimittaa hakemuksen toiselle eläkelaitokselle, jos se ei itse ole käsittelevä eläkelaitos.

12.1 Viimeisen eläkelaitoksen periaate (VILMA)

Työeläkejärjestelmässä noudatetaan ns. viimeisen eläkelaitoksen periaatetta. Tämä tarkoittaa, että eläkehakemuksen käsittelee ja päätöksen antaa yleensä vain yksi eläkelaitos (VILMA-laitos).

VILMA-menettelyyn kuuluu koko työsuhteita, maatalousyrittäjä- ja yrittäjätoimintaa koskevan yksityisten alojen työeläkejärjestelmän (TyEL, YEL, MYEL ja MEL) piiriin kuuluva eläketurva sekä lähes kaikki julkisten alojen palvelussuhteita koskevan eläkejärjestelmän (JuEL) piiriin kuuluva eläketurva.

JuEL koskee valtion, kuntien, evankelis-luterilaisen kirkon ja Kelan palveluksessa olevien eläketurvaa. Myös Suomen Pankin henkilöstön eläketurva kuuluu JuEL:iin, mutta siihen ei sovelleta VILMA-menettelyä.

VILMA-laitos antaa päätösyhdistelmän eläkkeenhakijan kaikista VILMA-menettelyn piiriin kuuluneiden eläkejärjestelmien perusteella karttuneista eläkkeistä.

12.2 Eläkehakemuksen ratkaisevan eläkelaitoksen päättely

12.2.1 Pääsääntö

Työansiot	VILMA -laitoksen ja eläkehakemuksen ratkaisevan eläkelaitoksen päättely perustuu eläkkeenhakijan, tai perhe-eläkettä myönnettäessä edunjättäjän, työansioihin.
Tarkastelu-aika 2 vuotta	VILMA-laitoksena toimii sen eläkejärjestelmän (yksityinen työeläkelaki/JuEL) toimeenpanosta vastaava eläkelaitos, joka on vakuuttanut eniten eläkkeensaajan työansioita ns. tarkastelu-aikana eli 2 viimeisen kalenterivuoden aikana ennen eläkehakemuksen vireilletuloa.

5.12.2023

VILMA-laitos

Jos eläkkeenhakijalla on tarkasteluaikana ollut eniten VILMA-menettelyyn kuuluvia JuEL:in piirissä olevia ansioita, VILMA-laitoksena toimii aina Keva.

Jos eläkkeenhakijan työansioita on vakuutettu tarkasteluaikana eniten yksityisen alan työeläkejärjestelmässä, eläkehakemuksen ratkaisee se yksityisen alan eläkelaitos, joka on vakuuttanut määrältään eniten eläkkeenhakijan työansioita eläkehakemuksen vireilletulokuukautta edeltäneen viimeisen 1 kalenterikuukauden aikana.

Eläkettä tai luopumistukea jo maksava eläkelaitos on yleensä VILMA-laitos silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi eläke. Jos eläkkeestä on annettu ennakkopäätös, ennakkopäätöksen antanut eläkelaitos antaa myös varsinaisen päätöksen. Pääsääntö on, että VILMA-eläkkeen jälkeen myönnettävä uusi eläke on yleensä VILMA-eläke.

12.2.2 Poikkeuksia

Eläkkeenhakijan työansioiden määrästä riippumatta VILMA-laitoksena toimii tiettyissä tilanteissa Keva, Merimieseläkekassa tai Mela ja yksityisten alojen eläkelaitoksista ratkaisevana eläkelaitoksena Merimieseläkekassa tai Mela. Nämä tilanteet liittyvät

- julkisen alan lisäeläkeosuuteen, ammatilliseen eläkeikään ja henkilökohtaiseen eläkeikään
- ammatillisen työkyvyttömyysmäärittelyn soveltamiseen
- Melan erityisetuksiin
- MEL:n alempaan eläkeikään.

12.3 VILMA-menettelyä ei sovelleta

12.3.1 Työansioita on vakuutettu eniten VILMA-menettelyn ulkopuolisessa eläkejärjestelmässä

VILMA-menettelyä ei sovelleta, jos eläkkeenhakijan työansioita on vakuutettu tarkasteluaikana määrältään eniten VILMA-menettelyn ulkopuolisessa eläkejärjestelmässä, joita ovat:

- JuEL, lain 1 §:ssä mainitun Suomen Pankin osalta
- ortodoksisesta kirkosta annettu laki
- Ahvenanmaan maakuntalaki
- VILMA:an kuulumaton erityiseläkettä koskeva laki (esim. kansanedustajien eläkkeet).

Tällöin VILMA -menettelyn ulkopuolelle jäävää eläkelainsäädäntöä toimeenpaneva eläkelaitos on pääasiallinen eläkelaitos ja se jakaa eläkehakemuksen käsiteltäväksi yksityisen alan ratkaisevalle eläkelaitokselle, Kevalle sekä mahdollisille muille VILMA:n ulkopuolisille eläkelaitoksille, jos eläkkeenhakijalle on karttunut ao. eläkelaitoksen toimeenpaneman työeläkelainsäädännön perusteella eläkettä. Kaikki eläkelaitokset antavat tällaisessa tilanteessa omat eläkepäätöksensä.

12.3.2 Ennen vuotta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnetty eläkkeet

VILMA-menettelyä ei sovelleta hakijan omassa eläkkeessä seuraavissa tilanteissa:

5.12.2023

- Eläkkeenhakija hakee uutta eläkettä ja eläkkeenhakija saa tai hänellä on oikeus saada ennen 1.1.2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella omaan työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa eläkettä.
- Eläkkeenhakija hakee uutta eläkettä ja ennen 1.1.2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnettyä ja sittemmin keskeytettyä eläkettä ryhdytään maksamaan uudelleen.

VILMA-menettelyä ei sovelleta perhe-eläkkeessä, jos edunjättäjä sai kuollessaan sellaista eläkettä, johon ei sovellettu VILMA-menettelyä.

12.4 Eläkelaitokset voivat sopia

Jos eläkehakemuksen käsittelyn kannalta on tarkoituksenmukaista, eläkelaitokset voivat sopia, että

- VILMA-menettelyä noudatetaan tilanteessa, jossa VILMA-menettelyä ei lain mukaan olisi noudatettava
- VILMA-laitoksen tehtävät hoitaa jokin muu eläkelaitos kuin säädösten perusteella määräytyvä eläkelaitos
- VILMA-menettelyä ei noudateta.

Jos sopimismahdollisuutta käytetään, eläkkeenhakijalle ilmoitetaan, mikä eläkelaitos käsittelee eläkkeenhakijan eläkeasian.